

Bursa Barosu

DERGİSİ

Yıl:46 Sayı:115 Ocak-Şubat-Mart 2021

**DAHA
NE KADAR
ÖLECEĞİZ?**

Geleceğin Modern
Bursa'sında
**bizim
harcımız
var**

BURSA BETON

444 16 22

www.bursabeton.com.tr

[bursabeton](#)

[bursabeton](#) [bursabeton](#)

Genel Müdürlük: Bursa Şişli Mah. Uluhanlı Mah. No: 100 Şişli/Bursa
Bilgi: 0224 210 00 00 0224 210 00 00 0224 210 00 00

MART 2021 içindekiler

ARTIK YETER! DAHA NE KADAR ÖLECEĞİZ!

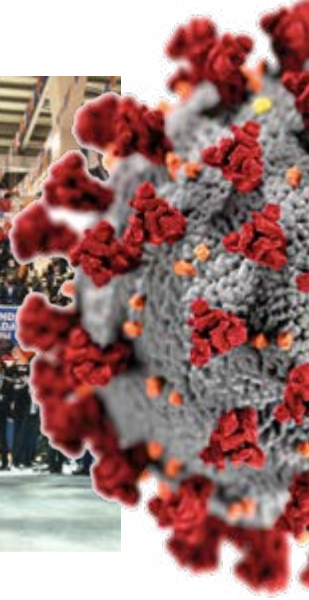
Gebze'de Av. Ersin Arslan görevi sırasında tabancayla öldürüldü. 80 baro eşzamanlı basın açıklamasıyla tepki gösterdi. Bursa'da avukatlar, protesto için duruşmalara girmediler.

SAYFA > 6

BARO BAŞKANLARI KIZGIN: AKLIMIZLA ALAY MI EDİLİYOR?

SAYFA > 20

4-5

Başkan'dan...

10

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar
Günü etkinlikleri

2020'de Bursa Barosu'na
başvuran 1185 kadından
698'i şiddet mağduru. 39'u
için koruma ve uzaklaştırma
talebinde bulunuldu.

11

Bursa Barosu'nun geleneksel
hale getirdiği güçlü kadın
başarı ödülü bu yıl Bursa Tabip
Odası önceki Başkanı Dr.
Güzide Elitez'e verildi.

15

"Türk Medeni Kanunu'nun
kazanımlarından vazgeçemeyiz"

16

Barolar ve TÜBAKKOM'dan
ortak basın açıklaması

Bursa Barosu Kadın Hakları
Merkezi'nden fesih kararına
protesto

18

Bursa Barosu İstanbul
Sözleşmesi'nden çekilme
kararının iptali için dava açtı

18

Avrupa Konseyi'nden
HELP kursu

19

Uğur Mumcu'yu özlümle andık

24

Genel kurulumuzun
ertelenmesine dayanak
gösterilen idari kararın iptali
istemimiz reddedildi

25

Baro başkanları, 13 Mart'ta
Ankara'da toplandı: Baro
seçimlerinin üzerinden elinizi
çekin!

28

"Üniversitelerin saygınlığı
sadece üniversitelerin değil
hepimizin sorunu"

39

Gürkan Altun: "Baskı, zorlama,
şiddet ve işkence iddialarında
90'lı yıllardaki rakamlara
yaklaşıldı"

40

Akademik odalar, söylentiler
üzerine belediyeye seslendi:
"Yunuseli Havaalanı'nın
planlamasında Bursalılar söz
sahibi olacak mı?"

43

Barohan Projesi'nde ikinci
aşama tamam

44

Doğan Cüceloğlu derlemesi:
Korku Kültürü

46

ÖYKÜ:
Anladım Volonitra...
Av. Merve Amak

47

Şiir:
Yanlış atlar koşusu
Av. Emre Gün

Gözlerin küsmesin bana
Stj. Av. İlker Güreş

48

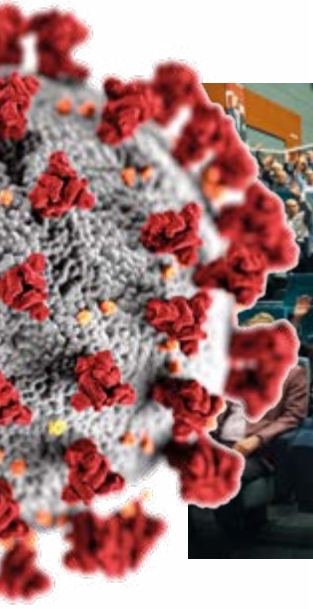
ÖYKÜ:
Ufaklık
Av. Özcan Subaşı

50

Barolardan TBMM'ye "Hayvan
Hakları Yasası" çağrısı

54

Hukuk dünyasından
haberler, notlar
Av. Şerafettin Gökalp

RÖPORTAJ > 32

**BURSA BAROSU'NUN
24. BAŞKANI
ZEKİ KAHRAMAN
ÖĞRENCİLİĞİNİ, STAJ
DÖNEMİNİ, ÇHD
BAŞKANLIĞINI, BARO
GÖREVLERİNİ VE SİYASET
MACERASINI ANLATTI.**

57

Covid-19 Bağlamında Gezegenin Durumu
Av. Erol ÇİÇEK

68

Kira Alacağı İçin Kambiyo Senedi
Düzenlenmesinin Hukuki Sonuçları
Av. Nezih SÜTÇÜ

76

Avukatlık Sözleşmelerinde Tarafların
Hak Ve Yükümlülükleri
Av. Ömer GÜL

81

Uluslararası Ceza Mahkemesi, Ömer Hasan
Ahmet El Beşir Davası Ve Sonuçları Üzerine
Bir Değerlendirme
Av. Dr. Berkant YEKELER

90

Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümleri
Çerçevesinde İç (Ulusal) Tahkimde Hakemlik
Av. Arb. Murat GÜNEY

95

"Muvazaa (Tbk M.19) Nedenine Dayalı
Tasarrufun İptali Davaları" İle "İik M. 277
Vd. Dayalı Tasarrufun İptali Davaları"Nın
Karşılıklı Özellikleri Ve Sonuçları Hakkında
'Bilgi Notu'
Av. Talih UYAR

99

Velayetin Çocuğun Malları
Bakımından Kapsamı
Av. Özkan ESENBOĞA

104

Türk Hukukunda Özel Hayat Ve Kişisel
Verilerin Korunmasının İnsan Hakları Hukuku
Bakımından İncelenmesi
**Av. Kaan Mahmut ERDEM
Av. Deniz ERDEM**

114

Sosyal Medyanın
Yargılama Diyalektiğindeki İzleri
Stj. Av. Afranur SAYGIN

119

Pandemi Sürecinde Seyahat Özgürlüğüne
Getirilen Kısıtlamalar
Stj Av. Öznur ATİŞ

125

Müteselsil Sorumluluk Ve İşçi Alacakları
Stj. Av. Yonca BAYRAK

makaleler

Bursa Barosu

Yıl: 46 Sayı: 115
Ocak-Şubat-Mart 2021
Yerel Süreli Yayın (3 Aylık)

İmtiyaz Sahibi
Bursa Barosu adına
Av. Gürkan Altun

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Av. Hulusi Tığlıoğlu

Dergi Komisyonu Başkanı
Av. Nisa Ören

Editör-Sayfa Tasarımı
İhsan Bölük

Baskı
Dizgi Ofset
Matbaacılık ve Cilt Sanayi
Matbaacılar Sitesi, Dizgi Cad.
No. 6 - KONYA
Tel: 03323420742
Faks: 03323420005
dizgioffset@yahoo.com

Yayıncı / Yönetim
Bursa Barosu Başkanlığı

Kıbrıs Şehitleri Cad.
Adalet Sarayı
G-Blok Kat: 1
Osmangazi
BURSA

Tel: 444 50 99
0224 272 11 94
0224 251 66 06

Faks: 0224 251 62 49

basin@bursabarusu.org.tr

Bursa Barosu Dergisi, Bursa Barosu Başkanlığı tarafından T.C. yasalarına uygun olarak yayımlanmaktadır. Bursa Barosu Dergisi'nin isim ve yayın hakkı Bursa Barosu Başkanlığı'na aittir. Yayımlanan yazı, fotoğraf ve konuların her hakkı saklıdır ve tüm sorumluluğu eser sahiplerine aittir. İzin alınmadan alıntı yapılamaz. Reklamların sorumluluğu reklam verenlere aittir. Bursa Barosu Dergisi, Basın Meslek İlkeleri'ne uymaya söz vermiştir.

Başkan'dan...

Değerli meslektaşlarım;

Bursa Barosu Dergisi'nin 115. sayısı ile karşınızdayız. Son 3 aya ilişkin önemli gördüğümüz gündem maddeleri ve siz meslektaşlarımız ile stajyer avukat kardeşlerimizden gelen makalelerle dolu bir içerik hazırladık.

Ülkemizde gündem baş döndürücü bir hızda değişiyor. Bugün konuştuğumuz ve çok önemli dediğimiz bir konu, bakmışız ki ertesi sabah unutulmuş, bambaşka bir karar ya da eylem, bambaşka bir hukuksuzlukla dertlenir olmuşuz.

Biz hukukçuların en önemli sorunu elbette hukuksuzluk ve insan hakları ihlalleri... Hükümetin mart ayı başında açıkladığı İnsan Hakları Eylem Planı, değinmek istediğimiz birinci konu başlığı... Bizzat Cumhurbaşkanı tarafından açıklanan 11 maddelik planın ana teması "daha güçlü bir insan hakları koruma sistemi kurmak"mış!

Madde madde incelediğimizde, her birinin zaten Anayasamızda, yasalarımızda ve imza attığımız Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde olduğunu görüyoruz. Buna rağmen "insan hakları eylem planı" açıklamanın abesle iştigal olduğunu, son günlerde yaşananlar net bir şekilde gösteriyor.

Şöyle ki;

Gerek Boğaziçi Üniversitesi'ne rektör atamasına protesto, gerekse diğer şiddet içermeyen barışçıl sivil toplum hareketlerine karşı olağanüstü kolluk müdahalesi, gözaltı ve tutuklamalar...

Milletvekillerine, bağımlı yargı mekanizmaları tarafından sudan sebeplerle verilen hukuksuz cezaların bir çırpıda kesinleştirilip, dokunulmazlıklarının kaldırılması istemiyle TBMM'ye fezleke

gönderilmesi, HDP için kapatma davası açılmış olması...

Kocaeli Milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu'nun 2016 yılında sosyal medyada yaptığı bir haber paylaşımı nedeniyle hakkında açılan ve milletvekili dokunulmazlığı altında iken durdurmaya gerek görülmezsizin sürdürülen dava sonucu verilen hapis cezası nedeniyle milletvekilliğinin düşürülmesi; akabinde de TBMM'den gözaltına alınması, yine Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvurunun beklenmemesi...

Adına, İstanbul'da imzalandığı için kısaca "İstanbul Sözleşmesi" denilen "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi"nden çekilmeye ilişkin hukuka aykırı Cumhurbaşkanı kararnamesi...

Tüm bunlar, "yargı reformu" ya da "insan hakları eylem planı" diye adlandırılan söylemlerin zıddı, gerek yürütme, gerekse yargı eliyle yapılan, antidemokratik uygulamalardır.

Biz hukukçuların yargı reformundan beklentisi, zaten Anayasa, yasalarımız ve imzaladığımız uluslararası sözleşmelerle korunan insan hak ve özgürlüklerinin teslim edilmesi yönünde uygulamalar yapılmasıdır. İstinaf mahkemeleri kurulurken amaçlanan yargının hızlanması ve Yargıtay'ın içtihat mahkemesi haline gelmesi için hukuksal düzenlemelerin hayata geçirilmesidir. Yargılamaların, tutturulamayacağı belli olan hedef sürede değil, makul sürede sonuçlandırılması için düzenleme yapılması ve adaletin tecellisinin 8-10 yılı bulmamasıdır. Avukatlara saldıran veya öldürenlerin, TCK hükmüne uyularak, kamu

görevlisine saldırmış ya da öldürmüş gibi cezalandırılmasıdır. Avukatlık Kanunu'nda yer alan, avukatların bilgi-belge toplama yetkisine işlerlik kazandırılması, avukata bilgi-belge vermeyen kamu yöneticileri hakkında TCK'ya göre işlem yapılmasıdır. 6284 sayılı yasada açıkça belirtilen, kadına yönelik şiddet olaylarında verilen tedbir ve uzaklaştırma kararlarının kolluk tarafından iyi takip edilmesidir. Koruma gerektiren durumlarda ki, sadece aile içi şiddeti kapsamıyor; Eski eş, sevgili, flört ve birlikte yaşayan çiftleri de kapsayacak şekilde 6284 ve yürürlükte olan İstanbul Sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasıdır. Her kamu ihalesinin şekli, boyutu ve bedeline göre ihale Kanunu'nun değişmemesidir. Kısacası yargı reformu, yanlışlarından, eksikliklerinden dolayı eleştiriliyor olsa da, kanunların herkese eşit şekilde uygulanmasıdır. Biz hukukçuların reform beklentisi bunlardır.

Barolara genel kurullarının yaptırılmıyor olmasını da yargı reformu içinde değerlendirmemiz gerekiyor. İktidar partisinin ilçe kongrelerine, il kongrelerine alıştık. Hadi büyük kongrelerine de alıştık. Hala alışamadığımız kadın veya gençlik kolları genel kurullarının "lebaleb" yapılmasıdır. Baroların yapacağı genel kurullarda, koronavirüs açısından risk taşımayan illerde "8 metre kareye bir kişi gelecek" diye genelge yayınlayıp uygulama zorunluluğu getirirken, siyasi partinin kongrelerinde bir metre karede 8 kişinin olması, tabii ki maske-mesafe kavramı hak getire... Genel kurullarımız, bizim yasama organlarımızdır. Üstelik, Avukatlık Kanunu'nda, baro genel

kurullarının çift sayılı yılların ekim ayının ilk haftasında yapılacağı hükmüne rağmen 6 aydır genel kurullarımızı yapamıyor olmamızı da yargı reformu kapsamında ele almamız zorunludur.

Değerli meslektaşlarım; Bunca sorunun içinde can güvenliğimiz yok... Geçtiğimiz günlerde Kocaeli'nin Gebze İlçesi'nde genç meslektaşımız İstanbul Barosu üyesi Av. Ersin Arslan, görevi sırasında tabancayla vurularak öldürüldü. Meslek şehidimize Allah'tan rahmet, ailesine sabır ve tüm

meslektaşlarımıza başsağlığı diliyoruz.

80 gerçek baro ile yaptığımız ortak açıklama ile saldırıyı kınadık, acımızı paylaştık ve Bursa Barosu ile birlikte pek çok baro da, kamuoyunun dikkatini çekmek için yönetim kurullarında aldığı tavsiye kararları ile meslektaşlarımızı acil işler dışında "duruşmalara girmeme"ye çağırdı. Bursa'da bu çağrıya kulak veren duyarlı meslektaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Sağlıklı, güvenli ve hukukun üstün olduğu yarınlar diliyoruz.

Av. Gürkan Altun
Bursa Barosu Başkanı

ARTIK YETER!

Daha ne kadar öldürüleceğiz?

Gebze'de Av. Ersin Arslan görevi sırasında tabancayla öldürüldü.

80 baro eşzamanlı basın açıklamasıyla tepki gösterdi.

Bursa'da avukatlar, protesto için duruşmalara girmediler.

80 baro tarafından eşzamanlı yapılan basın açıklamasını Bursa Adalet Sarayı bahçesinde Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun, meslektaşlarının arasında okudu.

İstanbul Barosu üyesi Av. Ersin Arslan, 16 Mart 2021 tarihinde Kocaeli'nin Gebze İlçesi'nde görevi sırasında uğradığı silahlı saldırı sonucu hayatını kaybetti. Arslan'ın öldürülmesi yurt genelinde baro yönetimleri ve avukatlar arasında büyük üzüntü yarattı. 80 baro, eşzamanlı ortak basın açıklaması yaparak "Artık yeter! Daha ne kadar öldürüleceğiz?" diye sordu.

17 Mart günü Bursa Adalet Sarayı önündeki basın açıklamasını Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun okudu. Bursa Barosu yönetim kurulu üyeleriyle avukatların yakalarına siyah kurdele takarak katıldığı basın açıklaması şöyle:

"Bizler; haklarınızın savunmanları, her daim hukukun üstünlüğü diye haykıran ancak etten kemikten oluşumuzu çoğunlukta göz ardı ettiğiniz; ne acıdır ki hep baktığımız davalarla özdeş tutup davanızın tarafıymışız gibi gördüğünüz; Saldırıya uğramamıza, dövülmemize, bıçaklanmamıza, silahla vurulmamıza ve korun(a)mamıza tanık olduğunuz avukatlarız.

Bugün de hasım bellendik, bugün de yaşam hakkımız elimizden alındı. Biz bugün, Gebze'de öldürüldük!

İcra memurlarıyla birlikte Kocaeli'nin Gebze İlçesi'nde bir eve hacze giden İstanbul Barosu üyesi meslektaşımız Avukat Ersin Arslan, ev sahibinin silahlı saldırısına maruz kaldı. Borçlu Y.Y. kendisini öldürmek kastıyla doğrudan göğsüne ateş etti, meslektaşımız kaldırıldığı hastanede maalesef hayatını kaybetti...

Meslektaşımız henüz 26 yaşında gencecik bir insandı. Görevi gereği gittiği haciz mahallinde katledildi.

Acımız ve isyanımız tarifsiz büyüklüktedir.

ARTIK YETER!

Avukatlara yönelik her saldırıdan sonra yılmadan söyledik; Avukat, yargı mekanizmasının sacayağıdır, hakim ve savcı nasıl korunuyorsa, avukat da öyle korunmalıdır dedik. Savunmanın kutsallığından bahisle, uygulama ve söylemlerle meslek mensuplarımızı hedef göstermeyin dedik. Gün gelecek sizin de avukata ihtiyacınız olacak dedik. Dinletemedik... Hakarete uğradık, dövüldük, bıçaklandık, öldürüldük.

Daha ne kadar öldürüleceğiz?

Gebze'de hayatını kaybeden genç meslektaşımız Avukat Ersin Arslan'a, Allah'tan rahmet, ailesine sabır ve dayanma gücü, üyesi olduğu İstanbul Barosu Başkanlığı nezdinde tüm meslektaşlarımıza başsağlığı diliyor; Gözaltına alınan saldırganın en ağır cezaya çarptırılması için yargılama aşamasında davaya müdahale talebinde bulunacağımızı bu vesileyle kamuoyuna duyuruyoruz."

Altun, bu açıklamaya 80 gerçek il barosunun imza attığını bildirdi.

Aynı gün yine tüm barolar saat 13.00'te üyelerine SMS'le, "saat 14.00'te bulundukları yerde saygı duruşunda bulunma çağrısı" yaptı. Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun da, meslektaşlarıyla saat 14.00'de Bursa Adalet Sarayı giriş holündeki Atatürk büstü önünde saygı duruşunda bulundu.

BURSA'DA AVUKATLAR DURUŞMALAR GİRMEDİ!

Bursa Barosu Yönetim Kurulu, 18 Mart tarihli toplantısında "Duruşmalara girmiyoruz" başlıklı çağrıda "Avukatlara yönelik şiddetin giderek artması ve son olarak vekillik görevini yerine getirirken silahla vurularak hayatını kaybeden meslektaşımız Av. Ersin Arslan'ın ölümü mesleğimizi güven içinde yapamayacağımızı göstermiştir. Yargının kurucu unsuru olan bağımsız savunma makamına yönelen

saldırıları dikkat çekmek ve kamuoyunda farkındalık yaratmak için, 18.03.2021 tarihli yönetim kurulu kararımız uyarınca 19.03.2021 Cuma günü tutuklu işler, çocuk yargılamasına ait işler ve aciliyet arz eden işler dışında duruşmalara katılmama eylemi yapılarak mazeret dilekçesi verilmesi tüm meslektaşlarımıza önemle tavsiye olunur” şeklinde tavsiye kararı aldı. Baro’dan yapılan çağrı üzerine de avukatlar, “Duruşmalara Girmiyoruz” pankartı eşliğinde Bursa Adalet Sarayı bahçesinde 10.30-12.30 saatlerinde arasında sessiz nöbet tuttu.

Nöbet sırasında medya mensuplarına açıklama yapan Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun, avukatların üstlendikleri davaların tarafı olmadığını farkına varılması ve duyarlılık yaratılması gerektiğine dikkat çekerek “Vatandaşın da eylem ve söylemlerinde bunu bilerek hareket etmesini istiyoruz. Yoksa başka bir çağrı da yapılabilir. Bize silahlı saldırıda bulunulduğunda, biz de silahlanma çağrısı mı yapalım? Kaldı ki, avukatların ruhsatlı silah almaya hakları var ama elbette yapmıyoruz ve yapmayacağız.

Biz avukatlar silahsızlanmadan yana olan, kolluk görevlileri dışında hiç kimsenin silah taşımaması gerektiğini ısrarla vurgulayan meslek pratiğinden geliyoruz” dedi.

HER HUKUKİ İŞLEMİN KARŞI TARAFI VAR!

Gürkan Altun, avukatlara saldıran, yaralayan, vuranlar için de adalet arayan bir mesleğin mensubu olduklarını ve toplumun bunun farkına varmasını istediklerini belirterek şöyle devam etti:

“Haciz işleminde, ceza ve hukuk yargılamalarında haksızlığa uğradığı ya da borçlu olduğu için sadece

kendini mağdur görenler var ama bilinmeli ki her hukuki işlemin bir de karşı tarafı var. O işin bir alacaklısı var. Alacağını alamadığı için dükkanını kapatmak zorunda kalan, evine ekmek götüremeyen esnaf var. 10-20 yıldır çalıştığı işyerinden kıdem ve ihbar tazminatını, mahkeme ilamını icraya koyduğu halde alamayan işçilerimiz var. Alacaklı olmak sadece bankalara, büyük şirketlere has bir durum değil. İşçinin de alacağı var, ev kadınının da nafaka alacağı var. Yaşam pratiğinde borçlu

varsa, alacakları da olduğu gibi bunların dava hakkı da var. Avukat hiçbir talebin tarafı da değildir. Onların sözcüsü, savunmanı ve hukuki temsilcisidir. Bugün Gebze’de meslek şehidimiz Ersin Arslan’ı katleden kişinin sorgusu yapılacaktır. O soruda da yine avukatlar bulunacaktır. Tutuklanması talep edilecek, orada da meslektaşlarımız yer alacaktır. Bu sebeple Ersin Arslan kardeşimizi bir kez daha rahmetle anıyoruz. İlk değil, son da olmayacaktır. Ama bir daha olmaması için elimizden ne geliyorsa yapmak

zorundayız.”
Barolar, yurt genelinde

yayınlanan yağın gazetelerden bazılarında tam sayfa ilanlar vererek, saldırıyı kınayıp, avukatların baktıkları davalara tarafı olmadıkları konusunda kamuoyunun dikkatini çekmeye çalıştılar.

Bu arada, Ersin Arslan’ın öldürülmesi olayına ilişkin sosyal medya üzerinde avukatlara yönelik saldırgan paylaşımlar yapanlar da tespit edilerek, haklarında cumhuriyet savcılıklarına suç duyurusunda bulunuldu.

8 MART DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜ

2020'DE BURSA BAROSU'NA BAŞVURAN 1185 KADINDAN 698'İ ŞİDDET MAĞDURU, 39'U İÇİN KORUMA VE UZAKLAŞTIRMA TALEBİNDE BULUNULDU.

Bursa Barosu'ndan 2020 yılında avukat talebinde bulunan 1185 kadının 698'inin şiddet mağduru olduğu bildirildi.

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü nedeniyle Bursa Barosu Kadın Hakları Merkezi'nce bir dizi etkinlik düzenlendi. Hukuk mahkemelerinin bulunduğu Bölge Adliye Mahkemesi'nde kurulan stantta, Bursa Barosu logolu "İstanbul Sözleşmesi Yaşatır" mesajı içeren maske, İstanbul Sözleşmesi ve kadın haklarıyla ilgili bilgilerin yer aldığı broşürler dağıtıldı. Bursa Barosu Genel Sekreteri Av. Hüsniye Altın Yeşil, Yönetim Kurulu Üyesi Av. Yıldırım Hacıoğlu, Adli Yardım Merkezi Sorumlusu Av. Aynur Çiğdem Ünel, Kadın Hakları Merkezi Sorumlusu Av.

BURSA BAROSU'NUN GELENEKSEL HALE GETİRDİĞİ GÜÇLÜ KADIN BAŞARI ÖDÜLÜ BU YIL BURSA TABİP ODASI ÖNCEKİ BAŞKANI DR. GÜZİDE ELİTEZ'E VERİLDİ.

Özlem Gürgen Eldem, Bursa Barosu Kadın Hakları Merkezi üyesi avukatlarla birlikte adliye kalemleri ve mahkeme salonlarını gezerek kadın çalışanlara maske ve broşür verdi.

LİMAK işbirliğiyle elektrik trafolarına kadın hakları mesajı içeren grafitiler, Bursa Büyükşehir Belediyesi işbirliğiyle billboardlar ve toplu taşıma araçlarında afiş çalışması yapıldı, İstanbul Sözleşmesi'ni tanıtmak ve farkındalığı artırmak amacıyla Prof. Dr. Feride Acar'ın sunumuyla bir de kitap bastırıldı.

Uluyol'daki Adalet Sarayı önünde saat 12.30'da da basın açıklaması yapıldı. Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun ile yönetim kurulu üyeleri ve Kadın

Dr. Güzide Elitez

8 MART DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜ

Hakları Merkezi üyesi avukatların katıldığı basın açıklamasını, Bursa Barosu Kadın Hakları Merkezi Yürütme Kurulu Üyesi Av. Müjde Kaya okudu.

FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLANAMADI

Kaya, öncelikle TBB Kadın Hukuku Komisyonu'nun (TÜBAKKOM) 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü nedeniyle yayınladığı mesajı aktardı. 8 Mart'ın; aile, toplum, siyaset, sosyal ve ekonomik alanlarda eşitliğin sağlanması, emeğin sömürsünün ve ayrımcılığın sonlandırılması, kadının insan haklarının ihlal edilmesinin önlenmesi için; eğitim, kültür, ekonomik ve hukuk alanlarında gerekli çalışmaların yapılması taleplerinin yükseltildiği mücadele ve dayanışma günü olduğu belirtilen mesajda "Bu nedenle kadın mücadelesi aynı zamanda eşitliğin, özgürlüğün ve demokrasinin mücadelesidir. Fırsat eşitliğinin sağlanmaması nedeniyle kadınlarımız eğitim haklarından yoksun kalmakta, istihdam olanaklarından yararlanamamakta; yönetim ve karar alma mekanizmalarında yeterince yer alamamaktadırlar. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadına yönelik ayrımcılığa, şiddete neden olmaktadır" denildi.

Açıklama şöyle devam etti:

KADIN CİNAYETLERİNİ ENDİŞEYLE İZLİYORUZ

"Ülkemizde kadın cinayetlerinin önlenememesini, tam tersi artarak devam etmesini endişeyle izliyoruz. Kadına yönelik şiddet, cinayet ve istismar artışlarının nedeni yasaların ve cezaların yetersizliği değildir. Kadını eşit ve özgür bir birey olarak görmeyen zihniyetin beslendiği, güç aldığı bir sosyal ve siyasal ortamın sorgulanması yapılmadan, ortadan kaldırılmadan kadının insan hakları ihlallerinin önlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle ülkemizde, aile içinden başlayarak kamusal alana yayılan cinsiyet ayrımcılığına ve eşitsizliğine neden olacak politikaların sonlandırılması gerekmektedir."

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ EKSİKSİZ UYGULANMALIDIR

"Kadınları toplumsal hayatın dışına iten ayrımcı ve cinsiyetçi politikalardan vazgeçilerek, kadını sadece ailenin bir parçası olarak gören, özgür birey olduğunu kabul etmeyen politik ve kültürel anlayış değiştirilmelidir. Kadının eşit ve özgür birey olmasını sağlayacak politikaların hayata geçirilmesi hiçbir tarihsel, kültürel ve dinsel gerekçelerle engellenmemelidir. Kadınların siyasal, sosyal ve ekonomik alanda eşit olarak yer almasını sağlayacak toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları samimiyetle uygulanmalıdır. Kamu kurum ve

kuruluşlarınca cinsiyet temelinde ayrımcılık yapmayacak mekanizmalar oluşturulmalıdır. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletinde kadının eşit ve özgür bir birey olduğu, devletin tüm kurum ve kuruluşlarınca içselleştirilmeli ve kadın haklarına aykırı hiçbir söylem ve eyleme izin verilmemelidir.

Kadınların yaşam haklarının güvencesi olan İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı yasaya yönelik tartışmalardan vazgeçilmelidir. İstanbul Sözleşmesi'nin eksiksiz olarak uygulanması sağlanmalıdır.

Hak savunucusu olarak bizler; uzun mücadeleler sonucunda elde edilmiş kadın hakları kazanımlarından vazgeçilmesine yönelik her türlü girişime karşı, kadının insan hakları mücadelemizi dünden daha büyük bir inanç ve dayanışmayla sürdürme kararlılığındayız."

BURSA BAROSU KADINLARIN YANINDA

"Bu kararlılıkla çalışmalarına devam eden Bursa Barosu'nun Adli Yardım Bürosu ve Kadın Hakları Merkezi'ne 2020 yılı içinde 1185 kadın ücretsiz avukat talebi ile başvurmuştur. Bu kadınların 873'ünün başvurusu kabul edilerek kendilerini temsil etmek üzere ücretsiz avukat görevlendirilmesi yapılmıştır. Başvuran kadınların

8 MART DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜ

698'i şiddet mağdurudur, 710'u boşanma davası için başvurmuştur.

6284 Sayılı Yasa kapsamında mağdur kadınların 39'u için koruma ve uzaklaştırma kararlarının ivedilikle alınması için Bursa Barosu Kadın Hakları Merkezi tarafından gerekli başvurularının yapılması noktasında hukuki destek sağlanmıştır.

PANDEMİDE BAŞVURU SAYISI DÜŞTÜ

Covid-19 pandemisi sebebiyle 2020 yılı içinde adli yardım başvurularında bir azalma olduğu ve kadınların bu sebeple haklarına erişimlerinde sıkıntılar olduğu gözlemlenmiştir.

Bursa Barosu Kadın Hakları Merkezi ve Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM) üyesi avukatlar olarak; Cumhuriyet Devrimleri ve kadın mücadelesi sonucunda elde edilen kadın hak ve kazanımlarından kayba neden olacak her türlü zihniyetin, söylemin, girişimin karşısında olacağımızı, kadına karşı ayrımcılığın ortadan kalktığı, kadının eşit ve özgür bir birey olarak var olduğu, kadının insan haklarının ihlal edilmediği, barışın, özgürlüğün, demokrasinin sağlandığı bir Türkiye ve Dünya için; kadın haklarının teminatı olan Atatürk Devrimlerine ve Laik Cumhuriyetimize bağlılıkla, mücadelemizi ve dayanışmamızı sürdüreceğimizi kamuoyuyla saygılarımızla paylaşıyoruz."

GÜÇLÜ KADIN BAŞARI ÖDÜLÜ DR. ELİTEZ'E

Bursa Barosu'nun 8 Mart geleneği haline getirdiği Güçlü Kadın Başarı Ödülü de bu yıl Covid-19 pandemisi sürecindeki özverili çalışmaları nedeniyle Bursa Tabip Odası önceki başkanı Dr. Güzide Elitez'e verildi. Elitez'in ödülünü, Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun ile birlikte Bursa Barosu Genel Sekreteri Av. Hüsnüye Altın Yeşil tarafından takdim edildi. Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun "Pandemi sürecinde kendi

kendimizi korumak bile oldukça zor ve meşakkatli hale gelmişken, sağlıkçılarımızın kendilerinin, ailelerinin, sevdiklerinin hayatlarından ödün vererek halk sağlığı gerçekleştirdikleri mücadeleyi takdir etmek için kullanabileceğimiz ifadeyi bulmakta zorlandık. Her kadın ayrı bir başarı öyküsü; Evde, işte, bilimde, sanatta, sporda, eğitimde, siyasette ve karar alma mekanizmalarında... Bir de ülkemizde kadın olmanın verdiği zorluklarla başa çıkmanın yanında, toplumun gücüne güç katmayı kendisine amaç edinmiş kadınlarımız var. Sağlık alanında olduğu kadar, iki dönem yaptığınız Tabip Odası Başkanlığınız sürecinde pek çok konuda yürüttüğünüz ya da dahil olduğunuz sivil topluma yönelik özverili çalışmalarınız övgüye mazhar oldu. Bursa Barosu Başkanlığı olarak takdire değer bulduğumuz çabalarınız nedeniyle onurlandırmak istedik. Varoluşunuzla ödüllendirdiğiniz toplumun bir armağanı olarak size bu berati takdim ediyor, yaşam boyu mutluluk ve başarı diliyorum" şeklindeki mesajını içeren berati Sayman Av. Aslı Evke Yetkin verirken, Kadın Hakları Merkezi Yürütme Kurulu Üyesi Av. Müjde Kaya da çiçek sundu.

DR. GÜZİDE ELİTEZ KİMDİR?

Bursa Tabip Odası'nın 2016-2020 yılları arasında başkanlığını yapan Dr. Güzide Elitez, İzmir'in Ödemiş ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğretimini burada tamamladıktan sonra liseyi İstanbul'da Kadıköy Kız Lisesi'nde okudu. İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi'nden mezun oldu.

Mecburi hizmetini Diyarbakır'da yaptıktan sonra 1985 yılında Bursa'ya gelerek MEB Sağlık Eğitim Merkezi'nde Başhekim olarak görev yaptı. 1990 yılında ayrıldığı bu görevinden sonra Bursa'nın değişik kamu ve özel kuruluşlarında kurum hekimliği ve işyeri hekimliği yaptı. 1998 yılından bu yana Bursa Tabip Odası'nın kurul ve komisyonlarında görev aldı. 2000-2002 döneminde Bursa Tabip Odası Yönetim Kurulu üyeliği, 2010-2012 ve 2012-2014 yıllarında genel sekreterlik, 2016-2018 ve 2018-2020 yönetim kurulu başkanlığını yürüttü. Türk Tabipleri Birliği Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu'nun çalışmalarına katıldı. Bursa'daki çevre mücadelesinde aktivist olarak çalışan Elitez, Bursa'da kadın mücadelesi yürüten dernek ve kuruluşlarda yer alıyor.

Medeni Kanun; kişiler hukuku, aile hukuku, miras hukuku ve eşya hukuku kurallarıyla; vatandaşların doğumundan ölümünden sonraki döneme kadarki süreçteki ilişkilerini düzenleyen temel bir kanundur.

17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilen Türk Medeni Kanunu, Mustafa Kemal ATATÜRK önderliğinde kurulan Cumhuriyetimizin hukuk alanındaki en büyük devrimlerindendir. Laiklik esas alınarak çok hukukluluk kaldırılmış, bireyler eşit ve özgür yurttaşlar haline getirilmiştir.

Türk Medeni Kanunu özellikle Kadın Haklarının güvencesi olmuştur. Kadınlarımız; evlenme, boşanma, mal varlığı edinme, miras gibi özel yaşamlarına ilişkin haklar bakımından erkeklerle eşit konuma getirilmiştir. Erkeğin çok eşliliği ve tek taraflı boşanmaya ilişkin düzenlemeler kaldırılarak, evlilikte resmi nikâh zorunluluğu, tek eşle evlilik esası getirilmiştir. Kadınlara boşanma hakkı, velayet hakkı ve malları üzerinde tasarruf hakkı, mahkemede tanıklık yapma, eşit miras hakkı tanınarak; kadın-erkek eşit hale getirilmiştir. Türk kadınının iktisadi, siyasi ve sosyal yaşama katılımının önündeki engeller kaldırılarak, medeni, siyasi ve kültürel haklar yönünden eşitlik sağlanarak çağdaş bir toplumda kadının hak ve özgürlüklerine kavuşmasının önü açılmıştır.

Kadınları eşit ve özgür yurttaş olmaktan uzaklaştıracak her türlü sosyal, ekonomik, siyasi ve hukuki düzenlemeler, kadının insan haklarının

ihlaline yol açacaktır. Medeni Kanun'un kabulüyle elde edilen ve Yeni Medeni Kanun'un kabulüyle daha da genişleyen kadın hakları kazanımlarını ortadan kaldıracak her türlü söylem, eylem ve yasal değişikliklerden uzak durulmalıdır. Yoksulluk nafakasının kaldırılması, İstanbul Sözleşmesinden imzanın çekilmesi, aile hukukunda zorunlu arabuluculuk gibi konularda yapılması düşünülen her türlü değişiklik, kadın hakları kazanımlarından ödün verilmesine neden olacak, kadınlar açısından mağduriyet yaratacaktır. Anayasamızda yer alan laiklik ilkesini göz ardı eden gelişmeler, kadını eşit ve özgür bir birey-yurttaş olmaktan uzaklaştıracak olup, bu tür söylemlerden, uygulamalardan ve yasal değişikliklerden geri durulması Anayasal bir zorunluluktur.

TÜBAKKOM olarak; kadının özgür ve eşit birey olmasını destekleyen her türlü yasal düzenlemenin yanında olduğumuzu belirtiyor, Türk Medeni Kanununun kabulünden bugüne kadar elde edilmiş kadın hakları kazanımlarına karşı yapılacak her türlü söylem, eylem ve yasal değişikliklere karşı; Cumhuriyetimizin kurucu felsefesine bağlı kalarak, kadın-erkek eşitliğini demokrasinin gereği olarak görerek mücadelemizi sürdüreceğimizi ifade ediyor, Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ü Türk Medeni Kanununun kabulünün 95. Yıldönümünde minnet ve saygıyla anıyoruz.

Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM)

Barolar ve TÜBAKKOM'dan ortak ses:

#İstanbulSözleşmesiYürürlüktedir

İstanbul Sözleşmesi, kadınların, çocukların herkesin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan ve şiddet mağdurlarının korunması, rehabilitasyonu ve bir daha aynı şiddet vakalarının yaşanmaması için topyekûn bir birlikteliği öngören, herkesin yaşama hakkının teminatı bir uluslararası antlaşmadır. İstanbul Sözleşmesi; çok uzun yıllardır sürdürülen kadın hakları mücadelesi ve kazanımları ile hazırlanmıştır. Bu nedenle binlerce yıllık mücadeleye dayanan, bu uğurda yitirilen canların emeklerinin ve kişi hak ve özgürlüklerine ilişkin çok önemli hukuki kazanımlarımızın bir gecede yok edilebileceğinin sanılması çok büyük yanılgıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bütün partilerin milletvekillerinin oy birliği ile Anayasamızın 90. maddesi uyarınca, 24 Kasım 2011'de 6251 sayılı Kanunla onaylanan İstanbul Sözleşmesi; milli iradenin sonucudur. Anayasamızın 90. maddesi gereği, usulünce yürürlüğe giren Temel Hak ve Özgürlüklere ilişkin Uluslararası Antlaşmalar kanun hükmündedir, hatta normlar hiyerarşisinde kanunların bile üzerinde yer alır.

"Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri"nin Cumhurbaşkanı kararı ile ortadan kaldırılamayacağı, düzenlenemeyeceği Anayasa'nın

104. maddesinin açık hükmüdür.

İstanbul Sözleşmesi, Anayasa'nın 15 ve 17. maddelerinde düzenlenen "Kişinin Yaşam Hakkı; maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulmaması" "Herkesin yaşama, maddi ve manevi hakkına sahip olduğu" "Kimseye işkence ve eziyet yapılmayacağına" ilişkin TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE DOĞRUDAN VE BİREBİR İLİŞKİLİDİR. Bu nedenle, Anayasa'nın 104.

maddesi gereği, Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklere ilişkin Cumhurbaşkanı kararnamesi çıkarılması, hukuka aykırıdır.

TBMM'nin yani milletin iradesini yok sayarak Anayasa'nın 87. ve 90. maddelerine aykırı şekilde Türkiye'nin ilk imzacısı olduğu Uluslararası İstanbul Sözleşmesi'nin feshine ilişkin Cumhurbaşkanı kararı, Anayasa'ya aykırıdır. Cumhurbaşkanının İstanbul Sözleşmesi'ni fesih kararının Anayasa'da temeli yoktur. Yetki ve usulde paralellik ilkesi gereğince imzalanan uluslararası antlaşmaların, Anayasa doğrultusunda aynı yöntemle feshedilmesi gerekmektedir.

Bu anlamda; daha önceden çıkarılan 15.07.2018 Tarih ve 9 sayılı Cumhurbaşkanı Kararnamesiyle bu konuda Cumhurbaşkanına yetki verilmesi de açıkça

**Bursa
Barosu
Kadın
Hakları
Merkezi'nden
çekilme
kararına
protesto**

Anayasaya aykırıdır ve hükümsüzdür. Anayasa'nın 6. maddesi gereği "Hiçbir kimse ve organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz."

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 104. maddesinde düzenlenen Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri arasında "Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar" hükmü vardır. Bu nedenle Cumhurbaşkanına, milletlerarası sözleşmeleri sadece "onaylama ve yayımlama" görevi veren Anayasa, Cumhurbaşkanına milletlerarası antlaşmaları feshetme yetkisi vermemiştir.

İstanbul Sözleşmesi'nin feshine yönelik Cumhurbaşkanlığı kararı, yasal dayanaktan yoksundur. İnsan hayatı ve güvenliği, kişi hak ve özgürlükleri, her türlü siyasetin üzerinde olup hiçbir politik hesaba kurban edilemeyecek kadar önemlidir. İstanbul Sözleşmesi yürürlüktedir; uygulanmaya devam edecektir.

Bu nedenle, öncelikle Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni iradesine sahip çıkmak üzere göreve; siyasal iradeyi de Anayasa'nın 2. maddesinde açıkça tanımlandığı şekilde bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nde hukuki tüm ilke ve kurallara uymaya davet ediyoruz.

İstanbul Sözleşmesi'nden vazgeçmemiz mümkün değildir. Bizler; Barolar ve TÜBAKKOM olarak kadına yönelik şiddeti bir insan hakkı ihlali ve ayrımcılık olarak kabul eden İstanbul Sözleşmesi'ni ortadan kaldırmaya yönelik Anayasa'ya aykırı bu girişime karşı mücadelemizi sürdüreceğimizi belirtiyor, temel

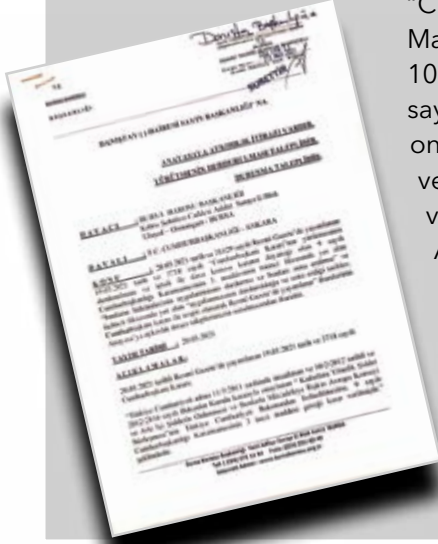
hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmaya yönelik bulduğumuz bu girişim karşısında toplumumuzun her kesimini bu mücadeleye destek vermeye ve dayanışmaya çağırıyoruz.

• Adana Barosu • Adıyaman Barosu • Afyonkarahisar Barosu • Ağrı Barosu • Aksaray Barosu • Amasya Barosu • Ankara Barosu • Antalya Barosu • Ardahan Barosu • Artvin Barosu • Aydın Barosu • Balıkesir Barosu • Bartın Barosu • Batman Barosu • Bilecik Barosu • Bingöl Barosu • Bitlis Barosu • Bolu Barosu • Burdur Barosu • Bursa Barosu • Çanakkale Barosu • Çankırı Barosu • Çorum Barosu • Denizli Barosu • Diyarbakır Barosu • Düzce Barosu • Edirne Barosu • Elazığ Barosu • Erzincan Barosu • Erzurum Barosu • Eskişehir Barosu • Gaziantep Barosu • Giresun Barosu • Gümüşhane-Bayburt Barosu • Hakkari Barosu • Hatay Barosu • Iğdır Barosu • Isparta Barosu • İstanbul Barosu • İzmir Barosu • Kahramanmaraş Barosu • Karabük Barosu • Kars Barosu • Kastamonu Barosu • Kayseri Barosu • Kırıkkale Barosu • Kırklareli Barosu • Kırşehir Barosu • Kilis Barosu • Kocaeli Barosu • Konya Barosu • Kütahya Barosu • Malatya Barosu • Manisa Barosu • Mardin Barosu • Mersin Barosu • Muğla Barosu • Muş Barosu • Nevşehir Barosu • Niğde Barosu • Ordu Barosu • Osmaniye Barosu • Sakarya Barosu • Samsun Barosu • Siirt Barosu • Sinop Barosu • Sivas Barosu • Şanlıurfa Barosu • Şırnak Barosu • Tekirdağ Barosu • Tokat Barosu • Trabzon Barosu • Tunceli Barosu • Uşak Barosu • Van Barosu • Yalova Barosu • Yozgat Barosu • Zonguldak Barosu

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın imzasıyla Türkiye, kadın haklarını savunan ve AİHM kurallarını esas alan bir insan hakları sözleşmesi olan İstanbul Sözleşmesi'ni iptal etmesine yurt çapında tepkiler gelirken, Bursa Barosu Kadın Hakları Merkezi üyeleri de iki yerde protesto eylemine katıldı. Kadın Meclisleri'nce Nilüfer Üç Fidan Parkı'nda düzenlenen protesto eylemine katılan Bursa Barosu Genel Sekreteri ve Kadın Hakları Merkezi Koordinatörü Av. Hüsnüye Altın Yeşil, Sayman Av. Aslı Evke Yetkin ve yönetim kurulu üyeleri Av. Gonca Gülçin, Av. İlker Yılmaz, Kadın Hakları Merkezi Yürütme Kurulu Üyesi Av. Müjde Kaya ve merkez üyesi avukatlar daha sonra da Fomara Meydanı'nda Bursa Kadın Platformu'nca düzenlenen eyleme Bursa Barosu olarak katılıp, "İstanbul Sözleşmesi Yaşatır" pankartı ve dövizlerle, İstanbul Sözleşmesi'nin fesih kararını protesto etti.

Bursa Barosu İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararının iptali için dava açtı

Bursa Barosu ve bazı barolar, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesine ve bunlarla mücadeleyle ilişkin bir insan hakları sözleşmesi olan İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeye ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararının öncelikli olarak yürütmesinin durdurulması ve sonrasında iptali istemiyle dava açtı.

20 Mart 2021 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 3718 sayılı "Cumhurbaşkanlığı Kararı"nın, 11 Mayıs 2011 tarihinde imzalanan ve 10 Şubat 2012 tarih ve 2012/2816 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla onaylanan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"nin Türkiye Cumhuriyeti bakımından feshedilmesini içerdiğine dikkat çekilen dava dilekçesinde şöyle denildi:

"Anılan Cumhurbaşkanlığı Kararı Anayasamızın 90. maddesi uyarınca kanun hükmünde

sayılan uluslararası sözleşmeden idari tasarrufla çekilmeye yönelik bir karar olduğundan yok hükmündedir. Anılan kararın dayanağı olan 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 3. maddesinin birinci fıkrasında yer alan 'bunların hükümlerinin uygulanmasını durdurma ve bunları sona erdirmeye' ve üçüncü fıkrasında yer alan 'uygulanmasının durdurulduğu ve sona erdiği tarihler; Cumhurbaşkanlığı kararı ile tespit olunarak Resmi Gazete'de yayımlanır' ibareleri yasama organının yetkisinde olan işlemlerin Cumhurbaşkanlığı kararı ile yapılabilmesine olanak vermesi nedeniyle Anayasaya aykırıdır." Dava dilekçesinde, esasa ilişkin açıklamalarda ise Anayasa'nın 90. maddesindeki "Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak anlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır" hükmü hatırlatıldı.

Avrupa Konseyi'nden HELP kursu

Avrupa Konseyi ve Bursa Barosu işbirliğiyle "Türkiye'deki Göçmenlerin ve İnsan Ticareti Mağdurlarının İnsan Hakları Açısından Korunmasının Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında düzenlenen "İltica ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi" başlıklı online HELP Kursu (Hukukçular İçin İnsan Hakları Eğitimi), Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun'un açılış konuşmasıyla başladı.

Altun, 20 Ocak 2021 itibarıyla ülke genelinde 3 milyon 646 bin kayıtlı Suriyeli mülteci bulunduğunu, bunların 178 bin 447'sinin Bursa'da yaşadığına dikkat çekerek, Bursa Barosu Adli Yardım Merkezi kapsamında 111 avukatın mülteci hukuku alanında çalıştığını söyledi.

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı Cristian Urse ve Avrupa Konseyi HELP Birimi

Başkanı Eva Pastrana'nın açılış konuşmalarından sonra da katılımcılar kendini tanıttı.

Avrupa Konseyi HELP Programında görevli Tetkik Hakimi Muhammed Taha Büyüktavşan'ın "HELP Programına Giriş ve HELP Platformunda Gezinme" başlığı altındaki konuşmasının ardından, kurs eğitmeni, hukukçu Gizem Üliç Karaağaçlı, "mülteciler hukuku ile ilgili yasal çerçeve" ve "İltica ve AİHS" başlıklı konuşmalar yaptı. Soru ve cevapların ardından kapanış konuşmasını da Avrupa

Konseyi Proje Koordinatörü Könül Gasımoğlu yaptı.

HELP Kursu'na katılım ilk aşamada sınırlı tutulmuş, Bursa Barosu üyesi avukatlardan 119 başvuru gelince katılımcıları belirlemek için kura çekilmişti. Ancak daha sonra başvuru yapan tüm avukatların katılması sağlandı.

UĞUR MUMCU'YU ÖZLEMLE ANDIK!

Hukukçu, Gazeteci, Yazar Uğur Mumcu, aracına yerleştirilen bombayla katledilişinin 28. yıldönümünde Bursa Setbaşı'ndan Cumhuriyet Alanı'ndaki Atatürk Anıtı önüne kadar yapılan yürüyüşle anıldı. Çağdaş Gazeteciler Derneği Bursa Şubesi'nin organize ettiği yürüyüşe Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun, Başkan Yardımcısı Av. Metin Öztosun, Genel Sekreter Av. Hüsnüye Altın Yeşil, Sayman Av. Aslı Evke Yetkin, Yönetim Kurulu Üyesi Av. Sefer Bülent Yaylalı da katıldı. ÇGD Bursa Şubesi Başkanı Rabia Deniz'in Bursa Şehir Kütüphanesi önünde, gazeteci ve aydın

katliamlarını kınayarak, Uğur Mumcu'nun şahsında tüm demokrasi şehitlerini andığı konuşmasının ardından başlayan yürüyüş sırasında "Basın şehitleri ölümsüzdür", "Özgür basın susturulamaz" gibi sloganlar atıldı. Yürüyüş, Atatürk Anıtı önünde son buldu ve çelenk konulup, saygı duruşunda bulunuldu, İstiklal Marşı okundu. Yürüyüşte Bursa milletvekilleri Av. Nurhayat Altaca Kayışoğlu, Orhan Sarıbal, Nilüfer Belediye Başkanı Turgay Erdem ve Mudanya Belediye Başkanı Hayri Türkyılmaz da yer aldı.

BASIN AÇIKLAMASI

İktidar partisi Covid-19 pandemisine karşın "lebaleb" salonlarda genel kurul yapmakta sakınca görmedi. Bu genel kurullardan biri Bursa'da yapıldı.

BARO BAŞKANLARI KIZGIN:

AKLIMIZLA

13 Ekim 2018
Bursa Barosu Genel Kurulu

Baroların genel kurullarının yapılması hukuksuz bir şekilde engellendiği gibi, pandemi yasakları gevşetilirken, genel kurul yapılabilmesi için 300 kişi sınırlaması getirildi.

ALAY MI EDİLİYOR?

41 baro başkanından TARİHİ ÇAĞRI!

Bilindiği üzere baroların genel kurulları, Avukatlık Kanunu'nun 82. maddesinde yazılı "Genel kurul son rakamı çift olan yıllarda olmak kaydıyla iki yılda bir Ekim ayının ilk haftası içinde baro başkanının daveti üzerine gündemindeki maddeleri görüşmek üzere toplanır" şeklindeki açık hükmüne karşın, İçişleri Bakanlığı'nın pandemi tedbirlerine ilişkin genelgesi dayanak yapılarak il hıfzıssıhha kurullarınca ertelenmiştir. Pek çok baro tarafından idari yargıya başvurulmuş, baroların genel kurullarının yapılması hukuka aykırı bir şekilde engellenmiştir.

Barolar ve kamu kuruluşu niteliğindeki meslek örgütlerinin genel kurullarının yapılması pandemi gerekçesiyle engellenirken, iktidar partisi başta olmak üzere siyasi partilerin il, ilçe kongrelerinin, gençlik ve kadın kolları kongrelerinin yapılmasında sakınca görülmemiş, hatta bu durum yürütmenin başı tarafından, partisinin genel kurullarının yapıldığı salonların "lebalep dolu" olması övgüsüne mazhar olmuştur.

Tüm bunlar yaşanırken, geçtiğimiz gün İçişleri Bakanlığı'nca, Bilim Kurulu'nun tavsiyeleri doğrultusunda Pandemi tedbirlerinin riskli illere göre kademeli olarak kaldırılacağı belirtilerek Covid-19 pandemisi tedbirlerinin nasıl uygulanacağına ilişkin bir genelge yayımlanmıştır. İl hıfzıssıhha kurullarınca da tedbirlerin genelge doğrultusunda uygulanmasına karar verilmiştir. Alınan tedbirlerden birisi doğrudan baroları ilgilendirmektedir. Hangi kriterler esas alınarak hazırlandığını bilmediğimiz bu tedbirlerin hayatın gerçekliğinden uzak ve

uygulanabilir olmadığını açıkça belirtmek istiyoruz.

Baro genel kurullarının çok yüksek riskli illerde yapılamayacağı, diğer illerde ise kişi başına 8 m2'lik bir alan bulundurma koşulu ve 300 kişiyi aşmayacak şekilde yapılabileceği belirtilmiştir. Kayıtlı avukat sayısı 300'ün altında 29 baromuz bulunmaktadır. Diğer barolarımızın tamamının mevcudu 300'ün üzerindedir. Hatta bazı barolarımızda genel kurul yapılabilmesi için gereken yüzde 10 üye sayısı bile bu sayının üstündedir. Bu nedenle; baroların genel kurulları için böylesi bir sınırlama getirilmesi en hafif deyişle aklımızla ile alay edilmesi, genel kurul yapılabilmesinin 300 kişi ile sınırlanması, özetle barolara "Genel kurullarınızı yapmayın" demek anlamına gelmektedir.

TBB seçimlerinde, baro genel kurullarında seçilen TBB delegeleri oy kullanacaklarından, TBB seçimlerinin de yapılabilmesi için tüm baroların eş zamanlı olarak genel kurullarını yapabilmeleri gerekmektedir. Aksi durumda bir kısım TBB delegesi belirlenmiş, bir kısım TBB delegesi ise belirlenmemiş olacaktır ki bu durum TBB seçimlerinin yapılabilmesini imkansız kılacaktır. Bu nedenle ki, baro genel kurulları ile ilgili alınan tedbirler uygulanabilir olmayıp, uygulandığı takdirde ise kaos yaratmaktan başka bir işe yaramayacaktır.

Öte yandan, hukuka, kanuna ve demokratik teamüllere aykırı olarak getirilen sınırlamalar karşısında avukatların ve dahi baroların hak ve hukukunu korumakla görevli TBB Başkan ve Yönetim Kurulu'nun tüm bu hukuksuzluklar karşısında sessiz

kalmasını büyük üzüntü ve utanç ile izlemekteyiz. TBB Başkan ve Yönetim Kurulu'nun bu konu ile ilgili hiçbir girişimde bulunmamasının nedenlerini, tüm siyasi partiler çok riskli ya da az riskli fark etmeksizin genel kurullarını yapmalarına rağmen baroların genel kurullarının bu şekilde sulandırılma samimiyetsizliğine söyleyecek bir tek sözleri dahi olmamasını çok iyi anlıyoruz! Hiçbir görev ve makamın sonsuz olmadığını, önemli olanın görev süresinin uzunluğu değil yapılan görevin onur ve gururla yapılması olduğunu bir kez daha hatırlatıyor, baroların genel kurul ve seçimlerini yapmalarının sağlanması için gerekli girişimlerde bulunmaları için kendilerine SON KEZ TARİHİ BİR ÇAĞRIDA bulunuyoruz. Bu görevlerini yapmadıkları takdirde, tarih ve hukuk dünyası bu tavırsızlığı ve eylemsizliği yüreklere ve hafızalara kazıyacak, en hafif tabiri ile utançla anılacaklardır.

Paris Şartı "Demokrasi, temsili ve çoğulcu karakteri ile seçmene hesap verilmesini, kamu makamlarının hukuka uymak yükümlülüğünü ve adaletin yansız bir şekilde dağıtılmasını da zorunlu kılar. Kimse hukukun

üstünde olamaz" demektedir.

Avukatlardan aldığı güven ve destek ile göreve gelen baro başkanları ve kurullarda bulunan meslektaşlarımız her zaman demokrasiye inanmış, ülkede demokratik teamüllerin işlerlik kazanması ve insan hakları için mücadele etmiş kişilerdir. Bu itibarla demokratik hakların kullanılmasının kanunsuz ve eşitliğe aykırı olarak bertaraf edilmesine sessiz kalmamız söz konusu olamaz. Bizler görevlerimizi gerektiğinde demokratik seçimlerle ve meslektaşlarımızın takdiri ile devretmeye hazırız.

Bir ülkede kanunlar ya vardır ya da yoktur. Eğer ki bir hukuk devletinden bahsedeceksek bir ülkedeki kanunlar ya herkes için uygulanır ya da hiç kimse, artık o kanunların adaleti sağlayacağına inanmaz. Bu nedenle; Demokrasinin ve hukukun gereği yerine getirilerek; Sivil toplum örgütleri, akademik meslek odaları ve barolar için büyük bir kaosa sebebiyet verecek bu uygulamanın durdurulması ve alınacak tedbirler doğrultusunda tüm baroların genel kurullarının yapılması önündeki engellerin kaldırılması için yetkilileri göreve davet ediyoruz.

- Adana Barosu Başkanı Av. Veli Küçük
- Aksaray Barosu Başkanı Av. Ramazan Erhan Toprak
- Amasya Barosu Başkanı Av. Ahmet Melik Derindere
- Ankara Barosu Başkanı Av. R. Erinç Sağkan
- Antalya Barosu Başkanı Av. Polat Balkan
- Artvin Barosu Başkanı Av. Ali Uğur Çağal
- Aydın Barosu Başkanı Av. Gökhan Bozkurt
- Balıkesir Barosu Başkanı Av. Erol Kayabay
- Bolu Barosu Başkanı Av. Sabri Erhendekçi
- Burdur Barosu Başkanı Av. Ramazan Gedik
- Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun
- Çanakkale Barosu Başkanı Av. Bülent Şarlan
- Denizli Barosu Başkanı Av. Müjdat İlhan
- Diyarbakır Barosu Başkanı Av. Cihan Aydın
- Düzce Barosu Başkanı Av. Azade Ay
- Eskişehir Barosu Başkanı Av. Mustafa Elagöz
- Gaziantep Barosu Başkanı Av. Bektaş Şarklı
- Hatay Barosu Başkanı Av. Ekrem Dönmez
- Isparta Barosu Başkanı Av. Ünsal Çankaya
- İstanbul Barosu Başkanı Av. Mehmet Durakoğlu
- İzmir Barosu Başkanı Av. Özkan Yücel
- Kayseri Barosu Başkanı Av. Cavit Dursun
- Kastamonu Barosu Başkanı Av. Özgür Demir

- Kırklareli Barosu Başkanı Turgay Hınz
- Kocaeli Barosu Başkanı Av. Bahar Gültekin Candemir
- Malatya Barosu Başkanı Av. Enver Han
- Manisa Barosu Başkanı Ali Arslan
- Mardin Barosu Başkanı Av. İsmail Elik
- Mersin Barosu Başkanı Av. Bilgin Yeşilboğaz
- Muğla Barosu Başkanı Av. Cumhur Uzun
- Niğde Barosu Başkanı Av. Osman Çimen
- Ordu Barosu Başkanı Av. Haluk Murat Poyraz
- Tekirdağ Barosu Başkanı Av. Sedat Tekneci
- Samsun Barosu Başkanı Av. Pınar Gürsel Yıldırım
- Şanlıurfa Barosu Başkanı Av. Abdullah Öncel
- Şırnak Barosu Başkanı Av. Nuşirevan Elçi
- Trabzon Barosu Başkanı Av. Sibel Suiçmez
- Tunceli Barosu Başkanı Av. Kenan Çetin
- Van Barosu Başkanı Av. Zülküf Uçar
- Yalova Barosu Başkanı Av. Fedayi Doğruyol
- Zonguldak Barosu Başkanı Av. Özel Eroğlu

Genel kurulumuzun ertelenmesine dayanak gösterilen idari kararın iptali istemimiz reddedildi

Bursa 2. İdare Mahkemesi, Bursa Barosu Olağan Genel Kurulu'nun ertelenmesine dayanak gösterilen Bursa İl Hıfzısıhha Kurulunun 02.10.2020 tarih ve 130 sayılı kararının iptali istemini reddetti.

Sağlık Bakanlığı'nın Covid-19 pandemi önlemleriyle ilgili yazısı üzerine İçişleri Bakanlığı'nca 81 il valiliğine gönderilen 02.10.2020 tarihli "02.10.2020 tarihinden itibaren 01.12.2020 tarihine kadar sivil toplum kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları, birlikler ve kooperatifler tarafından düzenlenecek olan etkinlikler ile bu kuruluşların genel kurul toplantılarının ertelenmesi gerektiğinin değerlendirildiği" şeklindeki yazısına dayanan Bursa İl Hıfzısıhha Kurulu da, 02.10.2020 tarih ve 130 sayılı kararıyla, 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 27. ve 72. maddeleri uyarınca kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşlarının genel kurul toplantılarının 02.10.2020 tarihinden 01.12.2020 tarihine kadar ertelenmesine karar vermişti.

İlki 3-4 Ekim 2020, çoğunluk sağlanamaması durumunda ikincisinin de 10-11 Ekim 2020 tarihlerinde yapılması Osmangazi 1. İlçe Seçim Kurulu'nca takvime bağlanan Bursa Barosu Genel Kurulu'nun, Avukatlık Kanunu 82. maddesinin "...son rakamı çift olan yıllarda olmak kaydıyla iki yılda bir Ekim ayının ilk haftası içinde baro başkanının daveti üzerine gündemindeki maddeleri görüşmek üzere toplanır" hükmü gereğince yapılması gerekirken, idari bir kararla ertelenemeyeceğinden hareketle İdare Mahkemesi'nde yürütmenin durdurulması talepli iptal davası açılmıştı.

Bursa Barosu, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nde görülen davada "7244 sayılı Kanun hükmünde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının sayılmadığı, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 82. maddesinde belirlenen genel kurul tarihinin kurul kararı ile değiştirilmesinin ve yeniden düzenlenmeye çalışılmasının hukuka aykırı olduğu, 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nda Kurul'a, genel kurul toplantılarının yapılmasını yasaklamak yönünde bir yetki verilmediği, işlemin hukuki belirlilik ve güvenlik ilkesine aykırı olduğunu" savundu.

Mahkeme, 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 27 ve 77. maddelerine atıfta bulunarak şöyle hükmü

kurdu:

"Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 27 ve 77'nci maddeleri uyarınca bulaşıcı ve salgın hastalıklarla mücadelede alınacak tedbirler kapsamında koronavirüs salgınının toplum sağlığı ve kamu düzeni açısından oluşturduğu riski yönetme, sosyal izolasyonu temin, fiziksel mesafeyi koruma ve hastalığın yayılım hızını kontrol amacıyla, ülke genelinde ve iller özelinde, mevcut tedbirlere ilaveten umumi hıfzısıhha meclisleri tarafından ek tedbirlere yönelik kararlar alınabileceği açık olup, dava konusu kararda Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 27. maddesi yanında 72. maddesi de dayanak gösterilmişse de aynı kanunun 27 ve 77. maddesi uyarınca bu kararı alabileceğinden bu husus esasa etkili görülmemiştir. Bu durumda, Dünya Sağlık Örgütü tarafından koronavirüs kaynaklı Covid-19 hastalığı nedeniyle 11.03.2020 tarihinde pandemi ilan edilmesi ve aynı hastalık temelinde ülkemizde de virüs yayılımına bağlı olumsuz etkilerin devam ettiği hususları gözetildiğinde, baro genel kurul toplantı ve etkinliklerinin sınırlı bir süre için (01/12/2020 tarihine kadar) ertelenmesine yönelik işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

Bursa 2. İdare Mahkemesi, kararı 22 Aralık 2020 tarihinde oyçokluğuyla alırken, bir üye karşı oy gerekçesinde "Bizzat kanunla düzenlenen baro genel kurul toplantı takviminin, idari bir işlemlerle ertelenemeyeceği izahtan varesten olup, dava konusu işlemin iptaline karar verilmesi gerektiği görüşüyle çoğunluk kararına katılmıyorum" dedi.

BARO BAŞKANLARI, 13 MART'TA ANKARA'DA TOPLANDI

"BARO SEÇİMLERİNİN ÜZERİNDEN ELİNİZİ ÇEKİN"

Bizler aşağıda imzası bulunan baro başkanları olarak; hukuk devleti ve demokrasiye tam bağlılıkla aşağıdaki hususları kamuoyu ile paylaşmak istiyoruz.

Bilindiği üzere, pandemi gerekçe gösterilerek 2020 Ekim ayından bu yana hukuka ve mevzuata aykırı biçimde baroların olağan genel kurullarının engellenmesine devam edilmektedir.

Bu süreçte çeşitli açıklamalar ve YSK kararları ile hukuka aykırı bir durum olağanmış gibi gösterilmeye çalışılıyor ve gerçeğe aykırı açıklamalarla toplumun hafızasında bir algı oluşturuluyor. Kırmızısı, turuncusu, üçyüzü, beşyüzü, kısıtlama olanı olmayanı ile baro genel kurulları açısından ülke coğrafyası 81 parçaya bölünmüş ve her biri için başka bir hukuksuzluk inşa

edilmiştir. Görülüyor ki pandemi gerekçe gösterilerek avukatların önünden sandık kaçırmak isteniyor.

Emredici yasa hükmüne rağmen baroların genel kurul yapması, pandemi gerekçesiyle engellenirken siyasi partilerin tıklım tıklım dolu kongreleri, faaliyetleri devam eden AVM'ler ve en önemlisi her gün binlerce kişinin bir arada bulunmak zorunda kaldığı adliyeler; bu gerekçenin samimiyetten yoksun olduğunu açıkça göstermektedir.

Örneğin İstanbul Çağlayan Adliyesi'ne her gün avukat, hakim-savcı, adliye personeli ve yurttaş olmak üzere yaklaşık 30.000 kişinin girip çıktığı

ve buralarda alınan tek tedbirin HES kodu sorgulaması olduğu da göz önüne alınırsa; Baro genel kurulları için getirilen 300 kişi sınırlamasının pandemi mücadelesi

ile ilgisi olmayan bir çifte standart uygulaması olduğunu ve gerçekçi, bilimsel, hukuksal bir dayanağı olmadığını hepimiz görüyoruz.

Pusulası hukukun evrensel ilkeleri olan bir mesleğin mensupları olarak sandığı hak sahiplerinin önünden kaçırmamanın demokratik olmadığını biliyoruz ve gerçek amacın ne olduğunun da farkındayız.

Bugün Avukatlık Kanunu'nda yer alan seçime ilişkin hükümleri yok sayarak baro genel kurullarının engellenmesi, gelecekte yapılması muhtemel tüm seçimlerin iptali için de korkutucu bir emsal yaratmaktadır. Demokrasiye aykırı bu tavrın bir diğer sonucu ise TBB seçimlerini de ötelemek ve baroların iradesine rağmen hukuku teferruat sayan bir başkanlık anlayışının TBB'de sürmesini sağlamaktır. Öncelikle belirtmek gerekir ki baro genel kurullarının önünde hukuken hiçbir engel yoktur.

-Barolar, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır. Bu nedenle söz konusu sokak kısıtlamaları barolar ve avukatlar açısından geçerli değildir.

-300 kişi ve kişi başı 8 m2 alan sınırlamasının hiçbir bilimsel dayanağı yoktur. Nitekim siyasi parti kongrelerinde böyle bir kısıtlama getirilmemiştir.

-Baro genel kurullarının yapılmasının önündeki

engellerin kaldırıldığı beyanı bir kandırmacadan ibarettir. Üye sayısı 400'ün üzerinde olan barolarda pazar günü dışında seçimlerin yapılabilmesi mevzuat gereğince mümkün değildir. (Av. K. Ek: 3 md., Av. K. Y. 52. md)

-Kanunda yer alan emredici hükümlerin uygulanmasının, hukuksuz idari kararlarla engellenmesi suçtur. YSK'dan başlamak üzere yasak kararlarının altında imzası olan herkes suç işlemektedir.

-Pandemi koşullarının elbette ki farkındayız. Ancak, kısıtlama günlerine denk geldiği gerekçesiyle seçimlerin engellenme girişimlerinin aksine kısıtlama günlerinde yani tüm kentin evlerinden çıkamadığı günlerde yalnızca avukatların sokağa çıkacakları oy kullanma işlemleri sosyal mesafe kurallarına ve dolayısıyla pandemi koşullarına daha uygun ve sağlıklıdır.

Başta baro genel kurullarının hukuksuz şekilde engellenmesinin çıkış noktası olan ve bu yönde genelge yayımlayan İçişleri Bakanlığı'na; bakanlığın, genelgesine dayanak gösterdiği Pandemi Bilim Kurulu'na ve bu genelge doğrultusunda kararlar alan hıfzıssıhha kurulları ile YSK'ya soruyoruz!

-İçinde bulunulan bu hukuksuz durumun, devletin tüm kurum ve kuruluşlarına sirayet etme tehlikesini görmüyor musunuz? Bilim kurulunca alındığı iddia olunan tavsiye kararları

gerçekten sadece barolar ve STK'ları kapsayıp siyasi partileri kapsamamakta mıdır? Eğer öyleyse Pandemi Bilim Kurulu'nca alınan bu kararlar hangi bilimsel veriye dayandırılmıştır?

Bu gerekçelerle tüm yetkililere sesleniyoruz; baro genel kurulları üzerinden elinizi çekin! Bizler, baro başkanları olarak meslektaşlarımızın sağlığı için gereken her türlü önlemi almak suretiyle gerektiğinde açık havada, gerektiğinde spor salonlarında, gerektiğinde stadyumlarda genel kurul toplantılarımızı yapmak ve demokrasiye olan inanç ve hukuka olan saygımızı bir kez daha ortaya koymakta kararlıyız.

Bu kapsamda, şu ana kadar genel kurul kararı alan, genel kurulunu gerçekleştiren ve henüz genel kurul kararı almamış olan bizler en geç

haziran ayı sonuna kadar barolarımızda genel kurul süreçlerini tamamlamak yönündeki kararlılığımızı bir kez daha ifade ediyoruz.

TBB başkanının, bu süreçte görevini gereği gibi yapmadığını, baroların genel kurullarının yapılmasına getirilen yasakları 6 ay sonra fark etmek suretiyle bakanlığa yazı yazmakla yetindiğini görüyoruz. Bu da barolarla TBB arasındaki mesafenin ne kadar açıldığının ve TBB'nin en hafif tabiriyle inandırıcılıktan tamamen uzaklaştığının bir göstergesidir. Bizler, TBB'nin kişilerin değil baroların iradesi ile oluştuğu bilinciyle, hukukun, demokrasinin ve yargı bağımsızlığının tarafı olan bir TBB'yi yeniden yaratmakta kararlı olduğumuzu kamuoyu ile paylaşıyoruz.

Saygılarımızla...

- Adana Barosu Başkanı Av. Veli KÜÇÜK
- Adıyaman Barosu Başkanı Av. Mustafa KÖROĞLU
- Aksaray Barosu Başkanı Av. Ramazan Erhan TOPRAK
- Amasya Barosu Başkanı Av. Ahmet Melik DERİNDERE
- Ankara Barosu Başkanı Av. Ramiz Erinç SAĞKAN
- Antalya Barosu Başkanı Av. Polat BALKAN
- Artvin Barosu Başkanı Av. Ali Uğur ÇAĞAL
- Aydın Barosu Başkanı Av. Gökhan BOZKURT
- Balıkesir Barosu Başkanı Av. Erol KAYABAY
- Bilecik Barosu Başkanı Av. Halime AYNUR
- Batman Barosu Başkanı Av. Abdülhamit ÇAKAN
- Bingöl Barosu Başkanı Av. Hanifi BUDANCAMANAK
- Bolu Barosu Başkanı Av. Sabri ERHENDEKÇİ
- Burdur Barosu Başkanı Av. Ramazan GEDİK
- Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan ALTUN
- Çanakkale Barosu Başkanı Av. Bülent ŞARLAN
- Denizli Barosu Başkanı Av. Müjdat İLHAN
- Diyarbakır Barosu Başkanı Av. Cihan AYDIN
- Düzce Barosu Başkanı Av. Azade AY
- Eskişehir Barosu Başkanı Av. Mustafa ELAGÖZ
- Gaziantep Barosu Başkanı Av. Bektaş ŞARKLI
- Giresun Barosu Başkanı Av. Soner KARADEMİR
- Hakkari Barosu Başkanı Av. Ergün CANAN
- Hatay Barosu Başkanı Av. Ekrem DÖNMEZ
- Isparta Barosu Başkanı Av. Ünsal ÇANKAYA
- İstanbul Barosu Başkanı Av. Mehmet DURAKOĞLU

- İzmir Barosu Başkanı Av. Özkan YÜCEL
- Kastamonu Barosu Başkanı Av. Özgür DEMİR
- Kayseri Barosu Başkanı Av. Cavit DURSUN
- Kırıkkale Barosu Başkanı Av. Talat APAYDIN
- Kırklareli Barosu Başkanı Av. Turgay HİNİZ
- Kocaeli Barosu Başkanı Av. Bahar GÜLTEKİN CANDEMİR
- Konya Barosu Başkanı Av. Mustafa ALADAĞ
- Malatya Barosu Başkanı Av. Enver HAN
- Manisa Barosu Başkanı Av. Ali ARSLAN
- Mardin Barosu Başkanı Av. İsmail ELİK
- Mersin Barosu Başkanı Av. Bilgin YEŞİLBOĞAZ
- Muğla Barosu Başkanı Av. Cumhur UZUN
- Muş Barosu Başkanı Av. Feridun TAŞ
- Ordu Barosu Başkanı Av. Haluk Murat POYRAZ
- Samsun Barosu Başkanı Av. Pınar GÜRSEL YILDIRAN
- Sivas Barosu Başkanı Av. Hacı Yılmaz DEMİR
- Şanlıurfa Barosu Başkanı Av. Abdullah ÖNCEL
- Şırnak Barosu Başkanı Av. Nuşirevan ELÇİ
- Tekirdağ Barosu Başkanı Av. Sedat TEKNECİ
- Tokat Barosu Başkanı Av. Melih YARDIMCI
- Tunceli Barosu Başkanı Av. Kenan ÇETİN
- Trabzon Barosu Başkanı Av. Sibel SUIÇMEZ
- Van Barosu Başkanı Av. Zülküf UÇAR
- Yalova Barosu Başkanı Av. Fedayi DOĞRUYOL
- Zonguldak Barosu Başkanı Av. Özel EROĞLU

"Üniversitelerin saygınlığı sadece üniversitelerin değil hepimizin sorunu"

Türkiye'nin en saygın üniversitelerinden biri olan Boğaziçi Üniversitesi'ne kayyum rektör atanması ve buna yönelik protesto eylemlerine katılan öğrencilere yönelik polis müdahalesi baro başkanları ile Bursa'daki akademik meslek odalarının da tepkisini çekti.

7 Ocak'ta basın açıklaması yapan Adana, Amasya, Ankara, Antalya, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Düzce, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Niğde, Ordu, Samsun, Şanlıurfa, Şırnak, Tekirdağ, Trabzon, Tunceli, Van ve Yalova baro başkanları, Türkiye'nin gündemi haline gelen Boğaziçi Üniversitesi'ne rektör atanmasına ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve sonrasında gelişen olay ve yorumları ibretle izlediklerini söylediler.

ENDİŞE VERİCİ VE KABUL EDİLEMEZ

Boğaziçi Üniversitesi'ne rektör atama usulüne ilişkin olarak, başta üniversite öğrencileri olmak üzere, üniversitenin akademik kadroları ve demokratik kamuoyundan ciddi tepkiler yükseldiğine dikkat çeken baro başkanları, "Barışçıl ve demokratik protesto haklarını kullanan bazı öğrencilerin evlerine duvar, kapı kırılarak girilmesini, öğrencilerin gözaltına

alınmalarını, gözaltına alınan öğrencilerin çıplak aramaya maruz bırakılmalarını ve bu kapsamdaki iddiaları ulusal ve uluslararası hukuk açısından endişe verici ve kabul edilemez bulmaktayız" dedi.

Açıklama şöyle devam etti:

"Katılımcı ve demokratik değerlere aykırı olarak yapılan bu idari işleme karşı, sadece üniversite öğrencileri ve akademik kadronun değil, tüm yurttaşların demokratik sınırlar içerisinde itiraz hakkı vardır.

Sorun, atanan rektör adayının siyasi kimliği değil; rektörün atanma biçimidir. Devlet üniversitelerinde rektörün; görevdeki rektörün çağrısı ile toplanacak üniversite öğretim üyeleri tarafından, profesör akademik unvanına sahip kişiler arasından seçilecek adaylar içinden, Cumhurbaşkanınca atanacağını esas alan düzenleme; 29 Ekim 2016'da Resmi Gazete'de yayımlanan 676 sayılı KHK ile kaldırılmıştır. 9 Temmuz 2018'da Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı KHK ile rektör atama şartlarında profesör olarak üç yıl görev yapma ve Yükseköğretim Kurulu'nca önerilme ibareleri kaldırılarak, devlet ve vakıf üniversitelerine rektörün Cumhurbaşkanınca atanacağı düzenlenmiştir.

Demokrasinin vazgeçilmez olan katılımcılığı ve çoğulculuğu yok sayan üniversitelere rektör

BASIN AÇIKLAMASI

Boğaziçi Üniversitesi'ne kayyum rektör atanması ve protestocu öğrencilere yönelik muameleye, barolar ve akademik meslek odaları sessiz kalmadı.

atama biçimi; ülkemizi sadece bilimsel açıdan çoraklaştırmamakta, demokratik değerlere olan inancımızı da ortadan kaldırmaktadır.

DERHAL SERBEST BIRAKILSINLAR

Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerine yönelik hukuk dışı uygulamaları kınıyor ve demokratik haklarını kullandıkları için gözaltına alınan tüm öğrencilerin derhal serbest bırakılmasını, öğrencilerin demokratik protesto haklarına yönelik güç kullanımından vazgeçilmesini, asıl görevi özgür düşüncenin kaynağı olmak suretiyle bilim üretmek olması gereken üniversitelerin; rektörlerini, dekanlarını kendi bünyelerinde seçmelerini, rektör atamalarındaki anti demokratik usulün terk edilmesini ve Cumhurbaşkanı tarafından atanma sisteminden vazgeçilmesini talep ediyoruz.

Üniversitelerin hak ettikleri saygınlığa kavuşturulması; sadece üniversitelerin, öğrencilerin, akademisyenlerin değil hepimizin sorunudur. Akıl ve bilim yerine, Boğaziçi Üniversitesi kapısına vurulan kelepçe ile kendi simgesini yaratan baskıcı anlayışı esas alan uygulamalara karşı, Anayasa'dan yetkisini alan demokratik itiraz haklarını kullanan Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin ve akademik kadrosunun yanında olduğumuzu kamuoyuna saygıyla duyururuz."

3 ŞUBAT'TA BİR AÇIKLAMA DAHA

Boğaziçi Üniversitesi geriliminin bitmemesi üzerine 3 Şubat'ta basın açıklaması yapan aralarında Bursa'nın da bulunduğu baro başkanları, "Boğaziçi öğrencilerine yapılan muamele, Anayasa'ya, AİHS'ne, AİHM'nin ve AYM'nin yerleşik içtihatlarına ve yasalara aykırıdır" dedi.

Baro başkanlarının 3 Şubat'taki açıklaması da şöyle:

"Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 34. maddesinde 'Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir' şeklinde vücut bulan anayasal hakkın hukuki dayanak olmadan kısıtlanmasının ve akabinde kolluk tarafından yine herhangi yasal bir dayanak olmaksızın keyfi şekilde talimatlar verilip ardından gözaltına alma işlemlerinin yapılmasının demokratik hukuk devleti olgusunun işlediği ve yerleştiği ülkelerde asla yeri yoktur.

İfade özgürlüğü ve toplantı ve gösteri yürüyüşleri ile ilgili olarak AİHS'in 10 ve 11. maddelerinin uygulanmasına ilişkin AİHM'in birçok içtihadında; her kanun dışı durumun toplantı ve gösteri özgürlüğüne müdahale gerekçesi olamayacağı ve bu müdahaleyi haklı göstermeyeceği, toplantı düzenleme özgürlüğünün demokratik toplumlarda korunması gereken temel haklardan olduğu; bir toplumu

toplum yapan değerlerden olduğu ve bu nedenle de bu hakkı sınırlamaya yönelik müdahalelerin çok dar yorumlanması gerektiği; bu tür toplantılarda gerekli hoşgörünün gösterilmesi, toplanma özgürlüğü ve bu özgürlük çerçevesinde düşüncelerini ifade etme hakkının, demokratik toplumun temel özelliklerini teşkil ettiği; şiddete teşvik ya da demokratik ilkelerin reddi dışında -bazı görüşler ya da kullanılan ifadeler resmi mercilerin gözünde ne kadar sarsıcı ve kabul edilemez görünebilse de- koruyucu tedbir niteliğinde olan radikal önlemlerin toplanma ve ifade özgürlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik olarak kullanılmasının demokrasiye zarar vermekte olduğu; hukukun üstünlüğüne dayanan demokratik toplumlarda barışçıl yöntemlerle toplanma özgürlüğünün uygulanmasının önemi vurgulanmıştır. (Djavit An-Türkiye Davası Başvuru no: 20652/92, Paragraf 56; benzer yorum için bakınız: DİSK ve KESK-Türkiye Davası Başvuru no: 20/38; Oya Ataman-Türkiye Davası Başvuru no: 74552/01; Pekaslan ve diğerleri-Türkiye Davası Başvuru no: 4572/06 ve 5684/06; Güneri ve diğerleri-Türkiye Davası Başvuru no: 42853/98, 43609/98 ve 44291/98, Paragraf 76)

BARO BAŞKANLARININ EYLEMİ HAKLI BULUNDU

TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu, 2020/7598 no'lu başvuruya 16.12. 2020 tarihinde 2020789615-S2098197 sayı numarası ile verdiği yanıtta "22 Haziran 2020 tarihinde baro başkanlarına yönelik gerçekleştirilen kolluk müdahalesinin, "toplantı ve ifadeyi açıklama özgürlüğünün" ihlaline yol açtığı iddiası açısından BAŞVURUNUN KABULÜNE karar vermiştir.

AİH Sözleşmesinin 46. maddesi ve Anayasanın 90 ve 138. maddeleri uyarınca bu kararlara uyulması

zorunludur.

Bu bağlamda Boğaziçi öğrencilerine yapılan muameleler, Anayasa'ya, AİHS'ne, AİHM'nin ve AYM'nin yerleşik içtihatlarına ve yasalara aykırıdır.

Geçmişte olduğu gibi bugün de kimden gelirse gelsin hukuka aykırı tüm işlem ve eylemlerin karşısındayız. Suç oluşturmeyen demokratik haklarını kullanan vatandaşlara karşı her türlü baskının son bulmasını, Yunus Emre'yi, Hacı Bektaş'ı, Mevlana'yı yetiştiren, hoşgörünün ve hümanizmin anavatanı olan ülkemizde bu gelenekleri yıkan ve bunlara karşıtlık oluşturan tüm söylem ve davranışların terk edilerek ülkemizin aydınlık yarınlarında kardeşçe yaşaması ülküsünü herkesin sahiplenmesini talep ediyoruz."

"BİLİMSEL İLERLEME İÇİN DEMOKRATİK VE ÖZERK ÜNİVERSİTELER ŞARTTIR"

Bursa Barosu, akademik meslek odalarıyla birlikte düzenlenen basın açıklamasında da yerini aldı. 2020 yılı itibarıyla ülkemizde 127'si devlet 71'i vakıf olmak üzere toplam 198 üniversite ve 3 de vakıf meslek yüksekokulu bulunduğunu hatırlatan Bursa Akademik Meslek Odaları Birliği'nin açıklaması şöyle:

"Bu üniversiteler açılırken dünyada bilim alanında yaşanan gelişmeler ile geleceğe yönelik planlama ve projeksiyonlar dikkate alınmamış, üniversiteler bir bölgesel kalkınma aracı olarak görülmüştür. Son yıllarda sayısı giderek artan vakıf üniversiteleri de dikkate alındığında bu gelişmenin ticari ve ekonomik boyutları olduğu da göze çarpmaktadır. Plansız bir biçimde artan üniversite ve buna bağlı olarak eğitim programları sayısı mezun sayılarına da yansımış ve bunun sonucunda kısa vadede üstesinden gelinmesi olanaksız bir istihdam sorunu yaratmıştır. Her ne kadar YÖK'ün yükseköğretimde kaliteyi

arttırma ve akreditasyona yönelik attığı olumlu adımlar olsa da iyi ve kaliteli bir eğitim sürecinin sonunda mezun olanlar ya iş bulamamakta ya da piyasada hak ettikleri saygıyı görememekte, ücreti alamamaktadırlar.

Bursa akademik meslek odaları olarak, yeni üniversitelerin açılması kararlarının gözden geçirilmesini istemekteyiz. Çünkü; Etkili bir planlama ile karar alınmamaktadır. Mevcut üniversitelere yeterli olanak sağlanmamaktadır. Ucuz maliyet anlayışı ve politik baskı gücünü kullanma yaklaşımı mevcuttur. Yeni üniversitelerin kuruluşu iller arası yarışma konusu yapılmaktadır. Yeni üniversiteler yeni kadrolaşma planlarının bir parçası olarak ele alınmaktadır.

İLK BİNDE SADECE HACETTEPE VAR

ODTÜ Enformatik Enstitüsü bünyesinde 2009 yılında Türk ve dünya üniversitelerini akademik performanslarına göre sıralamak amacıyla kurulan URAP'ın 2020-2021 dönemine ilişkin dünya sıralamasında; ilk 500'de ülkemizden sadece Hacettepe Üniversitesi yer almıştır.

Üniversitelerimizin sıralamada daha yukarılara çıkabilmeleri için araştırma altyapısını güçlendirecek yeterli mali kaynaklara sahip olmalarının yanında, öğretim elemanlarının niteliklerinin yükseltilmesine ve yönetim yapısının demokratik ve özerk bir kimliğe kavuşturulmasına gereksinim vardır. Son günlerde Boğaziçi Üniversitesi'ne yapılan rektör atamasıyla ülke gündemine oturan rektör atamaları üniversitelerin demokratik yapılarının yeniden sorgulanması gerekliliğini doğurmuştur. 2016 yılında çıkarılan KHK öncesinde de tam demokratik bir atama süreci olmasa da en azından üniversite

öğretim üyelerinin oylarıyla belirlenen 6 aday YÖK'e sunulmakta, YÖK tarafından da bu 6 aday arasından 3'ü atanmak üzere Cumhurbaşkanı'na arz edilmekteydi. Son yıllarda yapılan uygulamalar üniversitelerin akademik başarılarını olumsuz etkilemiş, örneğin; URAP sıralamasında 2016 yılında 671. sırada yer alan Boğaziçi Üniversitesi 2020 yılında 1096. sıraya gerilemiştir.

Bursa akademik meslek odaları olarak üniversitelerin çok hızlı bir biçimde kendi yöneticilerini seçebilecekleri demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturulmalarının, gerek idari gerekse de akademik yönden şeffaf ve hesap verebilir olmalarının gerektiğine inanıyor, üniversitelerimizin rektör atamalarıyla değil uluslararası arenadaki başarılarıyla ülke gündemine oturmalarını yürekten diliyoruz.

Bursa Barosu, Bursa Eczacı Odası, Bursa Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Bursa Tabip Odası, Bursa Veteriner Hekimler Odası, Çevre Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Gıda Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, İç Mimarlar Odası Bursa Temsilciliği, Jeofizik Mühendisleri Odası Bursa Temsilciliği, Jeoloji Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Elektrik Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Kimya Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Maden Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Makina Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Meteoroloji Odası Bursa Temsilciliği, Mimarlar Odası Bursa Şubesi, Peyzaj Mimarları Odası Bursa Şubesi, Şehir Plancıları Odası Bursa Şubesi, Tekstil Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Ziraat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi..."

Bursa Barosu'nun 24. başkanı
ZEKİ KAHRAMAN
öğrenciliğini, staj dönemini,
ÇHD başkanlığını, baro
görevlerini ve siyaset
macerasını anlattı.

"Bu ülkede tutunacak dalınızın olmaması her dönemde zor."

Hukuk fakültesi eğitiminden başlayalım mı söyleşiye?

Benim tek hayalim ve hedefim avukat olmaktı. Yedi yaşında Türkiye'ye göçmen geldik. Çok uzun yıllar görüşemediğim, yıllar sonra Türkiye'ye gelen rahmetli babaannem "Avukat olcam diyodun kızanım olmuşsun aaa!" demişti. Ailemin imkanları sınırlı olmasına rağmen devlet okullarının eğitimi eskiden daha iyiymiş ki, 1984'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girebildim. İlk kez Bursa dışına çıktım. Bir sabah babamla Beyazıt Meydanı'ndaydık, o yaşma kadar öyle bir hareketlilik görmemiştim ve başka bir dünyada olduğumu hissediyordum, tarifi zor duygular içinde kaldım.

Benim okul hayatım her dar gelirli ailenin çocuğu gibi zor geçti. Öncelikle bu ülkede tutunacak dalınızın olmaması her dönemde zor. Bizim de o dönemde kapısını çalabileceğimiz kimse yoktu. İşçi anne babanın çocuğusun. Benim kuşağında hukuk okuyanların yüzde 80'i böyleydi. Şimdi hukukçu, avukat arkadaşların çocukları avukat oluyor, ekonomisi güçlü ailelerin de çocukları gidiyor hukuk okuyor. O dönemlerde hukuk eğitimi ağırdı ve ona katlanacak genç bulmak zordu. Bizim gibi hayata dair hırsları olan, adalet duygusunun yanı sıra yaşadığı ortamdan başka bir ekonomik ve sosyal statüye atlama çabasında olan kişilerin tercihlerinden

biri de hukuk okumaktı. Yurt için başvurduğum çıkmadı.

Sadece babam çalışıyor, 4 kardeşiz, yurt bana niye çıkmadı hala bilmem. Üçüncü sınıfta yurda kayıt yaptırdığımda anladım neden çıkmadığımı ya da kimlere çıktığını!

15 gün otelde kaldım ama orası da konsomatris kadınların kaldığı bir oteldi. Gecesi gündüzüne karışık, olayı bitmeyen bir otel ama param sadece ona yetiyordu.

Bu maceradan sonra beni çok seven bir öğretmenimin İstanbul'daki ilişkilerini kullanarak Gaziosmanpaşa'da bir binanın bodrumunda abartısız bir kömürlüğün yanında yapılmış odayı kiralayabildim. İki sene kaldım orada. İkinci sene de yurt çıkmadı. Üstelik birinci sınıfın sonunda babamı kaybetmeme ve yeniden başvurmama rağmen. Üçüncü sınıfta yine başvurduğum, yine çıkmadı. Ev kirasına ayıracak param yok. Okulu bırakıp Bursa'ya dönmeyi düşünüyorum. Yurt listesinde adımlı göremeyince sinirlerim bozuldu. Utangaç bir çocuk olmama rağmen kendimi gaza getirip Çağaloğlu'nda Yurtkur'un müdürü emekli albayın karşısına çıktım. Sadece "Bu yurt kimlere çıkıyor merakımdan geldim" dedim. "Niye evlat?" dedi ve anlattım durumumu. Çok şaşırdı, kartvizitinin arkasına bir şeyler yazdı, Cevizlibağ'daki Atatürk Öğrenci Sitesi'ne gönderdi. Oradaki yetkili sorgulamaksızın yurda yerleştirdi

beni...

4 yılda mezun oldum. Avukatlığın sosyal çevre gerektirdiğini kavramaya başladığımda, karakterime daha uygun olduğunu düşünerek okulda kalıp akademisyen olmaya karar verdim. Kamu hukuku alanında lisansüstü eğitim için sınava girdim. Sınavda başarılı olmama rağmen devam edemedim, ekonomik nedenlerle Bursa'ya döndüm.

Staj döneminizde de unutamadığınız anlar olmalı mutlaka...

Staj dönemimde, daha sonra yönetiminde çalışacağım Bursa Barosu'nun ilk kadın başkanı Asude Şenol popüler bir siyasi figürdü Bursa'da...

Genç avukatların kendisinden çekinirdi. Biz meslek büyüklerimize karşı saygılı bir çekingenlik içindeydik. Asude Şenol, ağır ceza mahkemesi salonundaki staj eğitiminde konuşuyordu bir gün. Demokrasi ve insan hakları üzerine konuşurken, bana oturmak için sanık sandalyesi kalmıştı. Arkadaşlar sanıkmışım gibi şakalar yapmaya başladılar. Şakalardan biri komikti ve güldüm. Sert bulduğum Asude Şenol daha da sertleşti ve bana "Bu öğrencilik havalarından vazgeçin, büyüdünüz artık" diyerek fırça attı. Cevap veremedim elbette. Hiç de alışık değilim azarlanmaya, içime oturdu. Sonrasında Asude Başkanım ile epey bir süre yollarımız kesişmedi. Yıllar sonra merhum Ramazan Hoça'nın döneminde Bursa Barosu Başkan Yardımcısı iken ben de Çağdaş Hukukçular Derneği Bursa Şubesi başkanıyım. Bursa Barosu seçimlerine müdahale etme konusunda kararlıydık. O dönem ilişkilerimiz oldu, çok sevdik birbirimizi. Hatta benim baro başkanı olmamın önemli figürüdür Asude Şenol...

Asude Başkanım ile epey bir süre yollarımız kesişmedi. Yıllar sonra merhum Ramazan Hoça'nın döneminde Bursa Barosu Başkan Yardımcısı iken ben de Çağdaş Hukukçular Derneği Bursa Şubesi başkanıyım. Bursa Barosu seçimlerine müdahale etme konusunda kararlıydık. O dönem ilişkilerimiz oldu, çok sevdik birbirimizi. Hatta benim baro başkanı olmamın önemli figürüdür Asude Şenol...

Baro başkanı olma fikri hangi yıl nasıl oluştu kafanızda?

2002 yılında yönetime girdim ama 1996 yılında Yahya Abi (Şimşek) milletvekilliği için başkanlığı bıraktı. Seçim yapılmadı ve genel kurula kadar başkan yardımcısı Haluk Özmen devam etti göreve. O ara Ali Arabacı aday oldu. Ben ÇHD başkanıyım ve baro yönetimiyle ilgili beklentimiz vardı.

O günlerde Dört Yol'daki adliyenin avukat odasına girdim. Baro seçim kulisi yapılıyordu. "Şu aday oluyor,

bu oluyor, niye gençlerden olmuyor" denirken, yanılmıyorsam Ayşe Batumlu "Benim hayallerimin başkanı şimdi kapıdan girdi" diyerek beni gösterdi. Bu söylem benim adımın bu platformda geçmesine neden oldu. Daha sonraki yıllarda aday olduğumda meslektaşlarımın bir kısmı farklı nedenlerle başkan olmamı istemese de genel ilkelere sahip Bursa Barosu geleneklerini özümsemiş meslektaşlarım adaylığımı hep destekledi.

Asude Başkan aday oldu ve ÇHD ile işbirliği yapmaktan çekinmeyeceğini söyledi. Bursa ÇHD yapısını bilmeyen bazı sosyal demokrat adaylar bizimle görüşmeyi dahi istemezlerdi. Bunlar arasında

Bursa yaşamının ünlü simaları da vardır.

ÇHD başkanıyken, Asude Şenol (ablamız) ile toplantılar yapıyoruz. Aday olacak, biz de kendisini destekleyeceğiz. Bir yandan da Bursa'nın ilk kadın baro başkanını seçecek olmanın heyecanını yaşıyoruz. 10 YK üye adayının tamamı ÇHD üyesi ama listede ben yokum. Arkadaşlarım beni önermediler. Asude Başkanın, adaylığını ve listesini açıklayacağı Tayyare Kültür Merkezi'ndeki basın toplantısı öncesi listeden bir arkadaşla tartışması oldu. Karşılıklı olarak, birlikte çalışmak istemediklerini söylediler. O arkadaşım ile

birlikte hareket eden bir kişi daha çekilince listede iki eksik kaldı. Yarım saat sonra basın toplantısı varken yeni isim arayışı başladı. O an şehir dışında olan Kemal Aslan'ı arayıp ikna ettim. Kaldı bir eksik! Ekrem Tekin araya girdi, "Burnunuzun dibindeki görmüyorsunuz. Bence en çok yakışan Zeki'dir" dedi. Asude Abla heyecanlandı "İlk baştan beri Zeki ile yıldızım barışık ama başkanlığını yaptığı kurum kendisini önermedi. Zeki de talibim demiyor" dedi. Adımın geçmediği bir ön yoklamada benim "talibim" demem mümkün değildi. O an bir ön yoklama yapamayacağımız için benim adımla yazdı listeye...

Baro başkanlık divanında görev almak deneyim işidir. Yönetimde kıdemliler olmasına rağmen Asude Başkan bana hangi görevi istediğimi sordu. Başkan yardımcılığı, genel sekreterlik, saymanlık... Solculuğun ruhuyla genel sekreterliği istiyordum. Genel sekreterlik aslında baronun çalışma sistemini

en kısa yoldan öğrenebileceğim görevdi. Personelle, yazışmalarla uğraşırken bir yandan da temsile de uygun... Asude başkanımı her fırsatta saygıyla anmamın bir nedeni de budur, yetişmem konusunda kardeşiyle, evladiyla ilgilenir gibi ilgilendi. Ürkek davrandığım yerlerde "yapacaksın" diyerek cesaretlendirdi, yol açtı. Katkısıyla bir yıl sonra başkanlık yapacak duruma gelmiştim.

Başkanlık dönemi peki?

Bursa Barosu tarihinin en genç başkanı oldum. Aday olduğumda, büyüklerim "Sen daha 40 yaşında adamsın. Bekle!" dediler. Herkesin bildiği gibi Bursa Barosu'nda duayen, yaşlı meslektaşlarımızı başkan olarak görmek isteriz. Ona abi ya da abla demek isteriz. Hukuki duruşu konusunda sıkıntısı olan insanlar zaten yapamaz. Yaptırmazlar. Sağ sol diye de ayırmıyorum, yaptırmazlar.

Ben hep şuna inanıyorum, iktidara ve hatta her türlü güce karşı durabilecek muhalif insanlar yönetmeli baroyu. İktidarın kimde olduğuyla ilgisi yok bunun. Kaldı ki Bursa Barosu, çok kısa süreli de olsa sol iktidarlara da muhalif olabilmıştır. Muhalefet etmek için muhalif değil, iktidar gücünü elinde bulunduran insanlar bazen hukuk dışına çıkma eğilimi gösteriyorlar, hatta çıkabiliyorlar da... Ona karşı durabilmek gerçekten cesur hukukçuların işi... Sıradan korkuları olan insanın kolaylıkla yapabileceği görev değil.

O dönemde benim genç olmam tereddüt oluşturdu bazılarında. Bu konuda itiraf edenlerden biri Yahya Başkanımdır. Kısmen Ali Arabacı Başkanımdır. Bir süre sonra "Tereddütlerim vardı. Giderdiğin için teşekkür ederim" dedi. Onlar başkanlık yaptıkları için yapıyı daha da fazla sahipleniyorlar. Hep iyi olmasını istiyorlar. Biz dik durmaktan fazlasını yapınca onlar da memnun oldular. Siyasi iktidar beni eğip bükemezdi.

38 yaşındaki Mustafa Kemal'e tanrısal vasıf tayin edip tapan insanlar 40 yaşında baroyu yönetmek istediğimde "gençsin" dediklerinde kendilerine "Mustafa Kemal'den yaşıyım" dedim. Genç avukatların bana oy vermeleri de benim onlara, onların bana inancının sonucuydu. Biz bu aşamada gençlere deneyimlerimizi aktaralım, ama genç insanlara yol vermekten korkmayalım.

Seçimlerde Ekrem Demiröz ve Zekeriya Birkan'la yarıştım ve 30 oyla kazandım.

İkinci dönem seçim benim için çok daha rahattı.

TBB YK Üyesi Av. Asude Şenol ve Bursa Barosu Başkanı Av. Zeki Kahraman, Baro Okulu açılışında

Bursa Barosu'nu, meslektaşları temsil etme biçimimiz ve cesur tavırlarımız meslektaşlardan itibar gördü. Çünkü Bursalı avukatlar korkusuz ve hak mücadelesinde geri durmayan başkanlar ister ve buna alışık. Size oy vermeyen bile iktidar karşısında eğilip bükülmenizi istemez. Sonuçta ben nasıl bir başkan görmek istiyorsam öyle bir başkanlık yapmaya çalıştım. Başarısızlıklarımız da olmuştur tabii...

İkinci dönemin yarısında siyasi macera yaşadınız? Bu konuda meslektaşlarınızın tepkisini çektiniz? Neler oldu?

Bursa Barosu bana hem mesleki anlamda hem Bursa tarihi açısından çok şey kattı. Zeki Kahraman'ı Bursa kamuoyu bilmezdi, çünkü aktif bir siyaset içinde yer almamıştım. Bursa Barosu Başkanı Zeki Kahraman olunca Bursalıların saygısını hep gördüm. Bu saygıyı hak etmek için elimizden geleni yaptık ama Bursa'nın sadece kamusal alandaki saygınlığından bahsetmiyorum. Bursa Barosu'nun her başkanı Bursalı herhangi bir siyasetçiden daha saygın, daha makbul olmuştur. Siyasilerle birlikte programlara katıldığında, baro başkanının ne söylediğini önemser Bursa halkı... Kızsa da önemser. Örneğin Adliye

TBB YK Üyesi Av. Asude Şenol ve Bursa Barosu Başkanı Av. Zeki Kahraman 30 Ekim 20210 Cumhuriyet Balosu'nda

binası yeri mücadelesinde Yıldırım halkının bir kısmı bana kızdı mesela "Adliye niye Yıldırım'a yapılmıyor" diye... Ama içten içe bizim rant ile ilgili değil adaletle ilgili kaygımız olduğunu biliyorlardı. Yıldırım'a yapabildiler mi adliyeyi? Yapamadılar! Gene bizim gösterdiğimiz yere yaptılar. Aklın yollarından biri orasıydı...

Neyse... Siyaset düşünseydim, ikinci dönem aday olmazdım. Çok net söylüyorum, meslektaşlarım bunu kaçırıyor. Ben Cumhuriyet Halk Partili değilim. Ben CHP'de siyaset yapmayı da hiç düşünmedim. Ben genç bir avukatken Deniz Baykal CHP'yi tekrar hayata geçirdiğinde bizzat bana Yıldırım İlçe Başkanlığı'nı teklif etti. Telefon etti bana. Ben hayır dedim o zaman. Politik anlayışım, günümüz CHP'sinin politikalarıyla örtüşmüyor çünkü. Tarzım da, dünyaya bakışım da o yapıdan farklıdır.

Türkiye'nin 2008-2010 koşullarında cemaat had safhada hareketlilik içindeydi. Ergenekon vardı, Balyoz vardı, mafyası, çocuk tacizcisi, hepsi bir torbaya konulmuş, Türkiye'nin ayarlarıyla oynanıyordu. Bursa Barosu'nun da bu duruma sessiz kalması düşünülemezdi. Nitekim kalmadık da... Basın üzerinde bugünkü kadar baskı da yoktu.

Bursa yerel basınında bile çıkıp bunların pek çoğunu yüksek sesle söyleyebiliyorduk. Hatta rahmetli annem "Oğlum bak koca koca paşaları hapse atanlar seni hiç düşünürler mi? Konuşmana dikkat et" demiştir defalarca. Bir bedel ödenecekse hep beraber ödeyeceğiz. Bu makama talip olduysanız ve o makam size ne söylemenizi gerektiriyorsa, kişisel korkularla söylemekten kaçamazsınız.

CHP Genel Başkan Yardımcısı Sena Kaleli, CHP üyesi olmamın o günkü konjonktür gereği işaret olacağına ikna etti beni. Üye oldum. Başka bir şeye karışmadı. Sonra da milletvekili adaylığımı zaten desteklemedi. Kemal Kılıçdaroğlu ile beni görüştüren TBB Başkanı Metin Feyzioğlu'dur... Benim anlamadığım şu. Feyzioğlu bunu inkar etti. Yüzüme denmedi ama Kılıçdaroğlu'nun başka platformlarda inkar ettiğini duydum. Ankara kulisini o günlerde bilen Canan Şener üstadım "Senin anlattığın gibi değilmiş" dedi. Oysa ben Kılıçdaroğlu'ndan randevu istemedim. Ankara'ya başka bir toplantı için gitmiştim, Kılıçdaroğlu'nun benimle görüşmek istediği sözünü beni Metin Feyzioğlu götürdü. Baro şoförü Mehmet şahittir.

Benim o dönemde gazetelerde çok demecim yayınlanıyordu, çok sayıda ulusal tv kanalının canlı yayınına katıldım. O dönemin baro başkanları arasında medyada en çok görünen başkandım. Ondan da etkilendiği söylendi.

Kılıçdaroğlu yeni seçilmişti. Dedi ki; "Ben yeni genel başkan oldum. CHP'de henüz belli bir ekibin sultanı devam etmekte. Senin gibi genç, cesur insanlara ihtiyacım var. Ben sana sadece milletvekili ol demiyorum. Gel yanımda dur mücadele edelim diyorum."

Sözlerini ve tekliflerini unutup inkar edenler benim için makbul değildir. Hele beni rica minnet politikaya sokup sonra da Bursa Barosu'nu zor durumda bırakan sosyal demokratlar için hiç iyi şeyler düşünmüyorum.

Bu teklif karşısında baro başkanlarının milletvekili adayı olabilmeleri için istifa etmeleri gerektiğini hatırlattım. Bursa Barosu'nun, Bursa'da hukuki anlamda önemli bir kale olduğunu ifade ettim. Şunu biliyorum, milletvekili olsam beni meslektaşlarım alkışlardı. Yahya Abi'yi, Ali Abi'yi alkışladık. Baro başkanlığı yapmamış, siyaseten ayrı kulvarda olsak bile Ertuğrul Abi'yi de alkışladık. Bursalı avukatlar meslektaşlarının orada doğru işler yapacağını düşünür. Nitekim hep doğrudan yana olmuşlardır.

Sonuçta ben bu sözleri alarak döndüm Bursa'ya. Yaşça büyük meslektaşlarım "O konuşma öyle olmamış" diyenlere diyorum ki "Siz Bursa Barosu

Başkanlığı'nı verdiniz bana, duyduğunu bile değerlendiremeyen bir adama mı verdiniz? Ben ne söylendiğini anlayamayan biri miyim? Niyetim yoktu, ikna edildim diyorum. Benim bu partide siyaset yapmaya gönlüm yok diyorum. Ama Türkiye'nin o günkü koşulları beni CHP'de siyaset yapmaya zorluyordu."

Bu siyasi manevra ne öğretti size?

Bir kere siyasette toy olduğumu gördüm. Siyaseten verilen sözlerin hiçbir anlamı olmadığını öğrendim. CHP'de bile siyasetin eş dost tanıdıkla yapıldığını gördüm. Sonradan bir şey daha öğrendim, o gün beni önseçimle değil de Kılıçdaroğlu'nun yukarıdan milletvekili yapacağını söyleyen CHP sempatzanı bazı oda başkanları, isimleri tanınır olunca sonraki seçimlerde hep aday adayı olarak dosya verdiler. İnsan malzememiz budur siyasette de...

Bu aşamadan sonra siyaset yapma düşüncesi var mı hala kafanızda?

Parti adı anmayacağım, bir teklif var. Hatta genel merkezde görev almam isteniyor. Bana çok yakın görünmeyen bir parti. Biraz sola kırgınlığım da var. Benim gibi bir insanı, baro başkanını milletvekili yapmayan birine değil de, bana öfkelenmeleri, sanki vatan hainiymişim gibi yıllarca anlatmaları beni üzmüştür. Ben Türk halkına ihanet edecek biri değilim.

Neyse, siyaseti bırakalım... Bursa Barosu, Bursa için ne anlam ifade ediyor?

Bursa'nın kurtuluşundan gelişmesine, hatta Türkiye'de demokrasinin tesisine katkı koyan ilk sıradaki kurumlardan biridir. Hukuk kurumları içinde çok öndedir. Her dönemde böyle oldu üstelik. Her dönemde Bursa halkının menfaatleri dışında bir şey söylemedi.

Bursa Barosu yönetimlerinde görev alan insanların siyasete girmeleri bazen eleştirilmiş olsa da bence çok da güzel yapmışlardır. Şu andaki başkanım da yapsa... Benim baro başkanım siyaset yapmayacak da kim yapacak? Hukuka en hakim, Cumhuriyet'e, demokrasiye yaptığı katkılar en üst düzeyde olan bir kurumun başkanı yapar, siyaset yapılacaksa... Türkiye'de siyasetin kalibresi çok düştü. Bu düşüklüğe de müsaade etmemek lazım.

Bursa'nın çevresini Bursa Barosu korur. Bursa'da ve

Türkiye'de demokrasiyi korumaya kararlı gözü kara avukatlar Bursa Barosu üyesidir. Bursa'nın kadını, çocuğunu Bursa Barosu korur. Hani cemaatlara şuna buna iltifat eden insanlar var ya ben diyorum ki, illa bir kuruma iltifat ve biat edecekseniz bunu Bursa Barosu'na yapmalısınız. Bursa Barosu sadece bu hizmetleri yapmakla kalmıyor, akademik meslek odalarını da harekete geçiren, yol gösteren bir olgunluğa sahip. O nedenle bizi seven çok sever, sevmeyen hiç sevmez. Çünkü tekerlerine taş koyduğumuzu düşünürler.

Bursa Barosu iktidarın kim olduğunu gözetmez. Ecevit'i seven insan çoktur. Hepimiz saygıyla anarız ama Cargill konusunda Ecevit'in karşısında duran da Bursa Barosu olmuştur. 19 yıldır Akparti iktidarı

olduğu için Akparti karşıtı olduğu söylenir ama Süleyman Demirel'e de, Kenan Evren'e de aynı şeyi yaptı Bursa Barosu... Kısaca Bursa Barosu faşizme karşıdır, hukuksuzluğa karşıdır. Kim olursa olsun toplumun zayıf, dezavantajlı kesimlerini Bursa Barosu temsil eder. Bu nedenle Bursa Barosu başkanlığı yapmış olmamdan ötürü onurluyum, övünçlüyüm...

Bursa Barosu her ortamda saygı görmüştür. Bunun sebebi elbette ki şimdiye kadar ki başkanların duruşlarıdır Bursa Barosu'nun saygınlığını artıran. Tek bir kişinin sağladığı bir durum değildir bu. Bursa Barosu Başkanı, şuna

yarar buna yarar diye düşünmez, hukuk çerçevesinde doğru bildiğini söyler.

Son söz ne olmalı bu röportajda?

Siyasi iktidarlar hukuku kendilerine göre eğip bükmemeli. Hukuk eğitiminin kalitesi ve halkın hukuk bilinci artırılmalı. Halkın hukuk bilinci derken şu değil tabii ki: Hükümete şikayet yoluyla hak arama değil. CİMER adaleti değil yani. Hukuku böyle sulandırmamak gerekiyor. Bazı büyükler diyor ya "Kabile devleti değiliz!" diye ama maalesef bu kabile devleti yöntemi. "Derdin varsa ben çözerim!" Hayır, "derdin varsa hukuk çözer" diyebilmelisin vatandaşa. Ama vatandaş adliyede adalet bulacağına inanmıyor. İşadamı da, eğitimlisi de, eğitimsizi de inanmıyor. En kötüsü biz inanmıyoruz. Hukuk güvencesi yoksa ne Ay'a yapacağınız bilmem kaç şeritli yolun kıymeti var, ne ekonominin, ne sağlığın, ne eğitimin! İnsanlar hukuka güvenirse hepsi yoluna giriyor.

Teşekkür ederiz Sayın Başkan...

GÜRKAN ALTUN: "BASKI, ZORLAMA, ŞİDDET VE İŞKENCE İDDİALARINDA 90'LI YILLARDAKİ RAKAMLARA YAKLAŞILDI"

Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun, ceza yargılamasında sorunların çok fazla olduğuna dikkat çekerek, "Şüpheliye yönelik baskı, zorlama ve şiddet eylemlerinin, işkence iddialarının çoğaldığını, yeniden 90'lı yıllardaki sayılara hızla yaklaştığını" söyledi.

Editörlüğünü Prof. Dr. Feridun Yenisey ve Prof. Dr. Ayşe Nuhoğlu'nun yaptığı, Rifat Çulha, Salih Oktar, Fahri Gökçen Taner, Fahrettin Demirağ ve Durmuş Tezcan'ın katkılarıyla oluşan "Ceza Muhakemesi Hukuku Başvuru Kitabı" adlı yayının 6. baskısının bazı barolar tarafından yayınlanması dolayısıyla çevrimiçi toplantı düzenlendi. 7 oturum ve bir panelden oluşan çevrimiçi toplantının 4. oturumunun moderatörlüğünü Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun yaptı. "Ceza Muhakemesi Hukukunda CMK Avukatını İlgilendiren Güncel Gelişmeler" başlıklı toplantıda Altun'un konuğu olan Av. Dr. Salih Oktar "Müdafinin Görev ve Yetkileri" üzerine konuştu. Bursa Barosu Başkanı Altun, Oktar'a sözü bırakmadan önce bir üzüntüsünü dile getirdi:

"Bu programın çıkış noktası, ceza muhakemesi hukuku başvuru kitabı... Bu kitabı birçok baromuz yayınladı. Bursa Barosu olarak biz de 5 bin adet bastırdık. Başta zorunlu müdafii olan meslektaşlarımız olmak üzere bütün meslektaşlarımızın teveccühünü gördü. Ülkede bilgi edinme konusunda üzüntü verici bir noktadayız. Ne yazık ki bu konuda bir açıklık yok. 50 yıllık meslek hayatı olan üstadımız Av. Rifat Çulha hala öğrenmeye devam ettiğini söylüyor. Ben de 26 yılı geride bırakırken hala öğrenme açlığı yaşıyorum. Gerçekten bilmediğimiz çok şey var. Göremediğimiz çok fazla kaynak, inceleyemediğimiz çok fazla karar var. Kendi barom için özeleştiriy yapıyorum, 4300'ü aşkın avukat ve 600'e yakın stajyerin olduğu baromuzda, böylesine beğenilen bir kitabın içeriğinin sözel olarak da meslektaşlarımıza ulaşacağı, sorularla zenginleşecek bu programı duyurduğumuz halde izleyen meslektaş sayısının azlığı gerçekten üzüntü verici..."

Altun, müdafilik görevini yaparken kollukta büyük sıkıntılar yaşandığına dikkat çekerek şöyle devam etti:

"Şüpheliye yönelik baskı zorlama ve şiddet eylemlerinin, işkence iddialarının yavaş yavaş çoğaldığını, yeniden 90'lı yıllardaki sayılara hızla yaklaştığımızı maalesef gözlemlemekteyiz. Buna

ilişkin şikayetler başkanlığımıza çokça gelmekte. Valilikten, emniyet müdürlüklerinden soruşturma istediğimizde de inceleme raporlarının şu ana kadar hiç olumlu çıkmadığını, şüphelinin üzerinde fiziksel olarak doktor raporlarıyla da tespit edilen birçok bulgunun maalesef müfettiş raporlarına yansımadığını, soruşturma izni verilmediğini, hatta rapor içeriklerinin baro başkanlığına tebliğ edilmediğini, tebliğini istediğimizde de gerek Emniyet Genel Müdürlüğünce, gerekse içinde TBB Başkan Yardımcısı'nın da kurul üyesi olarak bulunduğu Bilgi Edinme Kurulu tarafından oybirliğiyle reddedildiğine şahit olduğumuz bir süreçten geçiyoruz. Elbette bunların hepsi içimizi acıtıyor. İnsan haklarına yönelik beyanlar, kurul kararları veya reform paketleri, içeriği bizi ne kadar doyursa da, zaten kanunlarımızda, Anayasamızda, imzaladığımız uluslararası sözleşmelerde bulunan ve onlarca yıldır uygulanmadığı için eleştirdiğimiz kavramların yeniden, yeniden önümüze getirilmesini gerçekten anlamakta zorlanıyoruz."

14 Mart'ta gerçekleştirilen ve çok sayıda baro başkanının katıldığı çevrimiçi toplantıda Prof. Dr. Feridun Yenisey "Alternatif Muhakeme Usulleri, Önleme ve Koruma Tedbirleri"; Prof. Dr. Ayşe Nuhoğlu "Gizli Soruşturma Tedbirleri, Soruşturmaya Başlama ve Sonlandırma"; Av. Rifat Çulha "Ceza Muhakemesinde Görevli Avukatlara Öneriler"; Doç. Dr. Fahri Gökçen Taner "Doğrudan Soru Sorma Hakkı ve Bu Hakkın Kullanılmasına Yönelik Güvenceler"; Askeri Yargıtay Onursal Başkanı Fahrettin Demirağ "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması"; Prof. Dr. Durmuş Tezcan "İnsan Haklarının Korunması Muhakemesi" konularında konuştu. Toplantıda son olarak baro başkanları ile bir panel gerçekleştirildi.

**Akademik meslek odaları, söylentiler üzerine
Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne seslendi:**

"Yunuseli Havaalanı'nın planlamasında Bursalılar söz sahibi olacak mı?"

Akademik meslek odaları, Bursa kent merkezinde kalan Yunuseli Havaalanı'nın Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na devredildiğine ilişkin söylentiler üzerine kamuoyu önünde Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne bazı sorular sordu. Ortak basın açıklamasında "1400 dönümlük Yunuseli Havaalanı'nın 750 dönümü Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na devredildi mi? Devredildi ise bu alanın kullanımı ile ilgili kararlarda Bursalıların, yani belediyenin, kent dinamiklerinin, meslek odalarının, STK'ların söz hakkı olacak mıdır?" sorusu yönetildi.

Bursa Akademik Odalar Birliği (BAOB) ortak salonunda düzenlenen basın açıklamasına Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun, Başkan Yardımcısı Av. Metin Öztosun, Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Başkanı Av. Eralp Atabek ile tüm akademik meslek odalarının başkan ve yöneticileri katıldı.

Basın açıklamasını, BAOB Dönem Sözcülüğü'nü yürüten Ziraat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi Başkanı Erkan Yaslıoğlu okudu. Açıklama şöyle: "Öncelikle belirtmek isteriz ki, BAOB, yaşadığımız kentle ve doğa ile ilgili sorunları tespit eden, hazırladığı raporlarla çözüm önerileri sunan, 'kentlin sakini değil, sahibi olma' anlayışıyla hareket eden kamu kurumu niteliğindeki akademik meslek odaları birliğidir.

Yine bildiğiniz gibi, kentler ve yerel yönetimler, ülke politikalarının doğrudan uygulama alanıdır. Bu nedenle kentler ve yerel yönetimler siyasetin ve sermayenin de ilgi odağındadır. Siyaset ve sermaye

kesimlerinin kentlere yaklaşımı maalesef olumlu yönde değildir.

Demokrasiyi sadece sayısal çoğunluk olarak anlayan, seçildikten sonra yönetim erkini eline alan kent yöneticileri, bilim çevrelerini, meslek odalarını, sivil toplum örgütlerini ve kent halkını dışlayarak kararlar almaktadırlar.

Bu kararlara dayalı uygulamalar, kamu kaynaklarının, YANİ KENT RANTININ, kent ve kentlilerin ihtiyaçlarına yönelik olmadığını ortaya koymaktadır.

Ekonominin çarklarının arazi rantı üzerinden döndüğü ve kentsel politikaların da neoliberal ekonomik politikalarca şekillendirildiği sistemde, insan odaklı kent yönetiminin yerini rant odaklı kentsel girişimcilik almıştır. Kentlerin fiziki ve toplumsal formları giderek artan bir şekilde küresel sermaye tarafından tayin edilmekte ve arazi kullanımında insani değerler ile sosyal ve çevresel koşullar göz ardı edilmektedir.

Geldiğimiz noktada, inşaat şirketleri, yatırımcılar, devlet kurumları, bürokratlar ve politikacılar ile merkezi ve yerel yöneticilerden oluşan güçlü bir ilişkiler ağı yeni düzenin yeni aktörleridir.

Kentsel rantın sermayeye pazarlanmasının yasal altyapısı ve düzeni artık devlet üzerinden sağlanmaya başlanmıştır. Nitekim bir devlet kurumu olan Toplu Konut İdaresi (TOKİ), ülkemizde birçok alanda görüleceği üzere, böyle bir işlevi gerçekleştirmektedir.

Kentlerimizde var olan sorunların aşılması, sağlıklı kentsel çevrelerin oluşturulması ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için, bu antidemokratik, toplumun büyük bölümünü dışlayan, halkın katılım ve denetimine kapalı yerel yönetim biçiminin aşılması, kent halkının ve meslek örgütlerinin demokratik katılımını ve denetimini sağlayacak bir anlayışın geliştirilmesi, öncelikli ve temel gereklilik olmalıdır.

Bu tespitten hareketle, Bursa kentinin stratejik öneme sahip bir bölgesinde bulunan Yunuseli Havaalanı'nın kente kazandırılması, yeşil karakterinin ve işlevinin korunması ile ilgili görüş ve endişeler TMMOB Bursa İKK tarafından geçtiğimiz günlerde yapılan basın açıklaması ile kamuoyuyla paylaşılmıştı.

Yunuseli Havaalanı'nın geleceği konusunda Bursa'da son günlerde yaşanan gelişmeler ve bu gelişmelerin ardından oluşan belirsizliklerin giderilmesi için Bursa kent yöneticilerine, karar mercilerine sorulması gereken sorularımızı bugün burada sizler aracılığı ile kamuoyu ile paylaşacağız.

Bursa'da yeni bir kent suçu işlenmesin...

Gelinen noktada toplam 1 milyon 400 bin metrekare olan Yunuseli Havaalanı'nın 750 bin metrekaresinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na devredildiği kamuoyuna yansımıştır.

Şimdi Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne soruyoruz;

- 750.000 m2 alan Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devredildi mi?
- Devredildi ise bu alan üzerinde, alanın kullanımı ile ilgili kararlarda Bursalıların (belediyenin, kent dinamiklerinin, meslek odalarının, STK'ların vs.) söz hakkı olacak mıdır?
- Yoksa alanın kullanım kararları Ankara'dan "ben yaptım oldu!" şeklinde mi verilmiştir?
- Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı'nın kamuoyuna yansıdığı şekilde "merak etmeyin", "çok şaşıracaksınız" şeklinde söylemlerinin arkasındaki amaç nedir? Bu alan hakkındaki niyetlerinizi

kamuoyu ile paylaşacak mısınız?

- "Yunuseli Havaalanı'nı Bursalılara emanet edeceğim" sözü uygulamaya nasıl yansıyacak, yol haritası belirlendi mi?
- Kentin tüm dinamikleriyle, yaşayan her canlının toplumsal empatisi ve ihtiyaçlarını göz önüne alarak bilimin gerçekleri ışığında atılması gereken somut adımlarınız nedir?

Son Sözümüz;

İnsan haklarına dayalı demokratik bir kentin inşası ancak sakinlerinin karar mekanizmalarında katılımcı oldukları bir anlayış ile başarılır, bu sadece var olan kentsel mekânı kapsamaz, üretilcek mekânı da içerir.

Kentsel mekânın üretimi ve yeniden düzenlenmesiyle ilgili söz sahipliği, küresel sermaye, devlet plancıları ve ranta odaklı düşünenlere ait değil, kentin kullanıcıları olarak kentlilerin kendine aittir.

Ve bugünkü mücadele de, yapılaşma hakkının ötesinde böyle bir kent hakkı mücadelesi, kısaca bir demokrasi mücadelesidir.

Bursa şehrinin merkezinde yer alan 1400 dönümlük Yunuseli Havaalanı'nın ağaçsız, yeşil alansız yoğun bir kentsel dokuya dönüştürüleceği endişesini taşıyoruz. Bu alanla ilgili planlamanın sürdürülebilirliğe odaklı, afet yönetimi, enerji verimliliği, iklim eylemi, akıllı büyüme, yenilenebilir enerji, su verimliliği, atık ve ulaşım yönetimi, eğitim, eğlence, araştırma ve geliştirme olanaklı, ekolojik, turizm gibi çok katmanlı ve çok disiplinli yapılması gerektiğini ve küresel çevre koruma türünün sergilenebileceği bir yerleşim bölgesi haline getirilmesini önemsiyoruz.

Gelin birlikte tartışalım, geleceği birlikte planlayalım ve Bursamızı'ı layık olduğu yere taşıyalım.

TMMOB 'ye bağlı meslek odaları ile akademik meslek odalarının, STK'ların, halkın görüş ve talepleri göz ardı edilmemeli, yaşanan ve yaşanabilecek sıkıntılar ve endişelerin daha derinleşip içerisinden çıkılmaz bir hal almasına izin verilmemelidir."

Bursa Barosu'ndan 532 stajyer avukata uzaktan eğitim

ALTUN: 111 YILLIK BURSA BAROSU, YÜZDE 40'I 0-5 YAŞ KIDEMLİ AVUKATLA ÇOK GENÇ VE DİNAMİK BİR BARO...

Bursa Barosu Staj Okulu, pandemi koşulları nedeniyle online gerçekleştiriliyor. 2020-2021 dönemi staj okulunun açılış konuşmasını webinar üzerinden Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun yaptı.

Bursa Barosu, toplam 532 stajyeri iki gruba ayırdı ve hazırlanan ders programı doğrultusunda staj eğitimlerine 1 Mar 2021 tarihi itibarıyla başladı. Staj eğitiminin açılış konuşmasını yapan Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun, avukatlık mesleğini, uygulamadaki gelenekleri, avukatların yargı süreçleri ve mekanlarındaki davranış biçimlerinin nasıl olması gerektiğini anlattı. Bursa Barosu'nu, meslektaşlarına verdiği hizmetleri anlatan Altun, mesleğe dezavantajlı bir şekilde başlayan yeni avukatlar için bir yıl süreyle ücretsiz ofis hizmeti verdikleri Barohan projesinden de bahsetti ve stajyerlerin sorularını da yanıtladı.

Altun stajyer avukatlara seslenirken şunları söyledi:

"Bursa Barosu'nun üye yapısı şu an itibarıyla yüzde 40'ı 0-5 yaş kıdeminde. Sizlerle birlikte önümüzdeki yıl bu oranın yüzde 50'ye ulaşacak. Bu açıdan baktığımızda 111 yıllık geçmişli olan Bursa Barosu, çok genç ve dinamik bir baro.

En verimli geçirmeniz gereken süre 12 aylık staj süreciniz. Bu dönemi verimli geçirmeniz, stajınızı mesleğinizin ilk yıllarında, büronuzu açtığınızda ya da bağlı çalışmaya başladığınızda yapmak zorunda kalırsınız.

Hedefinizde hakim savcılık, icra müdür yardımcılığı

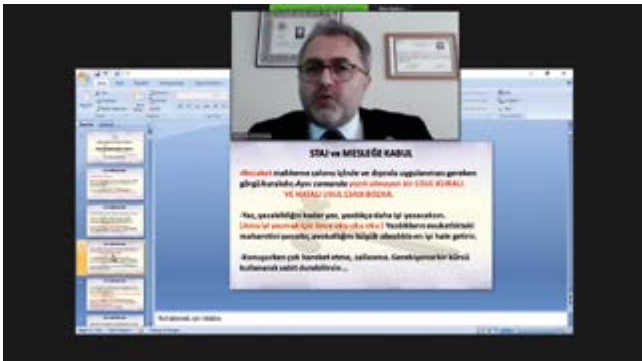

gibi meslekler olabilir ama avukatlık asal tali bir hedef olmamalı. Bir sınava hazırlanıyorsanız, olması gereken önce sınavın verilmesi, sonrasında staj yapılması... Ruhsatını alalı 4 yıl olmasına rağmen stajı verimli olmadığı için çalışma tecrübesi olmayan çok sayıda meslektaşımız var. Stajınızı da her işin görüldüğü butik bürolarda yapmanızı öneririz. Maalesef hukukta bir uzmanlaşma yok. Tek işe odaklı bir büroda staj yaparsanız o iş dışında tecrübe edinmeniz söz konusu olmayacaktır.

Bursa'da 4300 meslektaşımız var ama sizi yanıltmasın, yüzde 40'ı 0-5 yaş kıdeminde ve Avukatlık Kanunu'na göre bunların yanında staj yapmanız mümkün değil. Yüzde 60'ın da ikili-üçlü-dörtlü çalıştıklarını düşünürsek, Bursa'da yaklaşık bin-binbeşyüz ofis olduğunu söyleyebiliriz. Her iki bürodan birinde staj yapabilirsiniz. Fazla seçeneğiniz yok.

Bu eğitimlerde sizlere teorik bilgi yüklemesi yapmayacağız. Fakültenizde aldığınız bilgiler, faaliyetlerdeki meslektaşlarımızdan daha güncel. Size aktarılabilecek olan başta avukatlık hukuku, davranış biçimleri, meslek kuralları ve sonra da İYUK, HMK ve CMK'dan kaynaklanan usule dair hükümler ve soruşturma-yargılamaya ilişkin pratik bilgiler olacak. Meslektaşlarımız tecrübelerini, yapmanız ve yapmamanız gerekenleri anlatacak."

Bursa Barosu Staj Okulu'nun ilk gün ikinci dersini ise Bursa Barosu Başkan Yardımcısı Av. Metin Öztosun verdi. Öztosun ise staj süresindeki uygulamalar ve staj sonunda yapılacaklarla, avukatın çalışma alanı olan adliyelerdeki uygulamalara ilişkin bilgiler verdi.

Barohan Projesi'nde ikinci aşama tamam

Türkiye'de bir ilki gerçekleştirerek, 0-5 yaş kıdemli avukatlara ücretsiz ofis uygulaması başlatan Bursa Barosu, tüm barolara örnek olan Barohan Projesi'nin ikinci aşamasında 52 avukat için daha ofis oluşturdu.

Projenin ilk aşamasında 500 metrekarelik alanda 48+10 kişilik kapasiteyle 2 yıl geride bırakılırdı. Aynı binada 400 metrekare ek alanda 42+10 kişilik yeni ofisler oluşturuldu ve tefrişi yapıldı.

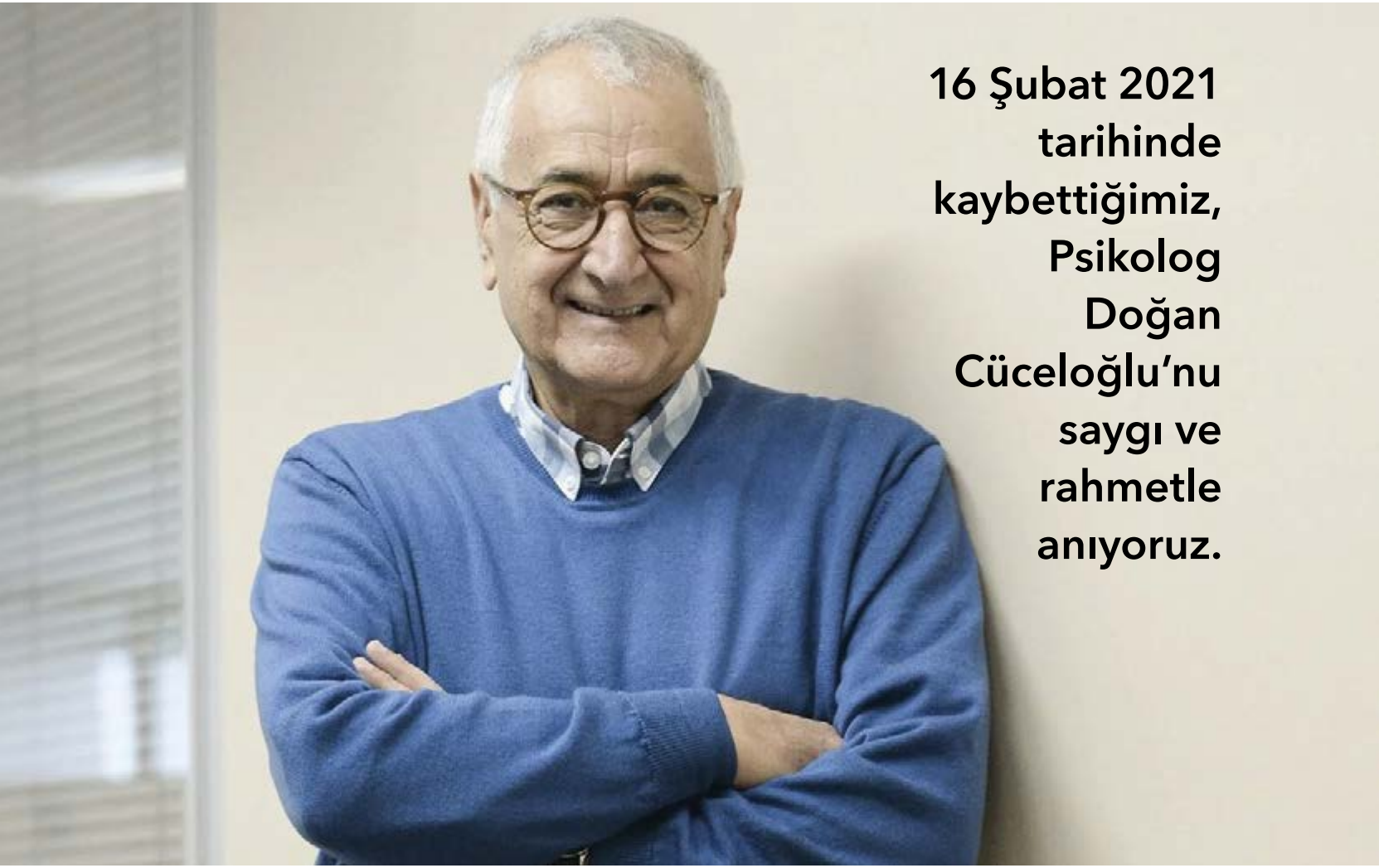
Kulp Ofis Sistemleri şirketince hazırlanan ofislerin kullanımı için sözleşmeye Bursa Barosu Başkanı Av. Gürkan Altun ile şirket sahibi Ali Kaya, Bursa Barosu Yönetim Kurulu'nun 18 Şubat 2021 tarihli

toplantısında imza attılar.

Bursa Barosu Başkanı Altun, Başkan Yardımcısı Av. Metin Öztosun ve Yönetim Kurulu Üyesi Av. Gonca Gülçin, 11 Mart'ta açılış öncesi son düzenlemeleri yerinde incelediler ve Barohan sakini genç avukatlarla bir süre sohbet ettiler.

Bölge Adliye Mahkemesi ve hukuk mahkemelerinin bulunduğu adliyeye 700 metre mesafede bulunan ofisler, 0-5 yaş kıdemindeki avukatlara bir yıl süreyle ücretsiz tahsis ediliyor. Ofis kullanıcıları, talep edenlerin katılımıyla kurayla belirleniyor. Yeni düzenlenen ofislerin kuraları ise 29 Mart'ta çekildi.

**16 Şubat 2021
tarihinde
kaybettiğimiz,
Psikolog
Doğan
Cüceloğlu'nu
saygı ve
rahmetle
anıyoruz.**

korku kültürü

"İnsan, insan olarak doğmaz, oluşturulur" der Erasmus.

İnsan nerede oluşturulur?

İçine doğduğu ailede.

Aile nerede oluşturulur?

O toplumun kültürü içinde.

Bir toplumda "korku kültürü" egemense insan, insan olma sürecini tamamlayamaz. "İnsanmış gibi" görünür, ama gerçek insan olamamıştır.

Bir toplumda "saygı kültürü" egemense insan, insan olma sürecini tamamlayabilir. İnsanmış gibi görünür ve gerçekten insandır ve insan gibi düşünür, duyar ve davranır.

Gerçek insan olma sürecini tamamlayamamış insanlar "mış" gibi yaşarlar.

Korku kültüründe yaşayanların temel sorunu şudur: İnsanlar, "mış" gibi yaşadıklarının farkında değildirler. "Mış" gibi yaşayanlar çoğunlukta olduğu için "mış" gibi yaşamak o toplumda normal yaşam tarzı olur. O toplumdaki normal yaşam tarzına uymayanların, sıra dışı olanların, yani insan gibi düşünen, duyan ve davrananların "tuhaf" olduğu düşünülür.

***

2008 yılında yayınladığı "Korku Kültürü: Niçin 'Mış Gibi' Yaşıyoruz?" başlıklı kitabının önsözünde böyle diyordu Doğan Cüceloğlu...

1992 basımı "İnsan ve Davranışı" adlı kitabında da "Çağdaş insan, insanı bilmelidir. İnsanı bilen kendini anlar; kendini anlayan, insanları anlar. Ve demokratik bir toplumun temelleri bu anlayış üzerine kurulur" diyordu.

"İnsan ilişkilerinin trenin rayında gittiği gibi düz bir yolda gitmediğini kendi evliliğimde yaşadım" diyen Cüceloğlu'nun şu cümleleri de anlamlı:

"Sokağımız pis, ama evimizin içi temizdir. Eve girmeden ayakkabımızı çıkarırız, ama sokağa çöp atar, köşesine işeriz. Niçin?

Çünkü evimize biz bilinci içinde anlam verirken,

yani 'bizim evimiz' derken, ne yazık ki, sokağa 'bizim sokağımız' diyemiyoruz. Neden diyemiyoruz? Çünkü bir toplum olarak henüz yaşamın dayanışma gerçeğini henüz kavrayamamışız.

İçimizdeki Biz, yaşamımızdaki dayanışma gerçeğinin temelidir. Bu gerçeği yaşayan insanlar birbirlerine güven duyarlar. Aile yaşamı, komşuluk ilişkileri, ekonomik ve politik yaşam bu güven üstüne kurulur. Böyle bir toplumda trafik ışığında motoru stop eden arabanın sürücüsüne yardım eli uzanır; çocukların ve toprağın geleceğine sahip çıkılır. Evlerin içi kadar sokakların ve kentlerin temizliğine de önem verilir. Dayanışma bilincinin olmadığı yerde, Sen-Ben anlayışı hakimdir. Evrendeki dayanışma gerçeğinin fark edilmesi Biz Bilinci'nin temelini oluşturur."

"Gerçekten bu ülkede yaşayan insanların hepsini kapsayan bir BİZ yok mu? 'Memleketimizde yaşayan herkesi kapsayan BİZ yok!' diyorsak, o zaman her bir siyasal partinin vizyonu altında toplanmış bir tür 'siyasal aşiret' olduğunu, bu aşiretlerin üstünde bir büyük BİZ oluşmadığını kabul etmiş oluruz. Ben böyle bir durumun bu ülkenin gerçeğini yansıttığına inanmıyorum. Bu kadar 'aşiret bilinci' içinde boğulmuş, yok olmuş bir toplum olmadığımızı biliyorum, hepimizin gönlünde ve kafasında hepimizin yer alabileceği bir BİZ olduğuna inanıyorum.

BİZ'i oluşturmak, sadece politikacıların değil, ben de dahil, hepimizin sorumluluğu. Zihninde ve gönlünde gerçeğe saygı, hakkaniyet, insanın insan kimliğine saygı ve empati değerlerini yaşatan her bir insan, ister istemez BİZ'i inşa etmeye başlar."

Doğan Cüceloğlu, şiddet ve saldırganlık üzerine 2015 yılında kaleme aldığı bir makalede de şöyle diyor:

"Mış Gibi Yetişkin' insan bedenlen olgunlaşmış ama ruhen hamdır; seçimleriyle değil tepkileriyle yaşar. Öfkelenince sözle ya da fiilen saldırır.

Peki, ne yapmalı? İki yaklaşım var:

1- Davranışı denetlemek amacıyla isek, ceza sistemiyle adaleti sağlamaya çalışırız. Yasalar ve ceza

sistemi üstünde düşünmek öncelik kazanır.

2- Saldırgan davranışın kaynaklarını anlamak ve bu tür davranışlarda bulunan kişilerin çoğalmasının önlemesi isteniyorsa, yasalar ve ceza sisteminin yanı sıra anlamaya yönelmek gerekir.

Anlamamız gereken ne?

Mış Gibi Yetişkin kimdir? Nerede, nasıl yetişir? Mış Gibi Yetişkinler niçin öfke doludur? Öfkeli insan öfkесinin farkına nasıl varabilir? Öfkесinin farkına varan insan öfkесini nasıl yönetebilir?

Mış Gibi Yetişkinlerin çoğunlukta olduğu bir toplumsal bünyede, öfke dolu Mış Gibi anneler, babalar kendileri gibi öfke dolu Mış Gibi nesiller yetiştirirler. Kronik öfke dolu insan ister profesör, ister komiser, ister baba, ister anne, ister doktor, ister şoför olsun, kendinden güçsüz gördüğü kimseye diliyle, yüzüyle, ses tonuyla, eliyle şiddet gösterecektir. Kaçınılmaz olarak mutlaka gösterecektir. Öfke dolu bir toplum, daha çok şiddet içeren cezalar uygulamak için kolları sıvayacak ve konu yine politikacıların yasalarla çözebileceği bir konu imiş gibi anlaşılabilecek ve ne üniversiteler ne de sosyal araştırma enstitüleri kendilerini bu konularda sorumlu göreceklerdir.

Sorun insan insana yaşamayı öğrenme sorunudur. Bu uygar bir toplum olmayı hedefleyen tüm toplumlar için geçerli bir sorundur.

Korku Kültürü insana değil, insanın sahip olduğu güce önem verir; her ortamda güçlü ve güçsüz, korkutan ve korkan olmak üzere iki tür insan vardır. Mevki, makam, mal, mülk, güç sahibi olmak, insan olmaktan önemlidir. Korku Kültürü ile beslenen bir aile, Korku Kültürü ile beslenen bir okul, Korku Kültürü ile beslenen bir şirket ve toplumsal yapıdan, insan olmanın önemli olduğu Saygı ve Sevgi Kültürü ile beslenen bir aile, okul, şirket ve toplumsal yapıya geçişin gündeme gelememesi beni üzüyor.

Ama umudum var. Bir kitap bir insanı, bir insan bir toplumu değiştirebilir. Bu toprakların çocuklarında bu gücün olduğuna inanıyorum."

Kaynak: dogancuceloglu.net Derleyen: İhsan BÖLÜK

DOĞAN CÜCELOĞLU KİMDİR?

11 çocuklu bir ailenin 11. çocuğu olarak Mersin Silifke'de doğdu. 10 yaşındayken annesini kaybetti. Ankara'da subay olan ağabeylerinin yanındayken başladığı liseyi Kırklareli'de bitirdi. İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden mezun olduktan sonra da ABD'de Illinois Üniversitesi'nde iletişim psikolojisi alanında doktora yaptı. Kaliforniya Eyalet Üniversitesi'ndeki görevi sırasında kırktan fazla bilimsel makale yayımladı. 1990'lardan itibaren Türk insanının duygu, düşünce ve davranışlarını bilimsel psikoloji kavramları ile inceleyen Türkçe kitaplar azdı. 1992'de yayımlanan İçimizdeki Çocuk adlı kitabı, en popüler kitaplarından. 1996'da Türkiye'ye dönerek üniversite öğrencilerine, öğretmenlere, ana-babalara ve işinsanlarına yönelik seminerler, konferanslar ve atölye çalışmaları yapmıştır.

Av. Merve AMAK

Karşıma almışım aynayı da kendimle konuşuyorum sanki onunla konuşurken. Daha düne kadar birbirimizden bihaberdik oysa ki... Düne kadar dediysem dün tanışmadık tabii. Bir anda gelen samimiyet beni hep bir değil birkaç adım ötede tutmuştur. Adım adım samimi olmamızdan kaynaklı belki bir anda böyle içimizi döküverişimiz. Mevzu derin neticede: Aşk. Herkesin vardır aşk üzerine söylenecek birkaç kelamı. Pazardaki amcanın, camdaki teyzenin, postacının elindeki mektubun, gökteki kuşun... Onun da vardı. Benimki laf-ı güzaf, ne anlarım aşktan. Ben romanlardakini bilirim, bilmekle kalmaz tek tek sayfa aralarından toplar gelirim. O gün getiremezsem şayet sayfanın kenarını mimler, geri döndüğümde bulmak isterim. Gerçek hayattakinin taliplisi zaten değilim. Mantık insanıyım ben. Ama onunki kanlı canlı. Ete kemiğe bürünmüş. Yetmemiş sol tarafına bir kalp konulmuş. Velhasıl-ı dünyadan.

Bunları düşünürken bir anda söze başlamış buldum kendimi:

-Bir kere önce şunu kabullenmeli; yalnızlığa alışamazsın, sadece hep daha mükemmelinin geleceğini ümit edersin ama aşk daha mükemmel değildir, sana mükemmel hissettirir. Oturur öyle ince hesaplar yaparsın ki boşa koyar dolduramaz, doluya koyar aldıramazsın. Sığdıramazsın hiçbir yere. En kötüsü de ne biliyor musun? Sonra gider ummadığın bir anda, ummadığın birinde atarken bulursun kalbini. Geçmiş olsun. Aşık oldun.

Tatlı bir gülümseme geçiverdi yüzünden, gördüm. Düşüncemi çürütmekte hiç gecikmedi.

-O kadar kolay değil küçük hanım, yanıldın. Aşk öyle tariflere sığacak bir şey değil ki sen kalkıp kelimelerle izah edesin. Biri çıkmış adına aşk demiş ama bana kalırsa adı bile bu değil. Ne büyük gaflet, insanlar çoğu zaman böylece aşık oldum sanırlar. Ve işin daha da ilginç yanı bunu birçok kez de yaparlar. Şimdi sen diyeceksin ki; öyle ama insanda da bir acaba oluyor. Sonra da o acabanın peşinden gidiyor. Git zaten, gitmezsen öğrenemezsin. Bırakma peşini, bakma sen onlar da çok kıymetli. Sonuçta sana değer katıyor. Seni sen yapıyor. Belki eksildiğini düşünüyorsun ama değil, sonrasında insana tecrübe oluyor. Aşkın ne olduğunu değil belki ama ne olmadığını böylelikle öğrenir insan. Kafanın içerisinde asılı kaldı sorular, çekinme sor hadi. Zaten cevaplar belli olsaydı sorular var olamazdı, unutma.

-Her şey tamam, iyi hoş da insan diyorum, aşık olduğunu nasıl anlar peki?

-Bakıyorum da roman sayfalarından öteye geçti aşk merakın. Sen akıllı kızsın, o kadar kitabı boşa okumuyorsun, anlarsın. Ben hatalar üstüne hatalar yaptım, hatalarıma sahip çıktım o ayrı. Ama sen böyle hatalar yapma diye sana

bunları anlattım. Yoksa görülmüş şey değildir eteğimdeki taşları bir çırpıda bırakışım. Benden bu kadar, hoşça kal küçüğüm.

Birden başlayan muhabbeti birden bitirmişti. Son kez ardından bağırdım.

-Hatan aşık olmak mı, aşktan kaçmak mı Volonitra?

Hiçbir şey demedi. Cevap vermedi. Yıllarca merak ettim. Sonra bir zaman, o gün giderken bana son söylediği şeyi anımsadım.

-Bu arada küçüğüm, yanılıyorsun. Düşündüğünün aksine sen tam da bir aşk insanısın, hislerin kuvvetli.

İşte o zaman anladım. Hata; aşk insanı değilim demekle başlıyor, aşık olmakla devam ediyor, sonra aşktan kaçmakla katlanıyor.

Anladım Volonitra...

yanlış atlar koşusu

Gençtik, uzanırdı saçlarımız yarınlara
Ölüm uzaktı ya da en fazla
birinin aşkından ölünecekti şarkılarda
Gömleğimizden çıkmamıştı
henüz böğürtlen lekeleri
Gençtik,
vardı içimizde başka kentleri görme hevesi
Daha yaşamamıştık şiirini Kavafis'in
Gezerdik
sevdiğimiz roman kahramanları gibi sokaklarda
Dinlenmiş kalkardık tüm yorgunluklardan
Uykuya dalmak kolaydı
Ve sevdalanmak büyük olaydı

Çaresizsek çare biz değildik
Dünya çocuklar için bile masal değildi
İyiler sonunda kazanmıyordu
İyi olduğumuzdan değildi kaybedişimiz
İyi atlara binip gidenlerin ardından
Şansımız yoktu kötü atlara oynamaktan başka
Yine de öldükten sonra
ne güzel adam oluyorduk dergi kapaklarında
Kalplerde yaşıyorduk bir süre
Birkaç anma gecesi ve duygusuz çelenkle
Sonunda vardığımız sonsuzlukta
Kederle özdeşleşti kaderimiz.

Av. Emre GÜN

gözlerin küsmesin bana

Keşfedilmeyi bekleyen antik bir şehirdi gözlerin.
Fütursuzca yağın yağmurların
Doldurduğu su birikintilerinden,
Başı boş kediler hunharca su içerdi sokaklarında.
Her bakışında eski dünyalara yelken açardım kirpiklerinle,
Gözlerin sana küsmesin diye.

Bir volkanın patlaması gibiydi göz kırpsıların,
Eriyip kül olacağımdan korkardım karşımda .
Yine de yaşamak isterdim.
Gördüğüm son şey gözlerin olsun diye.

Gözlerinden başka manzarası yoktu gözlerimin.
Her şeye kördüm, gözlerin aydınlatırdı geceyi.
Bir dolunay kadar ihtişamlıydı.
Günde beş vakit tapardım ki,
Bana küsmesin, gülüşünü esirgemesin diye...

Stj. Av. İlker GÜREŞ

ufaklık

Av. Özcan SUBAŞI

Bir süredir mahalleyi ikiye bölen sokağın karşısındaki, içinde orta yaşlarda tek başına yaşayan kadının tek katlı evinin önünde nereden çıktıkları belli olmayan beş altı sokak köpeği belirmiş ve önünden ayrılmaz olmuştu. Beşi siyah, diğerlerine göre biraz daha ufak ve beyaz olanı, uzun tüylü kuyruğunu hep dik tutar, kısa bacaklarıyla zıplıyormuş gibi yürürdü. Mavi küpe takılı, başının iki yanından aşağı sarkan pek de uzun sayılmayacak kulakları koşunca savrulurdu. Kuyruğunu indirdiğini gören hiç olmamıştı. Kuyruğu hep dikti. Birazcık boydan kısa oluşu aslında onu sevimli yapan yanıydı. Sevimli olmasına sevimliydi ama o denli de saldırgandı. Evin önünden gelip geçen arabalara, insanlara ve çocuklara saldırmadan yapamazdı. Oysa diğerlerinin başlangıçta böyle bir alışkanlığı olmamasına karşın onları da kendisine alıştırmıştı. Bulunduğu yerden ilk atılan o olurdu. Ardından diğerleri de pek istekli olmasalar da ona destek olurlar, bir iki havladıktan sonra çekilirlerdi. Sanki ufaklık hepsinin lideriymiş gibi arkasına şöyle bir göz atar, onlardan aldığı yürekliklikle geri çekilmelerine aldırılmaz, ortalığı ayağa kaldırmaya devam ederdi. Bazen tek başına kaldığında kendisini kovalayan insanlardan kaçmak için yine kuyruğu havada hızla koşar, hemen kendini diğer köpeklerin yanına atardı. İnsanlar için söylenen "cıbılın kabadayısı" sözü tam ufaklığa göreymiş. Çünkü havlayıp saldırıya geçmeden önce gözü hep arkadaşlarının üzerindeydi. Eğer hep birlikte saldıracaklarını anlarsa hemen öne atılır, baktı ki ardından gelen yok, saldırıyormuş gibi yaparak kısa bir havlamayla geri çekilirdi.

Tek katlı evde yaşayan kadın her dışarı çıktığında beşi birden kuyruklarını sallayarak koşar, etrafını sarar, yüzüne ve ellerine merakla bakarlardı. Kadının kendilerine su ve yiyecek vermesine öylesine alışmışlardı ki kapının önünde uzanıp saatlerce yatar, kadının dışarı çıkmasını beklerlerdi. Kendilerine bir bölge edinmiş, edindikleri bölgeye yabancı köpeklerin girmesine izin vermez olmuşlardı.

Tam bir çete oluşturmuşlar ve aralarında görev bölümü yapmışlardı sanki.

Ufaklığın liderliğini kabul etmiş gibiydiler. Onun liderleriymiş gibi aralarında dolaşmasına ve hava atmasına ses çıkarmazlardı. Bazen ufaklığın öncülüğünde evin önünden ayrılır birlikte mahalle içi gezilere çıkarlardı. Bir keresinde yabancı bir sokak köpeğini yakalamış feci şekilde

hırpalamışlardı. Zavallı, bir fırsatını bulunca kuyruğu bacakları arasında zor da olsa kurtulmayı başarmış, acı acı bağırarak kaçıp kurtulmuştu.

Akşam ve yatsı ezanlarının okunmaya başlamasıyla önce ufaklıkla başlayan uluma sesleri diğerlerinin de katılımıyla bir koroya dönüşür ezan bitinceye dek sürerdi. Aynı uluma sesleri sabah ezanı okunurken de duyulur, uluma bitince erken saatlerde işe gitmek için sokağa çıkan neyi görürse saldırıya geçer, havlama sesi ulumanın yerini alırdı. Bu durum mahalle insanlarını bıktırmış, yakınmalar çoğalmaya başlamıştı.

Köpeklerin önünden ayrılmadığı tek katlı evin karşısındaki binanın ikinci katında vergi müdürlüğünde çalışan genç bir kadın birkaç kez belediye yetkililerini aramış ancak bir sonuç alamamıştı. Verilen yanıt "Yerimiz yok. Onun için sokak köpeklerini alamıyoruz. Aşılarını yapıyor, küpe takıp bırakıyoruz" olmuştu. Genç kadın, müdürünü ve mahalle muhtarını devreye sokmuşsa da sonuç değişmemiş, köpekler sokakta tek katlı evin önünde yaşamayı sürdürmüşlerdi. İki kadın arasında tatsız bir tartışma olmuş tek katlı evde yaşayan kadın diğerine "Sen karışamazsın. Yiyeceklerinin parasını ben ödüyorum. Sana ne oluyor?" deyip çıkmıştı için içinden.

Vergi müdürlüğünde çalışan kadın işe genelde eşile birlikte gidip gelirdi. Ancak bir gün evden tek başına çıktı. Hemen ilerdeki otobüs durağına yöneldiğinde önce ufaklık yerinden fırladı, sonra da diğerleri hep birlikte kadına saldırdılar. Kadın çığlık çığlığa durağa kendini zor attı. Çantasını üzerine gelen ufaklığa savurdu. Ufaklık çantayı dişleriyle kaptı. O anda sesleri duyan bir adam fırladı, elindeki sopayla ufaklığın üzerine yürüdü. Adamın "Heeyyt defolun buradan" diye bağırmasıyla ufaklık, savrulan değnekten kendini kurtarmak için çantayı bıraktı döndü, uzaklaşan diğer köpeklerin peşinden arada geri dönüp değneyi savuran adama bakmayı da unutmadan uzaklaştı. Yine kuyruğu dimdikti.

Bu olay ufaklıkla genç kadın arasında ister istemez bir düşmanlığa dönüşmüştü. Kadın yanında birileri olduğunda ufaklığı görür görmez eline ne gelirse savurur, "Seni pislik, defol git buradan" diye bağırır, ufaklık ise hırlamayı ve dişlerini göstermeyi sürdürürdü. Hatta attığı taş ya da sopaların üzerine atılır, sanki kadından öç almış gibi ısırdı. Diğer köpeklerle benzemeyen davranışları kadının dikkatini çekmişti. Çoluğa çocuğa, arabalara saldırısının nedeni neydi? Bu davranışın altında acaba ne saklıydı? Bir belgeselde köpek davranışlarıyla ilgili bir uzmanı izlemiş ve saldırgan bir köpeği nasıl

uysallaştırdığını görmüştü. Acaba ufaklık için de böyle bir şey gerçekleşebilir miydi? Sanki bir travma geçirmiş durumdaydı. Belki özel ilgiyle bu travmayı atlatabilirdi. Ufaklıkla arasında oluşan düşmanlığı gidermek için ona karşı kötü davranmayı bıraktı ve ona sevgisini yansıtmayı denedi. Öyle ki yiyecek bile vermek istedi ancak ufaklık verdiği yiyeceklerle dönüp bakmadı bile. Ancak tek olumlu davranışı kadının tatlı sözlerini duyunca kuyruğunu sallaması oldu.

Kadın ufaklıktan, bahçeli bir evi olan arkadaşına söz ettiğinde arkadaşı ufaklığı almak istediğini söyledi. Bu iyi bir haberdirdi. Hem ufaklıktan kurtulacak hem de onun belki de bu aşırı saldırganlığı ortadan kalkacak sıcak bir yuvada mutlu olacaktı. Arkadaşıyla hafta sonu oturduğu evde buluşmayı kararlaştırdılar. Ufaklığı yakalamayı başarırlarsa arkadaşını alıp götürecekti. Evin balkonunda arkadaşını beklerken bir gözü karşıda evin önünde dolaşmakta olan ufaklığın üzerindeydi. Bir ara göz göze geldiler. "Naber oğlum. Bir şey ister misin?" diye seslendi. Ufaklık kendisine seslenildiğini anlayınca kulaklarını kabarttı ve kuyruğunu birkaç kez salladı. Sonra döndü kapının önüne uzandı. O sırada bir araba gözüktü. Araba balkondaki kadının oturduğu evin önündeki boş bir yere yanaştı. Arabadan inen bir başka kadın balkondan bakan arkadaşına el salladı ve ona doğru yürümeye başladı. O sırada başını ön ayaklarının üzerine koymuş olarak yerde yatan ufaklık el sallayan kadının yabancı olduğunu anlar anlamaz ona saldırmak için yerinden fırladı ve yolun ortasına atıldı. Ancak o sırada hızla gelmekte olan bir arabanın altında kalmaktan kurtulamadı. Ufaklığın yürek burkan acı sesi yayıldı ortalığa. Çarpan araba arkasına bakmadan hızla kaçıp gitti. Yerde debelenmekte olduğunu gören balkondaki kadın hemen balkondan ayrıldı ve ufaklığın yanına koştu. Arabanın tekerleği üzerinden geçerken çıkardığı çığlığı, kesik kesik acı çeken küçük bir çocuğun ağlamasına dönüşmüştü. Kıpırdayacak durumda değildi. Genç kadın "Ne oldu sana oğlum. İyileşeceksin. Korkma" diyerek eliyle başını okşadı. Diğer kadın da başlarına dikilmişti. Ufaklık kadının yumuşak, sıcak, sevecen ve acıyan sesini duyunca bakışını ona doğru çevirdi. Ufaklığın dolan gözünden bir damla yaş süzüldü yere düştü. Soluk alışları azaldı ağzından kan geldi. Acıyla inlemesi durdu, sesi çıkmaz olduğunda kırmızı dili ağzının dışına sarktı. Islak gözü, baş ucunda duran kadının yüzüne bakıyor gibi açık kalmıştı. Genç kadın kendini tutamadı ve ağlamaya başladı. Hem ufaklığın, hem genç kadının gözlerinden süzülen yaşlar son anda oluşan ama geç kalınan sevgilerinin kanıtı gibiydi.

Barolardan TBMM'ye "Hayvan Hakları Yasası" çağrısı

"Doğuştan gelen haklara sahip, hissedebilen, duyguları olan canlılar" olan hayvanlar için her yasama döneminde çıkarılacağı söylenen Hayvan Hakları Kanunu'na ve ilgili mevzuata ilişkin en önemli taleplerimizi kamuoyuna duyuruyor, herkesi bu taleplere sahip çıkmaya davet ediyoruz. Hayvanların eşya kapsamından çıkarılması, hayvanlar üzerindeki sömürü, zulüm ve şiddete son verilmesi için meclis bir an önce görevini yerine getirmelidir.

1 HAYVANLARIN YAŞAM HAKKI ANAYASA'DA DÜZENLENMELİDİR

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda hayvanlar "doğuştan gelen haklara sahip, hissedebilen, duyguları olan bireyler" olarak tanımlanmalıdır. "Doğal hayatı ve hayvanları korumak" devletin yükümlülüğü olarak düzenlenmeli ve 56. madde bu kapsamda genişletilmelidir.

2 HAYVAN HAKKI İHLALLERİ, TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINA ALINARAK YAPTIRIMA TABİ TUTULMALIDIR

- Mevzuatta türçülüğe sebep olan her türlü tanım ve ayırma ve bu kapsamda sahipli -sahipsiz hayvan, deney hayvanı, ev ve süs hayvanı gibi ayrımlara son verilmelidir.
- İnsanlara karşı işlenen ve TCK'da tanımlanan kötü muamele, işkence, yaralama, cinsel istismar, cinsel saldırı ve öldürme suçları hayvanlar için de tanımlanmalı; ayrıca dövüştürme, güreştirme, bir hayvan neslini yok etme suçları da hayvanlar için özel hükümler olarak yasaya eklenmelidir.
- Acımasız ve zalimce işlenmesi, hamile, engelli, yaşlı ya da yavru hayvana karşı işlenmesi ve görevi gereği hayvanlara bakmak ve korumakla yükümlü kişiler tarafından işlenmesi durumları dikkate alınarak; suçun nitelikli halleri düzenlenmelidir.

- Hayvana yönelik şiddet fiillerinin taksirli halleri de ceza kapsamına alınmalıdır.
- Cezaların alt sınırı belirlenirken, denetimli serbestlik ve infaz hükümleri göz önünde bulundurularak, toplum vicdanını rahatlatacak cezalar öngörülmelidir. Verilecek cezaların, adli para cezasına çevrilmemesi, ertelenmemesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve seçenek yaptırımlara çevirme hükümlerinin uygulanmaması hususunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Cezaların alt sınırı en az 3 yıldan başlatılarak failer hakkında takdiri indirim uygulanmamalıdır.
- Hayvan hakkı ihlallerinde görevi kötüye kullanma suçu bakımından fail hakkında soruşturma izni aranmamalı, cumhuriyet savcılarının resen yetkili kılınması, savcılıklarda hayvan hakkı ihlalleri soruşturma büroları kurulmalıdır.
- Hayvanlara kötü muamele ve işkence eden, cinsel istismar ve cinsel saldırıda bulunan; hayvanları kasten yaralayan ve öldüren şahıslar hakkında psikolojik/psikiyatrik tedavi alınması şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmalı ve bu şahısların tedavi görmesi sağlanmalıdır.
- Motorlu taşıtlarla hayvana çarpan kişilerin, taksir durumları değerlendirilerek ehliyetlerine geçici süreli el koyulmalıdır.
- Çarpmış olduğu hayvanı ölüme terk edenler hakkında, ceza yasasında düzenlenecek olan hayvan öldürme fiilinin ihmali davranışla gerçekleştirilmiş olduğu kabul edilerek; verilecek ceza, oluşan netice kapsamına göre belirlenmelidir.

3 5199 SAYILI KANUN'UN 6. MADDESİ DEĞİŞTİRİLMEMELİ KAMU KURUMLARININ KANUNDAN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜ YERİNE GETİRMELERİ SAĞLANMALIDIR

- Belediyelerin gerçekleştirdiği hayvan hakkı ihlallerinin caydırıcı yaptırımlara tabi tutulması ve belediyelerin bakımevlerinin devamlı olarak denetlenmesi sağlanmalıdır. 5199 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi değiştirilmemeli ve bu madde başta olmak üzere, kanun ve yönetmelikten kaynaklı görev ve yükümlülüklerini yerine getirmeyen belediyelere caydırıcı yaptırımlar uygulanmalı; belediyelere bu ihlali gerçekleştiren, görevi gereği hayvana bakmak ve hayvanı korumakla yükümlü olan şahıslara rücu hakkı tanınmalıdır. Her belediyenin tedavi ve kısırlaştırma merkezleri kurması, bakımevlerindeki şartlarını iyileştirmesi, 7/24 ambulans, veteriner hekim, tekniker ve teknik donanım bulundurması gerekmektedir. Bakımevlerindeki hayvanların bakım ve tedavileri için yaptırımlardan elde edilen gelirlerden bir fon oluşturulmalıdır.

Bakımevlerinde 7/24 kamera kaydı alınarak çevrimiçi canlı izlenme sağlanmalı, gönüllülerin bakımevine girişlerinin engellenmemesi konusunda uyarılar yapılmalı ve şeffaflık sağlanmalıdır.

- Belediyelerin bakımevi kurmamalarına sebebiyet veren ve hayvanların ölümüne yol açan mobil kısırlaştırma yasaklanmalıdır. Her belediye bünyesinde tedavi ve kısırlaştırma merkezleri kurulmalıdır.

4 HAVAI FİŞEK GÖSTERİLERİ İSTİSNA OLMAKSIZIN YASAKLANMALIDIR

Havai fişek gösterileri, gürültü kirliliğinin yanı sıra, kimyasal ve zehirli gazların havaya karışmasıyla birlikte canlıların sağlığını ve yaşam alanlarını olumsuz etkilemekte, özellikle kuşlar olmak üzere birçok canlının ölümüne neden olmaktadır. Bu nedenle; havai fişek gösterileri kesin olarak yasaklanmalı, bu yasağı ihlal edenler hakkında yaptırım uygulanmalıdır.

5 CANLI HAYVAN TİCARETİ YAŞAM HAKKI İHLALİDİR

Pet-shop, üretim çiftlikleri ve canlı hayvan ticareti tamamen yasaklanmalıdır. Hayvanların barınaklardan yuvalandırılmaları teşvik edilmeli ve yuvalandırma yapılacak kişilere kanunla düzenlenecek yuvalandırma prosedürü uygulanmalıdır. Yuvalandırma yapılacak kişilerin hayvan sağlığı ve bakımı konusunda eğitimden geçmesi sağlanmalı, hayvanları terk edenler hakkında caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.

6 HİÇBİR KÖPEK IRKI DOĞUŞTAN SALDIRGAN DEĞİLDİR

Yasaklı ırklar kavramı kanundan çıkarılmalı, mizaç testi gibi bilimsel araştırmalar yapılarak hayvanların rehabilitasyonu sağlanmalı, yalnızca yasaklı/tehlikeli ırk olduğu söylenerek hiçbir tehlike arz etmediği halde el konulan köpeklerin ailelerine geri verilmesi sağlanmalıdır. Köpekleri ömür boyu kafeslere hapsedmek yerine, onları saldırgan hale getiren şahıslar hakkında yaptırımlar uygulanmalıdır.

7 AVCILIK BİR SPOR TÜRÜ DEĞİL, CİNAYETTİR

Avcılık ve av turizmi tamamen yasaklanmalı ve bu konudaki yasalar mevzuatımızdan çıkarılmalıdır.

8 HAYVANLARIN ESARETİ, EĞLENCE KONUSU DEĞİLDİR

Hayvanat bahçeleri, yunus parkları, sirkler gibi hayvanların esaret altında tutulduğu, sömürüldüğü yerler yasaklanmalı; mevcutlar, iyileştirme merkezine dönüştürülerek bu tesislerdeki hayvanlar ömürleri boyunca koruma altına alınmalıdır.

9 HAYVANLARIN TÜYLERİNDEN, POSTLARINDAN ELDE EDİLEN KÜRK, YASTIK VE BENZERİ ÜRETİMLER YAŞAM HAKKI VE VÜCUT BÜTÜNLÜĞÜ İHLALİ OLUP KANUNLA YASAKLANMALIDIR

Kazların tüyleri, bazı hayvanların kürkleri, ipek, deri, benzeri ürünler için hayvanların vücut bütünlüğünü bozan veya yaşamlarına son verenler hakkında cezai yaptırım uygulanmalı ve bu zulümler tamamen yasaklanmalıdır.

10 HAYVAN DENEYLERİ, MEŞRULAŞTIRILMAYA ÇALIŞILAN BİR İŞKENCEDİR

Günümüz teknolojisinde hayvanlar üzerinde deney yapılması zorunluluk arz etmediğinden, konuyla ilgili yasal mevzuat gözden geçirilerek deneysel araştırmalar sürdüren merkezlerin alternatif yöntemlere geçmeleri sağlanmalıdır.

Etik eğitim hakkı mevzuat ile düzenlenerek; özellikle üniversitelerin veterinerlik fakültesi gibi eğitim merkezlerinde, öğrencilerin derslerde birer ders malzemesi gibi canlı hayvanları kesmeye zorlanmamaları, derslerde canlı hayvanların kullanılmaması, her alanda bilimsel alternatif yöntemlerin uygulanması sağlanmalıdır.

11 ATLI FAYTONLAR BAŞTA OLMAK ÜZERE, ZULÜM VE SÖMÜRÜ İÇEREN TAŞIMACILIK FAALİYETLERİNE SON VERİLMELİDİR

12 HAYVAN HACZİNİ MÜMKÜN KILAN YASALAR YENİDEN DÜZENLENMELİDİR

Hissedebilen canlı varlıklar olan hayvanların, haczi kabil mal kapsamında kabul edilmesinin önemli sorunlara ve yaşam hakkı ihlallerine yol açtığı gözetilerek yeni düzenleme yapılmalıdır.

13 YÖNETİM PLANLARINDA VE KİRA SÖZLEŞMELERİNDE YER ALAN "EVCİL HAYVAN BESLENEMEZ" MADDELERİ GEÇERSİZ KILINMALIDIR

14 ŞEHİR PLANLAMA PROJELERİ GİBİ PROJELERİN HAZIRLANMASINDA, HAYVANLAR DA DÜŞÜNÜLEREK HAREKET EDİLMELİDİR

Projelerin hazırlık aşamasında bölgede yaşayan hayvan popülasyonu yetkili kişilerce incelenerek, yapılacak projenin canlılara zarar vermeyecek şekilde planlanmasının gerekliliği ilgili yasada düzenlenmeli, bu hükme uymadan gerçekleştirilen projelerin sahipleri hakkında gerekli yaptırımlar uygulanmalıdır.

15 YAYINLAR VE EĞİTİMLER ARACILIĞIYLA VATANDAŞIN HAYVAN HAKLARI KONUSUNDA BİLİNÇLENDİRİLMESİ

SAĞLANMALIDIR

Uzmanlar tarafından okullarda hayvan hakları dersleri verilmeli, 5199 sayılı Yasa'nın 20. maddesinde düzenlenen eğitici yayın kuralının uygulanması sağlanmalı, kurala uymayan kanallara yaptırım uygulanarak buradan elde edilecek gelirlerin belediyelerin hayvanların bakımına ilişkin bütçelerine aktarılması sağlanmalıdır.

16 TARIM FAALİYETLERİNDE HAYVANLAR YARARINA YAPILACAK DÜZENLEMELER

Tarımsal faaliyetlerin yürütüldüğü bölgelerde ekin ve mahsullerin korunmasında bölgede bulunan toprak yapısına, hayvanların içme sularına, beslenme alanlarına ve ekosisteme zarar veren tarımsal metotların yasaklanması, sebep veren zirai ilaç ve haşeratla zehirle mücadele yerine hayvanların yaşam hakları gözetici doğal yöntemlerin geliştirilebilmesi konusunda ilgili kurumlarda daimi araştırmalar yapılması, projelerin çiftçiler bilinçlendirilerek hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

17 ŞEHİR İÇİNDE BARINMA VE BESLENME ALANLARININ HAYVAN TÜR VE POPÜLASYONUNA UYGUN ŞEKİLDE DÜZENLENMESİ

Tüm il ve ilçelerde hayvan türleri için açlık, susuzluk ya da sıcak soğuk iklim şartları gibi yaşamlarını tehdit eden nedenlerden dolayı yerel yönetimlere yerleşim yeri içindeki hayvan türleri ve popülasyonları dikkate alınarak ihtiyacı karşılayacak yeterlilikte korunaklı su ve beslenme noktaları konulması zorunlu tutulması ve sürekli takiplerinin yapılması konusunda hayvan gönüllüleriyle işbirliği sağlanmalıdır.

18 ACİL SAĞLIK İHTİYAÇLARI İÇİN ULUSAL BİR ÇAĞRI HATTI VE İHBAR UYGULAMALARI OLUŞTURULMASI

Sahipsiz hayvanların acil sağlık ihtiyaçları, olması en muhtemel trafik kazaları konusunda hayvanların acil tedavi ihtiyaçları için yerel idarelerce yurt genelinde oluşturulacak ve herkesçe bilinen -üç haneli- ortak bir acil çağrı numarası oluşturulmalıdır.

19 HAYVAN POLİSLERİNE HIZLI ERİŞİM SAĞLAMA VE TANITMA

Hayvan polisine hızlıca ulaşma, olay yerine intikalini sağlamaya yardımcı olabilme amacıyla ihbarda bulunabilecek sanal uygulama veya aynı şekilde herkesçe bilinen bir ortak çağrı numarası oluşturulmalıdır.

20 ŞEHİRİÇİ VE ŞEHİRLERARASI TRAFİK KOŞULLARININ HAYVANLARIN CAN GÜVENLİĞİ GÖZETİLEREK REVİZE EDİLMESİ VE

EKOLOJİK KÖPRÜLER KONUSUNDA ÇALIŞMA YAPILMASI

Şehiriçi ve şehirlerarası yollarda özellikle araba çarpması sonucu hayvan ölümlerinin önlenmesi için yollara hayvan geçiş güzergahları sağlanması, ekolojik köprüler kurulması, hayvanların güvenli şekilde geçiş hakkını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

21 KAMU SPOTLARI YAYINLANMASI

Hayvan sevgisinin toplumda yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılması, yaşam hakkına, yaşam alanına, bedensel bütünlüğüne saygı duyulması gereğinin öneminin kavranmasını sağlamak ve bu konuda bilinci artırmak amacıyla ülke çapında kamu spotları yayınlanması konusunda düzenlemeler yapılmalıdır.

- Adana Barosu Başkanlığı
- Ağrı Barosu Başkanlığı
- Amasya Barosu Başkanlığı
- Ankara Barosu Başkanlığı
- Antalya Barosu Başkanlığı
- Ardahan Barosu Başkanlığı
- Artvin Barosu Başkanlığı
- Aydın Barosu Başkanlığı
- Balıkesir Barosu Başkanlığı
- Batman Barosu Başkanlığı
- Bilecik Barosu Başkanlığı
- Bingöl Barosu Başkanlığı
- Bitlis Barosu Başkanlığı
- Bolu Barosu Başkanlığı
- Bursa Barosu Başkanlığı
- Burdur Barosu Başkanlığı
- Çanakkale Barosu Başkanlığı
- Çorum Barosu Başkanlığı
- Denizli Barosu Başkanlığı
- Diyarbakır Barosu Başkanlığı
- Düzce Barosu Başkanlığı
- Elazığ Barosu Başkanlığı

- Erzurum Barosu Başkanlığı
- Eskişehir Barosu Başkanlığı
- Gaziantep Barosu Başkanlığı
- Giresun Barosu Başkanlığı
- Hakkari Barosu Başkanlığı
- Hatay Barosu Başkanlığı
- İğdır Barosu Başkanlığı
- Isparta Barosu Başkanlığı
- İstanbul Barosu Başkanlığı
- İzmir Barosu Başkanlığı
- Kahramanmaraş Barosu Başkanlığı
- Karabük Barosu Başkanlığı
- Kars Barosu Başkanlığı
- Kastamonu Barosu Başkanlığı
- Kayseri Barosu Başkanlığı
- Kırıkkale Barosu Başkanlığı
- Kırklareli Barosu Başkanlığı
- Kocaeli Barosu Başkanlığı
- Konya Barosu Başkanlığı
- Malatya Barosu Başkanlığı
- Manisa Barosu Başkanlığı
- Mardin Barosu Başkanlığı

- Mersin Barosu Başkanlığı
- Muğla Barosu Başkanlığı
- Niğde Barosu Başkanlığı
- Ordu Barosu Başkanlığı
- Osmaniye Barosu Başkanlığı
- Sakarya Barosu Başkanlığı
- Samsun Barosu Başkanlığı
- Siirt Barosu Başkanlığı
- Sinop Barosu Başkanlığı
- Sivas Barosu Başkanlığı
- Şanlıurfa Barosu Başkanlığı
- Şırnak Barosu Başkanlığı
- Tekirdağ Barosu Başkanlığı
- Tokat Barosu Başkanlığı
- Trabzon Barosu Başkanlığı
- Tunceli Barosu Başkanlığı
- Uşak Barosu Başkanlığı
- Van Barosu Başkanlığı
- Yalova Barosu Başkanlığı
- Yozgat Barosu Başkanlığı
- Zonguldak Barosu Başkanlığı

HUKUK SİSTEMİMİZDE YENİ USULLER

-SERİ MUHAKEME

24 Ekim 2019 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2020’de yürürlüğe giren seri muhakeme usulü uygulaması uyarınca bir yılda cumhuriyet başsavcılıklarınca düzenlenen taleplerden 57 bin 396’sı mahkemelerce karara bağlandı.

Seri muhakeme usulüne tâbi suçlarda, uyuşmazlıklar, bir gün gibi kısa bir süre içerisinde sonuçlandırılıyor. Soruşturma evresi sonunda kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulü uygulanıyor. Seri muhakeme usulünde şüphelinin avukatın yanında teklifi kabul etmesi halinde cumhuriyet savcısı, mahkemeye talepname gönderiyor. Mahkemede aynı gün içerisinde hüküm verilerek, süreç bir günde tamamlanıyor.

-BASİT YARGILAMA

24 Ekim 2019 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan basit yargılama usulünün uygulamaya girdiği 1 Ocak 2020 ile 31 Aralık 2020 tarihleri arasında 70 bin 938 dosyada 83 bin 47 suçta basit yargılama usulüne göre karar verildi. Bu kararların 31 bin 445’i kesinleşti. Kesinleşen dosyalardaki suç sayısı ise 36 bin 469 oldu.

Basit yargılama usulü uygulanan dosyalarda yargılama, kamu davası açıldıktan sonra ortalama üç ay gibi kısa bir sürede tamamlanıyor.

Basit yargılama usulü, asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren ve üst sınırı iki yıla kadar suçlarda uygulanıyor. Asliye ceza mahkemeleri, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezası veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebiliyor. Mahkeme tarafından basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilen bir dosyada, taraflara iddianame tebliğ edilerek beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmeleri isteniyor. Sürenin bitiminde, mahkeme duruşma açmadan dosya üzerinden karar veriyor. (Hukuki Haber – 06.01.2021)

-UZLAŞMA

Adalet Bakanlığı’nın ceza mahkemelerinde alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak uygulamaya koyduğu uzlaştırmada başarı oranı yüzde 85’e yükseldi.

Uzlaştırma yöntemi hukuk sistemine ilk kez 1 Haziran 2005’te girdi. 2016’da gözden geçirilerek yeniden revize edildi. 2017’de 223 bin 469, 2018’de 208 bin 14, 2019’da 238 bin 905 dosyada vatandaşlar uzlaşmayı tercih etti. 2020’de ise uzlaştırma bürolarına 507 bin 779 dosya gönderildi. Bunlardan 214 bin 710’u uzlaşmayla sonuçlandı. 94 bin 10 dosyada ise uzlaştırma işlemleri devam ediyor.

1 Ocak 2017 ile 30 Aralık 2020 tarihleri arasında 1 milyon 71 bin 886 dosyanın 885 bin 98’inde uzlaşma sağlandı. Ortalama uzlaşma oranı yüzde 83’ü buldu. Uzlaştırmayla her yıl 200 asliye ceza mahkemesinin bakacağı dosya çözümleniyor. Uzlaştırma mağdurlar için ücretsiz. Fail

de uzlaşma sağlandığında ücret ödemiyor.

Adalet Bakanlığı'nda sicili kayıtlı 27 bin 379 uzlaştırmacı görev yapıyor. Uzlaştırma süreci mağdur ve failin kabulüyle başlıyor ve tarafların özgür iradesiyle sürüyor. Uzlaştırmada kararı taraflar veriyor ve anlaşma konusu edimini de yine taraflar belirliyor. Şüpheli ve mağdur görüşmeleri uzlaştırmacılar eşliğinde yapılıyor. Uzlaştırma görüşmelerinde, mağdurdan veya suçtan zarar görenden özür dilenmesi, maddi veya manevi zararın karşılanması, yardıma muhtaç kişilere bağışta bulunulması gibi yaptırımlar belirlenebiliyor. (Basın 5.01.2021)

-E-DURUŞMA

Adalet Bakanı Abdülhamit Gül ve TBB Başkanı Metin Feyzioğlu'nun katıldığı törenle 2020 yılı Temmuz ayında test edilen ve uygulamasına 15 Eylül 2020 itibariyle başlatılan e-duruşma sistemi 2020 yılı sonu itibariyle 30 ilde 260 mahkemede uygulanabilir hale geldi.

Sistem ana hatlarıyla şöyle:

-UYAP ile tam entegre şekilde çalışacak e-duruşma sistemi ile avukatlar, farklı kentlerdeki duruşmalarına, bulundukları yerden UYAP Avukat Portalı üzerinden video konferans yöntemi ile katılabilecekler. Sistem CELSE uygulamasıyla da tam uyumlu çalışacak.

-Avukatlar, UYAP avukat portalından duruşma sorgula menüsü aracılığı ile duruşmalarını sorguladıktan sonra ilgili duruşmaya 24 saat öncesine kadar gerekçesini de yazarak talebini gönderebilecektir.

-Hakimin sistem üzerinden talebi kabul etmesi halinde avukat, duruşmaya video konferansla bağlanabilecek, e-duruşma, mahkemenin sistemi aktif hale getirmesi ile başlayacak. Yazılımı Adalet Bakanlığı mühendislerince yapılan sistemde avukatlar, elektronik imza yöntemi ile kimlik doğrulaması yapıldıktan sonra e-duruşmaya katılabilecekler. Avukata ait bilgiler ve fotoğrafı, mahkeme hâkimince UYAP'tan teyit edildikten sonra duruşma başlayacaktır.

-Yüz tarama ve parmak izi gibi güvenlik önlemleri ise ileriki aşamada sisteme eklenerek devreye sokulacaktır. Sisteme bilirkişilerin ve uzmanların bulundukları yerden katılmalarına yönelik çalışmalar ise devam etmektedir.

DANIŞTAY, YSK VE UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ'NE YENİ BAŞKANLAR

-Görev süresi dolan Zerrin Güngör'ün yerine Danıştay Başkanlığı'na, Danıştay 8. Daire üyesi Zeki

Yiğit (55) seçildi. 7 Mayıs'taki seçimlerde beş aday yarıştı. Seçimin dokuzuncu turunda 34. oylamada 65 oy alarak Danıştay'ın 24'üncü başkanı olan Zeki Yiğit, 4 yıl süreyle başkanlık görevini sürdürecektir. Zeki Yiğit, Adalet Bakanlığı müsteşar yardımcısı iken 2011'de Danıştay üyeliğine seçilmişti. Yiğit, 2013-2020 yılları arasında Yüksek Seçim Kurulu üyeliği yaptı. 1965 Zonguldak Alaplı doğumlu olan Zeki Yiğit evli ve dört çocuk babasıdır. (Basın-8 Mayıs 2020)

-Yargıtay ve Danıştay genel kurullarında yapılan seçimler sonucunda göreve başlayanlarla 24 Ocak 2020'de toplanan 11 kişiden oluşan Yüksek Seçim Kurulu (YSK) üyeleri, Sadi Güven'in emekliye ayrılması ile boşalan YSK kurul başkanlığına Muharrem Akkaya'yı seçti. 1964 Ovacık doğumlu olan Muharrem Akkaya, Gerede İmam Hatip Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 2011'de Yargıtay üyeliğine seçilen Akkaya, 2016 yılında YSK üyeliğine seçildi.

-Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığı'na da Anayasa Mahkemesi üyesi Celal Mümtaz Akıncı, başkanvekilliğine AYM üyesi Muammer Topal, Anayasa Mahkemesi'nce seçilmişlerdir.

HSK GENEL KURULU YARGITAY'DAKİ BOŞ 11 ÜYELİK İÇİN SEÇİM YAPTI

Yargıtay'da boş bulunan üyelikler için HSK Genel Kurulu tarafından seçilen 11 üyenin isimleri 28 Kasım 2020 tarihli Resmi Gazetede yayınlandı. Buna göre;

Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Mehmet Beyhan Seçkin, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesi Başkanı Savaş Şahinbay, Ankara Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Selfet Giray, Ankara C. Başsavcısı Yüksel Kocaman, Gaziantep Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet Çiçekli, İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı İrfan Fidan, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Canel Rüzgar, İstanbul Anadolu Ticaret Mahkemesi Başkanı Kemal Güngör, Mersin Cumhuriyet Başsavcısı Mustafa Ercan, Sakarya Cumhuriyet Başsavcısı Vekili Mustafa Doğan ve HSK eski Genel Sekreteri Fuzuli Aydoğdu, Yargıtay üyesi seçildiler. (RG: 28.11.2020)

YARGITAY'DA 12 DAİRE KAPATILDI

Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu'nun 7 Temmuz 2020 tarih ve 173 sayılı kararı ile beş hukuk ve üç ceza dairesinin kapatılmasına karar verildi. Karara göre, 13, 19, 20, 21 ve 22. hukuk daireleri ile 17, 18 ve 20. ceza daireleri 2020 yılında kapatıldı. Dosya devirlerine ilişkin ayrıntılı bilgi 8 Temmuz 2020 tarihli

Hukuk Dünyasından Haberler-Notlar

Resmi Gazete’de yayınlanan Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu kararında açıklandı.

Kurulun 3 Kasım 2020 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan kararına göre de istinaf mahkemelerinin devreye girmesi ile Yargıtay’da 46 olan daire sayısı, 12 hukuk ve 12 ceza olmak üzere 24 dairesi olarak ve üye sayısı da kademeli olarak indirilerek 200 üyeli şeklinde yeniden yapılandırılması sonucu dört daire daha kapatıldı. Daha önce kapatılanlara ilaveten 17 ve 23. hukuk daireleri ile 3 ve 13. ceza dairelerinin de kapatılmasına karar verildi.

186 YENİ NOTERLİK İHDAS EDİLDİ

Adalet Bakanlığı nüfus, iş yoğunluğu ve ticari hayatın artışı gösterdiği yerlerde oluşan ihtiyaçlar doğrultusunda 186 yeni noterlik ihdas etti. Adalet Bakanı Abdulhamit Gül imzasıyla kurulan yeni noterliklerin 122’si birinci sınıf, 40’ı ikinci sınıf ve 24’ü ise üçüncü sınıf noterliklerden oluşuyor.

Yapılan son ihdas çalışması ile ülke genelinde 2012 yılında 1231 olan noterlik sayısı 1016 artarak 2247’e ulaşmış oldu. Bu rakamlar yüzde 83’lük bir artış anlamına geliyor.

Böylece yeni kurulan noterliklerle vatandaşın kendisine en yakın yerde, beklemeden hızlı bir şekilde noterlik işlemlerini gerçekleştirmesi sağlanmış olacak. (9/7/2020)

NOTERLİK İŞLEMLERİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM

Noterliklerde 3 Şubat 2020’de aşılayan kredi kartı ile ödeme uygulamasından 31 Aralık itibariyle 2 milyon 224 bin 648 işlem yapıldı. Kredi kartı ile ödeme işlemlerinin toplam hacmi 597 milyon 592 bin 328 liraya ulaştığı açıklandı.

26 Ekim 2020’de başlatılan e-noter uygulaması ile de vatandaşlara, noterlik işlemleri için internet üzerinden randevu alabilme ve bazı işlemleri noterliğe gitmeden yapabilme olanağı sağlandı. Pandemi süresinde e-noter uygulaması ile yıl sonu itibariyle vatandaşlar 5124 işlem için randevu talebinde bulundu. Noterliklere gitmeden 1387 işlem online olarak gerçekleşti.

Nöbetçi noterlik uygulaması ise 6 Nisan 2020’de başladı. Nöbetçi noterler, cumartesi/pazar günleri 10.00 – 16.00 saatleri arası işlem yapıyor. Nöbetçi noterlerin en çok yaptıkları işlerin başında ikinci el araç satışları geliyor; onu vekâletnameler izliyor.

ÜLKEMİZDE 48.752 TUTUKLU VE 232.342 HÜKÜMLÜ BULUNUYOR

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer’in ülkemizdeki cezaevleri ile tutuklu ve hükümlülerin istatistik verilerinin açıklanması istemiyle verdiği yazılı soru önergesini yanıtlayan Adalet Bakanı Abdülhamit Gül, ceza infaz kurumlarının fiziki yapısı ve hükümlü rehabilitasyonu alanında çağdaş standartlar yakalandığını ifade etti. Bakan Gül “Bu çerçevede, ceza infaz kuramlarında meydana gelen kalabalıklaşma sorununu çözmek ve modern ceza infaz kuramlarının sayısını artırmak üzere, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler minimum cezaevi standartlarına uygun yeni ve modern infaz ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte kurumların inşa edilerek hizmete açılması; çağdaş infaz rejimine uygun olmayan, fiziki olarak ekonomik ömrünü dolduran ve yeterli eğitim ve iyileştirme çalışmalarına elverişli durumda bulunmayan kurumların da kapatılması öngörülmüştür” dedi.

Bakan Gül, “Bakanlığımız kayıtlarının incelenmesinden; 17/06/2019 tarihi itibariyle ülke genelinde ceza infaz kuramlarında barındırılan 232.342 hükümlü ve 48.752 tutuklu bulunmaktadır” açıklamasında bulundu.

Gül ayrıca, son 5 yılda muhtelif tipte 94 adet ceza infaz kurumunun inşa edilerek hizmete açıldığı ve 8 Ekim 2019 tarihi itibariyle 355 ceza infaz kurumunun bulunduğunu da sözlerine ekledi. (ODA TV - 18.07.2020)

AVUKAT BÜROLARINDA İŞYERİ HEKİMLİĞİ VE İŞ GÜVENLİĞİ ZORUNLUĞUNA DAİR SÜRE UZATILDI

Avukat bürolarında işyeri hekimliği ve iş güvenliği uzmanı bulundurma zorunluğu, 7572 sayılı kanun ile 31 Aralık 2023 tarihine kadar uzatıldı.

2021 YILINA AİT ÜCRET TARİFELERİ

Mesleğimizi ilgilendiren 2021 yılında uygulanacak ücret tarifeleri Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

- * Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi (RG: 24.11.2020)
- * CMK Tanıklık Ücret Tarifesi (RG:24.12.2020)
- * Bilirkişilik Asgari Ücret Tarifesi (RG:26.12.2020)
- * Lisanslı Yediemin Depoları Yönetmeliği Ücret Tarifesi (RG:29.12.2020)
- * Vergi ve harç miktar ve oranları (RG: 29.12.2020)
- * Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesi (RG:31.12.2020)
- * Uzlaştırmalı Asgari Ücret Tarifesi (RG:31.12.2020 5.Mük.)
- * CMK Müdafî ve vekil Asgari Ücret Tarifesi (RG:31.12.2020 5.Mük.)

COVİT-19 BAĞLAMINDA GEZEĞENİN DURUMU

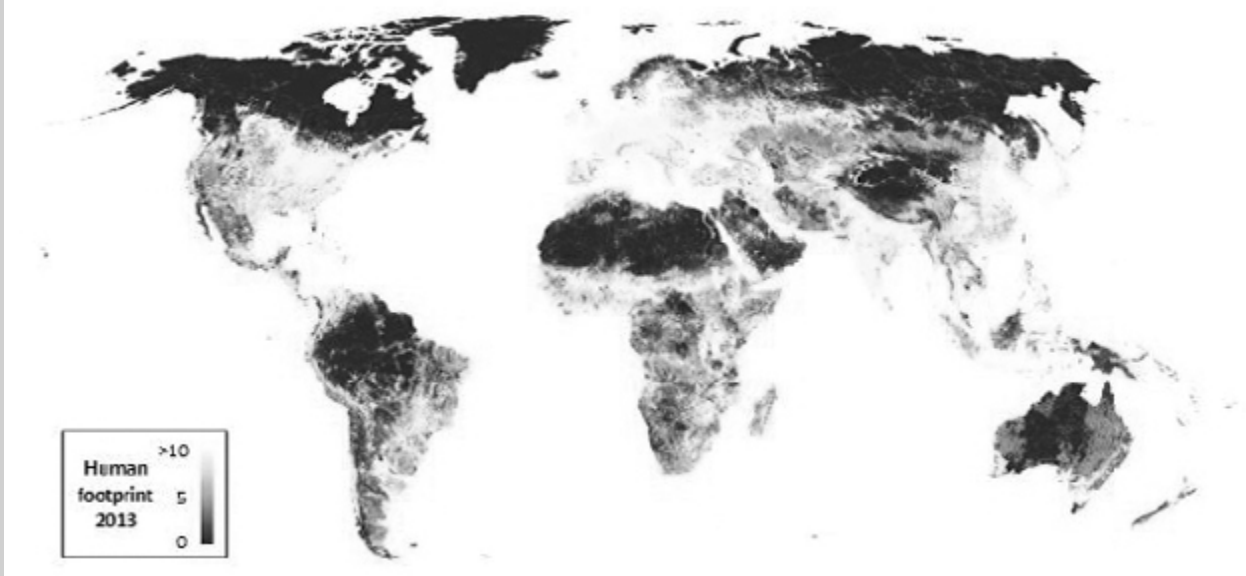
Av. Erol ÇİÇEK

GİRİŞ:

Covid-19 günlerinde, eve kapanmanın (lock down) etkisiyle karbondioksit salınımının azalması dolayısıyla hava kirliliğinin azaldığı, insan etkisi azalınca doğanın habitatların hızla kendini yenilediği ve iyileştiği apaçık ortaya çıktı.

İnsanlık tahminen 11500 yıl önce sona eren buzul çağıyla birlikte, bugünkü 'medeniyetin' tuğlalarını işlemeye başlamıştı. Avcı-toplayıcı dönemde insanın doğaya etkisi (ayak izi) oldukça azdı. İnsan, diğer canlılar gibi doğada varlığını sürdürme mücadelesi veriyordu. İnsanın, ateşi kontrol etmesiyle birlikte var olma mücadelesi doğaya hükmetmeye dönüştü. Daha sonra ateşi kullanarak madenleri işlemesi (1 ton demir elde etmek için 4 dönüm ormanın yok edilmesi gerekir) ve tarım devrimiyle ekolojik ayak izimizdeki¹ artış hızlandı, sanayi devrimiyle de zirveye ulaştı.

Aşağıdaki haritada karasal çevre üzerindeki insan ayak izi gösterilmektedir.

Harita 2013 yılı verilerine göre düzenlenmiş olup; en açık renkli yerler insan ayak izinin en yoğun olduğu yerleri göstermekte; koyu kısımlar ise insan ayak izinin en az olduğu yerlere karşılık gelmektedir.

¹ - Ekolojik ayak izi (EF), bir kişi veya bir grup insanın küresel doğal kaynaklara yönelik taleplerin ölçülmesidir. İnsanlığın çevre üzerindeki etkisinin en yaygın kullanılan ölçülerinden biri haline geldi ve hem mevcut uygulamaların görünürdeki sürdürülemezliğini hem de ülkeler arasındaki ve içindeki kaynak tüketimindeki eşitsizlikleri vurgulamak için kullanıldı. <https://www.britannica.com/science/ecological-footprint>

Avcı toplayıcı dönemde insanlar bulaşıcı hastalıklardan daha az etkileniyorlardı. Doğada küçük gruplar halinde bulunduklarından bu durum salgıların sürmesine de engel oluyordu.²

Tarım ve sanayi toplumlarını etkileyen bulaşıcı hastalıkların çoğu (tüberküloz, çiçek ve kızamık gibi) evcil hayvanlarda ortaya çıkmış, tarım devrimi ile insanlara da bulaşmıştır.

İnsan da ekosistem³ içinde yaşayan bir varlık olarak, ekosistem üzerinde diğer tüm canlılardan daha fazla etkilidir. Ekosistem üzerindeki insan etkisi (antropojenik etki) sanayi devri ile giderek artmış (küresel ısınma ve biyoçeşitliliğin⁴ giderek yok olması vb.) ve bugün geldiğimiz noktada ekosistemi ve insanlığın kendisini de tehdit eder hale gelmiştir.

Bugün içinde bulunduğumuz antroposen çağında, insan etkisinden dolayı küresel ısınmada 1,1°C resmen aşılrken⁵; on yıl önce Johan Rockström ve ekibi tarafından belirlenen; Dünyanın 9 yaşam destek

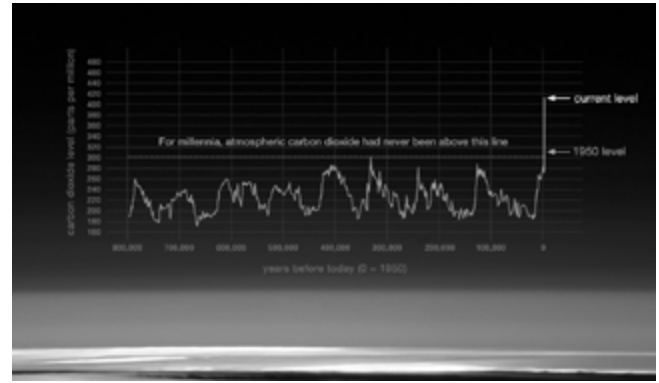
sisteminden⁶ (Kimyasal kirlilikten iklim değişikliğine kadar) 4'ünde güvenlik sınırları aşılmıştır.

Aşağıdaki şekilden de görüldüğü gibi, biyoçeşitlilik, arazi kullanımındaki değişim, iklim değişikliği ve kimyasal kirlilikte güvenlik sınırları aşılmış durumdadır. Diğer yaşam destek sistemleri, asidik okyanuslar, ozon tabakasının incilmesi, tatlı su, azot ve fosfor çevrimleri ve aerosol yüklemesi olarak tespit edilmiştir.

Dünyanın 9 yaşam destek sisteminde güvenlik sınırları aşılan; iklim değişikliği, biyoçeşitlilik, arazi kullanımı ve kimyasal kirlilik konularını daha ayrıntılı olarak incelemeliyiz.

1. KÜRESEL ISINMA

Mevcut ısınma trendinin 20. yüzyılın ortalarından beri insan faaliyetleri sonucu oluştuğu ve eşi görülmemiş bir oranda arttığı % 95 olasılıktır ve ısınmanın nedeninin bu olduğu tartışma konusu değildir.⁷

15 Mart 2020 itibarıyla atmosferdeki CO2 seviyeleri sanayi öncesi ve günümüzde, aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir:⁸

15 Mart 2020: 414.28 ppm.

Geçen yıl bu zaman: 411,77 ppm.

10 yıl önce: 391.23 ppm.

Sanayi öncesi baz alınan: 280 ppm.

Güvenli seviye: 350 ppm.

(Hawaii, Mauna Loa'dan atmosferik CO2 okuması -milyonda bir parça-. Kaynak: NOAA-ESRL)

Bu sonuçlara göre küresel ısınmada 1,1°C resmen aşıldı.

Küresel ısınmanın sonuçları olarak buzullar geri

2 - Yuval Noah Harari, *Hayvanlardan Tanrılara Sapiens*, s.45

3 - Ekosistem, fiziksel çevresi ve belirli bir alandaki tüm ilişkileri ile canlı organizmaların kompleksidir. <https://www.britannica.com/science/ecosystem>

4 - Biyoçeşitlilik Dünya üzerindeki yaşamın temelini oluşturur ve bitkilerin genetik yapısından hayvanlara, kültürel çeşitliliğe kadar biyotada bulunan çeşitliliği ifade eder. Climate change and human health <https://www.who.int/globalchange/ecosystems/biodiversity/en/>

5 - WMO Statement on the State of the Global Climate in 2019 https://library.wmo.int/doc_num.php?explnum_id=10211

6 - <https://www.newscientist.com/article/mg24332470-600-planet-earth-has-9-safety-limits-and-weve-already-exceeded-4-of-them/#:~:targetText=They%20warned%20that%20if%20we,already%20exceeded%20four%20of%20them.w>

7 - <https://climate.nasa.gov/evidence/>

8 - <https://www.esrl.noaa.gov/gmd/ccgg/trends/>

çekiliyor, kar örtüsü azalıyor, deniz seviyesi yükseliyor, kutuplardaki deniz buzu azalıyor, biyoçeşitlilik azalıyor ve aşırı iklim olaylarında (kuraklık, sel, fırtınalar) artış gözleniyor.

Binlerce yıldır atmosferdeki karbondioksit seviyesi grafikteki kesikli çizginin (300 ppm) hiç üzerinde olmadı.

BM Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC)'nin, 90'dan fazla bilim insanının yazdıklarıyla birlikte binlerce iklim araştırmasını bir araya getiren raporunda, küresel ısınmayı 1,5 santigrat derecede tutmak için küresel sera gazı kirliliğine neden olan emisyonların 2050 yılına kadar sıfıra indirilmesi gerektiği belirtiliyor.⁹

Araştırmacılar, mevcut emisyon oranlarıyla dünyanın 1,5 derece ısınma noktasına 10 ila 14 yıl sonra ulaşacağını söylüyor.

Rapora katkı sağlayanlardan Mark Howden'e göre, şu anda 1,5 derece hedefinden uzağız; 2100 yılına kadar yaklaşık 3-4 derece ısınmaya doğru gidiyoruz.

1.1. KÜRESEL ISINMANIN SU KAYNAKLARINA ETKİSİ

BM raporu, su kıtlığının 2050 yılına kadar 5 milyar insanı etkileyebileceği konusunda uyarıyor.¹⁰

Raporu hazırlatan UNESCO Genel Müdürü Audrey Azoulay, dünya ormanlarının ve sulak alanlarının üçte ikisinin 20. yüzyılın başından bu yana yok edildiğini; bunun ele alınması gereken bir eğilim olduğunu kaydetti: "Hepimiz su kıtlığının sivil huzursuzluğa, kitlesel göçe ve hatta ülkeler içinde ve arasında çatışmaya yol açabileceğini biliyoruz", "Gezegenin kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlamak, uzun vadeli barış ve refah için hayati önem taşıyor" dedi.

1988 yılında Dünya Meteoroloji Örgütü ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı'na bağlı yaklaşık 1500 biliminsanın katkısıyla Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) oluşturulmuştur.

İklim değişikliği alanında hükümetlerin de parçası olduğu en önemli küresel bilim kurumu olan IPCC'nin İklim Değişikliği ve Arazi Özel Raporu (SRCCL)

Politikacılar Özeti, İsviçre'nin Cenevre kentinde hükümetler tarafından da onaylandı.¹¹

Çalışmada, Türkiye'ye dair önemli bulgular şöyle özetlenebilir:

Akdeniz çevresinde kuraklığın hem yoğunluk hem de sıklığının artacağı ifade ediliyor. Türkiye'nin de içinde bulunduğu Akdeniz çevresinde, her geçen gün daha fazla insan kuraklıktan etkileniyor, gıda güvencesi tehdit altına giriyor.

Artan aşırı hava olayları, Akdeniz çevresinde toprağın bozulmasını hızlandırıyor, iklim değişikliği gıda güvencesi için tehdit unsuru olarak ön plana çıkıyor.

Birleşmiş Milletler'in 22 Mart'ta 2005 tarihinde açıklanan su raporuna göre,

- Türkiye'de kişi başına düşen su miktarı 2000 yılı verilerine göre 2615 metreküp.

- 2020 yılında sadece nüfus artışı nedeniyle kişi başına düşen yıllık su tüketimi 1042 metreküpün altına inecek.

- 2040 yılında ise Suriye ve Irak gibi şiddetli susuzluk çeken ülkelere biri olacaktır.

Nitekim, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın 2014 yılı bütçe tasarısında, "Türkiye'deki çölleşme tehlikesine" dikkat çekilerek ülkemizin küresel iklim değişikliğine bağlı olumsuzluklardan en fazla etkilenecek ülkeler arasında bulunduğu ve Türkiye'nin su kıtlığı yaşama olasılığının da oldukça yüksek olduğu tespiti yapılmıştır.¹²

2. BİYOÇEŞİTLİLİK

İnsanlar, türlerin yaşam alanlarını sürerek (çiftçilik) veya üzerlerine asfalt, beton dökerek, yabani otları sökerek, kirlilikle zehirleyerek, yiyecek için avlayarak ve giderek iklimi değiştirerek yok olmaya sürüklüyorlar. Bireysel türler kendi başlarına çok önemli olmayabilir ancak toplu olarak, atıkların geri dönüşümü, su temizliği, karbonun emilmesi ve okyanusların kimyasının korunması gibi bir dizi hayati "ekosistem hizmeti" sağlayan ekosistemler oluştururlar.¹³

Bazı biliminsanlarına göre dünya, günümüzde tür

9 - IPCC issues dire climate warning, says coal must go to save Great Barrier Reef, ABC Science

<https://www.abc.net.au/news/science/2018-10-08/ipcc-climate-change-report/10348720> (E.T. 29.05.2020)

10 - Water shortages could affect 5bn people by 2050, UN report warns

<https://www.theguardian.com/environment/2018/mar/19/water-shortages-could-affect-5bn-people-by-2050-un-report-warns> E.T. 19.03.2018

11 - <https://yesilgazete.org/blog/2019/08/08/ipccnin-yeni-raporu-aciklandi-iklim-degisikligini-onlemek-icin-tarim-ve-gida-emisyonlari-da-azaltilmali/>

12 - ([http://sgb.ormansu.gov.tr/Strateji/Files/duyuru/maliislem/2014%20Bütçe%20Sunuşu%20\(Plan%20Bütçe\).pdf](http://sgb.ormansu.gov.tr/Strateji/Files/duyuru/maliislem/2014%20Bütçe%20Sunuşu%20(Plan%20Bütçe).pdf))

13 - <https://www.newscientist.com/article/mg24332470-600-planet-earth-has-9-safety-limits-and-weve-already-exceeded-4-of-them/#:~:targetText=They%20warned%20that%20if%20we,already%20exceeded%20four%20of%20them.>

morfolojik ve fenolojik olarak değişmekte ve besin ağlarını etkileyen ve yeni etkileşimlerle sonuçlanan dağılımlarını değiştirmektedir.”

“İklim değişikliğinin farklı biyolojik organizasyon düzeylerinde gözlenen birçok etkisi, insanlar için giderek daha öngörülemez bir geleceğe işaret etmektedir. Mahsullerde genetik çeşitliliğin azalması, değişken mahsul verimi, balıkçılığın küçülmüş vücut boyutu ve verim azalması, kış soğuklarının azalmasından kaynaklanan meyve veriminin düşmesi gıda güvenliğini tehdit etmektedir. Yeni patojenlerin ve zararlıların ortaya çıkmasının yanı sıra hastalık vektörlerinin dağılımındaki değişiklikler, insan sağlığı ve ürün hasadı, kereste ve hayvancılık kaynakları için doğrudan bir tehdittir. İnsanlık, bir dizi mal ve hizmet için sağlam, işleyen ekosistemlere bağımlıdır. İklim değişikliğinin temel ekolojik süreçler üzerindeki gözlenen etkilerinin daha iyi anlaşılması, bunlara uyum sağlamak ve biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmet sunumu üzerindeki etkilerini azaltmak için ilk adımdır.”

İklim değişikliği bağlamında mikroorganizmaların incelendiği bir makalede²² çevresel değişime verdikleri çeşitli tepkiler ve ekosistemdeki rolleri incelenmiştir.

“Basitçe söylemek gerekirse, mikrobiyal dünya biyosferin yaşam destek sistemini oluşturur. Mikroorganizmalar üzerindeki insan etkileri daha az belirgin ve kesinlikle daha az karakteristik olmasına rağmen; önemli bir endişe, mikrobiyal biyoçeşitlilik ve faaliyetlerdeki değişikliklerin diğer tüm organizmaların esnekliğini ve dolayısıyla iklim değişikliğine tepki verme yeteneklerini etkileyeceğidir.”

3. KİMYASAL KİRLİLİK

Kimyasallar çevremize salındığında ekosistemlerimizin dengesini bozar, sağlığımızı tehdit eder, soluduğumuz havayı ve gıdalarımızı kirletir. Birçok kimyasal kirlilik kaynağı vardır. Teknolojik ilerlemelerimiz bizi büyük ölçüde kimyasallara bağımlı bir tür haline getirdi ve bu kimyasallar yaşam ve çevremiz için toksiktir.²³

Kimyasal kirlilik kaynakları olarak tarımsal faaliyetlerde kullanılan gübre, böcek ve ot öldürücüler, taşımacılık, evlerde kullanılan

kimyasallar ve endüstriyel kimyasallar sayılabilir.

Günümüzde milyonlarca farklı üründe kullanılan 100.000'e yakın, insan yapımı kimyasal bileşik bulunmaktadır. İmalatın yan ürünleri olarak ilave bileşikler oluşmaktadır. Kimyasallar, insanların ve doğal yaşamın sağlığı üzerindeki etkileri nedeniyle endişe vericidir. En büyük endişeye sebep olanlar arasında kurşun, civa, kadmiyum gibi toksik ağır metaller ve dokularda biriken organik kirleticilerdir.

11 Mart 2019'da yayınlanan BM raporuna²⁴ göre, 2030 yılına kadar iki katına çıkması beklenen kimyasal üretimin yaratacağı kirliliğin üstesinden gelmek için acil eylem gerekiyor. Küresel kimya endüstrisinin büyüklüğü 2017'de 5 trilyon doları aştı ve 2030'a kadar iki katına çıkması bekleniyor.

3.1. HAVA KİRLİLİĞİ

Yapılan bir çalışmada²⁵ fosil yakıt kullanımı da dahil olmak üzere doğal (orman yangını, aeolian tozu) ve antropojenik emisyonlar arasında ayrım yapan farklı kirlilik kaynaklarının etkileri araştırılmıştır. Bu araştırmada, fosil yakıt kullanımı da dahil olmak üzere doğal (orman yangını, aeolian tozu) ve antropojenik emisyonlar arasında ayrım yapan farklı kirlilik kaynaklarının etkileri incelenmiştir. Sonuç olarak, ortam hava kirliliğinin özellikle kardiyovasküler hastalıklar nedeniyle önemli ölçüde aşırı ölüme ve yaşam beklentisi kaybına (LLE -loss of life expectancy) neden olan ana küresel sağlık risklerinden biri olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma, hava kirliliğinin bir “salgın” haline geldiğini ve insanların yaşamlarını “yaklaşık üç yıl” azalttığını söylüyor. Kardiyovasküler Araştırma bilim dergisinde yayınlanan araştırma, kirliliğin insanların yaşamlarını kısaltması bakımından, savaşlar ve diğer şiddet biçimlerinden, sıtma, HIV/AIDS ile paraziter vektör kaynaklı hastalıklardan ve sigaradan daha çok etkili olduğunu belirtiyor.

3.2. PLASTİK KİRLİLİĞİ

Araştırmacı Gregory Wetherbee, Rocky Dağları'ndan toplanan yağmur suyu örneklerini analiz etmeye başladığında plastik, aklına gelmeyen bir şeydi.

24 - <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/press-release/un-report-urgent-action-needed-tackle-chemical-pollution-global>

25 - Jos Lelieveld, Andrea Pozzer, Ulrich Pöschl, Mohammed Fnaies, Andy Haines, Thomas Münze, Loss of life expectancy from air pollution compared to other risk factors: a worldwide perspective, Cardiovascular Research, <https://doi.org/10.1093/cvr/cvaa025>, Published: 03 March 2020 <https://academic.oup.com/circres/advance-article/doi/10.1093/cvr/cvaa025/5770885>

22 - Cavicchioli, R., Ripple, W.J., Timmis, K.N. et al. Scientists' warning to humanity: microorganisms and climate change. *Nat Rev Microbiol* 17, 569-586 (2019). <https://doi.org/10.1038/s41579-019-0222-5>

23 - https://www.theworldcounts.com/stories/What_is_Chemical_Pollution

“Sanırım çoğunlukla toprak ve mineral parçacıkları görmeyi bekliyordum” dedi. Bunun yerine, çok renkli mikroskopik plastik lifler buldu. Keşif, dünyanın hemen hemen her yerinde hava, su ve toprağa nüfuz eden plastik atık miktarı hakkında yeni sorular ortaya çıkarıyor.²⁶ Bu araştırma sonuçları USGS resmi web sitesinde yayınlandı.²⁷

Mikroplastikler konusunda yapılan bir başka araştırmaya²⁸ göre, okyanuslarda mikroplastik kirliliği artışı, parçacık sayısının daha önce düşünülenin en az iki katı olduğunu gösterdi. Plastik kirliliğinin deniz yaşamının üremesine, büyümesine ve sürdürülmesine zarar verdiği bilinmektedir. Daha küçük parçacıklar özellikle endişe vericidir, çünkü deniz besin zincirini destekleyen ve küresel iklimi düzenlemede önemli bir rol oynayan zooplanktonlar tarafından yenen gıdalarla aynı boyutadrlar.

Bir başka yeni çalışma kuşların beslendikleri, su böcekleri yoluyla, ki bu böcekler günde yüzlerce parçacık mikroplastik tüketmektedirler; mikroplastiklerin nehirlerdeki besin zincirine nasıl girdiğini, gösteriyor.

3.3. SU KİRLİLİĞİ

Sularımız doğrudan, hava ve toprak kirliliği yoluyla kirlenmektedir. Bu kirlilik etmenlerinin çoğu insanlar tarafından üretilen kimyasallar, plastikler ve ağır metallerdir. Hava, su ve topraktaki kirlenme bu ortamların birbirleriyle etkileşimi sonucu birindeki kirlilik diğerine de geçmektedir.

Hızlı kentleşme ve kontrolsüz sanayileşmeyle oluşan evsel ve endüstriyel atıkların uzun yıllardan beri arıtılmadan direkt deşarj edilmesi, yapılan tarımsal faaliyetler esnasında kullanılan gübre ve pestisitlerin drenaj suları ile derelere, çaylara ulaşması, ayrıca hava kirleticilerin iklim elemanları (yağmur, kar vb.) ile alıcı ortamlara ulaşmaları sonucu toprak ve su kirliliği yaşanmaktadır.

Tarımsal sulamada kullanılan sular, toprak, bitkiler ve hayvanlar yoluyla (besin zinciri) insanları ve diğer canlıları etkilemektedir. Dünyada ve ülkemizde, suların hızla kirlenmesi sonucu, temiz içme suyu ve tarımsal sulamada kullanılan sular gittikçe

azalmaktadır. Mevcut su kaynaklarının titizlikle korunması ve kirlenenlerin iyileştirilmesinin önemi çok açıktır.

Su ve toprak kirliliğine neden olan kimyasallar polisiklik aromatik hidrokarbonlar (PAH), kalıcı kimyasallar, pestisid ve herbisidler (zirai ilaçlar), Nitrat, fosfor (tarımsal gübreler ve evsel atıklar), asit maden drenajı (AMD) sonucu ortaya çıkan asidik sular ve ağır metaller vb. sayılabilir.

Son 10-15 yıldır küresel ısınmanın da etkisiyle ülkemiz göllerinde siyanobakteriler ve toksinlerinde de artış görülmektedir.

4. ARAZI KULLANIMINDAKİ DEĞİŞİM

İnsan faaliyetleri, dünyanın kara yüzeyinin dörtte üçünden fazlasını önemli ölçüde etkilemektedir. Yeryüzündeki tüm arazilerin üçte birinden fazlası ve mevcut tatlı suyun neredeyse % 75'i tarım ve hayvancılık üretimine tahsis edilmiş, sulak alanların % 85'inden fazlası yok edilmiştir.²⁹

BM, Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) "The State of the World's Forests 2020" (Dünyada Ormanların Durumu 2020) raporunda; Ormanların tahribi ve bozulmasının endişe verici boyutlarda sürdüğü, dünya ormanlarının biyolojik çeşitliliğini korumak için acil eyleme ihtiyaç olduğu belirtilerek, 1990'dan bu yana, yaklaşık 420 milyon hektar orman alanının, tarım ve diğer arazi kullanımları için yok edildiği, oysa ormanların 60.000 farklı ağaç türünü, amfibi türlerin yüzde 80'ini, kuş türlerinin yüzde 75'ini ve yeryüzündeki memeli türlerinin yüzde 68'ini barındırdığı ifade edilmiştir.

FAO ve UNEP, 2021'de BM ekosistem restorasyonu on yılını yönetmeye hazırlanırken, her iki BM örgüt başkanı da "Ayrıca, entegre bir peyzaj yaklaşımı içinde ormanları ve ağaçları korumalı ve yönetmeliyiz ve orman restorasyonu çabalarıyla verilen hasarı onarmamız gerekiyor" dediler.³⁰

5. KÜRESEL ISINMA, BİYOÇEŞİTLİLİK, TOPRAK VE SU KİRLİLİĞİ BAĞLAMINDA GIDA GÜVENLİĞİ

Ülkeler, COVID-19 salgınında kendi kendilerine yeterli olabilmek için tıbbi malzeme satışı yasakladılar. Kuraklık, sel ve benzeri aşırı iklim olayları gerçekleştiğinde de buğday gibi tarımsal ürünlerin

26 - <https://www.theguardian.com/us-news/2019/aug/12/raining-plastic-colorado-usgs-microplastics>

27 - By Gregory Wetherbee, Austin Baldwin, James Ranville, It is Raining Plastic. <https://pubs.usgs.gov/of/2019/1048/ofr20191048.pdf>

28 - Microplastic pollution in oceans vastly underestimated - study <https://www.theguardian.com/environment/2020/may/22/microplastic-pollution-in-oceans-vastly-underestimated-study>

29 - IPBES Expert Guest Article by Professors Josef Settele, Sandra Díaz and Eduardo Brondizio, and Dr. Peter Daszak, COVID-19 Stimulus Measures Must Save Lives, Protect Livelihoods, and Safeguard Nature to Reduce the Risk of Future Pandemics <https://ipbes.net/covid19stimulus>

30 - The State of the World's Forests 2020 <http://www.fao.org/state-of-forests/2020/en/>

satışını da yasaklıyorlar. Bu durumda ülkelerin tarımsal üretim açısından kendi kendilerine yeterliliği sorunu öne çıkıyor.

5.1. Biyoçeşitliliğin azalmasının etkileri:

BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)'nun Gıda ve Tarım İçin Biyoçeşitliliğin Durumu çalışması³¹ (The State of the World's Biodiversity for Food and Agriculture) 91 ülke ve 27 uluslararası kuruluş tarafından sağlanan bilgilere, küresel literatür ve veri kümelerinin analizine, 175'ten fazla yazar ve hakemden gelen katkılara dayanarak, gıda ve tarım için biyoçeşitliliğin dünya çapında yönetimi için değerlendirmeler yapmaktadır.

Bu çalışmaya göre, gıda ve tarım alanında biyolojik çeşitlilik, gıda güvenliği ve sürdürülebilir kalkınmanın vazgeçilmez bileşenidir. Biyoçeşitlilik, yiyecek üretimi ve tarımsal geçim kaynakları için çok önemli olan balıklar ve diğer türler yanında sağlıklı topraklar, bitkilerin tozlaşması, zararlıların kontrolü ve yaban hayatı için yaşam alanları sağlanmasında birçok ekosistem hizmetleri sunmaktadır.

Gıda ve tarım için gerekli olan biyoçeşitliliğin genetik, türler ve ekosistem seviyesi de birçok temel bileşeni azalmaktadır. Yok olma riski altındaki hayvan ırklarının oranı artmaktadır. Genel olarak, çiftçilerin tarlalarında mevcut olan ürün çeşitliliği azalmıştır ve tehditler de artmaktadır.

(...) İnsan beslenmesini destekleyen doğal sistemlerle ilgili ilk BM çalışması³², biyolojik çeşitliliğin azalmasının dünyanın gıda üretme kapasitesini etkilediğini tespit etmiştir. Bu çalışma, dünyada ekilen alanların % 20'sinin daha az verimli hale geldiğini ve üzerinde yetişenlerin yok olmaktan bir adım uzakta olduğunu belirleyerek 20. yüzyılda İrlanda'da patates ve ABD'de tahıl ürünlerindeki kıtlığı hatırlatıp gelecekte bundan daha fazlasına hazırlıklı olmamız konusunda bizleri uyarıyor.

Bu durumu nasıl yarattık? Öncelikle, yiyecek üretme konusundaki umutsuz girişimlerimiz nedeniyle ormanlar, tarımsal alanlara yer açmak için kesiliyor ve tarım alanlarına, toprağa sızan ve arılar, kuşlar ve yarasalar gibi hayati tozlayıcıları öldüren böcek ilaçları ve herbisitler püskürtülüyor. Ağaçları ve büyük bitkileri kesmek sel riskini artırıyor.

Çoğunlukla, sorun şu ki, tek bir çeşit patates veya şeker kamışı olan monokültürlere güveniyoruz ki bu büyük bir risk. Bu, tek bir hastalık salgını ya da iklim değişikliğinin dünyanın gıda arzının büyük

bir bölümünü yok edebileceği anlamına geliyor. Dünyanın ürettiği mahsullerin üçte ikisi, dünya geneline yayılmış yalnızca dokuz türden (şeker kamışı, mısır, pirinç, buğday, patates, soya fasulyesi, palmiye yağı, şeker pancarı ve manyok) oluşuyor diğer 6.000 kültür bitki türü ve yabani besin kaynakları birlikte tükeniyor.³³

5.2. Küresel ısınmanın etkileri:

Ürünler böceklerden ve ısınan iklimden dolayı çifte sorunla karşılaşabilir.

2018 yılında yapılan bir araştırma, küresel ısınmanın her derecesinin, böcek popülasyonlarının ve iştahlarının sıcaklıklarla artması nedeniyle böceklerden dolayı ürün kaybının % 10 ila % 25 oranında artıracığını öngörmektedir. Uzun, süreli kuraklık veya seller dahil, iklim ile ilgili diğer değişkenlerin bu kayıplara sebep olması muhtemeldir.

İngiltere Kraliyet Cemiyeti ve diğer bilimsel kuruluşlar, zorlu çevre koşulları karşısında daha dayanıklı mahsullerin geliştirilmesi yoluyla tarımın sürdürülebilir yoğunlaşmasına izin verecek bir İkinci Yeşil Devrim çağrısında bulundular.³⁴

5.3. Modern batı tipi beslenme sürdürülebilir olmaktan uzaktır:

Modern batı tipi beslenme, potansiyel ekolojik felaketten kaçınmak için tam bir revizyona ihtiyaç duyan, son derece zararlı bir şey haline geldi. Küresel et tüketimini yarıya indirmemiz ve yediğimiz tahılların, bakliyatların, kuruyemişlerin, meyvelerin ve sebzelerin hacmini iki katına çıkarmamız gerekmektedir.

Bununla birlikte, beslenme şeklimizin iklim değişikliği ve biyolojik çeşitlilik kaybının en büyük nedeni olduğuna dair kanıtlar artık çok fazla. Küresel gıda sistemi, toplam sera gazı emisyonlarının % 30'undan sorumludur; hayvancılık sektörü ise bu toplamın yaklaşık yarısını oluşturmaktadır.

Dünyanın diğer bölgelerinin de benimsediği modern batı tipi beslenme tarzı, çok sayıda insanı

33 - Martha Gill, *We've had an apocalyptic warning: now will we care about biodiversity?* https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/feb/22/biodiversity-human-life-un-report-shrinking-species-bumblebees-humanity?utm_term=RWRpdG9yaWFsX0dyZWVvTGlnaHQMTkwMjly&utm_source=esp&utm_medium=Email&utm_campaign=GreenLight&CMP=greenlight_email

34 - Crops could face double trouble from insects and a warming climate <https://theconversation.com/crops-could-face-double-trouble-from-insects-and-a-warming-climate-131367>

31 - <http://www.fao.org/3/CA3129EN/CA3129EN.pdf>

32 - <http://www.fao.org/3/CA3129EN/CA3129EN.pdf>

şışmanlatıyor ve hasta ediyor. Beslenme ile ilgili hastalıklar, önlenabilir kanserler, kalp hastalıkları, felç, obezite ve diyabet yeme şeklimizle birlikte yayıldığı için yılda yaklaşık 11 milyon ölüme neden olmaktadır. 800 milyondan fazla insanın kronik olarak yetersiz beslendiği tahmin edilmektedir. 2 milyar insan mikrobesein (vitamin ve mineraller) eksikliğinden mustarıptır. Fakat aynı zamanda 2 milyar insan aşırı kilolu veya obezdir.³⁵

Gıda ve su krizlerine yol açan dinamikler de sıklaşan virüs salgınlarıyla yakından ilgili. Ormanların kesilmesi, ekosistemlerin altüst edilmesi, kutuplardaki buzların erimeye başlaması, hem iklim krizini hızlandırıyor hem de salgın hastalıklara yol açabilecek yeni virüsleri ortaya çıkararak insanlığın hazırlıksız, savunmasız yakalanmasına uygun ortamı yaratıyor.

WFP Başkanı David Beasley ve FAO Başkanı Qu Dongyu'nun Güvenlik Konseyi'ne sundukları raporda, 2020 yılına girerken her akşam 850 milyon kişinin yatağa aç girdiğini, 55 ülkede 135 milyon kişinin açlık kriziyle yüz yüze olduğunu ifade etmektedirler. Bu sorunun üzerine gelen Covid-19 salgınının, üç kanaldan küresel gıda krizini derinleştirmesi, açların nüfusuna 130 milyon kişi daha eklemesi beklenmektedir.

Bir zamanlar kendine yeterli olmakla övünen Türkiye, son 20 yılda tarımda stratejik ürünlerde net ithalatçı durumuna gelmiştir. TÜİK dış ticaret istatistiklerine göre, canlı hayvanlar (1), süt yumurta (4), yaş sebze meyve kök ve yumrular (7-8), hububat (10), yağlı tohumlar, saman, kaba yem (12), hayvansal ve bitkisel yağlar (15) kalemlerinde ithalatın sürekli arttığı, 1, 10, 12, 15 kategorilerinde net ithalatçı konumuna düştüğü görülüyor. Ticaret dengesi canlı hayvanlar kaleminde 2002 yılında fazla verirken, 2007 yılında 16 milyon 842 bin 121 USD açık vermiş, açık 2019'a gelindiğinde yüzde 166 artarak, 625.962.470 USD ulaşmıştır. Gıda güvenliği açısından, stratejik ürün olarak kabul edilen hububatta, 2002 yılında 295.130.918 USD olan açık, 2019'a gelindiğinde, 3 milyar 139 milyon 303 bin 934 USD olmuş.

(...) AKP Türkiye'si'nin gıda sürdürülebilirliği klasmanında, 67 ülke içinde 58. olmasına şaşmamak

gerekir."³⁶

6. YABANCI TÜRLER:

İstilacı yabancı türler (İYT) biyolojik çeşitliliği tehdit eden beş ana unsurdan biri olarak kabul edilmektedir. Birçok ülkede de tedbirlerin alınması amacıyla kanuni düzenlemeler yapılmıştır. Avrupa Birliği (AB) (Regulation 1143/2014 on Invasive Alien Species) İstilacı Yabancı Türler Hakkında Direktifi 1143/2014 ile bu konuyu düzenlemiştir.

Tabiatı ve Biyoçeşitliliği Koruma Kanun Tasarısı'nın 6. maddesinde bu konuya ilişkin düzenleme yapılmış olmasına rağmen, bu kanun henüz çıkarılmamıştır. Dolayısıyla, şu anda ülkemiz mevzuatında bu konu düzenlenmemiştir ve yasal olarak boşluk vardır. Tasarıda yabancı tür, çeşitli etkiler neticesinde tabii yayılış alanlarından başka bir alana taşınan türler olarak tanımlanmıştır.

Basında da bu konuyla ilgili haberler artmaya başladı. "Katil arılar 20 bin ağacı kuruttu, Uludağ'da hasat sıkıntılı başladı"³⁷ başlıklı haberde; "İtalya'dan gemilerle Türkiye'ye gelen ve Uludağ'da 100 bin ağaçtan 20 bin tanesini kurutan katil arılar yüzünden Bursa'da kestane hasadı sıkıntılı başladı. Üreticiler rekoltenin düştüğünü kaydederken, bunun da fiyatlara yansıtacağını, ayrıca Uludağ'da kestane bahçelerine giren kaçak toplayıcılarla başlarının dertte olduğunu kaydettiler."

Bugün dünyada istilacı yabancı türler hem sucul hem de karasal ortamlarda ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlar olarak karşımızda durmakta ve küresel olarak biyoçeşitlilik üzerine en büyük tehditlerden biri olmaya devam etmektedir. Özellikle Süveyş Kanalı'nın açılması, iklim değişikliğinin etkisi ve alıcı ortamın biyolojik çeşitlilik yönünden fakirliği yeni türlerin yerleşimini kolaylaştırmıştır. Akdeniz'de yabancı bitki ve hayvan türlerinin gelişimi oldukça hızlı olup, uzmanlar bu hızla devam ederse yirmibirinci asrın ortalarında Akdeniz'deki yabancı deniz bitkisi türlerinin sayısının yerli türleri geçeceği endişesini taşımaktadır. Küresel ısınmanın etkisiyle Akdeniz'e özgü türlerin yok olacağı, yerini Kızıldeniz canlılarına bırakacağı ve Karadeniz'in de giderek Akdenizleşeceği dolayısıyla balık stoklarının zarar görmesi nedeniyle de ticari balıkçılığın zarar

35 - Felicity Lawrence, The way we eat is killing us - and the planet <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jan/28/global-food-killing-humans-planet-climate-change-obesity>

36 - Ergin Yıldızoğlu, Küresel açlık krizi kapıda, 27 Nisan 2020 Cumhuriyet Gazetesi, <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/ergin-yildizoglu/kuresel-aclik-krizi-kapida-1735334>

37 - Katil arılar 20 bin ağacı kuruttu, Uludağ'da hasat sıkıntılı başladı <https://www2.karar.com/bursa/-ozel-haber-katil-arilar-20-bin-agaci-kuruttu-uludagda-hasat-sikintili-basladi-249690> (E.T. 01.01.2020)

göreceği kaçınılmazdır.³⁸

7. BİLİMSEL ARAŞTIRMALARA GÖRE, COVID-19 SALGINININ KÜRESEL ISINMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE DOĞANIN TAHRİBİ İLE YAKINDAN İLİŞKİSİ VARDIR.

Tarım ve sanayi toplumlarını etkileyen bulaşıcı hastalıkların çoğu (tüberküloz, çiçek ve kızamık gibi) evcil hayvanlarda ortaya çıkmış ve insanlara Tarım Devrimi'nden sonra bulaşmıştır. Sadece köpeği evcilleştirmiş eski avcı toplayıcılar bu tür sıkıntılardan uzaktı. Ayrıca tarım ve sanayi toplumlarında, çoğu insan bu tip hastalıklar için ideal kuluçka mekanları olan, hijyenik olmayan ve sıkışık daimi konutlarda yaşıyordu. Avcı toplayıcılar ise doğayı küçük gruplar halinde gezerdi ve bu durum salgınların sürmesine engel olurdu.³⁹

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre, büyük vektör kaynaklı hastalıklar tüm bulaşıcı hastalıkların yaklaşık % 17'sini oluşturmaktadır ve yılda 700.000 ölüme neden olmaktadır. Bu tür hastalıkların en büyük yükü tropikal ve subtropikal bölgelere düşer ve orantısız olarak dünyanın en yoksul nüfusunu etkiler. Ancak gezegenimiz ısındıkça ılıman bölgeler ve gelişmiş ülkelerdekiler de etkileniyor. Gelecekte hastalıkların nerede bulunabileceğini belirlemek için ipuçları ve tahmin araçlarını ortaya çıkarmak için araştırmalar devam etmektedir. Hastalık riskleri konusundaki anlayışımız ve değişen dağılımları ortaya çıktıkça, etkilerini hazırlamaya ve etkilerini hafifletme yeteneğimizin de ilerleyeceği umudu vardır.⁴⁰

İklim değişikliği, doğanın tüm unsurlarını önemli ölçüde bozuyor⁴¹

Florida Üniversitesi'nden baş yazar Dr Brett Scheffers, "Şimdi, küresel olarak sadece ~ 1 derecelik bir ısınma ile çok büyük etkilerin hissedildiğine dair açık kanıtlar var." dedi. "Genler değişiyor, türlerin fizyolojisi ve vücut büyüklüğü gibi fiziksel özellikleri değişiyor, türler uygun iklim alanını takip etmek için hızla hareket ediyor ve artık stres altındaki tüm ekosistemlerin işaretleri var."

38 - Irfan Uysal, Türkiye Denizlerinde Yabancı Türler Ve İstilacı Yabancı Türler Gef VI Projesi https://www.researchgate.net/publication/330513128_TURKIYE_DENIZLERINDE_YABANCI_TURLER_VE_ISTILACI_YABANCI_TURLER_GEF_VI_PROJESI
39 - Yuval Noah Harari, Hayvanlardan Tanrılara Sapiens, s.45
40 - Lesley Evans Ogden, Climate change, pathogens, and people: The challenges of monitoring a moving target, BioScience, Volume 68, Issue 10, October 2018, Pages 733-739, <https://doi.org/10.1093/biosci/biy101>
41 - James E. M. Watson et al. The broad footprint of climate change from genes to biomes to people. Science, November 2016 DOI: 10.1126/science.aaf7671

Yüzyıllardır buz ve permafrostta sıkışmış ve uzun süredir uyuyan bakteri ve virüsler, Dünya'nın iklimi ısındıkça canlanıyor.⁴² NASA bilim insanları 2005 yılında yapılan bir çalışmada⁴³, Pleistosen döneminden beri donmuş bakterilerin canlanabileceğini gösterdi.

BM Çevre Programı genel müdürü Andersen'e göre "Doğa bize bir mesaj gönderiyor"⁴⁴ Acil önceliğin insanları koronavirüsten korumak ve yayılmasını önlemek olduğunu söyledi. "Ama uzun vadeli tepkimiz habitat ve biyolojik çeşitlilik kaybıyla mücadele etmek" olmalı diye ekledi. "Daha önce patojenlerin vahşi ve evcil hayvanlardan insanlara geçmesi için bu kadar çok fırsat olmamıştı" diye Guardian'a açıklama yapan uzman, ortaya çıkan tüm bulaşıcı hastalıkların % 75'inin vahşi yaşamdan geldiğini açıkladı.

ABD'deki Harvard Halk Sağlığı Okulu'ndan Aaron Bernstein, "Sağlık ve çevre politikasının ayrılması tehlikeli bir yanılsamadır (kuruntu). Sağlığımız tamamen iklime ve gezegeni paylaştığımız diğer organizmalara bağlı" diyor.⁴⁵

BM Hükümetlerarası Bilim-Politika Platformu'nun Biyoçeşitlilik ve Ekosistem Hizmetleri Genel Kurulu'nun yedinci oturumunun (Paris, 29 April-4 Mayıs 2019) çalışma raporunu hazırlayan biliminsanlarından profesörler Josef Settele, Sandra Díaz ve Eduardo Brondizio⁴⁶ ve Dr. Peter Daszak⁴⁷ tarafından hazırlanan 27 Nisan 2020 tarihli makalede⁴⁸ (COVID-19 Uyarıcı Önlemleri Gelecekteki Pandemi Riskini Azaltmak İçin Hayat Kurtarmalı, Geçim Araçlarını ve Doğayı Korumalı)

42 - <http://www.bbc.com/earth/story/20170504-there-are-diseases-hidden-in-ice-and-they-are-waking-up>

43 - <https://www.microbiologyresearch.org/content/journal/ijsem/10.1099/ijms.0.63384-0>

44 - https://www.theguardian.com/world/2020/mar/25/coronavirus-nature-is-sending-us-a-message-says-un-environment-chief?utm_term=RWRpdG9yaWFsX0dyZWVvTGlnaHQzMjAwMzl3&utm_source=esp&utm_medium=Email&CMP=greenlight_email&utm_campaign=GreenLight E.T.28.03.2020
45 - A.g.e.

46 - Diğerlerinin yanı sıra, 1 milyon bitki ve hayvan türünün onlarca yıl içinde yok olma riski altında olduğunu belirten 2019 IPBES Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistem Hizmetleri Küresel Değerlendirme Raporu'nun eş başkanları.

47 - EcoHealth Alliance Başkanı ve biyolojik çeşitlilik, sağlık ve gıda arasındaki bağlantılara ilişkin yeni IPBES nexus değerlendirmesi için kapsam belirleme uzmanı.

48 - Josef Settele, Sandra Díaz ve Eduardo Brondizio ve Dr. Peter Daszak COVID-19 Stimulus Measures Must Save Lives, Protect Livelihoods, and Safeguard Nature to Reduce the Risk of Future Pandemics, https://ipbes.net/sites/default/files/2020-04/COVID19%20Stimulus%20IPBES%20Guest%20Article_English.pdf

"COVID-19 pandemisinden sorumlu tek bir tür var, o da biziz" denildi. "İklim ve biyolojik çeşitlilik krizlerinde olduğu gibi, son salgın hastalıklar da insan faaliyetlerinin -ekonomik büyümeyi her ne pahasına olursa olsun ödüllendiren, sınırlı bir paradigmaya dayanan özellikle küresel finansal ve ekonomik sistemlerimizin- doğrudan bir sonucudur. Mevcut krizin zorluklarının üstesinden gelmek ve gelecekte ortaya çıkması olası olanların tohumlarını ekmekten kaçınmak için küçük bir fırsat penceremiz var" uyarısında bulundular. Rapor şöyle devam ediyor:

"Azgın ormansızlaştırma, tarımın kontrolsüz bir şekilde genişlemesi, yoğun tarım, madencilik ve altyapı geliştirme ve vahşi türlerin sömürülmesi hastalıkların yayılması için mükemmel bir fırtına yarattı."

Meehan Crist'in sözüyle bu bölümü noktalayalım: *"İKLİM KRİZİ, TOPLUMLARIMIZIN VE EKONOMİLERİMİZİN ÖRGÜTLENME BİÇİMİNİN SINIRLI KAYNAKLARA SAHİP GEZEĞENİMİZDE SÜRDÜRÜLEMEZ OLDUĞUNU GÖSTERMİŞTİR."*⁴⁹

8. KÜRESEL ISINMA VE COVID-19 BAĞLAMINDA HUKUKUN DÖNÜŞMESİ GEREKMEKTEDİR

BirdLife CEO'su Patricia Zurita, 2020 yılı, Uluslararası Biyoçeşitlilik Günü'nde sağlıklı bir gezegenin neden yeni bir insan hakkı olması gerektiğini açıklarken, "Belki de ileriye giden yol İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne yeni bir insan hakkı koymaktır. Kamu politikaları ile güvence altına alınan ve sürdürülebilirlik, bilim ve geleneksel yerel bilgi ile yönetilen evrensel, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkıdır"⁵⁰ dedi.

Jean-Jacques Rousseau'nun 'Toplumsal Sözleşmesi' gibi, bizim de doğayla sözleşmeye ihtiyacımız var mı? Aslına bakarsanız böyle bir sözleşmeye ihtiyaç yok; çünkü insan doğa içinde diğer canlı ve cansız varlıklarla birlikte yaşayan bir varlıktır ve doğanın kurallarına uygun olarak, yaşadığı taktirde ekolojik sorunlar olmayacaktır.

1789'da İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi ile kökenleri, kültürleri ya da dilleri ne olursa olsun

bütün insanlar hukuk özneleri haline geldiler. Herhalde asıl yapılması gereken doğayla bir sözleşmeden ziyade doğayı da bir hukuk öznesi haline getirmektir.

Hukuk sistemlerinde "sürdürülebilir gelişme" kavramı terk edilmeli, bunun yerine ekolojik sürdürülebilirlik kavramı yerleştirilmelidir. Çevre mahkemeleri kurulmalı ve çevreye karşı suçlar açıkça tanımlanıp; yaptırıma bağlanmalıdır.

Çevresel etki değerlendirme raporları ve çevre kanunlarındaki 'sürdürülebilir' kalkınma, gelişme ifadesinin şimdiye kadarki tecrübelerimize göre küresel iklim krizini ve biyoçeşitlilik kaybını önlemede hiçbir katkısı olmadığı apaçık ortaya çıkmıştır. Bunun yerine açık olarak tanımlanmış 'ekolojik' ifadesi kullanılmalı. Halkın çevresel konulardaki karar alma mekanizmalarına göstermelik katılımı yerine karar süreçlerine güçlü ve etkili katılım yöntemleri geliştirilmeli ve mevzuata dahil edilmelidir.

Gelişen bilgi teknolojilerinin olanaklarından faydalanarak, bilgiye erişim, karar süreçlerine katılım ve yargıya erişim olanaklarının bir hak olarak tanınması gerekmektedir.

9. SONUÇ:

Dünya kaynaklarının adeta talan edilmesi sonucu insan kaynaklı olarak (antropojenik) ortaya çıkan küresel ısınma, biyoçeşitlilik kaybı, giderek artan su, toprak ve hava kirliliği, yaklaşan felaketlerin habercisidir ve bu olgular bilimsel olarak ispatlanmıştır. Özellikle küresel ısınma ve biyoçeşitlilik kaybı, biliminsanlarına göre geriye çevrilmesi mümkün olmayan bir süreçtir. Küresel çapta, devrimsel nitelikte bir dönüşüme ihtiyaç vardır. Yine, bazı biliminsanlarına göre başlamış olan "6. büyük yok oluş" hızlanarak devam edecektir. Küresel dengenin yeniden oluşacağı noktada gezegende insan türü olmayabilir veya sayısı çok az olabilir. Dolayısıyla, küresel ısınma oy kaygısıyla hareket eden siyasetçilere bırakılamayacak kadar önemlidir.

Küresel iklim kriziyle mücadele etmek için nüfus artışı durdurulmalı ve aşırı tüketime son verilmelidir. Et ve işlenmiş gıda üretiminin azaltılarak, beslenme şekillerinin değiştirilmesi gerekir.

Karayoluyla 8-10 saate kadar süren mesafelere denk gelen uçak yolculuklarına ilave vergi getirilmesi düşünülebilir.

Ücretsiz ve eşit eğitim olanaklarının gelişen teknolojiye de faydalanarak sağlanması ve yaygınlaştırılması gerekir.

49 - Meehan Crist, What the Coronavirus Means for Climate Change <https://www.nytimes.com/2020/03/27/opinion/sunday/coronavirus-climate-change.html>

50 - www.birdlife.org/healthyplanet https://www.birdlife.org/worldwide/news/biodiversityday2020?utm_source=BirdLife+International+News+Notifications&utm_campaign=15f0ccf8a7-Top_news_notification&utm_medium=email&utm_term=0_4122f13b8a-15f0ccf8a7-131710245&mc_cid=15f0ccf8a7&mc_eid=1297f1f6dd

Muhtaç olan herkese temel bir sosyal güvenlik geliri sağlanması ve sağlık sisteminde koruyucu hekimliğin temel hedef olarak belirlenmesi gerekir.

Koronavirüs salgınında bilimsanlarının bilgiyi karşılıksız paylaşması gibi, belli alanlarda (sağlık, eğitim, tarımsal üretim vb.) dünya çapında ortaklaşmanın ve dayanışmanın artırılması gerekir.

Salgın, liberal kapitalist hükümetleri eski kuralları çığnemeye ve piyasanın ne diyeceğine bakmadan, insanların temel ihtiyaçlarını karşılamaya zorladı. Şimdi, hükümetler ekolojik planlamaya başlamalı ve ekolojik davranışa engel olan tasarruf önlemlerini de bırakmalıdır.

Pandemi, ekonomik yeniden yapılanma ve ekonominin dekarbonizasyonunu hızlandırmak için bir şans ve farklı tür ekonomik politikaların mümkün olduğunu gösterdi.

Ülkemizin güneş ve rüzgar başta olmak üzere, yenilenebilir enerji kaynakları göz önüne alındığında, güçlü ve iyi bir planlama ile 2040, hatta 2035'e kadar net sıfır emisyonlara ulaşması mümkündür. Dünyada bu alandaki mevcut ve giderek gelişen teknoloji bunu mümkün kılabilir. Dünyada yapılan çalışmalar

da göstermektedir ki, ekonomik büyüme ile sıfır emisyona geçiş arasında bir takas mümkündür ve aslında iyi bir planlama ve bu yönde güçlü eylem GSMH büyümesine, reel ücretlerde artışa ve net sıfır emisyonlara ulaşmamızı sağlayabilir.

Pandemi vesilesiyle, doğanın bize verdiği mesajı görmezden gelir ve doğayı tahrip eden, küresel ısınmaya ve biyoçeşitlilik kaybına sebep olan uygulamalarımızdan vazgeçmez isek insanlığı bekleyen felaketlerin boyutu büyüyecektir. Bu, bilimsel olarak ispatlanmış bir olgudur. Kendini 'homosapiens', yani akıllı insan türü olarak adlandıran insan ne kadar akıllı ve akılsız olduğuna kendisi karar verecektir.

"Dünyanın filân yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne?" dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa, tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla ilgilenmeliyiz. Olay ne kadar uzak olursa olsun bu esastan şaşmamak gerekir. İşte bu düşünüş, insanları, milletleri ve hükümetleri bencillikten kurtarır. Bencillik kişisel olsun, milli olsun daima fena sayılmalıdır. M. Kemal ATATÜRK, (Ulus Gazetesi, 20.03.1937)

KİRA ALACAĞI İÇİN KAMBIYO SENEDİ DÜZENLENMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

Av. Nezih SÜTÇÜ¹

Uygulamada kira bedeline karşılık kambiyo senedi, özellikle çek ve bono düzenlendiğine sıklıkla tanık olunmaktadır. Bu durumda kambiyo senedine özgü takip veya kira alacağı ve tahliye yönelik takip yollarından hangisinin tercih edileceği ya da tahsilde tekerrür olmamak üzere ikisinin birden yapılmasının mümkün olup olmadığı, tercihlerin hukuki sonuçları üzerinde durulması gerekmektedir. Bunun yanında, bedelsiz senedi kullanma suçunun (TCK m 156) oluşması, görevli mahkemenin belirlenmesi gibi birçok sorun beraberinde doğmaktadır.

Makalede kira alacağının kambiyo senedine bağlanmasının muhtemel etkileri soru-cevap şeklinde incelenmiştir.

1) Kira sözleşmesindeki kira borcuna karşılık kambiyo senedi (çek veya bono alınabilir mi? Kambiyo senedi takibe koyulabilir mi?)

Tarafların anlaşmasıyla kiralayana kira bedellerine karşılık olarak ticari senet verilebilir. Mevcut bir borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmaz (TBK m 133/2).

*> "...Borçlar Kanunu'nun 114. maddesinin son cümlesi gereğince kambiyo taahhüdünde bulunmakla, asıl borç ilişkisinin düşmesi ancak bu hususun senette açıkça yazılması ile mümkündür. Taraflar arasında düzenlenen 21.7.2000 tarihli yazılı sözleşmede böyle bir açıklama yapılmamıştır. Bu durumda davacı ve davalı arasında biri kira sözleşmesine ilişkin asıl borç, diğeri de ticari senet olmak üzere iki hukuki ilişki kurulmuştur. Burada hakların yarışması söz konusu olup, alacaklı birbirlerinden ayrı olan bu haklardan birini kullanmakta serbesttir. Bu nedenle dava konusu olayda, takipten sonra kira borçları için davacı tarafından bonoların düzenlenmiş olması, borcun yenilenmesi anlamını taşımadığından, davalının bono bedellerinin ödenmemesi üzerine kira bedellerinin tahsili için daha önceden başlatmış olduğu icra takibine devam etmesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır"*²

Kira sözleşmesinin (temel borç ilişkisinin) ifası uğruna kambiyo taahhüdünde bulunulması halinde, temel borç ilişkisi ortadan kalkmamakta, temel borç ilişkisinden doğan hakka paralel ve bu hakla yarışan bir kambiyo alacağı doğmaktadır.³

1 - Bursa Barosu Avukatı ve Bahçeşehir Üniversitesi Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi.

2 - Y. 13. HD. 3.10.2005, 7437/14365.

3 - SOYDAL ÇINAR, Tuğçe, Kambiyo Senetlerinde Bedelsizlik, s. 26, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/ET000865.pdf>

Alacağı çek, poliçe veya emre muharrer senede müstenit olan alacaklı, alacak rehinle temin edilmiş olsa bile, bu bölümdeki hususi usullere göre haciz yolu ile veya borçlu iflasa tabi şahıslardan ise iflas yolu ile takipte bulunabilir. Alacaklı, takip talebinde 58 inci maddedeki hususlardan başka iflasa tabi borçlusu aleyhine haciz ve iflas yollarından hangisini istediğini bildirmeğe ve takip talebine kambiyo senedinin aslını ve borçlu adedi kadar tasdikli örneğini eklemeğe mecburdur (İİK m 167).

Rehinle teminat altına alınan alacak için aynı zamanda kambiyo senedi de düzenlenmişse, bu durumda alacaklı rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak zorunda değildir (İİK m 45/3, m 167), bunun yerine kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapılabilir. Şu halde kambiyo senetleri, önce rehne müracaat kuralının (İİK m 45/1) istisnasını teşkil eder. Dolayısıyla rehinle temin edilmiş bir alacak için dahi kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapılabilirken, daha az teminat sağlayan kira sözleşmesine istinaden alacak bakımından evleviyetle kambiyo senetlerine özgü haciz takibi yapılabilmelidir.

2) Kambiyo senedi tahsile verilmeksın elde tutularak ilamsız icra yoluyla tahliye takibi yapılabilir mi?

Bu durumda kira alacağının tahsili ticari senede bağlanmış olup ticari senetlerin tahsiline ilişkin hükümlerin uygulanması zorunlu mudur? Kira alacağının "götürülecek" borç niteliği "aranılacak" borca dönüşür mü?

Kanımca burada ikili bir ayrıma gidilmelidir. Eğer kambiyo senedi kiraya verenin elinde ve bu durum bildirilerek takip yapılıyorsa ilamsız tahliye takibine değer verilmelidir.

Ancak kambiyo senedinin akıbeti belirsiz şekilde başlatılan takibe kiracının itiraz etmesi mümkündür. Çünkü, ticari senetlerin ciro kabiliyeti bulunduğu kiracının kiralayana verdiği senedin halen kimin elinde olduğunu bilmesi gerekir.⁴

Senet tahsil için bankaya verilmiş ise banka tarafından gönderilen ihbarla veya yapılan karşılıksız işlemi ile senedin kime ödeneceği borçlu tarafından

biliniyor demektir. İhbara rağmen ödenmemesi temerrüt veya iki haklı ihtara konu yapılabilir.

Ancak Yargıtay, senet bankaya tahsile verilmeyip alacaklının elinde ise alacaklının borçlunun ayağına gidip senedi verip bedelini alması gerektiğini; bu yola gitmeden doğrudan doğruya icra takibi başlatarak alacağın tahsilini isteyemeyeceğini kabul etmektedir.

> "...Taraflar arasında akdedilen 01.12.2012 başlangıç tarihli ve altı ay süreli yazılı kira sözleşmesi ile dava konusu taşınmazın kiralandığı hususunda uyuşmazlık bulunmamaktadır. Kira sözleşmesinin 7. maddesinde aylık kira bedelinin net 1.800,00 TL olduğu her ayın 5. günü ödeneceği kararlaştırılmış ve altı ay için toplam 10.800 TL bedelli çeklerin teslim edildiği belirtilmiştir. Davacı alacaklı 01.08.2013 tarihinde başlattığı genel haciz yolu ile ilamsız takipte 01.12.2012-31.05.2013 tarihleri arasındaki 10.800,00 TL kira alacağının tahsilini istemiştir. Davacı alacaklının yukarıda açıklandığı üzere ticari senetlerin tahsili yöntemine başvurmaksızın kira alacağının tahsili için doğrudan icra takibi yapması usul ve yasaya aykırıdır. Senet bankaya tahsile verilmeyip alacaklının elinde ise alacaklı borçlunun ayağına gidip senedi verip bedelini alması gerekir alacaklı bu yola gitmeden doğrudan doğruya başlattığı genel haciz yolu ile ilamsız takip ile alacağın tahsilini talep edemez..."⁵

> "...Ticari senetlerin ciro kabiliyeti olduğundan kiracının verdiği senedin kimin elinde olduğunu bilmesi icabeder. Bu senet bankaya tahsile verilmişse, gönderilen ihtarla senedin ödeme yeri borçlu tarafından biliniyor demektir. İhbara rağmen ödenmemesi halinde iki haklı ihtar veya temerrüt konusu yapıp buna ilişkin ihtarlar gönderilebilir. Senet tahsile verilmeyip alacaklının elinde tutuluyorsa, alacaklının borçlunun ayağına gidip senedi verip karşılığını alması gerektiğinden bu yola gitmeden doğrudan doğruya ihtar göndererek iki haklı ihtar veya temerrüt konusu yapması mümkün değildir. Olayımızda davacı, davalının 1993 yılı Ocak ayı ile Ağustos ayları kira paralarını zamanında ödemediği gibi ihtarname ile tanınan süre içinde de ödeme yapmayarak temerrüde düştüğünü iddia ile bu davayı açmıştır. Davacı vekilinin duruşmadaki açıklamasından ve ibraz edilip karşı taraf ça da kabul olunan emre muharrer senetten, ödenmediği iddia olunan o kira paralarına karşılık olarak 16.6.1993 tanzim, 10.7.1993 vade tarihli bono tanzim edilerek davacıya verilmiştir. Dava dilekçesinde, bononun protesto edildiğinden söz edildiğine göre yukarıda

4 - Özellikle kiraya veren kambiyo senedini/senetlerini bir faktoring şirketine verdiğinde, şahsi defiler bu şirkete karşı ileri sürülememektedir. Çünkü, 6361 sayılı Finansal Kiralama Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu m. 9/f. 3'te kambiyo senedinin ciro yoluyla faktoring şirketine devri halinde kendisine başvurulacak kişinin, düzenleyen veya önceki hamillerden biriyle kendi arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'ileri, faktoring şirketinin kambiyo senedini iktisap ederken bile bile borçlu zararına hareket etmediği sürece ileri sürülemeyeceği düzenlenmiştir.

5 - Y. 6. HD. 19.10.2015, 8041/8665.

açıklanan hukuki esaslar nazara alınıp davalı savunması irdelenip sonucuna göre karar verilmesi gerekirken...”⁶

>“Akde göre alacaklının bidayeten aldığı senetleri vade tarihlerinde takibe koyup, ödemediği takdirde ihtarlı ödeme emri ile takip yapabileceğine, bu durumda bonolarla ilgili ödeme şeklinin uygulanacağına, BK m 73. maddesinin nazara alınmayacağına ve tarafların karşılıklı iddia savunmalarına, dayandıkları belgelere, temyiz olunan kararda yazılı gerekçelere göre yerinde bulunmayan temyiz sebeplerinin reddiyle usul e kanuna uygun merci kararının İİK’nun 366 ve HYUK’nun 438. maddeleri uyarınca onanmasına...”⁷

Yukarıdaki Yargıtay kararlarına göre, kira borcu için kambiyo senedi verilmiş ise, TBK m 89 uyarınca para borcunun alacaklının ödeme yerindeki yerleşim yerinde ödenmesine ilişkin kural bertaraf edilmekte ve kira alacağı aranılacak borç (TTK m 755, 778/1-i, 796)⁸ haline gelmektedir. Bir başka anlatımla taraflar kira borcunu ödeme şeklini değiştirmiş olmaktadır. Oysa kambiyo senedi genelde kira alacağını altına alma amacını taşımaktadır. Genelde uygulamada her ay için kiracıdan kambiyo senedi alınmakta ve kira borcu ödendikçe senet kiracıya iade edilmektedir. Taraflar arasındaki uygulamanın ne şekilde gerçekleştiği dikkate alınarak değerlendirme yapılması daha uygun ve gerçekçi olacaktır. Çünkü, TBK m 89/1 de açıkça borcun ifa yerinin, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

>“...Kira parası götürülüp ödenmesi gereken borçlardan olduğundan kiralayana götürülüp elden ödenmesi veya gideri kiracıya ait olmak koşuluyla konutta ödemeli olarak PTT kanalıyla gönderilmesi gerekir. Bundan ayrı, sözleşmede özel koşul kabul edilmişse bu hususta göz önünde tutulmalıdır. Açıklanan şekilde yapılmayan ödemeler yasal ödeme olarak kabul edilemez. Ancak teamül haline

gelmiş bir ödeme şekli varsa bu şekilde yapılan ödeme geçerlidir...”⁹

Ancak kira bedelinin ödenmesi konusunda bir teamülün bulunmadığı durumlarda, kiraya verenin her an için kambiyo senedini ciro ederek tedavüle sokacağı ihtimali nedeniyle öncelikle kambiyo senedinin ödenmesi kiracıdan talep edilmelidir.

Fakat kambiyo senedi kira alacağı karşılığı değil de kira alacağını teminat altına almak üzere düzenlenmişse, özellikle de bono üzerinde, bononun kira borcunun teminatı için verildiği yazıyorsa, illetten mücerretliğin ortadan kalktığı, dolayısıyla kambiyo senedi vasfının kalmadığı dikkate alınarak kira borcunun götürülecek borç olma niteliğini koruduğu kabul edilmelidir. Aynı husus ibraz süresi geçirilen çek bakımından da geçerlidir.

Yukarıdaki açıklamalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, kira bedeli karşılığı elinde kambiyo senedi bulunan kiraya verenin, öncelikle bu senet/senetlerin ödenmesi talebinde bulunması, ödenmemeleri halinde, ilamsız icra yoluyla tahliye takibine başvurması uygun olacaktır.

Senetlerin ödenmediği, bunların bankaya verilmesi sonucu bonolar bakımından protesto; çekler bakımından da karşılıksız kaşesi vurdurulması işlemi ile gerçekleştirilebilir.

Çek ibraz süresi içinde bankaya sunulmaz ise kambiyo senedi özelliğini yitirerek adi havaleye (TBK m 555-560) dönüşmektedir.¹⁰

Protesto edilmemiş bono¹¹ veya ibraz süresi dolan çek için, kiraya verenin bir ihtar ile kambiyo senedi bedelini ödeme konusunda kiracıyı temerrüde düşürdükten sonra tahliye ve kira alacağı takibi yapması veya icra takibinde bunları elinde bulundurduğunu bildirmesi uygun olur.

3) Kira alacağı ve tahliye yönelik takipten

9 - Y. 6. HD. 25.12.2008, 12943/14190.

10 - “Anılan çek, yasal süresinde muhatap bankaya ibraz edilmediği için TTK’nun 796. ve 808. maddeleri gereğince alacaklı müracaat hakkını kaybettiğinden, borçlu hakkında kambiyo senetlerine mahsus özel yol ile takip yapılamayacağı gibi, dayanak belge bu hali ile adi havale vasfını taşımakta olup borç ikrarını içeren nitelikte belge sayılamayacağından yani, İİK’nun 68/1. maddesinde belirtilen belge mahiyetinde de olmadığından alacaklının sözü edilen belgeye dayalı olarak icra mahkemesinde itirazın kaldırılmasını istemesi mümkün değildir”, Y. 12. HD. 4.5.2017, 2016/15472, 7215; Y. 12. HD. 3.4.2017, 1690/5157.

11 - Süresinde (TTK m 778 atfı ile TTK m 714 ve m 730) protestonun yapılmamış olması sadece hamilin cirantaya başvurma hakkını ortadan kaldırır, bononun kambiyo senedi olma vasfını etkilemez ve keşideciye başvurma imkanını ortadan kaldırmaz, Y. 12. HD. 5.6.2020, 2019/6143, 3903; Y. 12. HD. 19.4.2017, 2016/17339, 6978.

6 - Y. 6. HD. 9.12.1993, 12744/12943, UYAR, Talih, İcra İflas Kanunu Şerhi, Cilt 11, Ankara, 2009, s. 18170-18171; Y. 6. HD. 2.3.1999, 1629/1716; Y. 6. D. 12.5.2008, 4363/6172.

7 - Y. 12. HD. 5.7.1982, 5921/5997, UYAR, s. 18249-18250.

8 - TBK m 103- “Borcu ödeyen borçlu, bir makbuz ve borcun tamamı ödenmişse, buna ilişkin borç senedinin geri verilmesini veya iptalini isteyebilir. Borcun tamamı ödenmemiş veya borç senedi alacaklıya başkaca haklar da vermekte ise borçlu, ancak makbuz verilmesini ve ödemenin borç senedine işlenmesini isteyebilir”. TBK m 105- “Alacaklı, borç senedini kaybettiğini iddia ederse, borçlunun istemi üzerine, borcu ödeme sırasında, kendisine borç senedinin iptalini ve borcun sona ermiş olduğunu gösteren resmen düzenlenmiş veya usulüne göre onaylanmış bir belge vermek zorundadır. Kıymetli evrakın iptaline ilişkin hükümler saklıdır”.

sonra, tahsilde tekerrür olmamak üzere kira bedeline karşılık alınan kambiyo senedi için bu yolla icra takibi yapılabilir mi?

Yargıtay'a göre, icra takibinin derdest olduğu iddiası borca itiraz niteliğinde olup, kira alacağına yönelik ilk ilamsız takipten açıkça feragat edilmediği sürece, kambiyo ilişkisine dayalı yeni bir takip yapılamaz. Kambiyo takibinin tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla yapılmış olmasının da sonuca bir etkisi bulunmadığı, kambiyo takibinin durdurulması gerektiği kabul edilmektedir.

>“... , aynı kira alacağı sebebiyle daha önce... İcra müdürlüğünün 2014/2334 esas sayılı takip dosyasında ilamsız takip yapıldığını ve bu dosyanın derdest olduğundan bahisle mükerrer takip yapıldığını ileri sürerek takibin iptalini istemiş, mahkemece, borçlu iddialarının yargılamayı gerektirdiği gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir...Mahkeme gerekçesinde yazıldığı ve tarafların da kabul ettiği üzere aynı kira alacağına dair öncelikle Yozgat 1. İcra müdürlüğünün 2014/2334 esas sayılı dosyası ile 13.6.2014 tarihinde 212.400 TL asıl alacak sebebiyle örnek 7 numaralı ilamsız takip yapıldığı, takibe itiraz edilmesi üzerine ... Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 2014/363 esas sayılı dosyası ile itirazın iptali davası açıldığı ve takibin derdest olduğu, aynı kira alacağı sebebiyle ... İcra Müdürlüğü'nün 2014/4381 esas sayılı dosyası ile 14.10.2014 tarihinde 212.400 TL asıl alacak sebebiyle örnek 10 numaralı kambiyo takibi yapıldığı ve ödeme emrinin 15.10.2014 tarihinde tebliği üzerine borçlunun süresinde gelerek mükerrer takip yapıldığı itirazında bulunduğu, bu haliyle her iki takip dosyasının da tarafları, sebepleri ve konusu aynı olduğu görülmektedir. O halde, mahkemece, borçlunun derdestlik iddiasına dayalı borca itirazının kabulüyle İİK'nun 169/a-5. maddesi uyarınca daha sonra yapılan ... İcra Müdürlüğü'nün 2014/4381 Esas sayılı dosyasındaki takibin durdurulmasına karar verilmesi gerekirken borçlu taleplerinin yargılamayı gerektirdiğinden bahisle davanın reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir.”¹²

Görüldüğü gibi, kira alacağı karşılığında alınan kambiyo senedi elde tutularak tahliyeye yönelik icra takibi yapılması mümkün olmadığı gibi, böyle bir icra takibi yapıldıktan sonra da, takipten vazgeçilmediği sürece, kambiyo senedine özgü takip yapılamamaktadır. O halde, öncelikle kambiyo senedi tahsile verilmeli, ödenmemesi üzerine de sadece takip yollarından bir tanesi tercih edilerek sonuca varılmalıdır. Kiraya verenin tahliyeyi tercih

etmesi halinde, ilamsız icra yoluyla haciz ve tahliye yolunu seçmesi gerekir. Tahliye değil de kira alacağını almak istiyorsa, kambiyo senetlerine özgü ilamsız takip yoluna başvurması uygun olacaktır.

4) Kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapan kiraya veren, temerrüt nedeniyle tahliye talebinde bulunabilir mi?

Kambiyo senedine bağlanmış kira alacağı için kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapılmasından sonra, kira alacağı ve tahliyeye yönelik takip yapılması halinde, derdest bir takip varken ikincisinin mükerrer olması nedeniyle iptali gerekir. Örneğin çeke bağlanan kira alacağı için Örnek 13 ödeme emirli takip yerine Örnek 10 ödeme emrine göre takip yapan kiraya verenin, 13'lü takip ve tahliye isteminden zımnen vazgeçmiş olduğu kabul edilmiştir.¹³

5) Kira alacağına yönelik takipten sonra kiracının alacağı karşılık verdiği kambiyo senedine istinaden bu yolla takip yapılabilir mi?

Kira alacağına yönelik icra takibinden sonra, kiracının bono vermesi halinde, tahsilde tekerrür olmamak üzere bonolar için kambiyo senedine yönelik olarak takip yapılmasının mükerrer olduğu, derdestlik nedeniyle kambiyo takibinin iptalinin gerektiği kabul edilmiştir.

>“Alacaklı tarafından borçlu aleyhine bonoya dayalı kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapıldığı, borçlunun icra mahkemesine başvurusunda; bonoyu haciz baskısı altında imzaladığı, mükerrer takip yapıldığı, borçlu olmadığı iddiasıyla takibin iptalinin talep ettiği, mahkemece istemin reddine karar verildiği anlaşılmıştır. Somut olayda; alacaklı tarafından borçlu aleyhine ilk olarak kira alacaklarına dayalı genel haciz yoluyla takip yapıldığı, haciz işlemleri sırasında taraflar arasında borcun taksitler halinde ödenmesine yönelik protokol imzalandığı ve takip konusu bononun imzalanarak verildiği görülmüştür. Alacaklı tarafından Bursa 10. İcra Müdürlüğü'nün 2016/642 Esas sayılı dosyasında bu bono takip konusu yapılmış, ödenen taksit miktarları çıkartılarak kalan miktar üzerinden takibe geçilmiştir. Alacaklı takip talebinde takip konusu alacağın Bursa 10.İcra Müdürlüğü'nün 2014/5209 esas sayılı takip dosyasıyla “tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla” alacağın tahsilini istemiştir. Görüldüğü gibi alacak genel haciz yoluyla talep edilen kira alacağına dair bir alacaktır. Bu takipten önce aynı alacak Bursa 10. İcra Müdürlüğü'nün 2014/5902 esas sayılı takip

12 - Y. 12. HD. 22.12.2015, 22001/32459.

13 - Y. 12. HD. 8.4.1992, 1991/11352, 4436, UYAR, s. 17605-17606.

dosyasında takibe konulmuş olup derdesttir. Bu takipten vazgeçilmeden aynı alacaklı ilgili olarak yeniden takip yapılamayacağından mahkemece istemin kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile istemin reddi isabetsizdir.”¹⁴

6) Kiracının borçlu bulunmadığına yönelik açacağı menfi tespit davasında hangi mahkeme görevlidir?

6100 sayılı HMK m 4/1- a uyarınca kira ilişkisinden doğan tüm alacaklar için açılacak davalarda görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir. Kira sözleşmesi nedeniyle verilen kambyo senedinin bedelsizliğine yönelik menfi tespit davasında da, taraflar tacir olsalar bile ticaret mahkemesi değil, sulh hukuk mahkemesi görevli olmalıdır.¹⁵

7) Kira bedeli karşılığı değil de kira sözleşmesinin teminatı olarak verilen kambyo senedi takibe koyulabilir mi?

Kira sözleşmesinin teminatı olarak verilen kambyo senedinin, kayıtsız şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havale niteliğinde olmadığı (TTK m 780/1-b ve TTK m 688/2), ne miktar için icraya konu olacağı yargılamayı gerektirdiği için kambyo senedine dayalı takibin iptal edilmesi (İİK m 170/a-2) gerekir.

>“... borçlular vekillerinin, çekin kira sözleşmesinin teminatı olarak alacaklıya verildiğini, kambyo senedi vasfının bulunmadığını ileri sürerek takibin iptalini talep ettikleri, icra mahkemesince, iddia kanıtlanmadığından şikayetin reddine karar verildiği görülmektedir. Mahkeme dosyası incelendiğinde, alacaklı vekilinin 7.9.2009 tarihinde dosyaya sunduğu cevap dilekçesinde, dava dışı B... Gıda Yemekçilik San Tic Ltd Şti'ne iş merkezlerinde dükkan kiraladıklarını, R... A.Ş.'nin de kefil olduğunu ve çekin de bu sebeple alındığını, kiracının borcunu ödememesi sebebiyle Ankara 1. Asliye Ticaret Mahkemesi'nde alacak davası açtıklarını, mahkemece borcun 90.453,47 ABD doları olduğuna karar verildiğini, borcun ödenmemesi nedeniyle, Ankara 20. İcra Müdürlüğü'nün 2009/9141 Sayılı dosyasında ilamlı takip başlattıklarını, çekin de tahsilde tekerrür oluşturmaması kaydıyla kambyo senetlerine mahsus yolla takibe

konulduğunu beyan ettiği görülmektedir. O halde mahkemece, alacaklının beyanı da nazara alınarak, çekin kira sözleşmesinin teminatını oluşturmak için verildiği, bu sebeple T.T.K.nun 692/2. maddesinde öngörülen kayıtsız ve şartsız muayyen bir bedelin ödenmesine ilişkin havaleyi içermeyi gözetilerek İ.İ.K.nun 170/a-2. maddesi uyarınca takibin iptaline karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde şikayetin reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir.”¹⁶

Ancak kambyo senedinin iyiniyetli üçüncü kişiye devri halinde, icra takibine geçen bu kişiye karşı şahsi definin (teminat senedi savunmasının) ileri sürülmesi mümkün değildir.

8) Kambyo senedi almak yerine takibi daha hızlı hale getirecek başka yol yok mu?

İlamsız tahliye takibi üzerine, borçlu kiracının takibe itiraz etmesi üzerine, alacaklı kiraya veren;

a) İcra mahkemesinden itirazın kaldırılması ve tahliye isteminde bulunabilir.

b) Sulh hukuk mahkemesinde temerrüt nedeniyle alacak ve tahliye davası açabilir (TBK m 315, m 362).¹⁷ Eğer önceden tahliye ve alacak için takip yapılmışsa, icra takibi TBK m 315 ve m 362'deki ihtar yerine geçer.¹⁸

c) Sulh hukuk mahkemesinde itirazın iptali ve tahliye talebinde bulunabilir.¹⁹

d) Hatta Yargıtay, kiraya verenin hem icra mahkemesinden itirazın kaldırılması ve tahliye ve hem de sulh hukuk mahkemesinden itirazın iptali ve tahliye talebini aynı anda ileri sürebileceğini kabul etmektedir.²⁰

e) Kiracıdan tahliye taahhüdü alınabilir (TBK m 352, İİK m 272-274).

f) Kiraya veren hapis hakkını kullanabilir. Taşınmaz kiralarda kiraya veren, işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan altı aylık kira bedelinin güvencesi olmak üzere, kiralanan ve kiralananın döşenmesine veya kullanılmasına yarayan taşınırılar üzerinde hapis hakkına sahiptir (TBK m 336). İİK m 270 gereği, icra dairesi üzerlerinde hapis hakkı bulunan eşyanın bir defterini yapar ve rehinleri paraya çevirme (menkul

14 - Y. 12. HD. 27.9.2017, 2016/19673, 11475.

15 - Y. 3. HD. 17.1.2019, 2017/10279, 276; Y. 6. HD. 10.12.2015, 1382/10930; Y. 19. HD. 26.1.2017, 2016/3083, 535. Kira alacağına ilişkin verilen bono nedeniyle yapılan kambyo senetlerine mahsus takip yolunda, menfi tespit davası açan kiracının bonodaki imzanın kendisine ait olmadığını iddia etmesi durumunda, TTK'da düzenlenen bonodaki zorunlu unsurların bulunup bulunmadığının tayin ve tespitinin sulh hukuk mahkemesi değil, ticaret mahkemesi tarafından yapılması gerektiğine dair, Y. 20. HD. 3.11.2015, 10542/10263.

16 - Y. 12. HD. 23.3.2010, 2009/25160, 6755.

17 - Y. 6. HD. 27.12.1996, 11890/12090, KURU, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Ankara, 2013, s. 858.

18 - KURU, s. 845, 857.

19 - Y. 6. HD. 6.6.2005, 4960/5827; YHGK 20.12.2006, 6-804/817, UYAR, s. 17758. Doktrinde İİK m 269/d hükmünde itirazın iptali davasına yönelik İİK m 67 hükmüne atıf yapılmadığından bu görüş eleştirilmektedir, KURU, s. 858.

20 - Y. 6. HD. 1.3.1999, 1342/1570; Y. 6. HD. 27.6.2006, 6286/7516, KURU, s. 858.

rehninin paraya çevrilmesi) yoluyla (İİK m 145 vd.)²¹ takip talebinde bulunması için kiraya verene on beş günü geçmemek üzere münasip bir mühlet verir.

Kira sözleşmesi imzalanırken, kira bedelini teminat altına almak isteyen kiraya veren, kiracıdan kesin süresiz ve ilk talepte ödeme kaydını içeren teminat mektubu alabilir. Ancak uygulamada, kira konusunun çok değerli ve getirisi yüksek bir taşınmaz olmadığı durumlarda böyle bir talebin karşılanması söz konusu olmaz. O nedenle, kiracıdan her durumda garantör istenmesi, özellikle kiracının şirket olduğu durumlarda şirket sahibi ve ortakları ile kira sözleşmesinden doğan borçların karşılanacağına dair ayrı bir sözleşme garanti sözleşmesi yapılmalıdır. Kira sözleşmesinden ayrı olarak TBK m 128 kapsamında düzenlenecek garanti sözleşmesinde, TBK m 603 ve TBK m 583-584 hükümleri dikkate alınarak, müteselsil müşterek borç altına girildiğinin, sorumlu olunacak miktarın, tarihin, sorumlu olacakların el yazısı ile yazılması ve hatta bunların eşlerinin sözleşmeye yazılı rızasının alınması uygun olacaktır.

9) Kira alacağını kambiyo senedi ile tahsil eden kiraya veren önceki aylara ait alacağını da almış sayılır mı?

Bir aya ait kira bedelini, kiracısının verdiği çekle tahsil eden kiraya verenin önceki aylara ait kira bedellerini de almış sayılmayacağı ve çekin TBK m 104 anlamında makbuz niteliğinde olmadığı kabul edilmelidir.²²

10) Kiracının kira bedelinin kambiyo senedi ile ödendiğine dair savunması dikkate alınır mı?

İcra mahkemesinde, kiracının kira bedelinin kambiyo senediyle ödendiğine dair savunmasına itibar edilerek, gerekirse banka kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmalıdır.²³

>“... Borçlu bankaya yaptığı ödemelere dair muhtelif tarihli banka tahsilat makbuzlarını ibraz etmiştir. Tahsilat makbuzlarında her ay on dört bin lira kira parasının alacaklı hesabına yatırıldığı anlaşılmaktadır. Alacaklı davalının duruşmadaki beyanı takip dayanağı bonolardaki miktar ve vade tarihleri, Ziraat Bankasına alacaklı hesabına aylık kira olarak yatırılan miktarlar ve yatırılış tarihlerine göre bonoların aylık kiralara karşılık olarak peşinen alacaklıya verildiğinin ve her ay kira parası olarak bankaya alacaklı hesabına yatırıldığı ve bu

suretle takip konusu bono bedellerinin kira bedeli olarak ödendiğinin kabulü ile “borçlunun itirazının kabulüne” karar verilmek gerekirken”²⁴

Kambiyo senedi ile yaptığını iddia ettiği ödemenin kira borcuna ilişkin olup olmadığının yargılamayı gerektirdiği durumlarda bu yönde araştırma yapılması gerekmez.

>“Yakıt parası, kapıcı ücreti ve elektrik giderinin hangi aylara ait olduğunun talepname ve ödeme emrinde gösterilmemiş olmasına, çek ile yapılan ödemenin bu borçlar için ödenen para olup olmadığının tespitinin muhakemeyi gerektirmesine...”²⁵

Kiracının temerrütten kurtulması için sadece kira borcu için kambiyo senedi düzenlendiğini ispat etmesi²⁶ yeterli olmayıp, bu senedin ödendiğini de ispatlaması gerekmektedir.²⁷

>“Eylül-1980 ve Ocak, şubat-1981 aylarına ait toplam (18.000) liranın haczen tahsili ve tahliye istemi ile takip yapılmış, borçlu sözleşmede kira borcu için senet verileceğinin kararlaştırıldığı senet vermekle kira borcundan kurtulduğunu, Eylül-1980 ve Ocak-1981 ayları 981/325 sayılı dosya ile takip yapıldığından mükerrer takip bulunduğunu beyanla itirazda bulunmuştur. Tetkik mercii kira bedeli karşılığında senet verildiğinden temerrüt söz konusu olamaz gerekçesiyle alacaklı talebini reddetmiş ve bu karar alacaklı tarafından temyiz olunmuştur. BK.nun 114. maddesine göre özellikle var olan bir borç için kambiyo yüklenimi altına girmek yenileme sonucunu doğurmaz. Borçlu bono vermek suretiyle kira borcunu ödenmiş sayılacağını iddia etmiş ise de içeriği açıklanan 114. maddeye göre bono düzenlemesi kira borcunu ortadan kaldırmış değildir. Dolayısıyla bonoya bağlı borç kira borcundan bağımsız ve yeni borç sayılamaz. Bono verilmesi sadece ödemelerin ne şekilde yapılacağına belirlenmesidir. Bono bedelleri ödenmediğine göre kira borcu da ödenmiş sayılamaz.”²⁸

Kiracının borçlu olduğu miktarı kanıtlar bir belge olan bononun alacaklının (kiraya verenin) elinde bulunuyor olması, kira borcunun ödenmemiş olduğunu gösterir.²⁹ Çünkü TBK m 104/3 gereği,

24 - Y. 12. HD. 16.1.1989, 1988/4705, 280, UYAR, s. 18190-18191.

25 - Y. 12. HD. 30.6.1981, 4714/6242, UYAR, s. 18131.

26 - YHGK 28.4.2010, 6-153, 232.

27 - Y. 12. HD. 20.10.2000, 14407/15500, UYAR, s. 18110; Y. 12. HD. 13.3.2001, 3369/4188, UYAR, s. 18108; KURU, s. 848-849.

28 - Y. 12. HD. 29.6.1981, 4721/6430.

29 - Y. 12. HD. 15.10.1999, 9633/12307.

21 - Hapis hakkı taşınır rehni sayıldığından (İİK m 23/1-2), kiraya veren taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte bulunacaktır, KURU, s. 889.

22 - Y. 12. HD. 24.2.1986, 1985/8408, 2068, UYAR, s. 18080.

23 - Y. 12. HD. 15.5.1986, 1985/12054, 5767, UYAR, s. 18197.

borç senedi borçluya geri verilmişse, borç sona ermiş sayılır.

Kira parası olarak kiraya verene çek göndermek, kiracıyı temerrütten kurtarmaz.

>“Taraflar arasında yapılan kira sözleşmesinde, kira parasının çekle ödeneceğine dair bir kayıt yoktur. Kira parası borcu alacaklıya götürülecek borçlardandır. Alacaklı, her ne kadar, çeklerin kira parası için gönderildiğini kabul etmişse de, çeklerden birisi 30 günlük sürenin dışında keşide tarihi taşıdığı gibi, alacaklı da bu parayı bankaya giderek tahsil etmek zorunda değildir. Alacaklıya kira parası yönünden böyle bir yükümlülük getirilemeyeceğine, bu durumda temerrüdün gerçekleşeceğine göre, tahliye yönünden alacaklı isteminin reddi isabetsizdir.”³⁰

Kira karşılığı verildiğinde uyumsuzluk bulunmayan bonoların borçluya iadesinin “ödeme” olarak değerlendirilmesi gerekir.³¹

Sonuç olarak, borçlu kiracı kira borcu için kiraya verene kambiyo senedi vermiş ve bu husus kira sözleşmesinde³² ya da kambiyo senedi üzerinde belirtilmiş veya bu durum kiraya veren tarafından kabul edilmişse, kiracı takip konusu borcu ödediğini savunabilir ve ispatlayabilir. Ancak, İİK m 269/c-1 gereği, borçlu akdi reddetmeyip kiranın ödendiğini veya sair bir sebeple istenemeyeceğini bildirerek itiraz etmiş veya takas istemişse, itiraz sebeplerini ve isteğini noterlikçe resen tanzim veya imzası tasdik edilmiş veya alacaklı tarafından ikrar olunmuş bir belge yahut resmi dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri bir makbuz veya vesika ile ispat etmeğe mecbur olduğundan, kira sözleşmesinde veya kambiyo senedinde, senedin kira borcu için verildiği yazmıyor ve kiraya veren de bunu kabul etmiyorsa, kiracı kambiyo senedinin kira borcu için verildiğini İİK m 269/c-1’deki belgelerle ispatlamak zorundadır.³³ Aksi halde kira parasının kambiyo senedi vasıtasıyla ödendiğine dair kiracının savunması dinlenmez.³⁴

11) Kambiyo senedinin bedelsiz kalması halinde

30 - Y. 12. HD. 20.10.1996, 12344/12885, UYAR, s. 18123.

31 - Y. 12. HD. 13.6.1989, 1988/14256, 8922; Y. 12. HD. 18.6.1984, 5509/7780, UYAR, s. 18190.

32 - Temerrüt ve 2 haklı ihtar nedeniyle açılan tahliye davasında, aylık kira parasının bono ile ödeneceğinin sözleşmede öngörülmüş olması halinde, bonoların bankaya tahsile verilip verilmediğinin ve ihtar gönderilip gönderilmediğinin araştırılması gerektiğine dair Y. 6. HD. 27.1.1986, 1985/15359, 712, UYAR, s. 18205.

33 - Y. 12. HD. 4.10.1983, 5129/6945; Y. 12. HD. 17.2.1083, 127/1118, UYAR, s. 17885, 18238-18239.

34 - Y. 12. HD. 11.3.1986, 1985/9125, 2626, UYAR, s. 18201.

cezai sorumluluk şartları nelerdir?

Öncelikle belirtmek gerekir ki, kira karşılığı verilen kambiyo senedinin tahliyeden sonraki süreye ait kısmının iptali gerekecektir. Eğer erken tahliye söz konusu ise, taşınmazın yeniden kiraya verildiği veya verilebileceği makul süreden sonraki döneme ait kambiyo senetlerinin iptali söz konusu olacaktır.³⁵ Kiracının açtığı menfi tespit davasında bu yönde karar verilecektir.

Kiraya verenin tahliye gerçekleştikten ve taşınmazı da üçüncü bir kişiye kiraya verdikten sonra, kambiyo senetlerini iyi niyetli üçüncü kişilere ciro yoluyla devretmesi halinde, bedelsiz senedi kullanma suçunun oluştuğu kabul edilmelidir. Bedelsiz kalmış bir senedi kullanan kimseye, şikayet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası verilir (TCK m 156).

Kiracının kira bedellerini ödediği halde, kira karşılığı verdiği senetleri geri almaması ve bunların da kiraya veren tarafından icraya konularak tahsile edilmeye çalışılması, başkasına ciro edilerek devredilmesi, bankaya tahsile verilmesi, takas-mahsup amacıyla kullanılması hallerinde, bedelsiz senedi kullanma suçunun oluşacağı açıktır.³⁶

Kiracı tarafından verilen boş teminat senedinin, kira sözleşmesine aykırı olarak kiraya veren tarafından doldurularak icraya konulması halinde de, TCK m 209’da öngörülen açığa atılan imzanın kötüye kullanılması suçu oluşur.³⁷

Senedin bedelsiz kaldığının veya anlaşmaya aykırı kullanıldığının HMK’da belirtilen ayrı durumlar dışında yazılı delil ile ispatlanması zorunludur.³⁸ Aksinin kabulü halinde ceza mahkemesi ile hukuk mahkemesi kararları arasında çelişki doğacağı gibi, borçlu TTK veya İİK gereği hukuk mahkemesine başvurmaksızın Savcılığa suç duyurusu yaparak ceza davası açmaya ve davada da katılan sıfatıyla tanık dinleterek borçtan kurtulmaya teşvik edilecektir. Bu da alacaklının ceza tehdidi altında bulunması, toplumda ekonominin güvenin sarsılması sonucunu doğuracaktır.

12) Kira alacağı için kambiyo senedi düzenlenmesinin iki haklı ihtara veya muacceliyet şartına ne gibi etkisi vardır?

Daha önce de belirttiğim üzere, kiracısından kira bedeli olarak aldığı senetleri tahsile vermeyip elinde

35 - YAVUZ, Nihat, Uygulama ve Öğretinde Kira Parasının Tespiti Davasının Esasları, Ankara, 2003, s. 187.

36 - Y. 15. CD. 23.5.2012, 2011/16427, 37695.

37 - Y. 15. CD. 21.1.2015, 2013/6938, 995.

38 - YİBK 24.3.1989, 1998/1, 2; YCGK 5.2.2013, 2012/11-1086, 40; Y. 11. CD. 8.4.2015, 2013/4969, 25164

tutan kiraya verenin kiracısına ihtar göndererek onu temerrüde düşürmesi mümkün görülmemektedir.

Takip dayanağı bonolarda vadesinde ödenmediği takdirde müteakip bonoların da muacceliyet kesbedeceği yolunda kayıt bulunması, bu senetlerin kambiyo senedi olma özelliğini etkilemez. Bu gibi kayıtlar yazılmamış sayılır. Yargıtay, süreklilik arz eden içtihatlarında, senetlerin birinin vadesinde ödenmemesi halinde diğer senetlerin muaccel olacağına ilişkin taraflar arasında, ayrıca bir sözleşme yapılması ve sözleşme ile bonolara açıkça atıfta bulunulması halinde muacceliyet koşulunun geçerli olduğunu kabul etmektedir.³⁹

Buna göre kira sözleşmesinde muacceliyet şartı varsa, kira bedelleri karşılığı alınan bonoların vadesi gelmiş sayılmalıdır.

(Önemli Not: Kira sözleşmelerine konulan muacceliyet koşulu kanunla (TBK m 346) yasaklanmıştır. Fakat 6217 SK Geçici m 2 gereği, kiracının Türk Ticaret Kanunu'nda tacir olarak sayılan kişiler ile özel hukuk ve kamu hukuku tüzel kişileri olduğu işyeri kiralalarında, 11.1.2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 346. maddesi (muacceliyet kaydına ilişkin yasak) 1.7.2012 tarihinden itibaren 8 yıl süreyle (1.7.2020 tarihine kadar) uygulanmayacaktır).

SONUÇ

Görüldüğü gibi, kira alacağı karşılığında kambiyo senedi alınması, kiraya veren aleyhine birtakım sonuçlar doğurmaktadır. Bu sonuçlardan en önemlisi, kira borcunun "götürülecek" nitelikten "aranılacak" borç niteliğine dönüşmesidir.

Bundan başka tahsilde tekerrür olmamak üzere aynı anda hem kambiyo senetlerine özgü ilamsız takip ve hem de taşınmazın tahliyesine ve kira alacağına yönelik ilamsız takip yapılması yargı kararları ile engellenmiş durumdadır.

Kira alacağının teminat altına alınması, alacak ve tahliye takibinin daha kısa sürede sonuçlandırılması, alacağa tedavül imkanı getirilmesi amaçlarıyla kiracıdan kambiyo senedi alınmaktadır.

Ancak kambiyo senetlerine özgü ilamsız takip yapılarak kiracının icra mahkemesi kararı ile tahliyesi sağlanamamaktadır.

Kira borcu karşılığı verilen çek nedeniyle cezai sorumluluğun kiracı üzerinde baskı oluşturmaması

dışında⁴⁰, mal varlığı olmayan kiracıdan alınacak kambiyo senedinin bir anlamı da yoktur.

Alacağın tedavülü alacağın temliki yoluyla sağlanabilir. Kambiyo senedinin ödenmemesi halinde, senedi ciro yoluyla devreden kiraya verenin sorumluluğu ortadan kalkmamaktadır.

Kira alacağını teminat altına almak isteyen kiraya verenin, kiracıdan kambiyo senedi almak yerine, borcu garanti edecek kimseyle garanti sözleşmesi imzalaması, kiracıdan teminat mektubu alma yollarına başvurması daha sağlıklı ve doğru olacaktır. Ayrıca kanunlarda, hapis hakkı tanınması, tahliye taahhüdü alınabilmesi, birden fazla tahliye ve kira alacağı açılabilmesi gibi kiraya vereni koruyan hükümler bulunmaktadır.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, kira borcu karşılığında kambiyo senedi alınmışsa, takip sırasında zorluklarla karşılaşmamak için öncelikle kiracıdan bu senedin ödenmesi talep edilmeli, talebin karşılıksız kaldığı belgelendirildikten sonra, ilamsız icra yoluyla alacak ve tahliye takibine geçilmelidir. Protesto edilmemiş bono veya ibraz süresi dolan çek için, kiraya verenin bir ihtar ile kambiyo senedi bedelini ödeme konusunda kiracıyı temerrüde düşürdükten sonra tahliye ve kira alacağı takibi yapılması veya icra takibinde bunları elinde bulundurduğunu bildirmesi uygun olur.

40 - Çekin karşılıksız çıkması halinde, 5941 sayılı Çek Kanunu m 5 uyarınca çek hesabı sahibinin, para ve ödenmediği takdirde hapis cezası ile cezalandırmaya, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına muhatap olması söz konusu olup, bu ceza ve yasaklar için ayrıca icra takibine girişilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak icra takibine girişilmemesi halinde, çekin hukuki yönden zamanaşımına uğraması (TTK m 814) ihtimali vardır. Çünkü, ceza şikayeti zamanaşımını kesmemektedir (TTK m 750). Yukarıda açıklandığı üzere hem kambiyo hem de ilamsız tahliye takibi aynı anda yapılamadığından, bir an önce tahliyeyi amaçlayan kiraya verenin çek takibi yapılması menfaatine uygun değildir.

39 - Y. 12. HD.20.2.2015, 2014/23, 28709.

AVUKATLIK SÖZLEŞMELERİNDE TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Av. Ömer GÜL

Avukatın Hakları ve Yükümlülükleri

Avukatlar tekel haklarına sahiptirler. Avukatlık Kanunu madde 35'te açıklanmıştır. Şöyle ki; "Kanun işlerinde ve hukuki meselelerde mütalaa vermek, mahkeme, hakem veya yargı yetkisini haiz bulunan diğer organlar huzurunda gerçek ve tüzel kişilere ait hakları dava etmek ve savunmak, adli işlemleri takip etmek, bu işlere ait bütün evrakı düzenlemek, yalnız baroda yazılı avukatlara aittir. Baroda yazılı avukatlar birinci fıkradakiler dışında kalan resmi dairelerdeki bütün işleri de takip edebilirler."

Hukumumuzda gerçek ve tüzel kişiler kendi davalarına, aleyhinde açılan davaları şahsen yürütebilirler. Netice ile gerçek ve tüzel kişilerin davalarına avukat ile beraber takip etme mecburiyeti yoktur. Baroya kayıtlı olmayan kişiler bu eylemleri gerçek veya tüzel kişi adına gerçekleştiremezler.

Sadece avukatlar dava dosyalarını ve icra işlemlerini yapabilir. Avukatlık kanunu madde 63 uyarınca; "Baro levhasında yazılı bulunmayanlar ve işten yasaklanmış olan avukatlar, şahıslarına ait olmayan dava evrakını düzenleyemez, icra işlemlerini takip edemez ve avukatlara ait diğer yetkileri kullanamazlar. Baro levhasında yazılı bulunmayanlar avukatlık unvanını da taşıyamazlar." Baro levhasında yazılı bulunmayanlar ve avukatlıktan yasaklanmış olanlar gerçek ve tüzel kişilere ait davranış kalıplarına dava evraklarına düzenleyemez icra işlemi yapamaz ve avukatların haiz olduğu yetkileri kullanamazlar. Daha basit hali ile baroya yazılı olmayan avukatlar veya kişiler avukatlık sözleşmesi yapamaz. Aksi halde bu durumdan dolayı cezalandırılırlar.

Avukatlar tanıklıktan çekinebilirler. Avukatlık kanunu madde 36 uyarınca; "Avukatların, kendilerine tevdi edilen veya gerek avukatlık görevi, gerekse, Türkiye Barolar Birliği ve barolar organlarındaki görevleri dolayısıyla öğrendikleri hususları açığa vurmaları yasaktır. Avukatların birinci fıkrada yazılı hususlar hakkında tanıklık edebilmeleri, iş sahibinin muvafakatini almış olmalarına bağlıdır. Ancak, bu halde dahi avukat tanıklık etmekten çekinebilir. Çekinme hakkının kullanılması hukuki ve cezai sorumluluk doğurmaz." Avukatlar gerekli gördükleri hallerde mahkemelerde veya soruşturma aşamasında tanıklıktan çekilebilirler. Bunun sonucunda herhangi bir cezai ve idari yaptırıma maruz kalmazlar.

Avukatlar kendilerine önerilen işi kabul edip reddetmekte özgürdürler. Avukatlık kanunu madde 37 uyarınca; "Avukat, kendisine teklif olunan işi sebep göstermeden reddedebilir. Reddin, iş sahibine gecikmeden bildirilmesi zorunludur." Maddeye göre avukat işlerini seçmekte özgürdür. Fakat bu durumu iş sahibine derhal bildirmelidir. Bu bildirimin türü belirlenmemiştir. Avukat, avukatlık sözleşmesi

çerçevesinde üstlendiği işle ilgili olarak, iş sahibinin haksız olduğunu ve bazı unsurları kendisinden saklamış olduğunu anlayınca bırakma yetkisine sahiptir.¹ Fakat istisnalar şu şekildedir; işi iki avukat tarafından reddedilen kimse, kendisine bir avukat tayinini baro başkanından isteyebilir. Tayin olunan avukat, baro başkanı tarafından belirlenen ücret karşılığında işi takip etmek zorundadır. (Avukatlık Kanunu Md. 37/2)

Bağlı bulunduğu baro tarafından adli yardım çerçevesinde görevlendirilen avukat işten çekinmek istediği takdirde 15 gün içerisinde o işin tarifede belirlenen ücretini baroya ödemek zorundadır. (Avukatlık Kanunu M. 179/3)

Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda, müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafii görevlendirilir. (CMK M. 150)

Bir avukatın ölümü veya meslekten yahut işten çıkarılması veya işten yasaklanması yahut geçici olarak iş yapamaz duruma gelmesi hallerinde, baro başkanı, ilgililerin yazılı istemi üzerine veya iş sahiplerinin yazılı muvafakatini almak kaydıyla, işleri geçici olarak takip etmek ve yürütmek için bir avukata görevlendirilir ve dosyaları kendisine devir ve teslim eder. (Avukatlık Kanunu M. 42/1)

TBB Disiplin Kurulu 20.01.2012 tarih ve 2011/551 E. 2012/24 K. Sayılı kararında; hizmet kusuru nedeniyle hastaneye zararın ödenmesini içerir ihtarname keşide edilmesi, doktor ve hastane başhekimliğinin görevi ihmal ve tedbirsizlik sonucu sakat kalmaya sebebiyet verdiğinden idari işlemlerin yapılması istemli il sağlık müdürlüğüne şikayette bulunulmasının davanın ön hazırlık işlemleri olduğunu, 2007 Eylül ayında vekaletname almasına, ihtarname ve müracaatlarda bulunmasına rağmen, 2010 Mart ayına kadar geçen zamanda dava harç ve masraflarının istendiğine dair yazılı belge de sunulmaması karşısında, ödeme yapılmadığında işin dedi edildiğini müvekkili bildirilmemesini disiplin suçu kabul etmiştir.

Avukatlar dava ve soruşturma dosyalarını inceleyebilir ve dosyadan örnek alabilirler. Avukatlık Kanunu madde 46 uyarınca; "Avukat, işlerini kendi sorumluluğu altındaki stajyeri veya yanında çalışan sekreteri eliyle de takip ettirebilir, fotokopi veya benzeri yollarla örnek alabilir. Avukatın onanmasını istemediği örnekler harca tâbi değildir. Avukat veya stajyer, vekâletname

olmaksızın dava ve takip dosyalarını inceleyebilir. Bu inceleme isteğinin ilgililerce yerine getirilmesi zorunludur. Vekâletname ibraz etmeyen avukata dosyadaki kâğıt veya belgelerin örneği veya fotokopisi verilmez." Avukatların dava ve soruşturma dosyalarını incelemesi hakkıdır ve ilgili memurlar bu hakkın temini zorundadır. Uygulamada memurların sıklıkla bu kanuna aykırı davrandığını görmekteyiz. Avukatların ısrarla Avukatlık Kanunu madde 46'yı hatırlatmalarını tavsiye ederiz. Avukat dosyadan örnek almak isterse vekaletname ya da yetki belgesini sunup bir dilekçe ile sunmalıdır. İlgili dosyanın savcısı ya da hakiminden havale almak suretiyle memur fotokopi için gerekli işlemleri yapacaktır. Soruşturma dosyaları için bedel alınmazken kovuşturma dosyaları için fotokopi ücreti alınacaktır. Fakat çağımızda artık USB flash belleklerle bu ihtiyaç giderilmektedir. Bazı hakim ve savcılar haklı olarak getirilecek USB flash belleğin daha önce kutusundan hiç açılmamış sıfır bir halde olmasına özen göstermektedir. Buradaki amaç dosyanın delil ve suretlerine erişmek olduğu için kabul edilebilir bir uygulamadır.

Avukat asıl belgelerin örneğini hazırlayabilir. Avukatlık kanunu madde 56'da "Usulüne uygun olarak düzenlenen ve avukata verilmiş olan vekaletname 52 nci maddede yazılı dosyada saklanır. Avukat, bu vekaletnamenin örneğini çıkarıp aslına uygunluğunu imzası ile onaylayarak kullanabilir. Avukatın çıkardığı vekaletname örnekleri bütün yargı mercileri, resmi daire ve kurumlar ile gerçek ve tüzel kişiler için resmi örnek hükmündedir. Asıllarının verilmesi kanunda açıkça gösterilmiyen hallerde avukatlar, takibettikleri işlerde, aslı kendilerinde bulunan her türlü kâğıt ve belgelerin örneklerini kendileri onaylıyarak yargı mercileri ile diğer adalet dairelerine verebilirler. Aslı olmayan vekaletname veya diğer kâğıt ve belgelerin örneğini onaylayan yahut aslına aykırı örnek veren avukat, üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." Hükmünü kurmuştur. Avukat aslının gerekli mercilere ibraz edilmesinin zorunlu olmadığı durumlarda, aslı kendisinde bulunması kaydıyla her cins kâğıt ve belgeyi aslı gibidir şeklinde yapabilir. Ancak avukat asıl olan belgenin elinde bulunmaması halinde bir belgeyi aslı gibidir şeklinde onaylamamalıdır. Aksi halde avukat üç yıl ile altı yıl arası hapis cezası ile cezalandırılır. Bu kovuşturma uzlaştırma kapsamında olmayacaktır. Ayrıca avukat etkin pişmanlık hükümlerinden de faydalanamayacaktır. Avukatın çıkaracağı vekaletname örneğinde; vekaletnameyi düzenleyen merciin adı, kayıt numarası, düzenleme tarihi ile avukatın adı, soyadı, vergi numarası, imzası ve ayrıca vekil edenin adı, soyadı, adresi ve yetki kapsamının ne olduğunun

1 - Ruhi, C., Ruhi, A. C., *Avukatlık Sözleşmesi ve Avukatlık Ücreti ve Vekalet Ücreti (Birinci Baskı)*, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2018, S. 36.

bulunması zorunludur.²

Yargıtay 3. HD 19.09.2017 tarih ve 2017/136 E. 2007/193 K. Sayılı kararında; kira sözleşmesine dayalı tahliye davasında, kira sözleşmesinin aslının dosyaya sunulmasının zorunlu olmadığı, taraflar arasında sözleşmenin imzalandığı konusunda da uyuşmazlık bulunmadığından, avukatın onaylayarak sunduğu örneğe göre işlem yapılması gerektiğini içtihat etmiştir. Avukat tebliğat gönderebilir. Avukatlık kanunu madde 56/4 uyarınca; "Avukatlar, vekalet aldıkları işlerde, ilgili yargı mercii aracılığı ile ve bu yargı merciinin tebliğat konusunda bir kararı olmaksızın, diğer tarafa adli kağıt ve belge tebliğ edebilirler. Tebliğ edilen kağıt ve belgelerin birer nüshası, gerekli harc, vergi ve resim ödenmek şartıyla, ilgili yargı merciinin dosyasına konur." Avukat, vekil olarak takip ettiği işlerle ilgili olarak, belge karşılığında diğer tarafa tebliğat yapabilir. Bu durumda tebliğ edilen belgenin bir nüshası, gerekli harç, vergi ve resim ödenmek şartı ile ilgili yargı mercii dosyasına konulur.

Avukatın olur vermesiyle ancak ikinci bir avukat görevini yapabilir. Avukatlık kanunu 172. Madde uyarınca; "İş sahibi, ilk anlaşmayı yaptığı avukatının yazılı muvafakatı ile, başka avukatları da işin kovuşturma ve savunmasına katabilir. İş sahibi, ilk avukatın muvafakatını kendisine tevdi veya tebliğ edilecek bir yazı ile en az bir haftalık süre vererek talep eder. Avukat bu süre içinde cevap vermemişse muvafakat etmiş sayılır. İlk avukatın muvafakat etmemesi halinde, vekalet akdi kendiliğinden sona erer. İş sahibi, muvafakat etmeyen avukata ücretin tamamını ödemekle yükümlüdür. İlk avukatın muvafakatı ile işin başka avukatlar tarafından da takibi halinde iş sahibi, ilk avukatın ücretinden kısıntı yapamaz." İş sahibi o üç avukata kadar Avukatları vekâletlendirip dosyalarda işlem yaptırabilir. Bu durum savunma hakkının gereği ve dahilindedir. İlk vekaletname verilen avukatla ikinci veya üçüncü vekaletname verilen avukat arasında fark olmayacaktır. Fakat ikinci veya başka bir avukat devreye girdiğinde iş sahibi bu durumu ilk avukatına haber vermelidir. İlk avukat bu duruma müsaade ederse ortada bir sorun kalmayacaktır fakat muvafakatname vermediği halde ilk avukat yerine ikinci avukatın vekâletlendirilmesi sonucu o ilk avukatın görevi sona erer. İş sahibi ilk avukata muvafakatının tebliğ edecek yazı ile bir hafta süre vererek talep eder. Eğer avukat susarsa kabul etmiş anlamına gelmektedir. İlk avukat her durumda ücretinin tamamına hak kazanır.

Avukatlar yaptıkları ya da yapacakları işler için

ücret talep edebilirler. Avukatlık Kanunu madde 173 uyarınca belirlenmiştir. "Sözleşmede aksine bir hüküm yoksa, kararlaştırılan avukatlık ücreti yalnızca avukatın üzerine almış olduğu işin karşılığı olup, mukabil dava, bağlantı ve ilişki bulunsu bile başka dava ve icra kovuşturmaları veya her türlü hukuki yardımlar ayrı ücrete tabidir. Avukata tevdi edilen işin yapılması veya yapıldıktan sonra sonucunun alınması için gerekli bütün vergi, resim, harc ve giderler iş sahibinin sorumluluğu altında olup, avukat tarafından ilk istekte avukata veya gerektiği yere ödenir. Bu harcamaların avukat tarafından yapılabilmesi için, yeteri kadar avansın iş sahibi tarafından verilmiş olması gerektir. Avukatın iş için yapacağı yolculuk masrafları ve bulunduğu yerden ayrılma tazminatı, anlaşma gereğince iş sahibi tarafından ayrıca ödenir. Bu giderler peşin olarak ödenmedikçe avukat yolculuğa zorlanamaz. Bu hükmün aksine sözleşme yapılabilir." Avukatlar avukatlık hizmetini ücret karşılığında yapar. Ücretsiz bir avukatlık hizmeti verilmesi ve Avukat Asgari Ücret Tarifesinde belirlenen ücretin altında ücret alınması yasaktır. Bu yasağa aykırı olarak ücret tahsis eden veya etmeyen avukatlar disiplin soruşturmasına maruz kalır.

Avukat gerekli gördüğü takdirde istifa edebilir. HMK madde 81 ve 82 uyarınca belirlenmiştir. "Vekilin azli veya istifasının, mahkeme ve karşı taraf bakımından hüküm ifade edebilmesi için, bu konudaki beyanın dilekçeyle bildirilmesi veya tutanağa geçirilmesi ve gerektiğinde ilgisine yapılacak tebliğat giderinin de peşin olarak ödenmesi zorunludur. İstifa eden vekilin vekâlet görevi, istifanın müvekkiline tebliğinden itibaren iki hafta süreyle devam eder. Vekilin istifa etmiş olması hâlinde, vekâlet veren davayı takip etmez ve başka bir vekil de görevlendirmez ise tarafın yokluğu hâlinde uygulanacak hükümlere göre işlem yapılır. Yukarıdaki fıkralarda yer alan hususlar, istifa eden vekilin istifa dilekçesi ile birlikte vekâlet verene ihtaren bildirilir." Ek olarak Avukatlık Kanunu madde 41 uyarınca belirlenmiştir. "Belli bir işi takipten veya savunmadan isteği ile çekilen avukatın o işe ait vekâlet görevi, durumu müvekkiline tebliğinden itibaren onbeş gün süre ile devam eder. Şu kadar ki, adli müzaharet bürosu yahut baro başkanı tarafından tayin edilen avukat, kaçınılmaz bir sebep veya haklı bir özürü olmadıkça, görevi yerine getirmekten çekinemez. Kaçınılmaz sebebin veya haklı özürün takdiri avukatı tayin eden makama aittir." Maddelere göre avukat tek taraflı irade beyanıyla görevinden istifa edebilir. Avukat istifa etmek istiyorsa mahkemeye dilekçe ile bildirmeli veya duruşmada tutanağa geçirilmek üzere beyanda bulunmalıdır. Avukat istifa etse de görevi 15 gün boyunca devam eder. İş sahibine tebliğinden 15 gün sonra avukat müvekkili

2 - Atilla Özen, *Avukatlık Hukuku*, Seçkin Yayıncılık (Güncellenerek Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı), İstanbul, 2019, S. 157.

adına hiçbir işlem yapamaz.

Avukatın iş sahibine olan yükümlülükleri şu şekildedir; İş sahibinin talimatına uyma (TBK M. 505)

Özen ve sadakat yükümlülüğü (TBK M. 506)

Doğruluk ve onur içerisinde görev yapma (Avukatlık Kanunu M. 34) Bilgi verme ve sadakat yükümlülüğü Sır saklama yükümlülüğü (Avukatlık Kanunu M. 36 ve CMK M. 46)

Üstlenmiş olduğu işi sonuna kadar takip etme (Avukatlık Kanunu M. 171)

Hesap verme

Tazminat ödeme (Avukatlık Kanunu M. 40)

Haklarla yükümlülüklerin kesiştiği maddeler yukarıda açıkça anlatılmıştır. Fakat kesişmeyen yükümlülükler açıklanmaya muhtaçtır. Avukat iş sahibinin talimatlarına uymalıdır. TBK madde 505 şöyledir. "Vekil, vekâlet verenin açık talimatına uymakla yükümlüdür. Ancak, vekâlet verenden izin alma imkânı bulunmadığında, durumu bilseydi onun da izin vereceği açık olan hâllerde, vekil talimattan ayrılabilir. Bunun dışındaki durumlarda vekil, talimattan ayrılırsa, bundan doğan zararı karşılamadıkça işi görmüş olsa bile, vekâlet borcunu ifa etmiş olmaz." İş sahibinin sözleşmeye dayalı olarak belirtilen işi avukatın nasıl göreceği ve yürütebileceğini belirleyen tek taraflı irade beyanına talimat denmektedir. İş sahibi talimatını avukat yerine getirmeden geri alabilir veya değiştirebilir. O iş sahibinin önerilerini ve O tavsiyelerini talimat olarak değerlendirmemek gerekir. Talimat avukata sıkı sıkıya bağlıdır. Elbette ki talimatın iyi niyete, kamu düzenine, ahlaka ve dürüstlük kurallarına aykırı olmaması gerekir. Talimat iş sahibinin aleyhine olursa avukat bu durumu derhal iş sahibine bildirmelidir. Talimat yazılı olarak bildirilirse avukat için ispat açısından önemi büyüktür. Aksi halde meydana gelen zararı karşılamak durumunda kalabilir. Müvekkil, vekaletin icrası hususunda detaylar vermek zorunda değildir. Müvekkil dava açılması, kanun yoluna başvurulması gibi temel temsil yetkisini vermiş ya da örneğin uygun bir sulh akdedilmesi, elverişli icra tedbirlerinin yürütülmesi gibi hedefi belirtmiş ve avukata icra tarzı ve çeşidi konusunda serbesti tanımış olması halinde, yapılan iş amaca ve güven ilkesine uygun olmalıdır.³

İş sahibi avukattan güvenilir ve onurlu olmasını bekleyecektir. Avukat Kanunu Madde 34 şöyledir. "Avukatlar, yüklendikleri görevleri bu görevin kutsallığına yakışır bir şekilde özen, doğruluk ve onur içinde yerine getirmek ve avukatlık unvanının gerektirdiği saygı ve güvene uygun biçimde davranmak ve Türkiye Barolar Birliğince belirlenen

meslek kurallarına uymakla yükümlüdürler." Avukat uluslararası mukayeseli hukukta da belirtildiği üzere doğru, dürüst, ilkeli, kendisinden yanlış bir şey yapması beklenmeyecek, onurlu bir kişi olarak belirtilir. Bu onurlu ve ilkeli olma kavramları avukat olmanın da şartıdır. Bu sebeple iş sahibi de bir avukattan bunları bekleyecektir. Avukat hiçbir işe garanti vermemelidir. Ancak tahminini belirtebilecektir. Sadece sonuca ulaşmak için gayret gösterecektir.

İş sahibi avukatlık sözleşmesine konu olan işin yapılışı hakkında bilgi ve hesap vermek zorundadır. Sadakat yükümlülüğünü yani müvekkilinin menfaatine olan işlemleri yapmakla yükümlüdür. Avukat kendi davranışına, güven prensibine göre dikkate alınması gereken ifa amacına göre ayarlamak zorundadır. 1

İş Sahibinin Hakları ve Yükümlülükleri

İş sahipleri ücretini ödediği tarafı oldukları sözleşmeye dayanarak işin sadakatle ve özenle yapılmasını ister. TBK 506. Madde şöyledir. "Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür. Ancak vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir. Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür. Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır." Avukat iş sahibinin işlerini gerekli özeni göstermekle yükümlüdür. Özenli bir şekilde yapmadığı halde sözleşme ihlali söz konusu olur. Bu ihlal karşısında iş sahibi maddi veya manevi zarar görürse avukat bu zararı tazmin etmekle mükelleftir. Eğer başka bir avukat yetki belgesiyle bu ihlali gerçekleştirirse yetki belgesiyle ihlali gerçekleştiren ve vekaletname ilişkisiyle bağlı olan avukat zarardan müteselsil olarak sorumlu olacaktır. Avukat aldığı işi müvekkilinin yani iş sahibinin haklarını ve çıkarlarını en üst seviyede muhafaza edip uygulamakla mükelleftir.⁴ Avukat bilgi, beceri ve davranışlarıyla, hem müvekkilinin, hem mahkemelerin, hem de meslektaşlarının saygısını kazanmalıdır.⁵ "Soruşturma evresinde, ifade almada en çok üç avukat hazır bulunabilir. Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından yürütülen kovuşturmalarda, duruşmada en çok üç avukat hazır bulunabilir." Görüldüğü üzere iş sahibi soruşturma evresinde ve kovuşturma aşamalarında en çok üç avukatla savunma yapabilecektir.

4 - Atilla Özen, *Avukatlık Hukuku, Seçkin Yayıncılık (Güncellenerek Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı), İstanbul, 2019, S. 167.*

5 - Süleyman Çetin, *Derya Ateş, Avukatlık ve Noterlik Hukuku (Birinci Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, S. 109.*

3 - Güner, S., *Avukatlık Sözleşmesi ve Ücreti, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2014, S.54.*

İş sahibi avukatını azil hakkına sahiptir. HMK 81. Maddede açıklanmıştır. "Vekilin azli veya istifasının, mahkeme ve karşı taraf bakımından hüküm ifade edebilmesi için, bu konudaki beyanın dilekçeyle bildirilmesi veya tutanağa geçirilmesi ve gerektiğinde ilgisine yapılacak tebligat giderinin de peşin olarak ödenmesi zorunludur." Sözleşme serbestisi olduğu üzere avukatlık sözleşmesinin tarafları da tek taraflı irade beyanlarıyla sözleşmeyi feshedebileceklerdir. Avukatın istifa hakkı olduğu kadar, iş sahibi de azletme hakkına sahiptir. Azlin haklı veya haksız olması avukatın kazanacağı ücretin akıbetini de belirleyecektir. Haksız ve gerekçesiz bir biçimde yapılan ve bildirimle mukteditir azil geçerli olacaktır.

İş sahibinin avukata olan yükümlülükleri şu şekildedir; Vekalet verme (HMK madde 73)

Ücret ödeme (Avukatlık Kanunu M. 163 ve 164)

Masraf ve avans verme (Avukatlık Kanunu M. 173)

Bilgi ve belge temin etme

İş sahibinin adres değişikliğini bildirme (Avukatlık Kanunu M. 175)

Haklarla yükümlülüklerin kesiştiği maddeler yukarıda açıkça anlatılmıştır. Fakat kesişmeyen yükümlülükler açıklanmaya muhtaçtır. Avukat iş sahibi adına işlemler yapabilmek için vekaletnameye ihtiyaç duyacaktır. HMK m. 73 şöyledir. "Davaya vekâlet, kanunda özel yetki verilmesini gerektiren hususlar saklı kalmak üzere, hüküm kesinleşinceye kadar, vekilin davanın takibi için gereken bütün işlemleri yapmasına, hükmün yerine getirilmesine, yargılama giderlerinin tahsili ile buna ilişkin makbuz vermesine ve bu işlemlerin tamamının kendisine karşı da yapılabilmesine ilişkin yetkiyi kapsar." Ayrıca bazı davalar avukat aracılığıyla açılacaksa özel yetki gerek gerekebilir. Avukatın davalarda işlem yapabilmesi için o yetkileri de içeren özel vekaletname düzenlenmesi gerekir. Vekaletnameler Türkiye'de noterler yurtdışında ise konsolosluklar aracılığıyla düzenlenebilecektir.

TBB Disiplin Kurulu 31.03.2018 tarih ve 2018/21 E. 2018/327 K. Sayılı kararında; vekaletnamenin düzenlenmesinin o işi mutlaka avukatın kabul ettiği anlamına gelmediğine, salt dosya incelemek için bile vekaletnamenin istenebileceğine karar vermiştir.

Yargıtay 13. H.D. 19.10.2011 tarih ve 2011/5751 E. 2011/14679 K sayılı kararında; vekil edenin henüz ücret hususunda anlaşma sağlanmadan vekaletnamenin mahkemeye sunulduğu savunması karşısında akdin esaslı unsurlarında tam anlaşma sağlamadan vekaletname veren müvekkilin dolayısıyla bunun sonucunda da kendisinin katlanması gerektiğini icap ettiğini içtihat etmiştir.

Avukat ve iş sahibi arasında düzenlenen sözleşmede aksi bir hüküm yoksa, iş sahibi avukatın yapacağı

masrafları ve avansı vermekle yükümlüdür. Avukatlık Kanunu m. 173 şöyledir. "Avukata tevdi edilen işin yapılması veya yapıldıktan sonra sonucunun alınması için gerekli bütün vergi, resim, harc ve giderler iş sahibinin sorumluluğu altında olup, avukat tarafından ilk istekte avukata veya gerektiği yere ödenir. Bu harcamaların avukat tarafından yapılabilmesi için, yeteri kadar avansın iş sahibi tarafından verilmiş olması gerektir. Avukatın iş için yapacağı yolculuk masrafları ve bulunduğu yerden ayrılma tazminatı, anlaşma gereğince iş sahibi tarafından ayrıca ödenir. Bu giderler peşin olarak ödenmedikçe avukat yolculuğa zorlanamaz. Bu hükmün aksine sözleşme yapılabilir." Masrafların açıklaması açıkça yazılacağı makbuz düzenlenmesi suretiyle ya da hesaba yatırılması gerekir. İşin sonunda avanstaki kalan ücret müvekkile iade edilmelidir.⁶

TBB Disiplin Kurulu 19.07.2014 tarih 2014/265 E. 2014/449 K. Sayılı kararında; avukata tevdi edilen işin yapılması veya yapıldıktan sonra sonucunun alınması için gerekli bütün vergi, resim, harç ve giderlerin iş sahibinin sorumluluğu altında olduğu, yargılama giderlerinin avukat tarafından karşılanmasının meslektaşlar arasında haksız rekabete yol açıcı nitelikte olduğu karar altına alınmıştır.

TBB Disiplin Kurulu 01.06.2018 tarih 2018/347 E. 2018/573 K. Sayılı kararında; masraf avansı olarak ödenen paralardan yapılan harcamalarla ilgi hesap istenilmesi üzerine, hesap istenilmesi üzerine, hesap dökümünde istenilen gider belgesinin ibraz edilmeyerek dosyadan çıkarılabileceğinin müvekkile bildirilmesini, meslek kurallarına aykırı olduğuna karar verilmiştir.

İş sahibi adres değişikliğini avukata bildirmek durumundadır. Avukatlık Kanunu m. 175 şöyledir. "İş sahibinin verdiği vekaletnamede yazılı adrese avukat tarafından yapılacak her tebliğ, kendisine yapılmış sayılır. Adres değişiklikleri en geç üç gün içinde iş sahibi tarafından taahhütlü mektupla avukata bildirilir. İş sahibinin adresine gönderilecek yazıların tebliğ edilememesinden veya adres değişikliklerinin bildirilmemesinden doğan sorumluluk iş sahibine aittir." İş sahibinin iradesiyle noterde düzenlenen vekaletnamede iş sahibinin adresi ve telefon bilgileri de yer alır. Eğer adres değişikliği olacaksa bu adres değişikliği avukata bildirilmelidir. Adres değişikliğinden doğan sorumluluk eğer bu bildirimi yapmazsa iş sahibine aittir.

6 - Atilla Özen, *Avukatlık Hukuku*, Seçkin Yayıncılık (Güncellenerek Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı), İstanbul, 2019, S. 240

ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ, ÖMER HASAN AHMET EL BEŞİR DAVASI VE SONUÇLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME¹

Av. Dr. Berkant YEKELER²

ÖZ

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin uluslararası barışın sağlanmasındaki etkinliği her geçen gün artmaktadır. Uluslararası Ceza Mahkemesi, bu rolü küresel güç merkezlerine karşı bağımsız ve özerk olabildiği ölçüde ve ele aldığı davalardaki kararlarının sonuçları ile ortaya koyacaktır. Mahkemenin, devletlerarasında yaşanan sorunları bir savaş yaşanmasına gerek kalmadan çözmesi mümkündür.

Bu çalışmada, anılan mahkemenin baktığı davalar içinde bir devlet başkanına karşı açılmış ilk dava olması nedeniyle Omar Hassan Ahmad Al Bashir davası ve sonuçları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Ceza Mahkemesi davaları, Ömer Hasan Ahmet El Beşir davası.

1. GİRİŞ

İkinci Dünya savaşı sonrasında kurulan Birleşmiş Milletler örgütünün temel amacı devletlerarasında çıkabilecek çatışma ve savaşları önlemek olmuştur. Küreselleşmenin etkisindeki dünyada yaşanan çatışmaların türü, devletler arasında yaşanmaktan ülke içi çatışmalara doğru kaymaya başlamıştır. Bunun temelinde, 1970'lere yaklaşıırken sömürge anlayışının son bulmasıyla birlikte Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin yıkılmasını takiben ortaya çıkan devletlerin iç işleri ve yönetsel yapılarında yaşadıkları yapısal sorunları aşamamaları olduğu söylenebilir. Önceki dönemlerde yaşanan devletlerarası savaşların yerini, günümüzde iç çatışma ve iç savaşlar almış gözükmemektedir.

Bu çatışma ve iç savaşlardan etkilenen insanların temel insan haklarının korunmasının uluslararası topluluğun bütününe ortak sorumluluk üstlenmesini gerektiren dramatik bir hal alması, devletlerin egemenlik anlayışında bir takım önemli değişimleri de beraberinde getirmiştir.

Uluslararası topluluğun bu sorumluluğunu yerine getirirken ceza

¹ - Makale, yazarın 2021 yılında "Öteki Egemen" adıyla kitap olarak yayınlanan doktora tezinden derlenmiştir.

² - Serbest avukat, Bursa Barosu.

hukuku temelinde kullandığı araçlardan birisi de Uluslararası Ceza Mahkemesidir. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin kurulduğu günden bu yana ele aldığı dava sayısı 28'dir (yirmi sekiz) (ICC, 2019). Bu davalardan altı tanesi bu çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla sonuçlanmış olup diğerleri halen devam etmektedir.

Bu çalışmada, devam etmekte olan davalardan sanığı devlet başkanı sıfatı taşıyan ilk (ve şu an için tek) dava olan Omar Hassan Ahmad Al Bashir (El Beşir) davası, küreselleşmenin etkisindeki dünyada iç çatışma ve iç savaşların giderek artmasına bağlı olarak devletlerin iç işlerine karışmama anlayışının değişmesi ışığında incelenerek sonuçları üzerinde durulacaktır.

2. DEVLETLERİN İÇ İŞLERİNE KARIŞMAMA ANLAYIŞININ DEĞİŞİMİ İŞIĞINDA ÖMER HASAN EL BEŞİR (EL BEŞİR) DAVASI

Sudan'da yaşanan etnik köken farklılıkları temelli vahşet nedeniyle Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün Sudan'a müdahalesinin sonrasında, bu ülkede yaşanan olayların sorumlularının Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi aracılığıyla Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne havale edilmesini takiben özellikle o dönemde görevde olan cumhurbaşkanı Ömer Hasan Ahmed El Beşir ile ilgili yürütülen yargılamalar ve bunun doğurduğu sonuçların incelenmesinden önce, devletlerin iç işlerine karışmama anlayışının değişiminin Afrika ülkelerindeki etkisine Sudan Devleti özelinde değinilmesinin, El Beşir davasının sonuçlarının değerlendirilmesinde önemli bir yeri olacağı düşünülmüştür.

2.1. Farklılaşan Egemenlik Anlayışının Afrika Ülkelerine Etkisi ve Sudan Cumhuriyeti'nde (Darfur'da) Yaşananların Arka Planı

Afrika ülkelerinden Ruanda'da tanık olunan insanlığa karşı işlenen suçların, Yugoslavya'da yaşanan benzer suçlarla ilgili ceza yargılaması yapmak üzere kurulan ceza mahkemesi ve Uluslararası Adalet Divanı'nca insanlığa yönelik suç olduğu kabul edilen Srebrenitsa katliamının ve Kuzey Atlantik Paktı'nın 1999 senesinde gerçekleştirdiği hukuki açıdan ihtilaflı operasyonunun soğuk savaş döneminden önce kabul gören devletlerin iç işlerine müdahil olmama fikrini farklı bir yönden en ele alarak sorgulama sürecini başlattığı söylenebilir (Arsava, 2013: 83).

2.1.1. Farklılaşan Egemenlik Anlayışının Afrika Ülkelerine Etkisi

Uluslararası barış ve güvenliği sağlamak için ikinci Dünya savaşı sonrasında kurulan Birleşmiş Milletler,

kuvvet kullanımına izin vermezken, devletlerarasında savaş ve çatışma yaşanmamasını, yaşanması halinde ise bir şekilde sona erdirmeyi hedeflemiştir. Ancak küreselleşmenin etkilerinden sakınamayan dünyada yaşanan çatışmaların türü, devletler ve ülkelerarası olmaktan, ülkelerin kendi alanlarında yaşadıkları içsel çatışmalara doğru kaymıştır. Bu durumun asli nedenlerinin başında, 1970'lere doğru gelirken sömürgeciliğin bitmesi ile 1990 sonrasında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin yıkılmasını takiben ortaya çıkan yeni devletlerin kendi iç karışıklık ve yönetsel aksaklıklarını aşamaması olması olduğu söylenebilir. Bu yeni devletlerin yaşadıkları dahili çatışma ve iç savaşlar, önceki dönemlerde yaşanan devletlerarası savaşların yerini almış gözükmektedir. Yaşadıkları iç çatışmalar sırasında, bu durumdaki devletlerin vatandaşlarının temel insan haklarının korunmasının uluslararası topluluğun bütününün ortak sorumluluk üstlenmesini gerektiren dramatik bir hal alması, devletlerin egemenlik anlayışında bir takım önemli değişimleri de kaçınılmaz olarak beraberinde getirmiştir.

Günümüzde devletlerin egemenlik hakları, vatandaşlarına karşı olan sorumluluk ve yükümlülükleri bağlamında da yeniden sorgulanmakta ve değerlendirilmektedir. Bireylerin uluslararası hukukta birtakım hakların süjesi olarak varlık bulması insan hakları ve uluslararası ceza hukukundaki gelişmelerin bir sonucudur. İnsan haklarının ağır şekilde çiğnenmesine tanık olunması karşısında uluslararası topluluk buna tepkisz kalamayacaktır (Halatçı Ulusoy, 2013: 270).

Devletlerin egemenliği konusunda değişen bu anlayış sonrasında geline nokta, örneğin son dönemde Afrika ülkelerinde yaşanan "Arap Baharı" denilen mitingler, protestolar, halk ayaklanmaları, silahlı çatışmalar ve iç savaşlarda işlenen uluslararası suçlara, uluslararası toplum Birleşmiş Milletler aracılığıyla müdahalede bulunmuştur. Bunun sonucunda suç faillerinin Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne havale edilerek işledikleri suçlar yüzünden yargılanmaları istenmiştir. Sudan Cumhuriyeti, bu süreçte en dikkat çekici örneklerden biri olmuştur. Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne taraf olmadığı halde bu ülkenin vatandaşı olan kimi siyasetçilerinin mahkemede yargılamasının önünün açılması, BM Güvenlik Konseyi'nce, Mahkeme kuruluş statüsünün bunu öngören maddesine istinaden aldığı bir kararla gerçekleşmiştir.

2.1.2. Sudan Cumhuriyeti'nde (Darfur'da) Yaşananların Arka Planı

Beş yüz civarında farklı etnik köken barındıran ve

kendi içinde yüz küsur ayrı dil kullanan Sudan halkı, bu mozaığa rağmen kendini sadece güney ve kuzey olarak iki farklı şekilde kimliklendirmektedir. Kuzeylilerin kimliklerinin içeriği mensubu oldukları kabileleriyle değil Arap kültürüyle olan ilişkileriyle oluşurken, Güneylilik, hayli belirgin kabile kimliğiyle birlikte aslen Kuzey'e karşı dirençte bir birleşme noktası olarak ifadesini bulmaktadır (Gürkan, 2014: 83).

Yukarıda ifade edilen kuzey-güney arasındaki kimliksel ayrışma dışında, ülkede mevcut sosyo-ekonomik koşulların Darfur sorununun sürmesinin ve derinleşmesinin diğer etkenleri olarak nitelendirilmesi mümkündür. Darfur bölgesindeki sosyal yapı, kabilelerin iştigal konularına göre bölünmüştür. Merkezi yönetimce özellikle 1970'lerde hayvancılığın öncelendiği politikalar uygulamaya konulmuştur. Buna bağlı olarak artan canlı hayvan popülasyonu nedeniyle daha çok otlak alanına gereksinim kaçınılmaz bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, yaşamları hayvan yetiştiriciliğine bağlı olan Darfur'un kuzey kısmındaki konar-göçer kabileler ile ziraatla geçinen güneyli kabileler arasında arazi ve su kaynaklarına sahip olabilmekten doğan çatışmalar yaşanmasına neden olmuştur. Başlangıçta bu nedene dayanan çatışmalar daha sonra kabileler arası çatışmalara dönüşmüştür. Merkezi hükümetin bu çatışmaları durduracak çözümler üretememesi, yaşanan sürecinin genişleyip derinleşerek çıkmaz bir yola girmesine neden olmuştur (Tabanlı, 2017: 90).

Sudan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının ilan edildiği 1956 tarihinden sonra ülkedeki koşulların, öncesindeki Birleşik Krallık sömürge dönemine oranla anlamlı bir değişim gösterdiği söylenemez. Bağımsızlık kazanıldıktan sonraki birkaç yıl içinde bu sefer ülkenin güney bölümünün bağımsızlaşmak için harekete geçmesi nedeniyle başlayan iç çatışmalar, o zaman görevde olan Cumhurbaşkanı Numeyri tarafından güneylilerle varılan antlaşmanın imzalandığı 1972'ye değin farkı yoğunluklarda Ülkenin kuzeyi ile güneyi arasında yaşanan iç savaş 1972'de bağitlanan "Adis Ababa Antlaşması" sayesinde bir müddet sürmüştür. Ülkede 1969'da gerçekleşen askeri darbe sonrasında, "Adis Ababa Antlaşması"nın hükümsüz kılındığı 1983 senesinde güney ile yaşanan çatışmalar yeniden başlamıştır. Bu durum Kapsamlı Barış Anlaşması'nın imzalandığı 2005'e kadar sürmüştür (Tabanlı, 2017: 91).

Ülkenin seçimle işbaşına gelmiş o zamanki yasal hükümeti 1989 yılında gerçekleştirilen bir darbeyle devrilmiştir. Darbenin mimarı Ö. H. A. El Beşir,

yasama ve yürütme yetkilerinin tamamını, kurduğu "Devrim Komuta Konseyi'nde topladıktan sonra meclisi dağıtmış, demokratik sitemin vazgeçilmez örgütleri olan siyasal partilerin tamamını feshederek ülkenin artık İslam Hukuku'yla yönetileceğini açıklamıştır. 1993 yılına gelindiğinde kendisince kurulmuş "Devrim Komuta Konseyi'ni de fesheden Ö.H.A. El Beşir, kendisini devlet başkanı olarak ilan ederek yasama ve yürütme güçlerini bu sefer şahsi kontrolü altına almıştır. En son 1996'ya kadar hiçbir rakibi olmadan girdiği seçimleri her seferinde kazanan Ö.H.A. El Beşir, yasama ve yürütme organlarını, kendi anlayışına uygun çalışacak şekilde kurduğu "Ulusal Kongre Partisi" üyeleri içinden oluşturarak Sudan Cumhuriyeti'nin siyasal yapısını monist parti anlayışı üzerine oturtmuştur. Ö.H.A. El Beşir'in monist parti yönetimi, 1998'e gelindiğinde İslam'ın Sudan Cumhuriyeti'nin dininin ve yasama sürecinin tek dayanağı olduğunu kabul eden anayasa düzenlendikten sonra kısıtlı da olsa başka siyasal parti kurulmasına izin verilmesiyle birlikte kuramsal olarak sonlanmış, ancak eş zamanlı olarak diğer tüm rejimlere oranla Araplaştırma ve İslamlaştırma ciddi oranda fazlaştırmıştır (Dalar, 2013: 7-11).

Yapılan halk oylamasından çıkan sonucu takiben ülkenin güney kesimi Sudan'dan ayrılarak bağımsız olma kararı almıştır. 9 Temmuz 2011, bağımsızlığın resmen ilan edildiği tarih olmuştur. İlan edilen bağımsızlığın, ortaya çıkan ülkeler üzerinde bir dizi ağır sonuçları olmuştur.

Sudan ilk bakışta "Arap" kuzey ile "Afrikalı" güney temel ayrımıyla bölünmüştür. Fakat ülkenin bu iki bölümünün dini, alt etnik ve konuşulan dil yönünden farklı aidiyetlerinin bulunması ilave sorunlara neden olmuştur. Ayrılma sonrasında yapılan yeni yapılanmalar, her iki ülkenin yaşayanları bakımından ölümlerin ve yerinden edilmelerin yaşandığı ikilemleri yoğunlaştırmıştır. 2011'den itibaren Güney Sudan, yaşanan iç çatışmalarda on binlerce insanın ölümüne, iki milyon civarında kişinin yer değiştirmesine veya yakındaki ülkelere sığınmak zorunda kalmasına ve milyonlarca insanın da açlık tehlikesi altına girmesine tanık olmuştur (OHCHR, 2019).

Ülkenin bir kısım yöneticilerinin doğrudan veya dolaylı olarak neden oldukları bu dramatik sonuçlar karşısında, Sudanlıların temel insan haklarının korunabilmesi için uluslararası topluluğun bütününün ortak sorumluluk üstlenmesi kaçınılmaz olmuştur.

3. OMAR HASSAN AHMAD AL BASHİR (EL BEŞİR)

DAVASI

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Roma Statüsünden kaynaklanan yetkisine dayanarak aldığı 1564 sayılı karar uyarınca, BM. Genel Sekreteri K. Annan "Uluslararası Darfur Soruşturma Komisyonunu" kurmuştur. Komisyonun bölgede varlığını tespit ettiği şiddet nedeniyle Darfur'da yaşanan durumun Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne yönlendirilmesini tavsiye etmesi üzerine, Konsey, aldığı 31 Mart 2005 tarih ve 1593 numaralı kararla 1 Temmuz 2002'den bu yana Darfur'da olan durumu Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne havale edilmiştir.

3.1. Dava Öncesi Soruşturma Komisyonu Tespitleri

Komisyonun çalışması yaklaşık üç ay üç sürmüştür. Bu süreçte Sudan'da faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve hükümet birimlerinin yetkilileriyle bir dizi temasta bulunularak Darfur'da soykırım da dâhil olmak üzere bireysel cezai sorumluluk doğuran savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve diğer uluslararası nitelikli suçların işlenip işlenmediği anlaşılmaya çalışılmıştır. Komisyon, olayların yaşandığı kesimde hükümet kuvvetleri, Cancavidler olarak anılan Arap kökenli milisler ve isyancı gruplar olmak üzere birbiriyle çatışma içinde üç temel grubun varlığını belirlemiştir. Komisyon, hazırladığı raporunda çatışmaların cereyan ettiği bölgede Sudan Hükümetine bağlı güçlerle Arap milisler arasındaki ilişkinin varlığının net olarak görüldüğüne işaret etmiştir.

Komisyonun elde ettiği bulgularına göre, sivillere karşı aralarında fark gözetilmeksizin saldırılar gerçekleştirilmiştir. Sivillere karşı gerçekleştirilen bu saldırıların arkasında, Komisyon raporunda bölgedeki varlıklarına işaret edilmiş olan isyancıların, hükümetle iş birliği içindeki milislerin ve doğrudan hükümet birliklerinin bulunduğu da ayrıca kayıt altına alınmıştır. Bu saldırıların detay incelemesinde hükümet güçleri ile kendileriyle iş birliği içindeki milislerin yöneldikleri asli hedefin siviller olduğu tespit edilmiştir. Siviller, saldırılarını aslen merkezi otoriteye yöneltmiş olan isyancıların hedefleri arasında nadiren yer almışlardır. Görevli komisyon, saldırılarla ilgili yaptığı incelemenin sonucunda Sudan hükümet güçleri ile kendilerinin kontrol ve iş birliğine tabi kıldıkları özellikle Cancavidler olarak anılan Arap kökenli milislerin fazla sayıda olayda savunmasız sivillere yönelip onların köy ve yaşam alanlarını yerle bir ettiklerini, bu durumun uluslararası insancıl hukuk kaide ve prensipleriyle çatışma olarak algılanabilecek seviyeye varmış olduğu sonucuna varmıştır. Komisyon, inceleme

yaptığı bölgede tespit ettiği şiddet biçimlerinden birisinin ilk sırada sistematik tecavüz filleri olmak üzere özellikle genç kızlara yönelik cinsel şiddet içeren eylemler olduğunu da raporunda belirtmiştir. Bu eylemlerin Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsündeki "soykırım suçu" niteliğinde olup olmadığı açısından irdelenmesi önemlidir. Darfur'daki sorun için "soykırım" nitelendirmesini kullananlar buna gerekçe olarak, belirli bir hedef kitleye ("etnik gruba") yönelik gerçekleştirilen öldürme olaylarının önceden planlanmış ve belirli bir sistem dâhilinde gerçekleştirilmiş olmasını göstermişlerdir. Bu açıdan bakıldığında, mağdurlara yönelik insani yardım çalışmalarını önlemeye çalıştığı için Sudan hükümetinin özellikle Darfurluları ortadan kaldırmayı amaçladığı ileri sürülmüştür. Başka bir iddiaya göre ise tamamen insani nedenlerle bölgede bulunan yardım görevlilerine, bu amaçla hizmet sunmak üzere gerek duydukları ve ülke içinde yer değiştirebilmelerine olanak sağlayan izin belgelerinin düzenlenmesinde Sudan Hükümeti'nin engeller ve zorluklar çıkartıp, süreci bu şekilde kesintiye uğratarak geciktirmiştir. (Öztürk, 2008: 1).

Darfur'da yaşananlar için "soykırım" nitelemesinde bulunmayı tercih etmeyenler de kendi açılarından bazı tezler ileri sürmüşlerdir. Darfurluların belirli bir etnik ya da dini bir grup olarak kabul edilemeyeceği bu tezlerden ilkidir. Bölgedeki mağduriyet Darfurlular dinsel veya kökensele aidiyet veya kimlikleri nedeniyle değil, yaşadıkları bölgenin Sudan Hükümeti'ne yönelik tehdit oluşturan gruplarca kullanılması nedeniyle yaşanmıştır. Tezlerden ikincisine göre ise doğrudan ölümler şimdiye değin yaşanan ölümlerin %35'ini oluşturmaktadır. Yerlerini terk etmek zorunda kalanların sayısı da doğrudan ölümlerin sayısının on yedi katı kadardır. Sudan Hükümeti'nin ve ilgili görevlilerinin neden oldukları zorluklar ve çıkarttığı engeller nedeniyle ihtiyaç olan yerlere zamanında ve yeterince insani yardım ulaştırılamaması sonucunda dolaylı ölümler yaşanmasından da sorumlu tutulmalıdırlar. Afrika Birliği, Birleşmiş Milletler ve başkaca uluslararası yardım kuruluşlarından yiyecek, tıbbi malzeme, ilaç ve benzeri yardımların sağlanmasını Sudan Hükümeti ve onun doğrudan veya dolaylı desteğindeki gruplar engellemişlerdir (Öztürk, 2008: 1).

BM Komisyonunun yerinde yaptığı gözlemlere ve araştırmaya dayalı raporunda varılan kanaate göre Sudan Hükümeti'nin tespit edilen eylem ve politikaları barışa ve insanlığa karşı suç işlemek olsa da Sudan Hükümetinin bu eylemleri nedeniyle bir "soykırım" politikası güttüğü sonucu çıkartılamaz.

Raporda tespit edilen suçların Sudan Hükümeti ve onun desteğindeki illegal gruplarca işlendiğinde kuşku bulunmadığı ifade edildikten sonra, ülkedeki merkezi hükümetin soykırım niyet ve kastının bulunduğu açıkça ortaya konmuş olması şartıyla gerçekleştirilen eylemlerin "soykırım" olarak nitelendirilebileceği, aksi halde böyle bir nitelendirmenin dayanaksız kalacağını / doğru olmayacağı belirtilmiştir. Araştırma komisyonu, Sudan Hükümeti'nin (yetkililerinin) gerçekleştirilen katliamlarda bir grubu açıkça yok etmek özel kastıyla hareket ettiğinin tespit edilememiş olması nedeniyle "soykırım" eyleminden değil "insanlığa karşı gerçekleştirilen eylemlerden" sorumlu tutularak haklarındaki yargılamanın sadece bu yönden yapılması gerektiği sonucuna varmıştır.

Araştırma komisyonunca varlığı tespit edilen yukarıda belirtilmiş eylemlerin faileri hakkında Sudan adalet sisteminin aslen büyük bir hassasiyetle yapması gereken tahkikatı yapmakta yetersiz ve isteksiz olması karşısında planlı ve geniş çapta işlendiği belgelerle tespit edilen bu "insanlık suçları" ile ilgili hesabının sorulabilmesi için uluslararası yargı sürecinin devreye girmesi gerektiği belirtilmiştir. Komisyon, bu düşüncesinden hareketle sanıkların yargılamalarının "Roma Statüsü" m. 13/b'ye istinaden Uluslararası Ceza Mahkemesinde yapılmasını tavsiye etmiştir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Komisyon'un bölgede varlığını tespit ettiği şiddet nedeniyle Darfur'da yaşanan durumun Uluslararası Ceza Mahkemesine yönlendirilmesini tavsiye etmesine bağlı olarak, 1 Temmuz 2002'den bu yana Darfur'da yaşandığı tespit edilen durumu, aldığı 1593 sayılı ve 31 Mart 2005 tarihli kararla Uluslararası Ceza Mahkemesine yönlendirmiştir.

3.2. Davanın Açılması

B.M. Güvenlik Konseyi'nden yapılan başvurunun ardından Uluslararası Ceza Mahkemesi savcılığınca Darfur hakkındaki Uluslararası Soruşturma Komisyonunun raporlarına ve çeşitli kaynaklardan topladığı binlerce belgeye dayanarak soruşturma başlatılması için yasal şartların yerine getirildiği sonucuna varılarak 6 Haziran 2005 tarihinde Omar Hassan Ahmad Al Bashir hakkında soruşturma açılmış, 14 Temmuz 2008 tarihinde de tutuklanması talebiyle Uluslararası Ceza Mahkemesi dairesine başvurulmuştur.

Konuyu görüşen Mahkemenin 1 numaralı Duruşma Öncesi Dairesi'nin tutuklama için talep ettiği ek deliller, savcılık tarafından 17 Kasım 2008'de

sunulmuştur. Sunulan ek delilleri de değerlendiren 1 numaralı Duruşma Öncesi Dairesi, 4 Mart 2009'da "insanlığa karşı suç" ve "savaş suçu" işlediği iddiasıyla 6 Ekim 1993'ten beri Sudan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı görevini yürütmekte olan Omar Hassan Ahmad Al Bashir hakkında tutuklama emri çıkartılmasına hükmetmiştir.

Savcılığın, 1 numaralı Duruşma Öncesi Dairesi'nin soykırım suçlamasıyla ilgili olarak tutuklama emri çıkarmama kararına itiraz etmesi üzerinde konuyu görüşen Temyiz Dairesi, tutuklama emrinin soykırım suçunu da kapsayacak şekilde genişletilip genişletilmeyeceğine karar vermesi için dosyayı Duruşma Öncesi Dairesine yönlendirmiştir.

Duruşma Öncesi Dairesi, Temyiz Dairesince belirlenen şekilde ispat standartlarını dikkate alarak yaptığı incelemede ülkede yaşayan ve Fur, Zaghawa ve Masalit isimleriyle anılan etnik gruplarını kısmen de olsa ortadan kaldırmaya özgü bir kasıtlı eylemlerde bulunduğu inanmak için yeterli sebeplerin bulunduğu sonucuna varmış ve Omar Hassan Ahmad Al Bashir hakkında 12.07.2010 günü "soykırım" suçu nedeniyle ikinci bir tutuklama emri çıkartılmasına karar vermiştir (ICC, 2019).

3.3. El Beşir Hakkındaki Resmi Suçlamalar

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nce El Beşir'e karşı resmi olarak yöneltmiş beş ayrı "insanlığa karşı suç", iki ayrı "savaş suçu" ve üç ayrı "soykırım suçu" suçlaması vardır. Bu suçlamaların dayanağı, Roma Statüsü'nün 25 (3) (a) maddesinde ön görülen bireysel cezai sorumluluktan hareketle kendisinin iddia edilen suçların işlenmesinde dolaylı / ortak fail olduğunun düşünülmesine yetecek miktarda somut delil bulunmasıdır.

Omar Hassan Ahmad Al Bashir'in "insanlık aleyhinde" işlediği iddia edilen beş suç ve bunların Roma Statüsünde tanımlandığı madde numaraları şunlardır: 1) "Cinayet" (7/1/a), 2) "İmha etme" (7/1/b), 3) "Zorla transfer" (7/1/d), 4) "İşkence" (7/1/f), 5) "Tecavüz" (7/1/g). İşlediği iddia edilen iki "savaş suçu" ve bunların Roma Statüsünde tanımlandığı madde numaraları şunlardır: 1) "Kasıtlı olarak sivil bir nüfusa veya düşmanlıklara katılmayan münferit sivillere yönelik saldırıların yönlendirilmesi" (8/2/e/(i)), 2) "Eşya yağması" (8/2/e/(v)). İşlediği iddia edilen üç "soykırım suçu" ve bunların Roma Statüsünde tanımlandığı madde numaraları ise şunlardır: 1) "Öldürerek soykırım" (6-a), 2) "Ciddi bedensel veya zihinsel zarara neden olarak soykırım" (6-b), 3) "Grubun fiziksel yıkımını meydana getirecek şekilde hesaplanan yaşam koşullarını her hedef

grubuna kasıtlı olarak uygulayarak soykırım" (6-c) (ICC, 2019).

3.4. El Beşir'in Resmi Suçlama Kapsamında İşlendiği İddia Edilen Suçlar

Uluslararası Ceza Mahkemesi ilgili dairesi (1 Nolu Duruşma Öncesi Dairesi), aşağıda belirtilen olayların varlığına inanmak için makul nedenlerin bulunduğunu ve El Beşir'in bu olaylarda dolaylı fail olarak hareket ettiğini değerlendirmiştir (ICC, 2019):

1) Mart 2003'ten, en az 14 Temmuz 2008 tarihine kadar, Darfur'da Sudan Hükümeti (GoS) ile özellikle Sudan Kurtuluş Hareketi-Ordusu [SLM-A] ile Adalet ve Eşitlik Hareketi [JEM] gibi bazı organize silahlı gruplar arasında uluslararası nitelikte olmayan uzun süredir devam eden silahlı bir çatışma yaşanmıştır.

2) Nisan 2003'ten kısa bir süre sonra El Fasher havaalanına, El Beşir ve diğer üst düzey Sudan'lı siyasi ve askeri liderlere yapılan saldırının ardından bunlar Darfur'da Sudan Hükümetine karşı olan [SLM-A] ile [JEM] ve bunların gibi olan başkaca silahlı gruplara yönelik yürütülecek ortak bir askeri operasyon üzerinde anlaşmışlardır.

3) Bu askeri operasyonun merkezinde, Darfur'da Sudan Hükümeti'ne karşı olan örgütlü silahlı gruplara yakın olduğu düşünülen sivil Darfur nüfusunun bir kısmına (özellikle Fur, Masalit ve Zaghawa kabilelerine) yöneltilen yasadışı saldırılar bulunmaktadır. Askeri operasyon, Sudan Silahlı Kuvvetleri ve müttefikleri Janjaweed milisleri, Sudan Polis Kuvvetleri, Milli İstihbarat ve Güvenlik Servisi [NISS] ve İnsani Yardım Komisyonu [HAC] da içinde olmak üzere GoS kuvvetleri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu süreç en az 14 Temmuz 2008 tarihinde UCM Savcılık Başvurusunun BMGK'ne sunulması tarihine kadar sürmüştür.

4) Bu askerî harekât sırasında GoS kuvvetlerince insanlığa karşı suç, soykırım ve savaş suçları özellikle aşağıda belirtilen şekillerde işlenmiştir:

- Fur, Masalit ve Zaghawa kabileleri mensubu sivilin yaşadığı kasaba ve köylerde sistematik bir taarruz eylemi izleyen yasadışı saldırılar;
- Öncelikle yukarıda belirtilen kabilelere mensup binlerce sivilin cinayet ve imha eylemlerine maruz bırakılması;
- Öncelikle yukarıda belirtilen kabilelere mensup binlerce sivil kadının tecavüz eylemlerine maruz bırakılması;
- Öncelikle yukarıda belirtilen kabilelere mensup yüz binlerce sivilin zorunlu transfer işlemlerine maruz

bırakılması;

- Öncelikle yukarıda belirtilen kabilelere mensup sivilin işkence eylemlerine maruz bırakılması;

- Öncelikle saldırdıkları yukarıda belirtilen kabilelerin mensuplarının yaşadıkları kasaba ve köylerin su kuyularının kirletilmesi ve GoS ile müttefik olan diğer kabilelerin üyelerinin, daha önce bu kabilelerin mensuplarının yaşadıkları köylerde ve topraklarda yeniden yerleşmeye teşvik edilmesi.

5) Sudan Devleti Başkanı ve Sudan Silahlı Kuvvetleri Baş Komutanı olan El Beşir, ortak planın tasarımı ve uygulamasını koordine etmekte önemli rol oynamıştır.

6) El Beşir ayrıca Sudan Devleti Silahlı Kuvvetleri ve müttefikleri Janjaweed milisleri, Sudan Polis Kuvvetleri, NISS ve HAC dâhil olmak üzere Sudan Devleti'nin tüm fiili gücünü tam kontrolü altına alarak GoS tarafından gerçekleştirilen askerî harekâtın uygulanmasını koordine etmenin çok ötesine geçen bir rol oynamıştır.

7) El Beşir, bu yetkilerini GoS askerî harekâtının uygulanmasını güvence altına almak için kullanmıştır.

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin 1 numaralı Duruşma Öncesi Dairesi, tüm bu nedenlerle Omar Ahmad Hassan Al Bashir'in "Masalit" "Fur" ve "Zaghawa" etnik gruplarını kısmen yok etmek için özel bir kasıtlı faaliyetlerde bulunduğunu kabul etmek için gereken yeterli sebeplerin bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Aleyhine verilen tutuklama emirlerine rağmen hala serbest olan Omar Ahmad Hassan Al Bashir'in, tutuklanarak Hollanda'daki Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne getirilmesi beklenmektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesi 1 numaralı Duruşma Öncesi Dairesi, toplamda 12 (on iki) kişiye bu davaya katılmaya yetkili mağdur statüsünü vermiştir. Uluslararası Ceza Mahkemesi, bazı devletlerin El Beşir'i tutuklama ve teslim etme taleplerine uymaması karşısında belirlediği bir dizi önlemleri Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne ve Taraf Devletler Kurulu'na (ASP) iletmıştır (ICC, 2019).

4) ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ'NİN SUDAN DEVLETBAŞKANI OMAR AHMAD HASSAN AL BASHIR HAKKINDA YAPTIĞI YARGILAMANIN SONUÇLARI

Uluslararası Ceza Mahkemesi savcılığının Darfur'da işlenen suçlarla ilgili resmi soruşturması savcı Luis Moreno Ocampo tarafından 6 Haziran 2005 tarihinde başlatılmıştır. Bu kapsamda hazırlanan tahkikat dosyası Gana'lı yargıç Akua Kuenyehia'nın başkanı

olduğu Mahkemenin 1 Numaralı Ön Yargılama Dairesi'ne gönderilmiştir. Bu andan itibaren Ahmad Harun (Sudan Eski İçişleri Bakanı, Ali Kushayb (Cancavidler'in sözde lideri) ve Omar Ahmad Hassan Al Bashir'e (Sudan'ın görevdeki Devlet Başkanı) yönelik olarak Mahkeme Statüsünde düzenlenmiş "tecavüz", "cinayet", "sivil nüfusa saldırı", "insanlık dışı eylem", "işkence", "yağma" ve "insanlık onuruna aykırı eylem" suçlamalarının failleri oldukları iddiası nedeniyle toplam elli bir "savaş suçu" ve "insanlığa karşı suç" nedeniyle tutuklama kararı çıkartılmıştır. Sudan Hükümeti'nin yöneltilen suçlamaları ve iddiaları reddedip "Uluslararası Ceza Mahkemesi" ile iş birliğini yapmaya yanaşmaması nedeniyle adı geçen sanıkların hiçbirisi henüz tutuklanamamıştır. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Bahr Idriss Abu Garda hakkında mahkemeye gelmesi yönünde çıkarttığı getirtme kararı, adı geçenle ilgili dosyanın bu aşamada dava konusu olmamasına mahkeme hakimlerince karar verilmesi üzerine hukuki anlamını yitirmiştir. Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcılığı Darfur soruşturmasında kaydedilen ilerlemeler konusunda BM Güvenlik Konseyi'nin 1593 sayılı kararı uyarınca Konsey'e her altı ayda bir rapor sunmaktadır (ICC, 2019).

Mahkemenin 1 numaralı Ön Yargılama Dairesi 4 Mart 2009 tarihinde Omar Ahmad Hassan Al Bashir'in "insanlığa karşı suçlar", "savaş suçları", "işkence" ve "tecavüz" suçlarından yargılanması için tutuklanması yönünde karar vermiştir. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin ilk kez halen görevi devam eden bir devlet başkanı (Omar Ahmad Hassan Al Bashir) hakkında verdiği bu tutuklama kararına Mahkeme savcılığı tarafından itiraz edilmiştir. İtiraz gerekçesi, El Beşir'in diğer suçlar yanında soykırım suçları bakımından da yargılanması gerekirken tutuklama gerekçeleri arasında "soykırım" suçunun gösterilmemiş olmasıdır. Savcılık, Darfur'da yaşanan olayların "Soykırımın Önlenmesi Sözleşmesi" nin ilgili maddeleri gereğince "soykırım" suçlarının belirleyici niteliklerini karşıladığını beyan ederek konuyu mahkemenin Uluslararası Ceza Mahkemesi Temyiz Dairesi'ne taşımıştır. Savcılığın ileri sürdüğü temyiz argümanlarını dikkate alan temyiz dairesi, vaki itirazları makul görerek Omar Hassan Ahmad Al Beşir'in iddia olunan diğer suçlar yanında soykırım suçları nedeniyle de yargılanmasını uygun bulmuş ve Mahkemenin 1. Ön Yargılama Dairesi'nin kararını gözden geçirmesinin uygun olacağını belirtmiştir. 1. Ön Yargılama Dairesi, Temyiz Dairesinin verdiği bu karar üzerine, Omar Hassan Ahmad Al Bashir'in Darfur'da işlenen soykırım suçları nedeniyle de yargılanmak üzere tutuklanmasına 12 Temmuz 2010

tarihinde hükmetmiştir. (ICC, 2019).

Omar Hassan Ahmad Al Bashir, hakkında tutuklama kararı verilmesinin ardından, tutuklama müzekkeresinin "üzerine yazılan mürekkep kadar değeri olmadığını" ifade ederek Mahkeme Başsavcısının maketini yakan binlerce destekçisinin tezahüratı eşliğinde dans etmiştir (BBC, 2009:1). Omar Hassan Ahmad Al Bashir'in 1993 yılından beri elinde bulundurduğu Sudan Hükümet Başkanlığı, ülkede 2019 yılında yaşanan bir darbe sonrasında sona ermiştir. Sudan Hükümeti, kendisine yöneltilen yoğun uluslararası baskılara rağmen Uluslararası Ceza Mahkemesine teslim etmeye yanaşmadığı Ahmad Harun'un, 2009 yılının mayıs ayına kadar İnsani İşlerden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmasına izin vermiştir. Ahmad Harun, 12 Temmuz 2013 tarihine gelindiğinde ise El Beşir tarafından ülkenin Kuzey Kordofan valisi olarak görevlendirilmiştir (Tabanlı, 2017: 98).

Sudan Hükümeti taraftarı olan "Cancavidler" in sözde başkanı olan Ali Kushayb ise önce 2008 yılının Nisan ayında Sudan'da gözaltına alınmış fakat daha sonra salıverilmiştir. Sudan'daki resmi makamların 2008 yılının Ekim ayındaki ifadesine göre sözde lider Kushayb yeniden tutuklanmıştır. Ancak kendisinin nerede tutulduğu konusunda herhangi bir bilgi mevcut değildir. (Gettleman, 2008:1)

Sudan Hükümeti, hem üzerinde yoğunlaşan Uluslararası baskıları minimize edip biraz rahatlayarak tepkileri azaltmak, hem de "Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargısını etkisiz kılmak amacıyla Darfur'daki olayların yargılamasını yapmak üzere göstermelik olduğu rahatlıkla söylenebilecek "Özel Ceza Mahkemesi" kurmuştur. İnsan Hakları İzleme Örgütünün kayıt altına aldığı üzere 11 Haziran 2007 tarihi itibarıyla bu mahkemeye sadece alt rütbeli kişilerin sanık olarak suçlandığı yalnızca on üç dava sunulmuştur. Bu sanıklara bir takım adi suçlardan (örneğin hırsızlık) başka herhangi bir suçlama; örneğin, insanlığa karşı işlenen suçlar veya savaş suçları yöneltilmemiştir. (Dalar, 2013: 20-21).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin veto hakkına sahip daimî beş üyesi ise konuyla ilgili farklı tutum içine girmişlerdir. Fransa, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri bu sanıklar hakkında insanlığa karşı işlenen suçlar veya savaş suçları gibi ağır suçlar edeniyle de dava açılması gerektiği görüşünü taşıırken, hayli geniş bir yelpazede Sudan ile güçlü ekonomik ilişkileri bulunan Çin Halk Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu bu sanıklar hakkındaki yargılamanın ertelenmesinin gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Örneğin Sudan'ın

ticaret yaptığı ülkeler arasında Çin Halk Cumhuriyeti birinci sıradadır. Sudan'ın sattığı petrolün %64'lük kısmını Çin Halk Cumhuriyeti satın almaktadır. Sudan'da Çinli firmalarca gerçekleştirilmiş büyük petrol sektörü yatırımları mevcuttur. Çin'in Sudan'ın ikiye bölünmesine, bu ülkede yaptığı yatırımlarının heba olmaması ve petrol kaynaklarının %80'ine yakın bölümünün de ülkenin güneyde bulunması nedeniyle karşı çıkmış olduğu çok belirgindir. Çin, bölünmeyi takiben ortaya çıkan her iki devletle de stratejik bir denge anlayışı gereği yakın ve çok yönlü ekonomik ilişkiler kurarak mevcut ve olası çıkarlarını koruma gayreti içindedir. Başta batılı ülkeler olmak üzere Darfur'da yaşananlar ve bunun karşısında Sudan Hükümeti'nin sergilediği sert tutuma karşılık olarak, batılı ülkelerin bu ülkeye ambargo uygulamaya başlayarak ülkeyi terk etmelerinin ardından Çin Halk Cumhuriyeti ile Sudan arasındaki başta ekonomik ve askeri olmak üzere birçok alandaki ilişkiler dostluk düzeyine ulaşmıştır. Çin, yaşadığı iç savaş sırasında Sudan'a silah sağlayan ülkeler sıralamasında birinci sırada olmuştur. Çin'in bu tutumu Darfur katliamına dolaylı da olsa destek verdiği eleştirilerine muhatap olmasına neden olmuştur (Tabanlı, 2017: 99).

BM güvenlik Konseyi'nin beş daimî üyesi olan Çin, Rusya, Fransa, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın en büyük silah imalatçıları ve satıcıları oldukları malumdur (Shah, 2013: 1). Dünya barışını korumak ve bozulduğunda tesis etmek adına hareket eden BM Güvenlik Konseyi'nin daimî üyelerinin tamamının ironik bir biçimde dünya silah ticaretinin başat devletleri oldukları dikkate alındığında, bu devletlerin dünya barışına kalıcı katkı sağlayacak kararlar verecek "Uluslararası Ceza Mahkemesi" önünü açarak etkinliğini artırması konusunda ne kadar istekli olabilecekleri elbette tartışmalıdır. Bu nedenle, "Uluslararası Ceza Mahkemesi" ile BM Güvenlik Konseyi arasındaki ilişkinin, Mahkemenin baskı altına alınmasına olanak vermeyecek bir formülle güncellenmesine acilen gereksinim olduğu tartışmasıdır.

SONUÇ

Sudan / Darfur'da yaşanan insanlık trajedisi karşısında uluslararası toplum duyarsız kalmamış ve sürece bir şekilde dahil olmuştur. BM Güvenlik Konseyi'nce Darfur'daki olayların araştırılması için bir komisyon kurulması istenmiştir. Olayların yaşandığı yerlerde yapılan araştırma ve gözlemlerin sonucunda hazırlanan Komisyon Raporunda belirtildiği üzere, Darfur'daki durum Konsey'in 31 Mart 2005 tarihli ve 1593 sayılı kararı kararıyla

1 Temmuz 2002'den sonrasını içerecek şekilde Uluslararası Ceza Mahkemesine havale edilmiştir. El Beşir davası, Uluslararası Ceza Mahkemesinin, Statü'yü onaylamamış devletlerin vatandaşları hakkında da yargılama yetkisini kullanabileceğini göstermesi bakımından önemlidir. Yaşanan iç savaşın ardından ülkenin eski İçişleri Bakanı Ahmad Harun, "Cancavidler" in sözde lideri Ali Kushayb ve Sudan Devlet Başkanı Omar Hassan Ahmad Al Bashir haklarında "ırza tecavüz", "cinayet", "sivil insanlara saldırmak", "insanlık dışı eylem" gerçekleştirmek, "işkence yapmak", "yağmalama" ve "insanlık onuruna aykırı eylemde bulunmak" kategorilerinde yer alan toplam 51 (elli bir) adet savaş suçu ve insanlığa karşı suç nedeniyle tutuklama kararı verilmiştir.

Ancak gerek Sudan Hükümeti'nin ileri sürülen iddiaları ve Uluslararası Ceza Mahkemesi ile işbirliği yapmayı kabul etmemesi, gerekse devletlerin siyasi ve ekonomik çıkarları doğrultusunda hareket etmeyi tercih etmeleri nedeniyle sanıkların tutuklanmaları yönündeki kararın infazı konusunda hedeflenen sonuçlar elde edilememiştir. Buna rağmen, El Beşir hakkındaki tutuklama kararı bir devlet başkanına yönelik olması bakımından ilk örnektir.

Bu dava, BM Güvenlik Konseyi'nin daimî üyeleri arasında görüş ayrılıklarına neden olması noktasında Uluslararası Ceza Mahkemesinin uluslararası sistemde yansımaları olan, uluslararası adalet ve barışı sağlamaya yönelik bir mahkeme ve barış görüşmelerinde üretken ama dolaylı bir oyuncu olma potansiyeline sahip olduğunu da ortaya koymuştur.

Yine bu dava göstermiştir ki, Uluslararası Ceza Mahkemesi, insanlığı ilgilendiren ağır suçları işleyen kişiler hakkında konum ve statüleri her ne olursa olsun yargılama sürecini işletmeye yönelik hukuki ve etik amaçları olan bir mahkemedir. İnsan haklarının savunulması için desteklerini göstermek isteyen ülkeleri kendi tarafında toplayabilir.

El Beşir davasının ortaya koyduğu bir diğer sonuç ise özellikle sanıkların tutuklanarak duruşmaların yapıldığı La Haye'de (Hollanda) sanık sandalyesine oturtulmasında anahtar rolün kendisine değil devletlerde olduğudur. Anahtar rol Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde olmadığı sürece, mahkemenin kuruluş statüsünde öngörülen hedefleri somut yargılama sürecinde gerçekleştirerek suçun mağdurları ve dünya kamuoyu açısından tatmin edici bir sonuca ulaşılması kolay olamayacaktır. Anahtar rolün Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde olabilmesinin vazgeçilmez şartlarından biri de kendi örgütlenmesi içinde diğer devletlere karşı gerçek

anlamda bağımsız bir kolluk gücüne sahip olmasıdır.

Her şeye rağmen devletler temel insan hak ve hürriyetlerini sağlayıp bunu devamlı kılabilirdikleri takdirde oluşacak barış ve güven ortamı, dünyayı daha yaşanılabilir kılacaktır. Bu huzur ve güven ortamını bozan suçluların cezalandırılmasında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (henüz çözümlenmemiş bazı sorunlarla karşı karşıya olsa da) katkısı göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

Arsava, F. (2013). *Libya Örneğinde İnsan Haklarının Korunması İçin Yapılan Askeri Müdahale*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD), 4 (12), 81-97.

BBC (2009), *Sudan Liderine Tutuklama Kararı*, www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2009/03/090304_sudan_bashir.shtml, 04.03.2009, Erişim Tarihi: 01.06.2019.

Dalar, M. (2013). "Tarihsel Ve Siyasal Boyutuyla DARFUR: Çatışma, İnsani Kriz, Uluslararası Müdahale Ve Barış Şansı" IMPR RAPOR, Ankara.

Gettleman, J. (2008). *Sudan Arrests Militia Chief Facing Trial*, The New York Times, 13.10.2008, <http://www.nytimes.com/2008/10/14/world/africa/14darfur.html>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.

Gürkan H. (2014), *Modernleşme Sürecinde Afrika'nın İki Büyük Krizi: Ruanda ve Darfur Meseleleri Üzerine Bir İnceleme*, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or

Turkic, 9 (4), 469-491.

Halatçı Ulusoy, Ü. (2013). *Uluslararası Hukuk Açısından Libya ve Suriye Örneğinde Koruma Sorumluluğu*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD), 4 (14), 269-297.

OHCHR (2019). *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR)*, <http://www.ohchr.org/EN/Countries/AfricaRegion/Pages/SSIndex.aspx>, Erişim Tarihi: 01.07.2019.

Öztürk, H. (2008). *Darfur veya Bir Krizi İsimlendirme Sorunu*, Bilge İnsanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM), <http://www.bilgesam.org/incele/736/-darfur-veya-bir-krizi-isimlendirme-sorunu/>, Erişim Tarihi: 01.07.2019.

ICC (2019). www.icc-cpi.int/Pages/cases.aspx, Erişim Tarihi 01.07. 2019.

ICC (2019). www.icc-cpi.int/darfur/albashir, Erişim Tarihi 01.07.2019.

ICC (2019). www.icc-cpi.int, Erişim Tarihi: 01.07.2019.

Shah, A. (2013). *The Arms Trade is Big Business*, Global Issues, 05.07.2013., <http://www.globalissues.org/article/74/the-arms-trade-is-big-business>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.

Tabanlı, F. (2017). *Uluslararası Ceza Yargılamalarına Başlanabilmesinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Rolü ve Sudan Örneği*, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 2 (1), 79-104.

HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE İÇ (ULUSAL) TAHKİMDE HAKEMLİK

Av. Arb. Murat GÜNEY

Bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan tahkim uyuşmazlık çözüm yönteminde, kurumun en önemli unsurlarından biri olarak hakem veya hakem kurulu yer almaktadır.

Hakem kavramı, kanunun yasaklamadığı hususlarda taraflar arasında doğmuş veya doğacak ihtilafların bir sözleşme gereğince devlet yargısına başvurulmaksızın hallinde taraflar veya tarafların ya da kanunun yetki tanımış olduğu kişi ve kurumlarca tayin edilmek yoluyla görevlendirilen kişi veya kişiler olarak tanımlanabilir.

Hakeme tanınmış bulunan karar verme yetkisi sebebiyle bir hakim niteliğini kazandığını savunanlar olduğu gibi, aslında bir yargı görevi yerine getirmekle beraber çok farklı sebeplerle bir hakimnin niteliklerinden farklı niteliğe haiz olduğu da yaygın olarak ileri sürülmüştür.

Gerçekten de mahkemelerin kuruluşu ancak bir yasa ile olanaklı iken, hakem ise yetkisini taraflar arasındaki sözleşmeden almakta ve bu sıfatını o davadan sonra kaybetmektedir. Hakemlerin taraflardan aldığı yetki uyarınca yerine getirdiği hizmet bir yargılama işlemi olmakla beraber, bu durum hakemlere asla bir mahkeme sıfatını kullanma yetkisi tanımamaktadır. Bu sebeple, özellikle doktrinde hakem heyetlerinin tahkim mahkemesi olarak nitelendirilmesi de yaygın olarak eleştirilmiştir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 412. maddesinde tahkim sözleşmesi tarifine yer verilmekle beraber, tahkim uygulamasında sıkça kullanılan hakem sözleşmesi kavramına yönelik bir düzenleme yer almamıştır.

Herhalde hakem sözleşmesinin kuruluşu bakımında aynı tahkim sözleşmesinde olduğu gibi borçlar hukukuna tabi olduğunda bir şüphe yoktur. "Kural olarak hakem sözleşmesi taraflar ile hakemler arasında yapılan iki yanlı sözleşmelerden olup BK'nun hükümlerine tabidir." (Yargıtay 15. HD. 31/11989-2806E. -308K.)

HMK'nda kimlerin hakem olabileceği hususunda kesin bir sarahat bulunmamaktadır.

Kural olarak, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunan herhangi bir kişinin hakem olarak seçilebileceği söylenebilir de, HMK'nun hakem olabilmek için bazı objektif kıstaslar aradığına dair hükümler içerdiği de görülmektedir. Nitekim HMK 436 ve 439 md. hükümlerine bakıldığında, hakemlerin asgari ölçüde de olsa hukuk bilgisine sahip olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Öte yandan asıl hakem tayinine yönelik tek sınırlamanın kanunun 416/1-d maddesinde düzenlendiği görülmektedir. Bu hüküm gereğince, taraflar aksini kararlaştırmamış ve hakem mahkeme tarafından birden fazla kişi arasında seçilecekse en az birinin kendi alanında beş yıl ve daha fazla kıdeme sahip bir hukukçu olması gerekmektedir.

Buna ilaveten, taraflar arasındaki eşitlik ilkesi gereği, kural olarak seçilecek hakemin tarafsız, yani taraflara göre üçüncü kişi durumunda bulunması gerektiği tabiidir. Cinsiyet veya fiziksel bir noksan ya da mutlaka Türk tabiiyetinde bulunmak hakem olarak seçilebilmeye engel olmamakla beraber, tarafların temsilcileri ya da vekillerinin hakem olarak sayılabilmeleri olanaklı bulunmamaktadır.

Hakem sözleşmesinin hukuki niteliği doktrinde tartışılmakla beraber, baskın görüş bunun bir vekalet akdi ilişkisi olduğu yönündedir. Nitekim YİBK'nun 13/5/1964 tarihli 1-3 sayılı kararında da bu konuya değinilerek, taraflar ile hakem arasındaki münasebetin özel hukuk alanına giren hizmetle ilgili bir akit olduğu nitelenmesi yapılmıştır. Yargıtay'ın sonraki kararlarında da taraflar arasındaki hukuki ilişkide galip unsurun vekalet ilişkisi olduğunun vurgulandığı görülmektedir.

HMK'nun 416/1 maddesi taraflara hakem seçiminde serbestlik tanımakla beraber, 415/1-f maddesine göre bu sayı tek olmalı ve 2. fıkraya göre de taraflar hakem sayısını kararlaştırmamışsa üç hakem seçilmesi gerekmektedir. Tabii ki, hakemlerin kaç kişi olacağının tahkim sözleşmesinde olduğu gibi daha sonrasında taraflarca kararlaştırılabilmesi de mümkün bulunmaktadır.

Taraflarca, tahkim sözleşmesi veya şartı ile hakem veya hakemlerin ismen tayini mümkündür. Bu halde, davanın isimleri belirlenmiş olan hakemlerde açılması gerekmektedir. Tarafların hakemlerini önceden belirleyebilmeleri olanaklı olduğu gibi, aralarında ihtilaf doğduktan sonra da yapacakları bir sözleşmeyle hakemlerini ismen kararlaştırabilmeleri de mümkün bulunmaktadır.

Tahkim sözleşmesi veya şartı ile ya da sonradan yapılan bir sözleşme ile isimleri belirlenen hakemlerin herhangi birinin veya tümünün hakemliği kabul etmemesi veya görev yapamaz bir halde bulunmaları durumunda, taraflar arasındaki tahkim şartı tümüyle ortadan kalkar. Zira, tarafların bu nevi hallerde tahkim sözleşmesini ismen belirledikleri hakemlerin kişilik ve özelliklerine itimat ederek yapmış bulundukları kabul edilmektedir. Ancak, taraflara bu konuda tanınan serbestinin bir gereği olarak, ismen tayin olunan hakemlerden birisinin görev yapamaması halinde tarafların,

sözleşmede bu kişinin yerine başka bir hakem seçileceğini düzenlemeleri de mümkündür. Yine taraflar hakemleri sözleşme ile ismen tayin etmekle beraber, bunlardan görevi kabul etmeyen olsa dahi aralarındaki ihtilafın tahkim yolu ile giderilmesine yönelik, örnek olarak, ihtilafın görevi kabul eden hakemlerle çözümünü de düzenlemişlerse, tahkim şartı ortadan kalkmaz.

Hakemlerden birisinin ret, istifa veya tarafların anlaşmaları gibi bir nedenle görevinin sona ermesi halinde, HMK 421/1 md. göre, görevi sona eren hakemin seçilmiş olduğu usul dairesinde yerine yeni bir hakem seçilebilmesi de mümkün bulunmaktadır.

Son olarak HMK 421/3. maddesine göre, tahkim sözleşmesinde hakemin veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirlenmiş ise hakemin, hakem kurulunun ya da kurulun karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin görevinin herhangi bir sebeple sona ermesi halinde, tahkimin de sona ereceği düzenlenmiştir.

Taraflar, hakem sayısını yaptıkları sözleşmede serbest olarak kararlaştırabileceklerinden, sözleşmede ihtilafın taraflarca isimleri bilahare belirlenecek ve her iki tarafın seçeceği birer hakemde giderileceği de düzenlenebilir.

Bu halde, taraflardan biri kendi hakemini seçerek karşı tarafa bildirir. Diğer tarafın bu talebin kendisine ulaşmasından itibaren bir ay içerisinde kendi hakemini seçmesi gerekmektedir. Ancak HMK 415/1 md. gereğince, hakem sayısının tek olması zaruri olduğundan, tarafların seçtiği birer hakem, hakem kurulunu oluşturmaz. Bu halde tarafların seçtiği iki hakemin üçüncü hakemi belirlemesi gerekmektedir. Kendi hakemini belirleyen ve bunu karşı tarafa bildiren tarafın bu bildirimini aldıktan itibaren karşı tarafın bir ay içerisinde hakemini belirleyememesi veya seçilen iki hakemin bir ay içerisinde üçüncü hakemi tayin edememeleri halinde hakem seçimi taraflardan birisinin başvurusu üzerine mahkeme tarafından yerine getirilir. Üçüncü hakem de başkan olarak görev yapar. (HMK 416/1-c)

Belirtildiği gibi, üçüncü hakem tayini için davayı taraflardan biri açabilir. Ancak üçüncü hakem hususunda anlaşmayan taraflarca belirlenmiş hakemlerin ise bu konuda dava açmak yetkileri bulunmamaktadır.

Taraflar arasındaki sözleşmede üçüncü hakemin belli bir mahkemece seçiminin yapılmasının düzenlenebilmesi de olanaklıdır.

Ancak, taraflar üçüncü hakemin seçimi hususunda sözleşmelerinde özel bir usul öngörüp, bunun usulün işlememesi halinde üçüncü hakemin mahkemece tayin edileceğine yönelik bir hükme

yer vermemişlerse, bu halde mahkemeden üçüncü hakemin tayinini isteyemezler.

HMK'nun 416. maddesi dışında, 421 ve 439. maddelerinde de mahkemece hakem seçimine yönelik düzenlemelere yer verilmiş bulunmaktadır.

Taraflarca sözleşmede hakemlerin sayısı ve seçim şekli gösterilmemekle beraber, uyuşmazlığın giderilmesi tahkim usulüne bağlanmış ise hakemler HMK 415/2 md. gereği mahkemece üç kişi olarak seçilir.

Yukarıda değinilen, taraflardan birisinin kendi hakemini seçmesine rağmen, diğer tarafın hakemini belirlememesi halinde, HMK 416/1-c md. gereği, hakemini seçmeyen tarafın hakemi de mahkeme tarafından belirlenir.

Yukarıda belirtildiği üzere, HMK 421/1 md. gereğince, hakemlerden birisinin görevinin hakemin reddi veya istifası gibi bir nedenle sona ermesi halinde, onun yerine seçimindeki usul uygulanmak suretiyle yeni bir hakem seçilir.

Öte yandan, HMK 439/7. maddesi uyarınca, hakem kararına yönelik iptal davasının kabulü halinde, kabul kararı temyiz edilmezse veya ikinci fıkranın b-ç-d-e ve f bentlerindeki hallerin varlığı sebebiyle kabulü halinde hakemleri veya tahkim süresini yeniden belirleyebilir. Taraflar isterlerse de eski hakemleri tayin edebilirler.

HMK 410. md. göre, hakem tayini davasının taraflarca tahkim yeri belirlenmiş ise tahkim yeri bölge adliye mahkemesinde, böyle bir belirlemenin olmaması halinde davalının Türkiye'deki yerleşim yeri, oturduğu yer veya işyeri bölge adliye mahkemesinde açılması gerekmektedir. Kanunun kabul ettiği yetki mahkemenin yetkisini ortadan kaldırmamakla beraber, tarafların hakem tayini konusunda da yetki sözleşmesi yapabilmeleri olanaklı bulunmaktadır.

Yargıtay'ın ilgili kararlarına göre açılacak bu dava genel nitelikli bir dava addedilmektedir. Öte yandan, HMK 316/1-f md. hükmü gereği, hakem tayini davalarının basit yargılama usulü ile görülüp karara bağlanması gerekmektedir.

HMK 416/2-c md. ise yargılama yöntemine ilişkin olarak, taraflardan birinin talebi üzerine mahkeme tarafından yapılacağı, mahkemenin gerektiğinde tarafları dinledikten sonra bu fıkra hükümlerine göre verdiği kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamayacağı; mahkemenin, hakem seçiminde tarafların sözleşmesini ve hakemlerin bağımsız ve tarafsız olması ilkelerini göz önünde bulunduracağı, üçten fazla hakem seçilecek hallerde de aynı usulün uygulanacağı düzenlemesine yer verilmiştir.

Kural olarak, hakemlerin görevi, kendilerine tevdi

edilen ihtilaf hakkında bir karar vermekle sona ermekle birlikte, tahkim yargılamasının devamı sürecinde hakemlerin azli, ölümü, istifası ya da medeni hakları kullanma ehliyetlerini kaybetmeleri gibi sebeplerle görevlerini yerine getirmeye hale gelebilmeleri olanak dahilindedir.

HMK'nun 420. maddesinde belirtilen görevin yerine getirilememesi başlığı tüm bu halleri kapsamakla beraber, hakemlerin ölümü veya medeni hakları kullanma ehliyetini kaybetmesi gibi bir sebeple görevini yapamaz duruma hale gelmesi durumunda hakemlik görevinin kendiliğinden sona ereceği hususunda şüphe yoktur. Ancak bunun dışındaki diğer hallerde hakemlik görevinin son ermesi hakemlerin ya da tarafların bir işlemde bulunmalarını gerektirmektedir.

Hakemlerin seçim şekli ne surette olursa olsun, tarafların ancak birlikte karar vermeleri suretiyle azledilebilmeleri mümkündür. Çünkü seçildikten sonra hakem artık bir tarafın değil tüm tarafların müşterek hakemi addedilmektedir. HMK 420/1 md. bu konuda bir yasal düzenleme de yapmış, maddenin 2. fıkrasında ise, taraflardan her birinin, hakemin çekilmesini gerektiren sebeplerin varlığı hususunda aralarında uyuşmazlık olursa, mahkemeden hakemin yetkisinin sona erdirilmesi hususunda karar verilmesini isteyebileceği, mahkemenin vereceği kararın da kesin bulunduğu düzenlenmiştir.

Hakemlerin azli, istifası, ölümü veya medeni hakları kullanma ehliyetlerini kaybetmeleri gibi hallerde, tarafların sözleşmelerinde hakemleri ismen de belirlemiş olmaları durumunda, bunlardan birisinin görev yapamaz hale gelmesi ve de sözleşmede bu duruma yönelik başkaca bir hükme yer verilmemiş olması durumunda taraflar arasındaki tahkim şartı ortadan kalkar. Sözleşmede ismen belirlenmeyen hakemin herhangi bir nedenle görev yapamaması durumunda ise HMK 421, md. göre yerine başka bir kişinin hakem olarak seçilebilmesinde tereddüt bulunmamaktadır.

Son olarak, hakemlerden birisinin yukarıda belirtilen sebeplerle görev yapamaz duruma gelmesi halinde, bu durumun HMK 427/2 md. hükmüne göre yasada ayrıca belirlenen tahkim süresinin uzatılmasında haklı bir sebep olarak da kabulü gerekir.

HMK 417/1 md.deki düzenlemeye göre, tahkim yargılamasında hakem olarak görev yapmak üzere seçilen bir kişinin bu görevi kabul etmeden önce tarafsızlık ve bağımsızlığından şüphe edilmeyi haklı gösteren durum ve koşulları açıklama zorunluluğu bulunmaktadır. Hakemin, daha sonra ortaya çıkan durumları da gecikmeksizin taraflara

bildirmesi gerekmektedir. 2. fıkra hükmüne göre ise, hakem, taraflarca kararlaştırılan nitelikleri sahip olmadığı, taraflarca kararlaştırılan tahkim usulünde öngörülen bir ret sebebi mevcut bulunduğu veya tarafsızlığından şüphe edilmeyi haklı gösteren durum ve koşullar gerçekleştiği takdirde reddedilebilir. Ancak taraflardan birisinin kendisinin atadığı veya atanmasına katıldığı hakemi reddetmesi, yalnızca hakemin atanma tarihinden sonra öğrenilen ret nedenlerine dayalı olarak yapılabilir.

Hakemlerin reddi usulünü düzenleyen HMK 418. md. hükmüne göre, hakemlerin reddi usulünü de taraflar serbestçe tayin edebilirler ve ret de tayin edilen bu usul dairesinde yapılır.

Böyle bir usulün kararlaştırılmamış olması halinde, hakemi reddetmek isteyen tarafın, hakem/hakem heyetinin seçiminden veya hakemin reddi talebinde bulunabileceği bir durumun ortaya çıktığını öğrendiği tarihten itibaren iki hafta içinde ret talebinde bulunması, ret sebebi ile gerekçelerini de göstererek bu talebini yazılı olarak karşı tarafa bildirmesi gerekmektedir. Eğer hakkında ret talebinde bulunulan hakem re'sen hakemlikten çekilmez veya karşı taraf bu ret talebini kabul etmezse, ret istemi hakkında hakem kurulunun bir karar vermesi gerekmektedir. (HMK 418/2)

418/3. md. göre ise, hakem kurulundan bir ya da daha fazla hakim reddetmek isteyen taraf da ret istemini ve bunun gerekçelerini hakem kuruluna bildirmelidir. Hakem kurulunun ret istemini kabul etmemesi halinde, bunu öğrenen tarafın öğrenme tarihinden itibaren hakem kurulu kararının kaldırılarak hakem veya hakem kurulunun reddine dair bir karar verilmek üzere mahkemeye başvurması gerekmektedir.

Hakemin tek kişi bulunması veya hakem kurulunun çoğunluğu ya da hakemlerin tamamının reddinin istenmesi halinde doğrudan mahkemeye başvurularak hakem/hakemlerin reddi hususunda karar verilmesinin talep edilmesi gerekmektedir. Mahkemenin vereceği karar ise temyiz yoluna kapalıdır. (HMK 418/4)

Yine aynı madde düzenlemesi uyarınca, hakemin veya hakem kurulunun tümü ya da karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin ret talebinin mahkemece kabul edilmesi halinde tahkim sona erer. Ancak tahkim sözleşmesinde hakem ismi belirlenmemişse yeniden hakem seçimi yolu ile tahkime devam olunabilir.

Mahkemede açılan hakemin reddi davasının mevcudiyetinin de tahkim süresinin uzatılması yönünde haklı bir sebep olacağını da belirtmek gerekir.

Hakemlerin taraflar arasındaki uyuşmazlığı bir karara bağlamak için taraflar yararına olarak bir emek sarf etmek suretiyle bir hizmet verdiği açıktır. Yukarıda da belirtildiği üzere, hakem sözleşmesinin hukuki niteliği yönündeki tartışmalara rağmen, HGK kararında bir vekalet akdi olarak değerlendirilmesi sebebiyle burada TBK 502 vd. maddeleri kapsamında bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Bu madde kapsamında, tahkim alanında hakemlik görevinin bir ücreti gerektirdiği hususunda tartışmasız bir teamül bulunduğu gibi, zaten HMK' nda da hakem ücreti hakkında özel ve açık bir hüküm yer almaktadır. Yargıtay'ın kararlılık kazanmış içtihatları da bu yöndedir.

Taraflarla hakemlerin, hakem ücretini bir sözleşme ile düzenlemeleri tabi ki mümkündür. Hakemlik görevi kabul edilmekle beraber, ortada sözleşmeyle düzenlenmiş bir ücret bulunmaması halinde, hakemin ücretin ödenmemesi nedeniyle görevden kaçması da mümkün olmadığından, görevini tamamlayan hakemlerin hizmetinin karşılığı olan alacağını mahkemeye başvurmak suretiyle tespit ettirmesi gerekmektedir. Tekrar belirtmek gerekir ki, aksine bir hüküm olmaması halinde, hakemler uyuşmazlık hakkındaki kararlarını verip kararlarını mahkeme kalemine teslim etmek suretiyle görevlerini tamamlamış olacaklarından, ücretlerine bu işlemten sonra hak kazanırlar.

Yukarıda da belirtildiği üzere, hakem ücreti HMK 440. maddesinde düzenlenmiş olup, maddede, taraflarca aksi kararlaştırılmamış olması halinde, hakemlerin ücretinin dava konusu alacağın miktarı, uyuşmazlığın niteliği ve tahkim yargılamasının süresi dikkate alınarak, hakem veya hakem kurulu ile taraflar arasında kararlaştırılacağı, tarafların hakem ücretini yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak da belirleyebileceklerini, ancak taraflar ile hakem/hakem kurulu arasında ücretin belirlenmesi hususunda bir anlaşmaya varılamaması veya tahkim sözleşmesinde ücretin belirlenmesine yönelik herhangi bir hüküm bulunmaması ya da taraflarca bu konuda yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yapılmaması halinde, hakem veya hakem kurulunun ücretinin, her yıl Adalet Bakanlığınca ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak hazırlanan ücret tarifesine göre belirleneceğini düzenlemiştir.

Maddede belirtilen Adalet Bakanlığınca Resmi Gazetede yayımlanan ve 1 Ekim 2019 tarihinde yürürlüğe giren Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hakem Ücret Tarifesinde gösterilen ücret tablosu şu şekildedir;

ANLAŞMAZLIK KONUSU DEĞER	ÜCRET	
	TEK HAKEM	3 VEYA DAHA FAZLA SAYIDA HAKEM
İlk gelen 500. 000, 00 TL için	% 5	% 8
Sonra gelen 500. 000, 00 TL için	% 4	% 7
Sonra gelen 1. 000. 000, 00 TL için	% 3	% 6
Sonra gelen 3. 000. 000, 00 TL için	% 2	% 4
Sonra gelen 5. 000. 000, 00 TL için	% 1	% 2
10. 000. 000, 00 TL'den yukarı için	% 0,1	% 0,2

Buna ilaveten yine HMK 440. maddesinde, taraflarca aksi kararlaştırılmaması halinde, hakem kurulunun varlığı halinde, hakem kurulu başkanının ücretinin hakemlerden her birine ödenecek hakem ücretinin yüzde on fazlası olarak hesaplanacağını da düzenlemiş, ayrıca hakem kararının düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması hallerinde ek hakem ücreti ödenmeyeceği, hakem veya hakem kurulu kararında tahkim yargılamasının giderlerinin de gösterileceği belirtilmiştir.

Kanun koyucunun hakem ücreti konusunda da taraflara bir irade serbestisi tanıdığı, taraflar arasında ücretin belirlenmesi hususunda bir anlaşmaya varılamaması veya tahkim sözleşmesinde ücretin belirlenmesine yönelik herhangi bir hüküm bulunmaması ya da taraflarca bu konuda yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yapılmaması halinde ücretin belirlenmesine yönelik bir tarife düzenlemesine yer verildiği görülmektedir.

Tahkim sözleşmesinde hakem ücreti hususunda bir hüküm yoksa veya taraflar sözleşmede ücretin belirlenmesine yönelik herhangi bir kurala gönderme yapmayıp, daha sonrasında da taraflarla hakem arasında hakem ücretinin kararlaştırılmamış olması halinde, hakemlerin ücretlerinin ne olacağını tahkim yargılaması sırasında bir ara kararı veya nihai kararla belirleyebilmeleri olanaklı değildir. Bu husus, YİBGK'nun 1/3/1994 tarih ve 1-3 nolu kararında belirtilen, bir kimsenin kişisel alacağı hakkında hakim olamayacağı, hüküm veremeyeceği, mantığına dayalıdır.

Ancak, yukarıda da belirtildiği üzere, hakemlerin işleri sona erdikten yani hakem kararı verildikten sonra bir eda davası şeklinde taraflara yönelik ücret davası açabilmeleri mümkündür. Hakem ücretinin ödenmesinden, tarafların müteselsilen sorumlu olduğu doktrinde tartışmasız olarak kabul edilmektedir.

Son olarak, hakemlerin sorumluluğu hususu da HMK'da özel bir düzenleme ile yer almıştır. Yasanın 419. maddesinde, taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa,

tahkim yargılamasında görevi kabul eden hakemin, haklı bir neden olmaksızın görevini yerine getirmekten kaçındığı takdirde, tarafların bu nedenle uğradığı zararı gidermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. 420/1 md. ise hakemin görevini hiç veya zamanında yerine getirmemesinden söz edilerek, bunun ise hukuki veya fiili bir nedenden kaynaklanabileceği belirtilmiştir. Hakemlik görevinin kabulünden sonra hakemin azli, istifası, ölümü veya medeni hakları kullanma ehliyetini kaybetmesi gibi nedenlerle görevini yapamaz hale gelmesi gibi durumlar gerçekleşebileceği gibi, hukuki veya fiili sebepler haricinde hakemin kasıt ya da ihmali sonucu da hakemlik görevini yerine getirmemesi söz konusu olabilir. Tüm bu haller, hakem veya hakem heyetinin sorumluluğunu gerektirdiği gibi, anılan HMK 419. maddesi gereğince hakemler, tarafların bu nedenle uğradığı zararları tazminle yükümlü bulunmaktadır.

Yukarıda da değinildiği üzere, doktrin ve Yargıtay uygulaması taraflarla hakemler arasındaki ilişkinin hukuki mahiyetinin bir vekalet ilişkisi olduğu yönündedir. Bu halde, hakemlerin sorumluluğu hususunda TBK'nun vekalet akdine ilişkin hükümlerinin dikkate alınması gerekli olup, nitekim YHGK'nun konuya ilişkin 6/12/1969 tarihli ve 1110-866 sayılı kararı da bu yöndedir.

Anılan kararda vekilin sorumluluğunun genel olarak işçinin sorumluluğuna ait hükümlere tabi olduğu belirtildiğinden, hakemlerin tazminatla sorumlu tutulabilmelerini de tarafların zararlarının, hakemlerin kasıt, ihmal veya dikkatsizlikleri sonucu meydana gelmiş olmasına bağlamak gerekmektedir.

Öte yandan, herhalde HMK'nun 46. maddesinde belirtilen ve hakim hakkında tazminat davası açılmasını gerektirir sebeplerin, kıyasen hakemlerin sorumluluğunu gerektirir sebepler olarak kabul edilmesinin uygun olacağı da doktrinde savunulmaktadır.

Vekalet ilişkisinin bir sonucu olarak hakemliği kabul zorunlu olmamakla beraber, hakemliğin kabul edilmesine rağmen, haklı bir neden bulunmaksızın görevinden istifa eden hakemin, ücret talebinde bulunabilmesi mümkün bulunmadığı gibi, ayrıca hakem bu halde peşin aldığı ücreti iade etmek ve tarafların bu sebeple uğradığı zararı ödemekle de yükümlü bulunmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak da tarafların haklı bir neden olmaksızın hakemi görevinden azletmeleri halinde, azledilen hakemin azil tarihine kadar geçen süreye ilişkin emeğinin karşılığını taraflardan talep edebilmesi de mümkün bulunmalıdır.

"MUVAZAA (TBK m.19) NEDENİNE DAYALI TASARRUFUN İPTALİ DAVALARI" İLE "İİK m. 277 vd. DAYALI TASARRUFUN İPTALİ DAVALARI" NIN KARŞILIKLI ÖZELLİKLERİ VE SONUÇLARI HAKKINDA 'BİLGİ NOTU'

Av. Talih UYAR

Alacaklılarına olan borçlarını ödememek için sahip olduğu taşınır/taşınmazlarını başkalarına devrederek mal varlığından çıkaran borçluların bu tasarruflarından zarar gören (alacaklılarını tahsil edemeyen) alacaklıların izlemesi gereken -ilk anda akla gelen- yol; 'borçluları' ile 'borçluların mallarını ondan devralmış olan üçüncü kişiler' hakkında **"tasarrufun iptali davası"** açmaktır.

Alacaklılar bu durumda da iki seçeneğe sahiptirler: **Ya** 'İİK.m. 277-284 hükümlerine göre' bir "tasarrufun iptali davası" **veya** 'TBK.m. 19'a göre' "muvazaa nedenine dayalı tasarrufun iptali davası" açabilirler.

Yüksek mahkeme (Yargıtay 17. Hukuk Dairesi) son beş yıl içinde (yani; 2016-2017-2018-2019 ve 2020 yıllarında) 'oybirliğiyle' vermiş olduğu kararlarında¹, 'İİK.m. 277 vd. göre açılan tasarrufun iptali davaları' ile 'TBK.m. 19'a dayalı tasarrufun iptali davaları' nın ö z e l l i k l e r i ile s o n u ç l a r ı hakkında şu tespitlerde bulunmuştur:

A-'Muvazaa (TBK.m. 19) nedenine dayalı' tasarrufun iptali davalarının özellikleri ve sonuçları:

1 - Bknz: 17. HD. 14.10.2020 T. E: 2019/937, K: 5567; 07.10.2020 T. E: 2019/617, K: 5184; 29.06.2020 T. E: 2019/2086, K: 4056; 19.02.2020 T. E: 2018/3916, K: 1693; 25.12.2019 T. E: 2018/3373, K: 12468; 25.11.2019 T. E: 2017/4106, K: 11047; 18.06.2019 T. E: 2016/13513, K: 7716; 13.05.2019 T. E: 2016/19287, K: 5985; 06.05.2019 T. E: 2016/19737, K: 5557; 19.03.2019 T. E: 2018/3020, K: 3190; 15.04.2019 T. E: 2016/18256, K: 4779; 08.04.2019 T. E: 2016/14242, K: 4305; 02.04.2019 T. E: 2016/14064, K: 3930; 20.03.2019 T. E: 2016/13902, K: 3255; 20.03.2019 T. E: 2016/11579, K: 3318; 06.03.2019 T. E: 2016/11290, K: 2566; 25.02.2019 T. E: 2016/10467, K: 1972; 23.01.2019 T. E: 2016/7351, K: 557; 22.01.2019 T. E: 2018/4903, K: 477; 24.12.2018 T. E: 2016/7645, K: 12628; 27.11.2018 T. E: 2015/14667, K: 11317; 16.10.2018 T. E: 5102, K: 9156; 17.07.2018 T. E: 2016/772, K: 7256; 03.07.2018 T. E: 2017/2357, K: 6670; 03.07.2018 T. E: 2016/1995, K: 6658; 22.05.2018 T. E: 2015/19449, K: 5336; 22.05.2018 T. E: 2015/19401, K: 5330; 18.04.2018 T. E: 2015/17759, K: 4283; 29.11.2017 T. E: 2015/11770, K: 11056; 01.11.2017 T. E: 2015/6556, K: 9960; 18.10.2017 T. E: 2015/7454, K: 9292; 11.10.2017 T. E: 2015/4818, K: 8842; 26.09.2017 T. E: 2015/7033, K: 8145; 20.06.2017 T. E: 2016/11791, K: 7010; 20.06.2017 T. E: 2016/6509, K: 7003; 09.05.2017 T. E: 2014/22237, K: 5234; 17.04.2017 T. E: 2015/3673, K: 4077; 27.09.2016 T. E: 2015/10184, K: 8285; 27.09.2016 T. E: 2015/5547, K: 8283; 27.09.2016 T. E: 2015/12977, K: 8287; 24.05.2016 T. E: 2682, K: 6341; 17.05.2016 T. E: 2014/14573, K: 6009; 08.03.2016 T. E: 2014/12952, K: 2876; 09.02.2016 T. E: 2014/19032, K: 1346; 23.02.2016 T. E: 2014/11349, K: 2104; 02.02.2016 T. E: 2014/6331, K: 1184 vb.(www.e-uyar.com)

Davacı-alacaklının 'borçlu' ve onunla işlemde bulunmuş olan (borçlu tarafından kendisine tasarrufta bulunulmuş olan) 'üçüncü kişi' (ve bu kişiden dava konusu taşınır/taşınmazı devralmış olan diğer "tüm" 'dördüncü', 'beşinci' vs. kişiler) aleyhine "tasarrufun iptali davası" açılabilmesi (ve bu davanın davacı-alacaklı lehine sonuçlanabilmesi) için;

a) Davacı-alacaklının, bu davayı açmakta 'hukuki yararı' bulunduğunun kabul edilebilmesi (yani; davacı-alacaklının, borçlunun bu muvazaalı "danışıklı" (tasarrufundan) zarar gördüğünün kabul edilebilmesi) için;

aa- Alacaklının 'borçlu'da (gerçek) bir alacağının bulunması ve

bb- Borçlu tarafından, bu alacağın tahsilini önlemek için, muvazaalı (danışıklı) bir tasarruf (işlem) yapılmış olmalıdır.²

b) TBK. m. 19'a dayalı tasarrufun iptali davası ile, 'borçlunun yaptığı tasarruf işlemlerinin hiç yapılmamış olduğunun tespiti' amaçlanır.³

c) "Muvazaa" sebebine dayalı tasarrufun iptali davalarında; davacı-alacaklının, davalı-borçlu hakkında 'icra takibi'ne geçmesi ve mahkemeye 'aciz belgesi' sunmasına gerek yoktur.⁴

ç) TBK. m. 19'a dayalı tasarrufun iptali davalarında iddianın kanıtlanması halinde -iddianın, taşınmazın aynına ilişkin olmayıp, alacağın tahsiline yönelik olması nedeniyle - İİK. m. 283/I ve II kıyasen uygulanarak 'iptal ve tescile gerek olmaksızın davacının dava konusu taşınmazın (ve taşınırın) haciz ve satışını isteyebilmesi' yönünde hüküm kurulması

gerekecektir.⁵

Yüksek mahkeme, biraz sonra belirteceğimiz gibi; 'muvazaa nedenine dayalı tasarrufun iptali davalarının bedele dönüşmeyeceği' (İİK. m. 283/II) görüşünde olduğundan, az önce atfı yapılan kararlarında kendisinin İİK. m. 283/I yanında İİK. m. 283/II'ye de atıfta bulunmuş olması⁶ hatalıdır. Çünkü İİK. m. 283/II'de 'tasarrufun iptali davasının bedele dönüşmesi' [yani; dava konusu malın üçüncü kişinin (veya dördüncü kişinin, beşinci kişinin vs.) elinden çıkması ve bunu alan kişinin iyiniyetli olması ve davacının talebini bedele dönüştürerek, malı elinden çıkaran üçüncü kişinin (veya; dördüncü, beşinci kişinin) tazminata mahkum edilmesini istemesi] konusu⁷ düzenlenmiş olup, yukarıdaki kararlarda İİK. m. 283/II'ye yapılan atfı hatalı olup, sadece İİK. m. 283/I'e atfı yapılmış olması gerekirdi...

d) "Muvazaa nedenine dayalı tasarrufun iptali davaları" bedele dönüşmez yani bu davalarda İİK. m. 283/II uygulanmaz (üçüncü kişi 'tazminat' ile sorumlu tutulamaz)⁸

Dava konusu taşınırın/taşınmazın birkaç defa el değiştirmiş olması (yani; dava konusu taşınır/taşınmazı 'borçlu'dan almış olan 'üçüncü kişi'nin veya ondan aynı taşınır/taşınmazı almış olan 'dördüncü', 'beşinci' vs. kişilerin, aldıklarını başkalarına devretmiş olmaları) halinde, bütün bu kişilerin açılan tasarrufun iptali davalarında 'davalı' olarak gösterilmesi (davaya

5 - Bknz: 17. HD. 14.10.2020 T. 937/5567; 07.10.2020 T. 617/5184; 25.11.2019 T. 4106/11047; 18.06.2019 T. 13513/7716; 02.04.2019 T. 14064/3930; 20.03.2019 T. 13902/3255; 24.12.2018 T. 7645/12628; 27.11.2018 T. 14667/11317; 11.10.2017 T. 4818/8842; 26.09.2017 T. 7033/8145; 17.04.2017 T. 3673/4077; 17.05.2016 T. 14573/6009; 08.03.2016 T. 12952/2876 vb. (www.e-uyar.com)

6 - Bknz: 17. HD. 14.10.2020 T. 937/5567; 07.10.2020 T. 617/5184; 29.06.2020 T. 2086/4056; 19.02.2020 T. 3916/1693; 25.12.2019 T. 3373/12468; 25.11.2019 T. 4106/11047; 18.06.2019 T. 13513/7716; 13.05.2019 T. 19287/5985; 06.05.2019 T. 19737/5557; 15.04.2019 T. 18256/4779; 08.04.2019 T. 14242/4305; 02.04.2019 T. 14064/3930; 20.03.2019 T. 13902/3255; 20.03.2019 T. 11579/3318; 19.03.2019 T. 3020/3190; 06.03.2019 T. 11290/2566; 25.02.2019 T. 10467/1972; 23.01.2019 T. 7351/557; 22.01.2019 T. 4903/477; 24.12.2018 T. 7645/12628; 27.11.2018 T. 14667/11317; 16.10.2018 T. 5102/9156; 17.07.2018 T. 772/7256; 03.07.2018 T. 2357/6670; 22.05.2018 T. 19449/5336; 22.05.2018 T. 19401/5330; 18.04.2018 T. 17759/4283; 29.11.2017 T. 11770/11056 vb. (www.e-uyar.com)

7 - Ayrıntılı bilgi için Bknz.: UYAR, T./ UYAR, A./ UYAR, C. Tasarrufun İptali Davaları, 6. Baskı, 2019, s:957 vd.

8 - Bknz: 17. HD. 25.12.2019 T. 3373/12468; 13.05.2019 T. 19287/5985; 06.05.2019 T. 19737/5557; 15.04.2019 T. 18256/4779; 02.04.2019 T. 14064/3930; 03.07.2018 T. 1995/6658 vb. (www.e-uyar.com)

2 - Bknz: 17. HD. 14.10.2020 T. 937/5567; 07.10.2020 T. 617/5184; 29.06.2020 T. 2086/4056; 19.02.2020 T. 3916/1693; 25.12.2019 T. 3373/12468; 25.11.2019 T. 4106/11047; 18.06.2019 T. 13513/7716; 13.05.2019 T. 19287/5985; 06.05.2019 T. 19737/5557; 15.04.2019 T. 18256/4779; 08.04.2019 T. 14242/4305 vb. (www.e-uyar.com)

3 - Bknz: 17. HD. 14.10.2020 T. 937/5567; 25.12.2019 T. 3373/12468; 25.11.2019 T. 4106/11047; 19.03.2019 T. 3020/3190; 22.01.2019 T. 4902/477; 16.10.2018 T. 5102/9156; 03.07.2018 T. 2357/6670; 20.06.2017 T. 6509/7003; 17.04.2017 T. 3673/4077; 17.05.2016 T. 14573/6009; 08.03.2016 T. 12952/2876; 09.02.2016 T. 13032/1346 vb. (www.e-uyar.com)

4 - Bknz: 17. HD. 14.10.2020 T. 937/5567; 25.12.2019 T. 3373/12468; 25.11.2019 T. 4106/11047; 13.05.2019 T. 19287/5985; 02.04.2019 T. 14064/3930; 20.03.2019 T. 13902/3255; 16.10.2018 T. 5102/9156; 03.07.2018 T. 2357/6670; 22.05.2018 T. 19401/5330; 26.09.2017 T. 7033/8145; 07.05.2016 T. 14573/6009; 08.06.2016 T. 12952/2876; 23.02.2016 T. 11349/2104 vb. (www.e-uyar.com)

dahil edilmesi) ve bu kişilerin hepsinin 'kötü niyetli' olduklarının yani yapılan tüm satışların 'muvazaalı' olduğunun davacı tarafından ispat edilmesi gerekir. Aksi takdirde, açılmış olan tasarrufun iptali davasının 'reddine' karar verilmesi icap edecektir...⁹

Biz, yüksek mahkemenin bu konudaki görüşlerine yani "TBK.m. 19'a dayalı 'muvazaa sebebiyle tasarrufun iptali davaları'nda, İİK.m. 283/ II hükmünün uygulanmayacağı", 'bu davaların bedele dönüşmeyeceği' ve 'devir zinciri (silsilesi) içindeki tüm kişilerin davada "davalı" olarak yer alması ve hepsinin kötüniyetinin davacı tarafından kanıtlanmaması halinde, davanın reddedileceği' görüşüne -yasada bu konuda açık bir düzenleme bulunmadığından- katılmıyoruz...

e) Davacı- alacaklıya İİK. m. 277 vd. göre tanınmış olan 'tasarrufun iptali davası' açma hakkı, alacaklının genel hükümlere (TBK. m. 19) göre 'muvazaa nedenine dayalı' tasarrufun iptali davası açmasına engel teşkil etmez.¹⁰

f) TBK.m. 19'a dayalı 'tasarrufun iptali davaları'nda da -İİK.m. 277 vd. dayalı 'tasarrufun iptali davaları'nda olduğu gibi- ; muvazaa olgusunun tesbiti için; iptali istenilen tasarrufun (işlemin), 'borcun doğumundan sonra yapılmış olması' gerekir.¹¹

g) Mahkemece, yargılama usulleri farkı olan bir davayı hem 'tasarrufun iptali' (İİK.m.277 vd.) ve hem de 'muvazaa' (TBK. m. 19) nedenine dayanılarak sonuçlandıramaz (hüküm verilemez).¹²

h) HMK. m.33 uyarınca hakim, Türk hukukunu kendiliğinden uygulamak zorunda olup, bir davada olayları belirtmek ve açıklamak taraflara, hukuki nitelendirme ise hakime ait olduğundan, olayın dava dilekçesindeki ileri sürülüş şekline ve tarafların yargılama sırasındaki sözlü ve yazılı açıklamalarına göre, açılmış olan davayı hakim, 'TBK. m.19'a göre "muvazaa nedenine dayalı tasarrufun iptali davası"

9 - Bknz: 17. HD. 29.06.2020 T. 2086/4056; 02.04.2019 T. 14064/3930; 19.03.2019 T. 3020/3190; 17.07.2018 T. 772/7256; 03.07.2018 T. 1995/6658; 20.06.2017 T. 11791/7010; 20.06.2017 T. 6509/7003 vb. (www.e-uyar.com)

10 - Bknz: 17. HD. 07.10.2020 T. 617/5184; 29.06.2020 T. 2086/4056; 18.06.2019 T. 13513/7716; 13.05.2019 T. 19287/5985; 15.04.2019 T. 18256/4779; 08.04.2019 T. 14242/4305; 20.03.2019 T. 13902/3255; 22.01.2019 T. 4903/477; 24.12.2018 T. 7645/12628; 27.11.2018 T. 14667/11317; 17.07.2018 T. 772/7256; 29.11.2017 T. 11770/11056; 26.09.2017 T. 7033/8145; 20.06.2017 T. 11791/7010; 20.06.2017 T. 6509/7003; 17.05.2016 T. 14573/6009 vb. (www.e-uyar.com)

11 - Bknz: 17. HD. 03.07.2018 T. 2357/6670 vb. (www.e-uyar.com)

12 - Bknz: 17. HD. 14.10.2020 T. 937/5567 vb. (www.e-uyar.com)

olarak nitelendirebilir.¹³

ı) TBK. m. 19'a dayalı tasarrufun iptali davasında İİK. m. 284 hükmü uygulanmaz. Çünkü bu davalar her zaman açılabilir... "Beş yıllık ha düşürücü süre"ye tâbi değildirler.^{14 15}

B - 'İİK. m. 277 vd. dayalı' tasarrufun iptali davalarının özellikleri ve sonuçları:

a) İİK. m. 277 vd. göre açılmış olan tasarrufun iptali davasının dinlenebilmesi için;

aa- Davacının, borçludaki alacağının 'gerçek bir alacak' olması,

bb- Borçlu hakkındaki takibinin kesinleşmiş olması,

cc- İptali istenen tasarrufun, takip konusu borç doğduktan sonra yapılmış olması,

çç- Borçlu hakkında alınmış 'kesin' ya da 'geçici aciz belgesi'nin (İİK. m. 277) bulunması gerekir.¹⁶

b) İİK. m. 277 vd.'na dayalı tasarrufun iptali davaları; borçlu tarafından 'geçerli' olarak yapılmış bazı tasarrufların -davacı alacaklı bakımından 'icra hukukunun iptaline imkan tanıdığı', tasarrufların- 'hükümsüz sayılması için' açılır.¹⁷

c) İİK. m. 277 vd. göre açılmış olan tasarrufun iptali davalarında, İİK.'nın 278, 279 ve 280. maddelerinde yazılı iptal koşullarının bulunup bulunmadığı

13 - Bknz: 17. HD. 06.05.2019 T. 19737/5557; 02.04.2019 T. 14064/3930; 15.04.2019 T. 18256/4779; 19.03.2019 T. 3020/3190; 06.03.2019 T. 11290/2566; 25.02.2019 T. 10467/1972; 22.01.2019 T. 4903/477; 24.12.2018 T. 7645/12628; 16.10.2018 T. 5102/9156; 22.05.2018 T. 19449/5336; 18.04.2018 T. 17759/4283; 29.11.2017 T. 11770/11056; 11.10.2017 T. 4818/8842; 20.06.2017 T. 11791/7010; 20.06.2017 T. 6509/7003; 24.05.2016 T. 2682/6341; 17.05.2016 T. 14573/6009; 08.03.2016 T. 12952/2876 vb. (www.e-uyar.com)

14 - Bknz: 17. HD. 18.10.2019 T. 449/9055; 01.04.2019 T. 6592/3886; HGK. 17.01.2019 T. 17-2051/19; 17. HD. 17.12.2018 T. 19086/12264; 13.11.2018 T. 10996/10498 vb. (www.e-uyar.com)

15 - Ayrıntılı bilgi için bknz: UYAR, T./UYAR, A./UYAR, C. a.g.e., s:409 vd.

16 - Bknz: 17. HD. 14.10.2020 T. 937/5567; 07.10.2020 T. 617/5184; 01.11.2011 T. 6556/9960; 18.10.2017 T. 7454/9292; 22.12.2015 T. 6298/14743 vb. (www.e-uyar.com)

17 - Bknz: 17. HD. 14.10.2020 T. 3916/1693; 25.12.2019 T. 3373/12468; 25.11.2019 T. 4106/11047; 18.06.2019 T. 13513/7716; 13.05.2019 T. 19287/5985; 06.05.2019 T. 19737/5557; 02.04.2019 T. 14064/3930; 24.12.2018 T. 7645/12628; 16.10.2018 T. 5102/9156; 17.07.2018 T. 772/7256; 29.11.2017 T. 11770/11056; 11.10.2017 T. 4818/8842; 26.09.2017 T. 7033/8145; 09.05.2017 T. 22237/5234; 17.04.2017 T. 3673/4077 (www.e-uyar.com)

araştırılır.¹⁸

ç) İİK. m.277 vd.'na dayalı tasarrufun iptali davası 'beş yıllık hak düşürücü süre' içinde (İİK. m. 284) açılabilir.

19 20

NOT:

Borçluların 'alacaklılarına olan borçlarını ödememek, onlara zarar vermek kasdıyla' sahip oldukları taşınır ve taşınmazları başkalarına devretmeleri (deyim

18 - 17. HD. 14.10.2020 T. 937/5567; 07.10.2020 T. 617/5184; 23.01.2019 T. 7351/557; 01.11.2017 T. 6556/9960; 18.10.2017 T. 7454/9292; 09.05.2017 T. 22237/5234 vb. (www.e-uyar.com)

19 - Bknz: 17. HD. 16.12.2019 T. 5102/11972; 19.11.2019 T. 4557/10794; 24.10.2019 T. 17484/10009; 08.10.2019 T. 449/9055; 02.05.2019 T. 17384/5470; 02.04.2019 T. 14064/3930 vb. (www.e-uyar.com)

20 - Ayrıntılı bilgi için bknz: UYAR,T./UYAR,A./UYAR,C. a.g.e., s:402 vd.

yerindeyse) malvarlığını boşaltmaları karşısında, alacaklıların izlemesi gereken 'tek yol' -yukarıda kısaca açıkladığımız- "tasarrufun iptali davası" açmak değildir...

Borçluların bu davranışları karşısında **kanımızca** alacaklılar pekala 'borçluların taşınır/taşınmazlarını devralmış olan kişilere -ve 'borçlu'ya- karşı, TBK.m. 19'a göre "muvazaa davası" açabilirler (açabilmelidirler). Açtıkları bu davada 'borçlu ile bu kişi (üçüncü kişi) arasındaki işlemin muvazaa nedeniyle hükümsüz olduğunun tespitiyle dava konusu taşınırın/taşınmazın tekrar borçlu adına tescil edilmesini' isteyebilirler (isteyebilmelidirler).²¹

21 - Ayrıntılı bilgi için bknz: UYAR, T./UYAR, C. Borçlunun, Borçlanma Tarihinden Önce Yapmış Olduğu Mal Kaçırma Amacına Yönelik Tasarrufları Hakkında, Alacaklıları Tarafından "Genel Muvazaa Davası" (TBK.m. 19) Açılabilir mi? (İBD. 2020/4, Temmuz-Ağustos/2020, s:43-61)

VELAYETİN ÇOCUĞUN MALLARI BAKIMINDAN KAPSAMI

Av. Özkan ESENBOĞA

GİRİŞ

Yeni Türk Medeni Kanunu düzenlenirken modern hukuk sistemlerindeki gelişmeler dikkate alınmış, çocuk ile ilgili konulara da özel bir önem verilmiştir. Nitekim, kanun koyucu velayet kurumunun kapsamını ele alırken çocuğun şahsı bakımından velayet ile çocuğun malları bakımından velayeti ayrı ayrı başlıklar altında geniş sayılabilecek bir biçimde düzenlemiş, böylece çocuğun malları bakımından velayete de ayrı bir ihtimam göstermiştir.

Çalışmamızda velayetin çocuğun malları bakımından kapsamı incelenmiş, bu bağlamda çocuğun malları, çocuk mallarının yönetilmesi ve korunması, çocuk mallarının kullanılması, harcanması ile çocuğun serbest malları anlatılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK MALLARI, ÇOCUK MALLARININ YÖNETİLMESİ VE KORUNMASI

I. ÇOCUK MALLARI

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) velayetin kapsamını düzenlerken çocuğun mallarını ayrı bir başlık altında ele almıştır. Gerçekten de kanunun aile hukukunu düzenleyen ikinci kitabının, ikinci kısım, birinci bölüm, yedinci ayırımı Çocuk Malları başlığını taşımakta ve toplam 12 madde sadece bu konuya ayrılmış bulunmaktadır. Çocuk mallarının yönetimi, kullanılması, sarf edilmesi ve korunması da ayrı ayrı bu başlık altında düzenlenmiş bulunmaktadır.

II. ÇOCUK MALLARININ YÖNETİLMESİ VE KORUNMASI

4721 sK.m.352 "Ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler; kural olarak hesap ve güvence vermezler. Ana ve babanın yükümlülüklerini yerine getirmediikleri durumlarda hâkim müdahale eder." hükmünü içermektedir. Madde metnine bakıldığı zaman velilerin çocuğun mallarını yönetmesinin sadece bir hak değil aynı zamanda yükümlülük olduğu anlaşılabilmektedir. Çocuğun mallarını yönetme hem hak hem de yükümlülük olarak hükme bağlanmış olduğuna göre, ana ve baba veya onlardan biri bu haktan feragat edemez ya da biri yönetimi diğerine bırakamaz.¹ Velayet sona ermedikçe veya velilerin her ikisinden ya da bunların birisinden velayet alınmadığı sürece çocuğun mallarının yönetimini hem anne hem de baba birlikte kullanmak zorundadırlar. Bunun için de herhangi bir yerden izin alınması gerekmemektedir. Nitekim Yargıtay " ... Velayete ilişkin hükümler gereği bu hakka sahip olan ebeveyn çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla

1 - AKINTÜRK, Turgut, /ATEŞ KARAMAN, Derya, Türk Medeni Hukuku, İkinci Cilt, Aile Hukuku, 15.Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2013, s.421

yükümlüdürler... talep edenin velayeti altındaki çocuk için intikal eden taşınmazların satılmasında mahkemeden izin almasına gerek yoktur. Davacının dava açmakta hukuki yararı bulunmamaktadır. Davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması dava şartıdır... davacı velinin bu işlem için izin almasına gerek bulunmadığından, davanın reddine dair hüküm sonucu itibarıyla doğru olup, ret gerekçesinin açıklanan şekilde değiştirilerek ve düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir.”² diyerek ebeveynlerin çocuğa intikal eden taşınmazların satımını yönetim hakkı kapsamında yapabileceklerini, bunun için de mahkemeden izin alınmasının gerekmediğini belirtmiştir.

Anne ve baba çocuğun mallarını yönetirken çocuğun menfaatine hareket etmeli, çocuğun zararına olabilecek davranışlardan kaçınmalıdır. Yönetim hakkını kullanan veli bu mallar üstünde fayda hakkı sahibi gibi değil, vekil gibi mesuldür.³ Yargıtay son içtihatlarının birinde ” ...Davacılar, satım işlemlerinin velayet görevinin kötüye kullanılması suretiyle gerçekleştirildiğini ileri sürmüşlerdir... Çocuğun mallarının yönetimi çocuğun menfaatine uygun olmalı, çocuğun menfaati ile bağdaşabildiği ölçüde ana ve babanın ortak menfaatlerine hizmet etmelidir. Ana baba yönetim görevini sadakat ve özenle yerine getirmelidir. Ana ve babanın, çocuğun mallarında meydana gelen zarardan sorumlu olmadıklarını, zararın meydana gelmesinde herhangi bir kusurlarının bulunmadığını, yani çocuğun mallarını sadakat ve özenle yönettiklerini ispat etmeleri gerekir...”⁴ demiştir.

A. Yönetimin Sona Ermesi

Türk Medeni Kanunu’nun velilere tanıdığı çocuğun mallarını yönetme hakkı iki şekilde sona erebilir. Bunlardan biri velayetin sona ermesi iken diğeri yönetimin anne ve babadan alınması halidir.

1. Velayetin Sona Ermesi

Öncelikle belirtmek gerekir ki çocuğun mallarını yönetme hakkı velayetin bir sonucu olması itibarıyla velayete sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Velayetin bitmesi ile çocuğun mallarını yönetme hakkı da kendiliğinden sona erecektir. Çocuğun ergin olması, anne ve babanın ölümü ya da gaipliğine karar verilmesi velayetin doğal olarak ortadan kalkması halleridir. Evliliğin ölüm, fesih, iptal veya boşanma sebebiyle ortadan kalkması halinde velayet, anne ve babanın her ikisi için değil sadece ölen, gaipliğine karar verilen ya da velayetin kendisinden alındığı

eş hakkında sona erecek⁵ diğer eş velayeti tek başına kullanmaya devam edecektir. Türk Medeni Kanunu’na göre ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi, ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde saksaklaması halinde çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden de sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim velayetin kaldırılmasına karar verir (md.348). Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır. Kararda aksi belirtilmedikçe, velâyetin kaldırılması mevcut ve doğacak bütün çocukları da kapsar. Velayetin kaldırılmasının doğal sonucu olarak çocuğun mallarının yönetilmesi hakkı da sona ermiş olacaktır.

Velayetin sona ermesi halinde velayet hakkına sahip olan anne veya baba çocuğun malları üzerindeki yönetim hakkını tek başına kullanabilmektedir. Bunun da doğurabileceği tehlikeleri dikkate alan kanun koyucu, önceden gerekli önlemlerin alınmasını uygun ve faydalı bulmuştur.⁶ Nitekim TMK.353.md’ye göre, evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eş, hâkime çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter vermek ve bu malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen önemli değişiklikleri bildirmek zorundadır.

2. Yönetimin Anne ve Babadan Alınması

Anne ve babanın çocuğun malları üzerindeki yönetim hakkı, yönetimin kendilerinden alınması ile de sona erer. TMK 361/I’ e göre çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim, yönetimin bir kayyım devredilmesine karar verebilir. Düzenlemenin amacı çocuğun üstün yararının gözetilerek mallarının korunmasıdır. Yoksa her durumda bu kararın verilmesi gerektiği düşünülemez. Bu sebeple, hakim çocuk mallarının tehlikeye düşmesi olasılığında, bu tehlikeyi önlemeye yönelik etkin ve uygun bir önlem alma imkanına sahip bulunuyorsa, o önlemin alınmasını kararlaştırmalıdır. Örneğin ana ve babadan bu konuda güvence göstermelerini istemelidir. Hakim bu durumda onlardan güvence göstermelerini istemesine TMK. m.352/I hükmü engel değildir. Zira bu hükümde anne ve babanın çocuğun allarının yönetimi konusunda hesap ve güvence vermekten ayrık tutulmaları her durumda değil, kural olarak öngörülmüştür. Her kuralın bir istisnasının olması doğaldır ve burada bu istisna TMK.m.361/I hükmüdür.⁷ Çocuğun, yönetimi ana ve babaya ait olmayan malları da tehlikeye düştüğünde hâkim, aynı önlemlerin alınmasını kararlaştırabilir (m.361/

2 - Y.2HD.02.11.2017.T.2016/19351E.2017/12079K. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (E.T.29.12.2020)

3 - Zeynep Gamze, ÇANGA, Velayetin Kapsamı, Yüksek Lisans Tezi, s.32, <https://tez.yok.gov.tr/> (E.T.29.12.2020)

4 - Y.2HD.14.03.2019T.2017/4451E. 2019/2815 K. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (E.T.29.12.2020)

5 - AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s.422.

6 - AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 423.

7 - AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 424

II). Çocuk mallarının gelirlerinin veya bu mallardan ayrılmış belirli miktarların kanuna uygun şekilde sarf edileceğinden kuşku duyulursa hâkim, bunların da yönetimini bir kayyım bırakabilir (m.8.361/III).

B. Yönetimin Sona Ermesinin Sonuçları

Anne ve babaya verilmiş olan çocuğun mallarını yönetme hakkı yukarıda belirtilen sebeplerle sona erdiğinde birtakım sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçların ne olduğu Medeni Kanun 362 ve 363. maddelerinde belirtilmiştir.

1. Malların Devredilmesi

Velilerin çocuğun malları üzerindeki yönetim hakkının bitme çeşidine göre malları devredecekleri kişiler de değişmektedir. Buna göre çocuk, doğal erginlik yaşı olan 18 yaşını doldurduğunda ya da evlilik ile ergin kılındığında veyahut ergin kılınma kararı ile ergin olduğunda malları kendisine devredilecektir. Velayet her iki veliden de alındığında çocuğa bir vasi atanacak, yönetim hakkı anne ve babadan alındığında çocuğun malları için bir kayyım görevlendirilecektir. Duruma göre veliler, çocuğun mallarını vasi veya kayyım devretmekle yükümlü olacaklardır (TMK m.362).

2. Anne ve Babanın Sorumluluğu

Anne ve babanın yönetim hakkının sona ermesi ile çocuğun mallarını geri vermede sorumlulukları ortaya çıkmaktadır. Bu sorumluluk TMK 363/I' de "ana ve baba, çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludurlar." şeklinde düzenlenmiştir. Ancak kanun maddesinde bu konuda iki sınırlama öngörülmüştür.⁸İlki, ana ve baba, dürüstlük kuralına uygun olarak başkasına devrettikleri malların yerine sadece aldıkları karşılığı geri vermekle yükümlüdürler (TMK m. 363/ II). İkinci sınırlama ise, ana ve babanın kanuna uygun olarak çocuk veya aile için yaptıkları harcamalardan dolayı tazminatla yükümlü tutulmamışlardır (TMK m. 363/III).

Söz konusu düzenlemeye bakıldığı zaman, kanun koyucunun çocuğun malları üzerinde tasarrufta bulunan anne ve babanın vekil gibi sorumlu olmasını onların iyi niyetli olmasına bağlı olarak yumuşattığı anlaşılmaktadır. Çocuğun mallarından ancak hakimın izniyle tasarrufta bulunabilecekleri bir malı, çocuğun acil olarak yapılması zorunlu kalp ameliyatına sarf eden anne ve babanın geri vermedeki sorumluluğu, aldıkları satış bedelinin sadece ellerinde kalan kısmıyla sınırlanmış olacaktır. Fakat, aynı malı hakimden izin almaksızın dürüstlük kuralıyla bağdaşmayacak bir bedel karşılığında satmış ve aldıkları bedelin bir kısmını da kendi

ihtiyaçları için kullanmış anne ve babanın geri vermedeki sorumluluğu sadece ellerinde kalmış satış bedeli olmayacak, sorumluluk kapsamı genişlemiş olacaktır.⁹

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK MALLARININ KULLANILMASI VE HARCANMASI

I. ÇOCUK MALLARININ KULLANILMASI

Çocuk mallarının kullanılması Türk Medeni Kanunu 354.maddesinde düzenlenmiş, buna göre ana ve baba, kusurları sebebiyle velâyetleri kaldırılmadıkça, çocuğun mallarını kullanabilirler. Eski Medeni Kanun' da çocuğun mallarından yararlanma olarak belirtilen bu hüküm yeni Medeni Kanun' da kullanma biçiminde değiştirilmiştir. Bu şekilde çocuğa ait bir evin ana ya da baba tarafından kiraya verilerek yararlanılmasına engel olunmuş, sadece kullanma yetkisi verilmiştir.¹⁰ Serozan'a göre, anne ve baba çocuğun malvarlığını satıp elde edilen geliri harcamayacaklar ancak faiz, kira, temettü gibi getirilerini harcıyıp tüketebileceklerdir.¹¹

Velilerin çocuğun mallarını kullanma hakkı da yukarıda belirtilen yönetim hakkı gibi velayete bağlı bir hak olsa da bazı açılardan farklılık arz etmektedir. Velayetin sona ermesi veya hakim tarafından kaldırılması ile yönetim hakkı kendiliğinden biterken, anne ve baba velayetin kaldırılmasına kusurları ile sebebiyet vermedikçe kullanma hakları devam eder (TMK.m.354). Örneğin velayetin anne ve babadan ya da onların birinden ağır bir hastalık veya özürllülük sebebiyle kaldırılması durumunda, onlar yine de çocuğa ait malları kullanmaya devam edebilirler.¹²

Yukarıda belirtildiği şekilde anne ve babanın çocuğun malları üzerindeki yönetimi hem bir hak hem de bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla yükümlülük olan bir şeyden velilerin feragat etmesi de mümkün değildir. Kullanma hakkı ise sadece bir hak olarak düzenlendiğine göre, velilerin bundan feragat etmesi de her zaman mümkündür.

II. ÇOCUK MALLARININ HARCANMASI

TMK 355' e göre ana ve baba, çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere sarfedebilirler. Esasında çocuğun bakılması, yetiştirilmesi ve eğitimi veliler için bir yükümlülük olup, bu yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla yapılacak harcamalarda velilerin bizzat kendi mallarıyla yapılmak zorundadır. TMK

8 - 8 ÖZDEMİR, Hayrunnisa, *Çocuk Mallarının Yönetimi, Kullanılması, Harcanması ve Korunması*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Y. 2013, Sa. 3, s. 92. <http://webftp.gazi.edu.tr/> (E.T. 01.01.2021)

9 - AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 425.

10 - KARACA, s.33

11 - SEROZAN, Rona, *Çocuk Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005, s.268. Aktaran, KARACA, s.33.

12 - AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 427.

327/I' de "çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır" demek suretiyle bu husus dile getirilmiştir. Fakat yine aynı maddenin 2. fıkrasında ana ve baba, yoksul oldukları veya çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiği takdirde ya da olağan dışı herhangi bir sebebin varlığı hâlinde, hâkimin izniyle çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktar sarfedilebileceği dile getirilmiştir. Burada bahsedilen çocuğun mallarının gelirleri değil bizzat çocuğun mallarıdır. Bunun için de hakim izni gerekmektedir. Oysa ki TMK 355/I' de bahsedilen çocuğun mallarının gelirleridir ve bunun için hakim izni de gerekmemektedir.

Kanun koyucu ana babanın maddi gücünün çocuğun giderlerini karşılamaya yetmeyebileceğini öngörmüş, bu hallerde çocuğun mallarının gelirini çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için sarf etme hakkı vermiştir.¹³ Dahası bu gelirlerin aile ihtiyaçlarını karşılamak için de kullanılabilmesi düzenlenmiştir. Fakat burada bir ölçüt getirilmiştir ki bu ölçüt TMK m.4'te ifade edilen "hakkaniyete uygunluk" ölçütüdür. TMK M.4 "kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği durumlarda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir" hükmünü içermektedir. O halde ana ve babanın çocuğun mallarının gelirlerinden büyük bir kısmını aile ihtiyaçlarının karşılanması için sarfetmeleri, buna karşılık çocuğun eğitimi için gerekli karşılığı sağlayamamaları durumunda "hakkaniyet ölçüsü" aşılmış olacak ve hakim m.4'ün müdahalesi söz konusu olabilecektir.¹⁴

Yukarıda belirtilen harcamalardan sonra geriye kalan çocuk mallarının gelirlerinin fazlası için önceki kanun döneminde "karı kocadan hangisi aile masraflarıyla mükellef ise gelir fazlasının da ona ait olacağı" düzenlenmişti. Yeni Türk Medeni Kanunu'nda bu düzenlemeden vazgeçilerek gelir fazlasının çocuk mallarına katılacağı hükmüne bağlanmıştır (m.355/II).

Kanun koyucu, çocuğun mallarının gelirinin sarfının yanı sıra bazı hallerde malvarlığının sermaye kısmının da sarf edilebilmesine imkân tanımış, bu durumu "olağan ihtiyaçlar gerektirdiği ölçüde sermaye biçiminde ödemeler, tazminatlar ve benzeri edimler çocuğun bakımı için kısmen kullanılabilir. (TMK.m.356/I)" şeklinde ifade etmiştir.¹⁵ Söz konusu düzenlemeden anlaşılabileceği gibi burada sarf edilebilecek mallar çocuk mallarının hepsi değil, sermaye biçiminde ödemeler, tazminatlar ve benzeri edimlerdir ki bunlarda tamamen değil kısmen kullanılabilir. Buna karşılık, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk

varsa hâkim, ana ve babaya belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisini tanıyabilir (TMK.m.356/II). Burada sadece çocuğun olağan ihtiyaçlarının gerektirdiği ölçüde değil, olağanüstü ihtiyaçlarının gerektirdiği takdirde bir harcama yapma yetkisi verilmiştir. Olağan ihtiyaçlar gerektirdiğinde harcama yapılabilmesi için hakim iznine gerek bulunmazken olağanüstü ihtiyaçların gerektirdiği harcamaların yapılabilmesi için hakim iznine gerek bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUĞUN SERBEST MALLARI

I. GENEL OLARAK ÇOCUĞUN SERBEST MALLARI

Çocuğun tüm malları üzerinde velilerin kullanma ve yönetme yetkisinin bulunması mutlak bir kural olmayıp aşağıda görüleceği üzere çocuğun kimi malları için bu yetkilerden biri, kimileri için ise ikisi de bulunmamaktadır. Belirtilen bu yetki herhangi bir kayyım ya da vasiye de verilmiş değil, bizzat çocuğun kendisine bırakılmış bulunmaktadır. Kanun koyucunun buradaki amacı, ilerde çocuğun ergin olduğunda kendi malları üzerinde hukuki işlemlerde bulunabileceğini öngörmek, bunun için de çocuğu hayata hazırlamak, ona önceden sınırlı da olsa bir tecrübe kazandırmaktır. Bahsi geçen bu mallara çocuğun serbest malları denmekte ve bunlar kazandırmalar, saklı pay, meslek ya da sanatın icrası için verilen mal ve çocuğun kişisel kazancı olmak üzere 4 gruba ayrılmış bulunmaktadır.

A. Kazandırmalar

TMK.357'ye göre ana ve baba, faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere ya da açıkça ana ve babanın kullanmaması koşuluyla çocuğa yapılan kazandırmaların gelirlerini kendi menfaatlerine sarfedemezler. Belirtilen mallar çocuğun serbest malları olmaları hasebiyle anne ve baba bunları kullanma hakkına sahip değillerse de yönetme hakkına kural olarak sahiptirler. Nitekim maddenin 2.fıkrası "kazandırmada bulunan kişi, kazandırma sırasında açıkça aksini öngörmedikçe, ana ve baba bunlar üzerinde yönetim hakkına sahiptir."(m.357/II) demek suretiyle bu hususa değinmiştir.

B. Saklı Pay

Çocuğun miras yoluyla elde edeceği saklı payın yönetimi de kural olarak ana ve babaya aittir. Ancak muris yapacağı ölüme bağlı tasarrufla, çocuğun saklı payını ana ve babanın yönetiminin dışında bırakabilir (TMK.358/I). Bu suretle çocuğun saklı payı, onun serbest malı haline gelmiş olur.¹⁶ Mirasbırakan yönetimi bir üçüncü kişiye bırakmışsa, tasarrufunda bu kişinin belirli zamanlarda sulh hâkimine hesap vermesini de öngörebilir (m.358/II).

13 - KARACA, s. 33.

14 - AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 428.

15 - ÖZDEMİR, s. 96.

16 - AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 431.

C. Meslek ve Sanat İçin Verilen Mal

Ana ve baba tarafından bir meslek veya sanat ile uğraşması için çocuğa kendi malından bir kısım verilmesi halinde artık bu mal çocuğun serbest malı konumuna gelecek, yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı da çocuğa geçmiş olacaktır (TMK.m.359/I). Bu durumda çocuk söz konusu mallarla ilgili işlemleri tek başına yapabilecek ve icra ettiği bu mesleğin gereği olarak yaptığı hukuki işlemlerden dolayı tüm malvarlığı ile sorumlu olacaktır.¹⁷

D. Kişisel Kazanç

Çocuğun kendi emeği ile elde ettiği kişisel kazancı da onun serbest mallarındandır ve bu mal üzerinde ana babanın yönetim veya yararlanma hakkı bulunmamaktadır (TMK.m.359/I). Bu haklar doğrudan doğruya çocuğa aittir. Ancak, çocuğun evde ana ve babasıyla birlikte yaşaması hâlinde, ana ve baba ondan kendisinin bakımı için kişisel kazancından uygun bir katkıda bulunmasını isteyebilirler. (m.359/II)

SONUÇ

Kanun koyucu, çocuk malları bakımından velayetin kapsamını düzenlerken ana ve babaya çocuk mallarının yönetilmesinde, kullanılmasında, harcanmasında ve hatta devredilmesinde belirli haklar vermiş bunun yanında bazı yükümlülükler de getirmiştir.

4721 sayılı Kanun'un 352.maddesinde ana ve babanın, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetim hakkına sahip ve bununla yükümlü olduğu, bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri zaman hakim mûdahale edeceği belirtilmiş, akabinde 354.m' de kusurları sebebiyle velâyetleri kaldırılmadıkça, çocuğun mallarını kullanabilecekleri ifade edilmiştir. Çocuk mallarının harcanmasına ilişkin ise hakkaniyet ölçütü getirilmiş, buna göre ana ve baba, çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere sarfedebilecektir.

Çocuk, ergin olduğunda malları kendisine, velayet her iki veliden de alındığında çocuğa atanacak vasiye, yönetim hakkı anne ve babadan alındığında ise bir kayyıma devredilecektir. Duruma göre veliler, çocuğun mallarını kendisine, vasiye veya kayyıma devretmekle yükümlü olacaklardır (TMK m.362).

Çocuğun tüm malları üzerinde velilerin kullanma ve yönetim yetkisinin bulunması mutlak bir kural olmayıp çocuğun kimi malları için bu yetkilerden biri, kimileri için ise ikisi de bulunmamaktadır.

Bahsi geçen bu mallara çocuğun serbest malları denmekte ve bunlar kazandırmalar, saklı pay, meslek ya da sanatın icrası için verilen mal ve çocuğun kişisel kazancı olmak üzere 4 grupta toplanmış bulunmaktadır.

Toplunun geneline göre gerek yaşı gerekse deneyimsizliği yüzünden zayıf durumda bulunan çocuklar, modern hukuk sistemlerinde korunmaya değer bir varlık olarak kabul edilmiş, bunu dikkate alan Türk Medeni Kanunu' da çocuklar için koruyucu önlemler getirmiştir. Getirilen bu koruyucu önlemlerde de çocuğun üstün yararı her zaman ön planda tutulmuştur.

KISALTMALAR

C.	: Cilt
E.	: Esas
f.	: Fıkra
HD.	: Hukuk Dairesi
K.	: Karar
m.	: Madde
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hakkında Kanun
s.	: Sayfa
sK.	: Sayılı Kanun
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TMK	: Türk Medeni Kanunu

KAYNAKÇA

AKINTÜRK, Turgut, / ATEŞ KARAMAN, Derya, *Türk Medeni Hukuku, İkinci Cilt, Aile Hukuku*, 15.Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2013.

AKYÜZ, Emine, *Çocuk Hukuku Çocuk Hakları ve Korunması*, Ankara: Pegem Akademi, 2012.

ÇANGA, Zeynep Gamze, *Velayetin Kapsamı, Yüksek Lisans Tezi*, s.32, <https://tez.yok.gov.tr/>

<https://karararama.yargitay.gov.tr/>

KARACA, Hilal, *Velayetin Kapsamı ve Hükümleri, Yüksek Lisans Tezi*, s.59, <http://acikerisim.ticaret.edu.tr/>

ÖZDEMİR, Hayrunnisa, *Çocuk Mallarının Yönetimi, Kullanılması, Harcanması ve Korunması*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Y. 2013, Sa. 3, s. 92. <http://webftp.gazi.edu.tr/>

SEROZAN, Rona, *Çocuk Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005

17 - AKYÜZ, 2012,s.255; aktaran, KARACA,s.42.

TÜRK HUKUKUNDA ÖZEL HAYAT VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASININ İNSAN HAKLARI HUKUKU BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Av. Kaan Mahmut ERDEM¹ / Av. Deniz ERDEM²

GİRİŞ

İnsanın sosyal yönü olan bir canlı olması yönüyle, toplum içerisine karışma ve bu sosyalleşme ihtiyacı olduğu açıktır. Bu aşamada kişi, toplumsal çevre içerisinde bir veya birden fazla sığa sahip olabilmektedir. Bunun yanı sıra kişinin kendisine ait ya da kendisinin belirlemiş olduğu kişiler ile kişiliğine ilişkin haklarını paylaşma ve bu kapsamda özel hayatını gizleme hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir. Özel hayat kavramı, mevzuatımız ve uluslararası mevzuat içerisinde net olarak tanımlanmamıştır. Zira özel hayat, sosyal ve teknolojik gelişmelerin sonucunda her geçen gün farklı anlamlar ve unsurlar kazanmaktadır. Bu nedenle özel hayat, özel bir sosyal hayatın sürdürülmesi anlamında sosyal kimliğin geliştirilmesi hakkıyla paralel bir hak olarak görülmektedir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda bireylerin temel hakları ile özgürlükleri korunmaya çalışılmış, bu kapsamda bireylerin özel hayatlarının gizliliği hakları ile kişisel verilerinin gizliliği hakları düzenlenmiştir. Söz konusu yasayla bu konuda uygulanacak usul ve esaslar açıklığa kavuşturulmuş ve yasal boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Kişisel verilerin korunmasının talep edilmesi hakkı, özel hayatın gizliliği hakkının bir parçası olarak görülmekte ve temelde bir kişilik hakkı olarak ele alınmaktadır. Bu açıdan kişisel verilerin korunması konusu Anayasa Hukuku, Medenî Hukuk, İdare Hukuku ve Ceza Hukukunu da ilgilendirmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde hukuk sistemimiz içerisindeki özel hayat ve kişisel verilerin korunması haklarının kavramsal olarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu çerçevede özel hayat ve kişisel veri kavramları teorik olarak açıklanmış ve kişisel verilerin türleri ile unsurlarına değinilmiştir. Özel hayatın ve kişisel verilerin korunması konusundaki ilkelere yer verilmiş ve hukuk düzenimiz bakımından bunların nasıl korunduğu açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise genel olarak insan hakları

1 - İzmir Barosu. orcid kod: <https://orcid.org/0000-0002-3561-2547>

2 - İzmir Barosu. <https://orcid.org/0000-0002-8091-3859>

bakımından kişisel verilerin ve özel hayatın gizliliği hakkının korunması konusu işlenmiştir. Bu kapsamda özel hayatın gizliliği ile kişisel verilerin korunması konusuna değinilmiş ve insan hakları açısından sağlanan koruma türlerine yer verilmiştir.

BÖLÜM 1: TÜRK HUKUKUNDA ÖZEL HAYAT VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

1.1. Özel Hayat Kavramı

Demokratik hukuk devletlerinde bireyler, maddi ve manevî olarak sahibi oldukları varlıkları kendi istekleri doğrultusunda geliştirerek şekillendirecekleri özgür bir hayat alanına sahiptirler. Anayasa'nın 20., 21. ve 22. maddesinde, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 12. maddesinde ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 8. maddesinde bireylerin devletin müdahalesinden arınmış özgür bir alana sahip olduğu açık bir biçimde hükme bağlanmıştır.

Özel hayat; genel itibariyle bireylerin kendilerine ait şahsi bilgileri, durumları, hisleri, psikolojileri, duyguları, fotoğrafları, videoları, özel alanlarına ekledikleri ya da eklemek istedikleri her türlü unsurdan oluşmakta olan bütünlük şeklinde tanımlanmaktadır. Bu çerçevede özel hayat, bireyin ilişki kurma ve geliştirme amacıyla çevresindekilerle kişiliğine ait unsurları paylaşmak suretiyle temas kurma hakkını içermekte olan bir haktır³. Kişilerin diğer insanlarla etkileşim kurdukları alana kamusal alan denilmektedir. Buna karşın söz konusu alanın dışında, kişilerin diğer bireylerden sakladıkları özel ve mahrem alanın da özel hayat olarak nitelendirilmesi söz konusudur⁴. Sonuç olarak özel hayat, bireyin kendisine has hayat tarzını yaşaması ve kendisini ilgilendirmekte olan tutumlar ve davranışlar bütünüdür.

1982 Anayasası'nda herkesin özel hayatı ile aile hayatına saygı gösterilmesini talep etme hakkı olduğu ifade edilmiştir. Özel hayat ve aile hayatına ilişkin gizliliğe dokunulması söz konusu olamaz (20. madde); konutun dokunulmazlığı esastır (21. madde); herkesin haberleşme özgürlüğü mevcuttur ve bu hakkın gizliliğinin esas olması gerekir (22. madde). Yasanın açık bir şekilde göstermiş olduğu durumlarda, usulüne uygun olarak verilmiş olan bir hâkim kararının mevcut olması halinde söz konusu özgürlükler belli ölçüde kısıtlanabilir. Gecikmesi durumunda sakınca bulunan hallerde de yasayla

yetkilendirilen merci tarafından verilecek yazılı emir olması durumunda da söz konusu hakların kısıtlanması mümkündür. Aksi takdirde kimsenin üstü, özel eşyaları ve konutunun keyfi biçimde aranması mümkün değildir. Aynı şekilde yasada sayılan durumların dışında eşya ve konut üzerindeki bulunan eşyalara el konulması, haberleşmenin engellenmesi ve gizliliğinin ihlal edilmesi mümkün değildir (m. 20-22)⁵.

Bireyler siyasi bir organizasyon oluştururlarken bu organizasyonun yetkilerinin sınırsız ve denetimsiz bir düzeyde olmasını istemezler. Bunun yanı sıra bireylerin söz konusu organizasyonu tanıma konusunda esas amaçlarının kendi özgürlüklerini güvence altına almak olduğu ifade edilmektedir. Devletin var oluş amacının da bireylerin özgürlüklerini ve toplumsal düzeni sağlamak olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla kamu otoritesine sahip olan devlet mekanizmasının elinde bulundurduğu yetkilerin de hukukla sınırlandırılması gerekmektedir⁶.

Hukuk devleti ilkesi, genel ve özel gereklilikleri üzerinde taşıyan bir ilkedir. İlk olarak yasama, yürütme ve yargı organları hukuka uygun ve kendilerine çizilen sınırlar içerisinde faaliyet göstermeleri gerekir. Hukuk sistemi içerisinde devlete çizilen sınırlara uygun hareket edilmesinin sağlanması için ise idarenin her türlü eylem ve işlemlerinin yargı denetimine açık olması gerekmektedir. İdarenin işlemlerinin önceden bilinebilir olması ve idarenin bağımsız mahkemeler nezdinde hesap verebilir olması esastır⁷.

Hukuk sistemi içerisinde en önemli varlık konumundaki insan, sırf insan olduğu için belirli hak ve yükümlülüklerle sahiptir. Özel hayata ilişkin haklar, insan hakları alanındaki gelişmelere paralel biçimde ilerlemektedir. Tarihi süreç içerisinde 19. Yüzyıl sonlarında ortaya çıkan özel hayat kavramı, 21. Yüzyılda farklı boyutları ile ele alınmakta ve genişlemeye devam etmektedir⁸.

1.2. Kişisel Veri Kavramı

Teknolojinin gelişimi, bireylerin kendilerine

5 - Bkz.: www.anayasa.gov.tr (Çevrimiçi), E.T.:06.01.2020.

6 - Mesut Pınarbaşı, (2004). "Özel Hayatın Korunması Kapsamında İstihbarat Faaliyetlerinin Hukuksal Sınırları", KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.1.

7 - Kemal Gözler, (2011). *Anayasa Hukukuna Giriş*, 17.basım, Bursa: Ekin Yayınları, s.4.

8 - Saadet Yüksel, (2012). *Özel Yaşamın Bir Parçası Olarak Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Gizliliğine Önleyici Denetimle Müdahale*, 1.basım, İstanbul: Beta Yayıncılık, s.7.

3 - Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi karar, Niemietz/Almanya, B. No: 13710/88, 16/12/1992, p. 29, <https://hudoc.echr.coe.int>, E.T.04.01.2020

4 - Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi karar, Peck/Birleşik Krallık, B. No: 44647/98, 28/04/2003, p. 57, <https://www.juridice.ro>, E.T.04.01.2020

sakladıkları bilgilerin dahi dışarı çıkmasının kolaylaşmasına neden olmaktadır. Bu aşamada kişisel veriler, bunların muhafaza edilmesi ve korunmaya ilişkin hak kavramları önem kazanmıştır. Söz konusu kavramların gündelik yaşantı içerisinde sıkça duyulan kavramlar olması, özel hayatın gizliliği hakkının sonucudur.

TDK, "kişisel" sözcüğünü, "kişiyle ilişkili, kişinin kendisine ait olan, şahsa ve zata bağlı olan" şeklinde tanımlamaktadır. "Veri" kavramı ise "bir araştırma, bir tartışma veya bir muhakeme sürecinin temelindeki öge, muta, bilgi ve data" şeklinde tanımlanmaktadır. Bir bilgi içerisinde kişinin varlığının söz konusu olması, bu bilgiyi "isim ile bağlantılı veri" ya da "kişisel veri" haline getirir. Söz konusu bilgilerin, gerçek ya da tüzel kişilerce depo edilmekte veya zaman içerisinde farklı sebeplerden ötürü üçüncü kişilerle paylaşılabilme olduğu görülmüştür. Bilhassa devlet kurumlarında pek çok verinin toplanmakta olduğu bilinmektedir⁹.

Kişisel verilere ilişkin tam tanımın yapılması için OECD tarafından 1980'de yayınlanan "Kişisel Verilerin Sınır aşan Trafiği ve Verilerin Korunmasına İlişkin Rehber İlkeleri" içinde yer alan tanımın da incelenmesi gerekir. Söz konusu tanım kapsamında kişisel veri, "belirli ya da belirlenebilecek nitelikteki gerçek kişiye ait bilgilerin tamamıdır"¹⁰. Bu durumda bireylerin belirleyiciliğini sağlamakta olan bütün bilgilerin kişisel veriler içerisinde yer alacağı açıktır. Kişisel veri kavramına yönelik olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'ndaki tanıma bakılması da yerinde olacaktır. Söz konusu tanıma göre kişisel veri, OECD tarafından yapılan tanıma paraleldir (3. madde). Kişinin kimlik bilgilerinin, etnik kökeninin, sosyal statüsünün ve sosyal kimliğinin, gelir durumunun, sağlık bilgilerinin ve onu diğer bireylerden ayıracak özel bilgilerin tamamının kişisel veri sınırları içerisinde yer aldığı ifade edilmektedir¹¹.

Kişisel veri kavramının değerlendirilmesi aşamasında "hassas veri" kavramının da ele alınması gerekmektedir. Hassas veri, bazı kaynaklara göre duyarlı veri veya özel niteliğe sahip olan kişisel veri

olarak da tanımlanmaktadır¹². Hassas nitelikteki verilerin açığa çıkması durumunda birey, toplum içerisindeki yerini kaybetme ihtimali ile karşı karşıya kalabilecek ya da diğer bireylerin o kişiye olan bakış açısı değişebilecektir. Kişiler, kendilerine ait hassas verilerin ortaya çıkması durumunda ötekileştirmeyle karşı karşıya kalabileceklerdir¹³. Örnek olarak kişilerin inançlarının, siyasi fikirlerinin, cinsel tercihlerinin, etnik kökenlerinin hassas veriler olarak kabul edilmesi mümkündür¹⁴.

1.3. Kişisel Verinin Unsurları

Kişisel verilere ilişkin unsurlar, bilgileri kişiselleştirmekte olan unsurlardır. Herhangi bir bilginin kişisel veri sayılması için "kimliğinin belirlenmiş ya da belirlenmesi mümkün olan gerçek kişiye ait her tür bilgi" tanımına uyması gerekir (6698 Sayılı Kanun 3. madde). İlgili madde metninde kişisel verilere ilişkin olarak dört unsurun varlığına değinilmiştir. Bunlar¹⁵:

- Kimliği belli olan ya da belirlenebilir olan kişiye ait bir bilgi olması: Bireylerin toplum içerisindeki diğer bireylerden ayrılmasında işe yarayan her türlü bilgi, onların kimliğinin belirlenmesinde kullanılabilir. Bireyi kimliğinin belirlenmesinde kullanılan tariflerin her biri kişisel veri olarak kabul görür. Başta ad ve soy ad olmak üzere, bilhassa internette, bağlanılmakta olan bilgisayara ait kimlik bilgilerinin de kimlik belirleyici bilgi olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra başka bir kişinin, bir bireyi bulmak için sorgulayabileceği her tür bilginin de kimliği belirlemede işlevsel olduğu kabul edilir.
- Gerçek kişilik sahibi olan bir bireye ait olma: 6698 Sayılı Kanun'a göre herhangi bir bilginin kişisel bilgi olarak kabul edilebilmesi için söz konusu bilginin gerçek kişiye ait olması gerekmektedir. Dolayısıyla madde metnine göre tüzel kişilere ilişkin

12 - Nalbantoğlu, Lerzan; Özkaya, Asilhan. (2016). S. 5. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/legal/KisiselVeriler.pdf>, E.T.: 06.01.2020.

13 - Türkay Henkoğlu, (2015). "Hassas Bilgi Varlıklarının ve Kişisel Verilerin Hukuksal Düzenlemeler ile Korunması ve Bu Kapsamda Üniversiteler İçin Bilgi Güvenliği Politikasının Geliştirilmesi", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s.18.

14 - Cemil Kaya, (2011). "Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi", İÜHFMDergisi, Cilt: LXIX, Sayı: 1-2, s.318.

15 - İlgili Maddelerin tamamı 6698 Sayılı Yasa ile Avrupa Birliği Adalet Komisyonu'na ait 4/2007 Sayılı Görüşlerden Derlendi. Detaylı bilgi için: Article 29 Data Protection Working Party, EU, http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wp136_en.pdf (E. T.: 03.01.2020)

9 - Ramazan Karabulut, (2014). "Kişisel Verilerin Korunması ve Kolluk Hizmetleri", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.5.

10 - Elif Mendos Kuşkonmaz, (2013). "Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.4.

11 - Fatih Dinkçi, (2014). "Kişisel Verilerin Korunmasında Uluslararası Düzenlemeler ve Türkiye Örneği", On dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.3.

bilgilerin kişisel veri olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 2013/84 Esas ve 2014/183 sayılı Kararında, kişisel bilgilerin esasen yalnızca gerçek kişilere ait kimlik belirleyici nitelikteki bilgilerle sınırlı olamayacağı ifade edilmektedir. İlgili kararda, "...Tüzel kişilerin tanıtım amacı ile de olsa fiziki ve elektronik adreslerinin, rızalarının hilafına başka bir özel hukuk tüzel kişisi ticari işletme tarafından ticari amaçlar doğrultusunda kullanılması hukuka ve hakkaniyete aykırıdır..." denilmektedir¹⁶.

- İlişkin olma: Bir şeyle alakalı olan bilgi, ona ilişkin bir bilgi olarak kabul görür. Bu kapsamda bilgilerin kişisel veriler arasında sayılması için, söz konusu bilgilerin kişilere ilişkin olmaları gerekmektedir. Kişiye ilişkin olmayan bilgilerin kişisel veri olarak kabul edilmesi mümkün değildir¹⁷.
- Her türlü bilgi: Bireylerin saklamayı isteyebilecekleri bütün bilgiler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bir şahıs veya örgüt izin vermedikçe, kendisine ait her türlü bilginin saklanması esastır.

1.4. Kişisel Verilerin Türleri

Kişisel veriler, ihtiyaç duyulan koruma kapsamında ikili bir ayrıma tâbi tutulmuşlardır. Söz konusu ayırım, hukuki düzenlemeler içerisinde açık bir şekilde kendisine yer bulamamaktadır. Bunun yerine bazı kategorilerde yer alan verilerin korunması amacına yönelik olarak özel işleme koşulları belirlenmiştir. 108 sayılı Sözleşme ve 1995/46 sayılı Yönerge kapsamında özel tür verilere ve özel veri kategorilerine ilişkin bazı kavramlara yer verilmektedir. İlgili düzenlemelerde yine genel tür veriler ile genel veri kavramlarına yer verilmektedir. Buradan hareketle öğretilde kişisel verilerin genel ve özel nitelikli kişisel veriler olarak ikiye ayrıldığı kabul edilmektedir.

Hukuk sistemimiz içerisinde özel nitelikteki kişisel veri kategorileri, uluslararası düzenlemeler ile örtüşmekte ve sınırlı sayıda kendisine yer bulmaktadır. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 6/1. maddesine göre, "bireylerin ırk, etnik köken, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ya da diğer inançları, kılık kıyafetleri, dernek, vakıf veya sendika üyelikleri, cinsel hayatları, cezai durumları ile sicilleri" özel nitelikteki kişisel veriler arasında sayılmaktadır. Örnek olarak bireylerin dergi ya da gazete aboneliklerinin onların siyasî görüşleri hakkında

bilgi vermesi durumunda, söz konusu abonelik bilgileri özel nitelikteki kişisel veriler arasında değerlendirilir¹⁸.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ya da diğer düzenlemelere bakıldığında özel nitelikteki kişisel verilerin dışında kalan verilere yer verilmediği ve bunların kavramsallaştırılmasından uzak durulduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 5. maddesi kapsamında kişisel verilerin işlenmesi koşullarının belirlenmesinin ardından özel nitelikteki verilerin işleme koşullarının düzenlenmesinin bu tarz bir ayırımı gerekli kıldığı ifade edilmektedir. Ancak söz konusu neticesinde kişisel verilerin, önemli ve önemsiz veriler biçiminde nitelendirilmemesi gerekmektedir. Çünkü belli ya da belirlenebilecek nitelikte olan kişilere ait bütün verilerin bir yönüyle önemli olduğu kabul edilmektedir. Bu halde genel nitelikteki kişisel veriler, özel nitelikteki kişisel verilerin dışında kalan bütün veriler şeklinde ifade edilebilir. Söz konusu verilerle alakalı işleme ve hukuka uygun olmayan işlemlerde sağlanmakta olan korumanın genel veri koruma kuralları kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir (KVKK.m.5). Örnek olarak kişilerin kimlik numaraları, plaka bilgileri, alışverişe ilişkin alışkanlıkları, telefonda yaptıkları görüşmeler de bu çerçevede değerlendirilebilir¹⁹.

1.5. Özel Hayat ve Kişisel Verilerin Korunması

1.5.1. Genel Olarak

Bireylerin kendilerine ait alanları ve düşünceleri olması durumu, çağdaş dünya düzeninde yeni ortaya çıkan bir hal olarak görülmektedir. Bilhassa küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerdeki hızlanmanın sonucunda bilgi, ekonomik olarak büyük bir değer kazanmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra kimi zaman bilgi hırsızlığının da bireyleri zor durumda bıraktığı görülmektedir. Bu noktada bireyler, kendileriyle ilgili olan verileri kendileri saklama ihtiyacı duymuşlar ve buna ilişkin hak talebinde bulunmaya başlamışlardır. Günümüzde bilginin bütün organizasyonlar ve kişiler açısından güç anlamına geldiği ve bütün üretim faaliyetlerine doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sunduğu ifade edilmektedir. Her geçen gün sayısız yeni veri girişinin ve paylaşımının gerçekleşmesi sonucunda bireylere has veriler de oldukça fazla yer kaplamaya başlamıştır. Bireylere ve organizasyonlara ait kişisel veriler, günümüzde sanal ortamda kolayca takip edilebilmektedir. İnternet ortamında yer alan

16 - www.Anayasa.gov.tr, E.T.: 03.01.2020.

17 - Aydın Akgül. (2016). *Kişisel Verilerin Korunması*, İstanbul: Beta Basım Yayın, s.9.

18 - Kaya, s.322-323.

19 - Elif Küzeci. (2018). *Kişisel Verilerin Korunması*, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 253.

reklamaların kimlere gösterileceği konusunda dahi bireylere ait kişisel verilere göre karar verilmektedir²⁰.

Kişiyeye özel bilgiler, kolayca paylaşılması neticesinde insanlar üzerinde negatif yönlü psikolojik etkilere sebep olabilmektedir. Bu durumda kişisel psikolojik etkenlere paralel olarak sosyolojik sorunlar da ortaya çıkabilmektedir. Zira toplumsal yapının en temelinde birey yer almakta ve bireyi etkileyen her şey toplumu da etkilemektedir. Devlet tarafından kişisel verilerin saklanması konusu bile günümüzde çokça tartışılmaktadır. Örneğin, bir kişinin çalıştığı kurumun öğrenilmesi için SSK dökümüne bakılması, bireye ilişkin verilerin kolaylıkla elde edilmesi anlamına gelebilecektir. Bireylerin çalışma şartlarını saklamak istemesi durumunda söz konusu verilere kolayca ulaşılabilmesi, bireyleri rahatsız edebilmektedir²¹.

Bireylerin kişiliklerine ilişkin haklar, hukuk kurallarının uygulanmasındaki temel çıkış noktası olarak değerlendirilmektedir. Zira kişilik hakları bakımından kişilerin arasındaki çakışma noktaları, hukuka ilişkin ilkelerin uygulanmasına vesile olmaktadır. Bunun yanı sıra hukuk kurallarının kişilik haklarına ilişkin uygulamalarında herkese aynı yaklaşımın tercih edilmesi, adaletin tesis edilmesinde eksik kalabilmektedir. Örnek olarak bir politikacının ödül alma töreninde resminin çekilmesi ve paylaşılması haber niteliği taşımaktayken, sıradan bir vatandaşın fotoğrafının kendisinden izinsiz biçimde çekilip paylaşılması kişilik haklarının ihlal edilmesi anlamına gelecektir. Bu açıdan kişisel veri ve özel hayat kavramının sınırlarının her somut olay için objektif biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir²².

1.5.2. Türk Hukukunda Özel Hayat ve Kişisel Verilerin Korunması

Uluslararası hukuk bakımından kişisel verilerin korunması kapsamındaki düzenlemeler, ülkemizde de takip edilmiş ve yasal mevzuat içerisinde kendisine yer bulmuştur. Kişisel verilere ilişkin ülkemizde ilk olarak 108 sayılı Sözleşme, 28 Ocak 1981'de imzalanmıştır. Söz konusu düzenleme 2 Şubat 2016 tarihinde onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir. Aradan geçen uzun süre içerisinde ise 2004 yılındaki Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması

Hakkında Yönetmelik kapsamında kişisel veriler korunmuştur. Ancak ilgili düzenleme, telekomünikasyon sektörü dışındaki kişisel veriler bakımından çok fazla uygulama alanı bulamamıştır. Aynı yılda yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar" başlığı altında kişisel veriler korunmaya çalışılmıştır²³.

2010'da yapılan Anayasa değişikliği sonucunda 20/3. madde kapsamında bireylere kişisel verilerin korunması bakımından talep hakkı tanınmıştır. Bu kapsamda, "Herkes, kendisi ile alakalı kişisel verilerin korunması için talepte bulunma hakkına sahiptir. Söz konusu hak; bireyin kendisi ile alakalı kişisel verileri hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişim, söz konusu bilgilerin düzeltilmesi ya da silinmesini talep etme ve amaçlara uygun biçimde kullanılıp kullanılmadığını öğrenme hakkını da kapsamaktadır. Kişisel veriler, yalnızca yasa da öngörülmesi durumunda ya da kişilerin açık rızalarıyla işlenebilirler. Kişisel veriler ve bunların korunmasına yönelik usul ve esaslar yasayla düzenlenebilir" hükmüne yer verilmiştir. Buna göre kişisel verilerin işlenmesinin sahibinin açık rızası ile ya da yasa da öngörülmekte olan durumlarda mümkün olabileceği ifade edilmektedir²⁴.

2012'de Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik kabul edilmiştir. Tüm bu yasal düzenlemelerde konunun tek bir yönünün ele alınması nedeniyle kişisel verilerin tam olarak korunması için başlı başına bir yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle 2016'da Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kabul edilmiştir²⁵.

BÖLÜM 2: ÖZEL HAYAT VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASININ İNSAN HAKLARI HUKUKU BAKIMINDAN İNCELENMESİ

2.1. Özel Hayat ve Kişisel Verilerin Korunması Hakkı

Kişisel verilerin korunması hakkına insan hakkı olarak yaklaşıldığı ülkelere bakıldığında kişisel verilerin korunması ile özel hayatın korunması hakları birlikte ele alındığı görülmektedir. Bunun

20 - Daniel Solove, J. (2004). "The Digital Person: Technology and Privacy in the Information Age", New York University Press, s.1-2.

21 - Muammer Ketizmen ve Çağlar Ülküder, (2007). "E-Devlet Uygulamalarında Kişisel Verilerin Korun(ma)maları", XII. Türkiye'de İnternet Konferansı, 8-10 Kasım 2007, s.191.

22 - Nur Halet Avcıoğlu. (2018). "Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması Hakkı", KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.20.

23 - Yasemin Avcı. (2019). "Kişisel Verilerin Korunması", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.38.

24 - Nilgün Başalp. (2004). Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Ankara: Seçkin Yayınları, s.100.

25 - Serpil Karlıdağ, (2013). "Ekonomi Politik Açısından Kişisel Verilerin Korunması", Amme İdaresi Dergisi, C. 46, S. 1, s.146-147.

yanı sıra gelişmekte olan teknolojiye eş olarak kişisel veriler de başka bir noktaya taşınmıştır. Kişisel veriler, günümüzde ekonomik değerler ile birlikte incelenmektedir. Bu açıdan kişisel verilerin korunması hakkındaki tehditler artmakta ve kişisel veriler bağımsız birer hak olarak korunmaya başlanmaktadır. Çünkü özel hayatın gizliliğine ilişkin sağlanan koruma, kişisel verilerin korunmasında yetersiz kalmaktadır. Bireylerin kişisel verilerinin güvenliğinin tam anlamıyla sağlanması için ayrı yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır²⁶.

Günümüzde kişisel verilerin korunmasına ilişkin hakların, özel hayatın gizliliğine ilişkin haklardan farklı bir noktaya eriştiği ve bu haklardan bağımsız biçimde değerlendirildiği ifade edilmektedir. Ancak kişisel verilere ilişkin koruma hakları, hâlihazırda AİHS kapsamındaki "özel hayat ve aile hayatına saygı" başlıklı 8.maddedeki düzenlemeye göre uygulanmaktadır. Bu nedenle de özel hayat ve özel hayatın gizliliğinin korunması kavramları ile kişisel verilerin korunması kavramları arasında mevcut olan bağlantı açık bir şekilde devam etmektedir²⁷.

2.2. İnsan Hakları Hukuku Bakımından Özel Hayatın ve Kişisel Verilerin Korunması

Kişisel veriler, Avrupa Birliği'ne bağlı ülkeler ile Kıta Avrupa'sı hukukunu uygulayan ülkelerde insan hakları bağlamında korunmaktadır. Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi, bireylere ait kişisel verilerin korunması amacıyla çeşitli hukuki düzenlemeler yapmakta, akitler hazırlamakta ve bu konuya ilişkin çalışmalar yürütmektedir. Kişisel veriler bu bakımdan her geçen gün önem kazanmakta ve ekonomik değer olarak algılanmaya başlanmaktadır. AİHS kapsamında 8.maddede yer alan düzenlemede kişisel verilerin korunması hakkı açık bir şekilde korunmaya çalışılmaktadır. AİHM tarafından 8.madde çerçevesinde kişisel verilerin korunmasına yönelik alınmış olan pek çok karar mevcuttur. Ayrıca kişisel verilere ilişkin koruma bakımından yalnızca özel hayatın gizliliğinin değil, ifade özgürlüğünün, unutulma hakkının ve buna benzer pek çok insan hakkı ile özgürlüğünün de uygulama alanına girdiği kabul edilmektedir. Çalışmanın bu bölümünde bu konu, çeşitli insan hakları açısından incelenecektir.

2.2.1. Özel Hayatın Korunması Hakkı Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması

Kişilere ilişkin verilerin özel hayatın gizliliği

çerçevesinde korunması esastır. Ancak kişilerin özel hayatlarına yönelik bütün bilgiler kişisel veri olarak değerlendirilemeyeceği gibi, kişisel verilerin tamamının da gizli bilgi niteliğinde değerlendirilemeyeceği ifade edilmektedir. Örnek olarak kişi adının kişisel veri kapsamında olması, söz konusu bilginin özel hayata ilişkin gizli bir bilgi niteliğini taşımasını zorunlu kılmaz. Aynı şekilde kişilerin aile hayatlarına ilişkin görüntüleri de özel hayatın korunması kapsamında değerlendirilmekte; ancak söz konusu görüntüler kişisel veri niteliğini taşımamaktadır. Bu açıdan söz konusu hakların birbirleri ile ilişki içerisinde olması, her iki hakkı birbirine özdeş kılmaz. Bu hakların birbirlerinden farklı yönleri de bulunmaktadır²⁸.

AİHM tarafından konuya ilişkin verilmiş olan kararlarda özel hayat kavramı net biçimde tanımlanmamakta; bunun yerine her olay açısından nelerin özel hayat kapsamında değerlendirileceğine ilişkin esaslara yer verilmektedir. Bu kapsamda kişilerin kimliklerine ilişkin bilgileri, cinsel tercihlerine yönelik bilgileri, kişi adları, fotoğrafları, telefondaki konuşmalar ve yazışmalar özel hayat çerçevesinde sayılacak bilgiler arasındadır²⁹. Ancak AİHM, özel hayat kavramını söz konusu bilgilerin ışığında değerlendirmenin ötesinde bir bakış açısına sahiptir. Örneğin AİHM tarafından verilen Von Hannover v. Germany kararında özel hayat kavramından nelerin anlaşılması gerektiğine ilişkin genel hatlar çizilmektedir. Buna göre özel hayatın mutlak biçimde kişilerin gizli alanlarına ilişkin bir alan olmadığı belirtilmektedir. Kişilerin diğer insanlarla kamuya açık alanlarda kurdukları ilişkilerde de somut olayın şartlarına özel hayat kavramının kendisini göstermesi mümkündür. Sözleşmenin 8. maddesine göre bireylerin diğer bireylerle ilişkilerini geliştirme konusunda da korundukları ifade edilmektedir³⁰.

Kişilere ilişkin verilerin korunmasına yönelik haklar, günümüzde halen özel hayatın gizliliği hakkına paralel olarak ele alınmaktadır. Bu durum, ulusal ve uluslararası hukuk bakımından da ortaya çıkan farklı görüşlere karşın mevcudiyetini devam ettirmektedir. Yani, her ne kadar teknolojik gelişmelere bağlı olarak iki hakkın birbirinden bağımsız biçimde ele alınması gerektiği görüşü öne sürülse de; bu görüş yasal düzenlemelerde fazlaca kendisine yer bulamamakta

28 - Murat Volkan Dülger, (2018), "İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (1), s.79.

29 - Küzeci, s.75.

30 - <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-109029%22%5D%7D>, (E.T.: 05.01.2020).

26 - Elif Mendos Kuşkonmaz, (2016). "Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.25.

27 - Küzeci, s.73

ve söz konusu haklar birlikte korunmaya devam etmektedir. Yasal düzenlemeler açısından bu iki hakkın birbirinden ayrı biçimde korunması için ulusal ve uluslararası alanda çalışmaları devam ettiği görülmektedir.

2.2.2. Düşünce ve İfade Özgürlüğü ile Kişisel Verilerin Korunması

AİHS tarafından düşünce ve ifade özgürlüğü 10. maddede düzenlenmektedir. Bu maddeye göre herkes, kendisine müdahale ya da sınırlamada bulunulmaksızın görüş ve düşüncelerini ortaya koyma hakkına sahiptir. 1982 Anayasası'nın 26. maddesi de söz konusu hakkı korumuş ve bireylerin resimle, sözle veya başkaca bir yolla düşüncelerini ortaya koyma hakkına sahip olduğunu ifade etmiştir.

Düşünce ve ifade özgürlüğü kavramları ile kişisel verilerin korunması konusu arasında ciddi bir bağlantının olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda bireyin kişisel verilerini koruma hususunda, söz konusu verilerin kimlere, ne surette ve nerde açıklanabileceğini saptama hakkı bulunmaktadır. Düşünce ve ifade özgürlüğüyle kişisel verilerin korunmasına ilişkin hak arasında kurulmuş olan dengenin bu çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir. Bilhassa internet ortamında kişisel veriler ile bunların kullanımı veya basın tarafından kişilere ait verilerin kamuoyuna aktarılması durumunda söz konusu haklar arasında mevcut olan denge korunmalıdır³¹.

Öğretide ifade özgürlüğüne ilişkin kısıtlanmanın bilgi satışının kısıtlanması biçimindeki bir gerekçeyle mümkün olmadığı ileri sürülmektedir³². Buna göre gazetelerin ifade özgürlüğü açısından en temel ürünlerin başında geldiği ve parayla satılmakta olduğu vurgulanmaktadır. Bu görüşteki yazarlar, kişisel verileri koruma ve bilgi güvenliğini sağlama hususunda alınacak olan önlemleri ifade özgürlüğünün kısıtlanmasında meşru bir gerekçe olarak kabul etmemektedirler. Öğretide bazı yazarlar da kişisel verilerin gizliliğine ilişkin olarak söz konusu görüşteki yazarların yeterince dikkatli davranmadıklarını öne sürmekte ve onları eleştirmektedirler³³.

Bilhassa son dönemlerde yapılmakta olan ve kişisel verileri üstün gören anlayışın basındaki ifade özgürlüğü ile ilgili ilkelere aykırı olduğu ifade edilmektedir. Bu açıdan basının ve ifade özgürlüğünün ayrıca değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Zira basın, kişilere bilgileri ulaştırmak amacıyla hareket eden ve planlı basın akışının çoğu zaman mümkün olmadığı bir alandır³⁴.

2.2.3. Haberleşme ve Basın Özgürlüğü ile Kişisel Verilerin Korunması

Haberleşme kavramı, insanların, grupların ve toplumların gündelik yaşantılarında birbirleri ile olan ilişkileri esnasında bilgi oluşturma, paylaşma ve geliştirme aşamalarında kullandığı araç olarak tanımlanmaktadır. Haberleşme özgürlüğü açısından da haberleşme hakkı ve haberleşme gizliliği kavramları birlikte değerlendirilmektedir. Haberleşme gizliliğinde kişiler, istedikleri kişiler ile arzu ettikleri biçimde haberleşme hakkına sahiptirler. Bu hak bakımından tarafların rızası olmaksızın haberleşme, üçüncü kişiler tarafından gelecek müdahalelere karşı korunmaktadır. Haberleşme özgürlüğüne göre ise kişiler, somut olayın gereklerine göre istedikleri araçları istedikleri surette kullanarak iletişime geçebilirler. Koruma kapsamında yalnızca haberleşme içeriğinin değil, trafik verilerinin de korunması söz konusudur³⁵.

Temel haklar ile hürriyetler arasında kabul edilen haberleşme ve basın özgürlüğü, insan haklarına saygı ve demokratik devlet düzeninin ayrılmaz bir parçasıdır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte haberleşme ve basın araçları da değişime uğramış, bu durum bireylerin kişisel verileri ile özel hayatlarının gizliliğini de ihlal eden bir noktaya ulaşmıştır. Bu açıdan kişisel verilerin korunmasına ilişkin önlemlerin alınması gerekli hale gelmiştir. Zira internet ortamında yapılan haberleşme aktivitelerinin başkaları tarafından ele geçirilmesi ve kötüye kullanılması, günümüzde sıkça rastlanan bir hak ihlali olarak görülmektedir³⁶.

Haberleşme özgürlüğünde esas olarak kişiler, haberleşme açısından kendilerine özel bir alan sağlamak amacını taşımaktadırlar. Bu bakımdan

31 - Aydın Akgül, (2016). "Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: Unutulma Hakkı ve AB Adalet Divanının Google Kararı", TBB Dergisi, S. 12-38, s. 18

32 - Eugene Volokh, (2000). "Personalization and Privacy - Does personalization jeopardize our privacy? If so, what should the law do about it?" Communication of the ACM, Vol. 43, No. 8, s. 87.

33 - Paul M. Schwartz, (2000). "Symposium: Cyberspace and Privacy: A New Legal Paradigm?" Stanford Law Review, Vol. 52, No. 5, pp. 1559-1572. s. 1561

34 - <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/jun/10/data-protectionpress-freedom>, (E.T.:01.01.2020)

35 - Ömer Gedik, (2008). Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Kitle İletişim Özgürlüğü, Ankara: Seçkin Yayınları, s.23.; Hayrünnisa Özdemir, (2009). Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Ankara: Seçkin Yayınları, s.85.

36 - Nuri Tortop, (2000). "Çağımızın Önemli Sorunu: Kişisel Bilgilerin Güvenliği Sorunu", Amme İdaresi Dergisi, C:33, S:3, s.2.

haberleşme faaliyetinde özel hayatın gizliliğinin aynı zamanda haberleşmenin gizliliği olarak da anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir. Haberleşmeye ilişkin özgürlükler Anayasa'yla güvence altına alınmıştır. Aynı şekilde Türk Ceza Kanunu'nun 132. maddesinde düzenlenen haberleşmenin gizliliğinin ihlali suçu da söz konusu özgürlüğü güvence altına almak için getirilmiş olan bir suç tipidir³⁷.

Kişisel verilerin basın özgürlüğü karşısında üstün tutulması anlayışı, basın özgürlüğü kapsamındaki Anayasal ve yasal düzenlemelere ters düştüğü gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bu açıdan basının ve ifade özgürlüğünün ayrıca değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Basının kişilere bilgi ulaştırmak amacıyla hareket eden ve planlı basın akışının çoğu zaman mümkün olmadığı bir alan olduğu ifade edilmekte, bu çerçevede basın özgürlüğünün kısıtlanmasının önüne geçilmesi gerektiği savunulmaktadır³⁸.

2.2.4. Din, Vicdan ve İnanç Özgürlüğü ile Kişisel Verilerin Korunması

İnsanoğlunun ortaya çıkması ile birlikte din ve inanca ilişkin tartışmalar da başlamıştır. Bireylerin politik, sosyal ve ahlaki anlayışları ve bunların şekillenmesi bakımından din ve inanç sistemleri her dönemde etkili olmuştur. Bu açıdan bireylerin din, vicdan ve inanç özgürlükleri her dönemde sorgulanmış ve çağdaş dünya açısından da söz konusu özgürlükler en temel insan hak ve özgürlükleri arasında kabul edilmiştir. Çünkü söz konusu özgürlük, insanların insan olmaları nedeniyle sahip oldukları evrensel bir insan hakkı olarak değerlendirilmektedir. Bu özgürlük alanı, bütün özgürlük alanları içerisinde en mahrem olan özgürlük alanıdır³⁹.

Kişilere ilişkin veriler korunması bakımından belli ya da belirlenebilir bir bireye ait din ve inanç eksenli bilgiler, hassas veri olarak kabul edilmektedir. Bu bakımdan söz konusu verilerin özellikle korunması gerekmektedir⁴⁰.

Düşünce ile din ve vicdan hürriyeti Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesi kapsamında düzenlenmiştir. Söz konusu hürriyetler çerçevesinde

birey, din ya da vicdani kanaatlerinin açıklamaya, herhangi bir ibadeti yapmaya ve herhangi bir ayin ile dini ritüele icabet etmeye zorlanamaz. Bunun yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. maddesine göre dinden kaynaklanan ayrımcılık da yasaklamaktadır. Söz konusu haklar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Birinci Protokolünün 2. maddesindeki "ebeveynlerin çocuklarını kendi dini ve felsefi inançları kapsamında eğitmek isteme" hakkıyla da tamamlanmaktadır⁴¹. Din, vicdan ve inanç hürriyeti 1982 Anayasası'nda 24. madde kapsamında düzenlenmiştir. Buna göre herkesin, vicdan, inanç ve kanaat özgürlüğü mevcuttur.

2.2.5. Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması

Bilgi edinme hakkı ile kişisel verilerin korunması hakkının arasında mevcut olan ilişkinin ifade özgürlüğüyle kişisel veriler arasında mevcut olan ilişkiye benzediği savunulmaktadır. Çünkü burada da bir hak lehinde karar alınırken diğer hak aleyhinde hareket edilmesi veya diğer hakka zarar verilmesi durumu söz konusudur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre bilgiye ulaşma hakkı, devletin kişilerin bilgi edinmesi hakkını kısıtlamasının yasaklanması biçiminde tanımlanmıştır. Söz konusu hak, devletlere bilgi toplama açısından pozitif yükümlülükler yüklememektedir⁴².

Anayasa Mahkemesi'nin 2014'te vermiş olduğu Twitter kararında bilgi edinme hakkının üzerinde durulmuştur. İlgili kararda TİB tarafından söz konusu sosyal medya platformuna ulaşımın engellenmesi yönündeki kararın uygulanması sonucunda, platforma erişiminin tamamıyla engellendiği ifade edilmiş, bu durum hukuka aykırı olarak değerlendirilmiştir. Zira mahkeme kararlarında bütün platforma erişimin engellenmesi yönünde bir karar bulunmamakta, sadece tek bir içeriğin engellenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu nedenle kullanıcıların söz konusu platforma erişim haklarının engellendiğine vurgu yapılmış ve bu durumda AİHS'in 10. maddesinin ihlal edildiği ileri sürülmüştür⁴³.

Anayasa'nın 74. maddesi kapsamında bireylere ait

37 - Handan Yokuş Sevük, (2008). "Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçu", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12-13, Sayı 16-17-18-19, s.161.

38 - <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/jun/10/data-protectionpress-freedom>, (E.T.:01.01.2020)

39 - Sabahattin Nal, (2002). "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C:57, s.66.

40 - Oğuz Şimşek, (2008). *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*, İstanbul: Beta Yayınları, s.139.

41 - Osman Doğru ve Atilla Nalbant, (2013). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*, 1. Baskı, Ankara, s.121.

42 - Hermann Josef Blanke - Ricardo Perlingeiro, (2018). *The Right of Access to Public Information - An International Comparative Legal Survey*, Springer, s. 147.

43 - Anayasa Mahkemesinin Twitter hakkındaki kararı için; <http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/BireyselKarar/Content/472bbf6e-ce2c-4c83-a402-6bdd44702537?wordsOnly=False>, (E.T.: 07.01.2020).

bilgi edinme hakkının düzenlenmiş olduğu görülür. Bunun yanı sıra Bilgi Edinme Kanunu'nda 21. madde kapsamında da kişisel veriler korunmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede bireyin rızasının olmadığı durumlarda bilgi edinme hakkına dayanılarak onların özel ve aile hayatları, sağlıkları, şerefleri ve onurları ile ilgili bilgi ve belgeler açıklanamaz. Bu maddeyle kişisel verilerin üçüncü kişiler karşısında korunması amaçlanmıştır. Bilgiye erişim hakkının şeffaf idare ilkesinin görünümü olması, bu hakkın sınırının olmayacağı anlamına gelmez. Dolayısıyla kişilerin özel yaşamı ile kişisel verilerinin söz konusu hakkın sınırını oluşturduğu ifade edilmektedir⁴⁴.

SONUÇ

Kişisel veriler bireylerin belli veya belirlenebilir nitelikteki bilgilerini içermektedir. Bu bakımdan kişisel veriler geniş kapsamlı olarak değerlendirilmesi gereken verilerdir. Özel hayatın gizliliğinin korunması hakkının da kişisel verilerin korunması hakkı ile benzer yönleri olduğu ifade edilmektedir. Söz konusu iki kavram, öğretide çoğu zaman birbirinin yerine kullanılabilir. Ancak benzer yönlerinin çokluğu yanında söz konusu hakların birbirinden ayrı yönleri de bulunmaktadır. Bu çerçevede her kişisel verinin özel hayat kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Aynı şekilde özel hayata ilişkin her türlü bilginin de kişisel veri olarak değerlendirilemeyeceği açıktır.

Gelişen teknolojiye paralel olarak kişisel veri kavramı günümüzde çokça önem kazanmış bir kavram olarak görülmektedir. Zira günümüzde sanal ortamda kişisel verilerin bir şekilde ele geçirilmesi ve kötü amaçlarla kullanılması durumu çokça yaşanan durumlardandır. Bu durumda kişisel verileri ele geçirilen bireylerin maddi ya da manevi olarak zarara uğraması söz konusu olabilmektedir. Özel hayata ilişkin bilgiler bakımından da kişisel verilerdeki riskli durumların yaşanması muhtemeldir. Bu bakımdan özel hayatın gizliliği hakkı ile kişisel verilerin korunmasında etkili hukuk yollarının varlığı, etkili yasal düzenlemelerin varlığına bağlıdır.

Uluslararası hukukta kişisel veriler ile özel hayatın gizliliği hakkının temel insan hakları kapsamında değerlendirildiği ve bunların korunmasına önem verildiği ifade edilmektedir. İç hukuk açısından da uluslararası hukukun takip edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu açıdan bireylere tanınan Anayasal ve yasal hakların detaylandırılması ve uygulamada söz konusu düzenlemelerin yetkili merciler tarafından

sıkı şekilde takip edilmesi gerekmektedir. Zira hukuk sistemi içerisinde yasaların uygulanması da en az yasaların konulması kadar önemlidir.

KAYNAKLAR

- Akgül, Aydın. (2016). *Kişisel Verilerin Korunması*, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Akgül, Aydın. (2016). "Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: Unutulma Hakkı ve AB Adalet Divanının Google Kararı", *TBB Dergisi*, S. 12-38.
- Anayasa Mahkemesinin Twitter hakkındaki kararı için; <http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/BireyselKarar/Content/472bbf6e-ce2c-4c83-a402-6bdd44702537?wordsOnly=False>, (E.T.: 07.01.2020).
- Avcı, Yasemin. (2019). "Kişisel Verilerin Korunması", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Avcıoğlu, Nur Halet. (2018). "Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması Hakkı", *KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Ayözger, Çiğdem. (2016). *Kişisel Verilerin Korunması-Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil*, 1. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Başalp, Nilgün. (2004). *Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Blanke, Hermann ve Perlingeiro, Ricardo. (2018). *The Right of Access to Public Information - An International Comparative Legal Survey*, Springer.
- Dinkçi, Fatih. (2014). "Kişisel Verilerin Korunmasında Uluslararası Düzenlemeler ve Türkiye Örneği", *On dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Doğru, Osman ve Nalbant, Atilla (2013). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*, 1. Baskı, Ankara.
- Dülger, Murat Volkan (2018). "İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (1),
- Gedik, Ömer. (2008). *Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Kitle İletişim Özgürlüğü*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Gözler, Kemal. (2011). *Anayasa Hukukuna Giriş*, 17.basım, Bursa: Ekin Yayınları.

44 - Çiğdem Ayözger, (2016). *Kişisel Verilerin Korunması-Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil*, 1. Baskı, İstanbul: Beta, s. 45.

Henkoğlu, Türkay. (2015). "Hassas Bilgi Varlıklarının ve Kişisel Verilerin Hukuksal Düzenlemeler ile Korunması ve Bu Kapsamda Üniversiteler İçin Bilgi Güvenliği Politikasının Geliştirilmesi", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-109029%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-109029%22]}), (E.T.: 05.01.2020).

http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wp136_en.pdf (E. T.: 03.01.2020).

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/jun/10/data-protectionpress-freedom>, (E.T.:01.01.2020).

Ramazan Karabulut, (2014). "Kişisel Verilerin Korunması ve Kolluk Hizmetleri", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Karlıdağ, Serpil. (2013). "Ekonomi Politik Açısından Kişisel Verilerin Korunması", Amme İdaresi Dergisi, C. 46, S. 1.

Kaya, Cemil. (2011). "Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi", İÜHFMD Dergisi, Cilt: LXIX, Sayı: 1-2.

Ketizmen, Muammer ve Ülküderner, Çağlar, (2007). "E-Devlet Uygulamalarında Kişisel Verilerin Korun(ma)ması", XII. Türkiye'de İnternet Konferansı, 8-10 Kasım 2007.

Kuşkonmaz, Elif Mendos. (2016). "Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Küzeci, Elif. (2018). Kişisel Verilerin Korunması, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Nal, Sabahattin. (2002). "Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesi Çerçevesinde Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C:57.

Nalbantoğlu, Lerzan ve Özkaya, Asilhan. (2016). S. 5. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/legal/KisiselVeriler.pdf>, E.T.: 06.01.2020.

Özdemir, Hayrünnisa. (2009). Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Ankara: Seçkin Yayınları.

Pınarbaşı, Mesut. (2004). "Özel Hayatın Korunması Kapsamında İstihbarat Faaliyetlerinin Hukuksal Sınırları", KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Sevük, Handan Yokuş (2008). "Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçu", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12-13, Sayı 16-17-18-19.

Schwartz, Paul M. (2000). "Symposium: Cyberspace and Privacy: A New Legal Paradigm? " Stanford Law Review, Vol. 52, No. 5, pp. 1559-1572.

Solove, Daniel J. (2004). "The Digital Person: Technology and Privacy in the Information Age", New York University Pres.

Şimşek, Oğuz. (2008). Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul: Beta Yayınları.

Tortop, Nuri (2000). "Çağımızın Önemli Sorunu: Kişisel Bilgilerin Güvenliği Sorunu", Amme İdaresi Dergisi, C:33, S:3.

Volokh, Eugene. (2000). "Personalization and Privacy - Does personalization jeopardize our privacy? If so, what should the law do about it?" Communication of the ACM, Vol. 43, No. 8.

Yüksel, Saadet. (2012). Özel Yaşamın Bir Parçası Olarak Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Gizliliğine Önleyici Denetimle Müdahale, 1.basım, İstanbul: Beta Yayıncılık.

SOSYAL MEDYANIN YARGILAMA DİYALEKTİĞİNDEKİ İZLERİ

Stj. Av. Afranur SAYGIN¹

ÖZ

Ceza muhakemesi hukukunda hüküm, muhakemeye katılan süjeler ile kolektif olarak verilmektedir. Son zamanlarda ceza muhakemesi yargılama diyalektiğine pasif süje olarak karışan sosyal medya mahkemelerin tarafsızlığını ihlal edebilecek boyutta tehlikelere yol açmaktadır. Bu tehlike de kelebek etkisi misali ceza muhakemesinin aktif süjelerinin tüm haklarına tehdit oluşturmaya başlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Ceza Muhakemesi Hukuku, Sosyal Medya, Ceza Muhakemesi Yargılama Diyalektiği, Ceza Muhakemesi Süreci, Ceza Muhakemesi Sistemleri, İtham Sistemi, Ceza Muhakemesi Yargılamasının Süjeleri, Sanık, Şüpheli, Hakim, Bağımsız ve Tarafsız Mahkeme.

GİRİŞ

“Diyalektik kavramı kelime kökü diyalog ve etiğin, kurallı bir şekilde tez ve antitezin ortaya konulmasıyla belli bir konu üzerinden ortak değerlerin inşası anlamına gelir”². Tez, antitez ve sentez ceza muhakemesi sürecinin başlamasını gelişmesini ve sonuçlanmasını ifade eder. Sanık/şüpheli ve mağdur/suçtan zarar gören ceza muhakemesi hukukunun aktif süjeleridir. Sosyal medya da aktif süjelerin yanında pasif süje olarak yargılama diyalektiğine katılmaktadır. Gününüzde ceza muhakemesi sürecine katılan sosyal medya ceza muhakemesi yargılamasını yönlendirmektedir. Buna en yakın örnek olarak; “İstanbul’da trafikte hamile kadının ve eşinin bulunduğu arabayı tekmeleyerek yumruklayan baklavacı kardeşler sosyal medyadan gelen tepkiler üzerine tutuklanması gösterilebilir”³. Ceza muhakemesi yargılamasını etkileyen sosyal medya, tarafsız bir mahkeme tarafından yargılanma hakkının uygulanabilirliğinin önünde büyük bir tehdit oluşturmaktadır.

Ceza Muhakemesi Sistemleri ve Yargılama Diyalektiği

Ceza muhakemesi hukuku, muhakemeye katılan süjelerin ve yargılama organlarının birlikte etkileşimleri sonucunda hüküm verilmesini sağlar. Muhakemeye katılan süjelerin hak ve özgürlüklerinin yargılama organları tarafından sınırlandırılmasının boyutuna göre üç ceza muhakemesi sisteminden söz edilir⁴.

1 - BURSA BAROSU

2 - Selahattin Hilav, “Diyalektik Düşüncenin Tarihi,” Erişim Tarihi: 28.01.2020. tr.wikipedia.org.

3 - Sosyal Medya Adaleti: Hukukun Tıkandığı Yerde Twitter Devreye Giriyor, Erişim Tarihi: 28.01.2020. t24.com.tr.

4 - Özbek Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), s. 42,43.

Tahkik sistemi usulünün temeli Ortaçağ' a kadar dayanmaktadır sayılmıştır. Tahkik sistemini diğer sistemlerden ayıran özellik, sanık/şüphelinin ceza muhakemesi yargılamasına süje olarak değil obje olarak katılmasıydı. Sanık/şüpheliyi obje olarak gören bu sistem de avukata gerek duyulmamıştır. Bu sistemde işkence sonucu alınan itiraf ise en mükemmel delil olarak nitelendirilmiştir⁵.

Karma sistemin temeli ise Rönesans hareketleriyle başlayan Aydınlanma çağına denk gelmektedir. Hak ve özgürlükleri tahkik sisteminde hiçe sayılan sanık/şüpheli artık obje olarak değil süje olarak ceza muhakemesi yargılamasına katılmaktaydı. Duruşmalar aleni olarak yapılmaya başlamıştır. İşkence ile delil etme şekli kaldırıldı. Kilise hukukunun direnmesi, karma sistemin tahkik sisteminden izler taşımasına sebebiyet vermiştir⁶.

Görüldüğü gibi tahkik sisteminde sanık/şüpheli konumundaki kişi yargılama da süje olması gerekirken savunma hakkını kullanamayan, meramını anlatamayan bir obje gibi nitelendirilmektedir.

İtham sistemi ise, tarihte rastlanan ilk sistemdir. Hâkim hakem gibi ceza muhakemesi sürecini yönetirdi. Savunma makamının ileri sürdüğü tez ile iddia makamının anti tezini sentezleyerek hüküm verirdi. İtham usulünün temelinde yargılamanın başlaması için bir itham aranırdı. İtham sisteminde davasız yargılama olmaz ilkesi geçerlidir. Diğer sistemlerin tersine itham sisteminde yargılama sürecinin her aşaması alenidir. İtham edilen kişi aleyhinde hüküm verilene kadar tutuklanmazdı⁷.

İtham sisteminin esası incelendiğinde temelinin sağlamlığı daha net bir şekilde ortaya çıkacaktır. Tarihteki ilk ceza muhakemesi sistemi olan itham sisteminin esası diyalektiğe dayanmaktadır⁸.

"Diyalektik, Yunanca'da konuşmak, tartışmak anlamına gelen "dialego" sözcüğünden gelir. Eski çağda diyalektik, hasmın argümanındaki çelişmeleri ortaya çıkarıp, bu çelişmeleri aşarak doğruya ulaşma sanatıydı"⁹.

Temeli diyalektiğe dayanan itham sisteminin amacı çelişki ilkesiyle gerçeğe ulaşmaktır. Çelişki ilkesi ise tez ve antitezin çelişkisi sonucu bir sentez oluşmasını sağlar. İtham sisteminde önemli olan

savunma makamının yargılama diyalektiğine katılmasını sağlamaktır. Savunma makamının savunması olmadan yapılan yargılama da yalnızca iddia makamının tezi ile itham sisteminin dayandığı yargılama diyalektiği çalışmaz¹⁰.

"Platon' a göre diyalektiğin ilk anlamı, tartışmayı yönetme sanatı, soru ve yanıt oyunu ile ideleri bilinç alanına getirerek (anımsama) bilgiye ulaşma yoludur"¹¹. İtham sisteminde diyalektik uygulaması, tez, antitez, hüküm üçlüsünden oluşur¹². Bu üçlüyü hayata geçiren şey de şüphelinin ürünü sorular ve cevaplarıdır. Ceza muhakemesi kanunu madde 201/1 sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere, doğrudan soru yöneltmeyi düzenlemiştir¹³. Söz konusu madde hükmü Cumhuriyet savcısına, müdafii veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukata, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yönelte yetkisi vermektedir. Ceza muhakemesi sürecini bir köprüye benzetecek olursak ve bizi köprüye götüren şey şüphedir. Köprünün diğer ucunu da hüküm olarak tasvirlersek, köprünün üstünden ancak adil yargılanmayı zedelemeyecek sorular sorarak geçebiliriz. Maddi gerçeğe ulaşmadaki her adım dikkat ve özenle atılmalıdır. Çünkü önemli olan süreçtir, sürece nasıl başlandığı ve sürecin nasıl devam ettiğidir.

Ceza Muhakemesi Sürecinde Sosyal Medya

"Günümüzde, medyanın en çok ilgi gösterdiği konuların başında "suç" haberleri gelmektedir. Çünkü bireyler suç haberlerini elde etmek istemektedir. Bu açıdan basın ve televizyonun suç olayına ilgi göstermesi, soruşturma ve yargılama makamlarının faaliyetlerini haber konusu yapması, onların işlevi kapsamındadır. Medya görevini yapmak ve yaşamak için toplumu oluşturan bireylere, istediğini vermek zorundadır. Ancak, son yıllarda bu ilginin, hazırlık ve son soruşturma aşamasında olan davalar için artık bazı tehlikeler doğurduğunun farkına varılmaya başlanmıştır. Söz konusu tehlike

10 - Erem, s. 93,94.

11 - Alişan Özdemir, "Diyalektik Kavramının Tarihi Değişimi ve Günümüzde Diyalektik Mantık," Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, 2015, s. 18.

12 - Erem, s. 93.

13 - CMK madde 201 - (1) Cumhuriyet savcısı, müdafii veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerekliğinde ilgililer yeniden soru sorabilir.

5 - Faruk Erem, "Savunma ve Ceza Yargılamasının Temeldeki Kusurları," Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 1, 1988, s. 92

6 - Erem, s. 92,93.

7 - Erem, s. 91,92.

8 - Erem, s. 93.

9 - Josef Stalin, Diyalektik ve Tarihi Materyalizm, çev., İsmail Yarkin. (İstanbul: İnter Yayınları, 1992), s. 8.

önceleri sadece kişilik haklarının ihlali açısından değerlendirilirken, şimdi medyanın, yargılamanın dürüstlüğü de etkileyebileceği düşünülmeye başlanmıştır¹⁴.

1994 senesinde yargılamanın dürüstlüğü etkileyecek endişesinde olunan medya, günümüzde kendisini sosyal medya olarak göstermektedir. Sosyal medya yargılama diyalektiğine, yargılamanın her adımında etki etmektedir. Somut örnekler vermek gerekirse; "Çorlu'da intihar eden gence 9 yıl cinsel istismarda bulunduğu iddiasıyla mahkemeye çıkarılan ve ilk duruşmada tahliye edilen sanık, sosyal medyadan gelen tepkiler üzerine tutuklanması gösterilebilir"¹⁵.

Ceza muhakemesi, muhakemeye katılan süjelerin hürriyetlerini korumak amacıyla yargılama organlarının müdahale haklarını sınırlar. Bu sınırlamayı da ceza muhakemesi hukukunun temel ilkeleriyle yapmaktadır. Sosyal medyanın etkisiyle şekillenen kararlar, mahkemelerin tarafsızlığı ilkesini gündeme getirmektedir.

Söz konusu somut örnekler incelendiğinde; sosyal medyanın, mahkemelerin tarafsızlığını büyük ölçüde etkilediği sonucuna varılmaktadır. Bu sonuç, sosyal medyanın ceza muhakemesi yargılama diyalektiğine süje olarak karıştığı savını kuvvetlendirmektedir.

Sosyal Medyanın Yargılama Diyalektiğinde Etkisi

Sosyal medya ve ceza muhakemesini, bir mantık sorusu ile somutlaştırabiliriz. "Ahmet amcanın çiftliği köyün biraz dışında kızıl derenin hemen öbür yanındaymış. Ahmet amca bir gün kuzusunu, ormandan bahçesine inen kurdu ve kuzusu için ayırdığı bir miktar otu da alıp karşı kıyıya geçmek istemiş. Ancak karşıya geçebileceği tek araç ufacak bir kayıkmış ve hepsinin beraber karşıya geçmesi imkânsızmış. Kayığa her defasına birini alabiliyormuş; ya kuzuyu, ya kurdu ya da otu yanına alabilecekmış. Ancak bir sorunu daha varmış, kurtla kuzuyu yalnız bırakırsa kurt kuzuyu yermiş, kuzuyla otu yalnız bıraksa bu sefer kuzu da otları yermiş. Peki, sizce nasıl olacak da Ahmet amca üçünü birden karşıya geçirecek¹⁶". Biz bu problemin süjelerini ceza muhakemesi süjelerine uyarlayacak olursak, koyun savunma makamını, kurt iddia makamını

otu da hüküm olarak, kayığı da ceza muhakemesi süreci olarak tasvirlersek günümüzde sosyal medya Ahmet amca konumundadır. Ahmet amca kayıkla kimlerin hangi sırayla karşıya geçeceğine karar veren mekanizma konumundadır. Bir bakıma sosyal medya ceza muhakemesi diyalektiğine karışarak, süjelerin haklarına olumlu olumsuz etki etmektedir.

Mağdur ve Suçtan Zarar Gören Açısından İnceleme

"Suçun maddi unsuruna muhatap olan ve bu nedenle suçla korunan hukuki yararı zedelenen kişi suçtan zarar görendir"¹⁷.

Mağdur ve suçtan zarar görenin hakları (CMK m.234)¹⁸ hukukumuz açısından yeni bir düzenlemedir. Mağdurun hakları, ceza muhakemesi kanununda düzenlenmiş olmasına rağmen günümüzde sosyal medya, bu hakların uygulamada varlık kazanmasının sağlayıcısı konumundadır.

"Kimi olaylarda sosyal medyada çığ haline gelen tepkiler öyle bir baskı oluşturuyor ki, devletin her düzeyinde yetkililer kendilerini bir açıklama yapmak ve konuya ilişkin özel adımlar atmak durumunda hissedebiliyor. Neredeyse gün aşırı yaşanmaya başlanan bu olayların son örneği İstanbul'da 19 yaşındaki kızına işkence yapmakla

17 - Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 237.

18 - CMK m. 234: (1) Mağdur ile şikâyetçinin hakları şunlardır:

a) Soruşturma evresinde;

1. Delillerin toplanmasını isteme,

2. Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla

Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme,

3. (Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

4. 153'üncü maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve el konulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,

5. Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı

yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz hakkını kullanma.

b) Kovuşturma evresinde;

1. Duruşmadan haberdar edilme,

2. Kamu davasına katılma,

3. Tutanak ve belgelerden örnek isteme,

4. Tanıkların davetini isteme,

5. (Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması

halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

6. Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma.

(2) Mağdur, on sekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malûl olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın bir vekil görevlendirilir...

14 - Nur Centel, "Dürüst Yargılama ve Medya Bakımından Demokrasi Kültürü," Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 49, Sayı 03, Ocak 1994, s. 58.

15 - Sosyal Medya Adaleti: Hukukun Tıkandığı Yerde Twitter Devreye Giriyor, Erişim Tarihi: 28.01.2020. t24.com.tr.

16 - Özgür Şeremet, "Kurt Kuzu Ot Problemi Çalışma Kağıdı" Erişim Tarihi: 15.0.2020. ozgurseremet.com.

suçlanan baba olayı oldu. Hali hazırda uzaklaştırma cezası olmasına ve kızın darp edildiği görüntülerle karakola başvurmuş olmasına rağmen nöbetçi savcı, baba M.A.'yı serbest bırakmıştı. Sosyal medyada görüntülerin tepki toplaması sonucu M.A. hakkında yeniden yakalama kararı verildi ve zanlı baba ancak o şekilde tutuklandı¹⁹.

Kanuna göre karar veren mahkeme, sosyal medyanın etkisinde kalarak verdiği kararlarıyla belki mağduru memnun ediyor olabilir ama aynı durumu sanık/şüpheli için söylemek mümkün gözüküyor.

Şüpheli / Sanık Açısından İnceleme

"Soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişiye şüpheli denir. Sanık ise kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi ifade etmektedir"²⁰.

Sanık/şüpheli açısından adil yargılanmanın sağlanabilmesi için bazı haklar çeşitli kanunlar ile hükme bağlanmıştır. Sosyal medyanın etkisiyle alınan kararlar sanık/şüphelinin adil yargılanma hakkının uzantısı olan savunma, lekelenmeme ve bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından yargılanma haklarının ihlali boyutuna ulaşmaktadır.

Söz konusu ilkeleri, hakları sanık açısından somut örneklerle inceleyelim. "Zonguldak'ta 50 yaşındaki yengesi Leyla Köse'yi baltayla saldırarak ağır yaralayan, ifadesi alındıktan sonra da serbest bırakılan Savaş Orhan Köse, sosyal medyadan gelen tepkiler üzerine tutuklanması gösterilebilir"²¹. Peki, koruma tedbiri olarak tutuklama kararı böyle bir tepki üzerine verilebilecek bir karar mı? Sanık/şüphelinin, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından yargılanma hakkı, uygulanabilirliğini sürdürülebiliyor mu?

Tutuklama koruma tedbirinin alınmasının karar merci ceza muhakemesi kanununda açıkça düzenlenmiştir. Söz konusu kanun maddesi tutuklama kararının soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re' sen mahkemece karar verileceğini hükme bağlamıştır. Görüldüğü gibi kanunun lafzı açıktır. Söz

konusu olayda, kanunların ne söylediği (De Jure)²² değil gerçek hayatta uygulamanın (De Facto)²³ nasıl olduğu dikkate alınarak tutuklama kararı verilmiştir.

"Bir mahkemenin "tarafsız" olup olmadığına karar verilirken ise, mevcut davanın koşullarında, objektif olarak hiçbir şüpheye mahal vermeksizin davanın hâkimine yeterli güvencelerin sağlanıp sağlanmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Genel olarak tarafsızlık, davanın çözümünü etkileyecek bir önyargı, tarafgirlik ve menfaate sahip olunmaması ve davanın tarafları karşısında ve onların leh ve aleyhlerinde bir düşünce veya menfaate sahip olunmamasını ifade eder"²⁴.

Söz konusu ilkelerin, hakların ihlali savunma hakkını da etkilemektedir. "Ceza muhakemesinde savunma hakkı, tarihin ilk başlarından beri kamu buyurma gücünü yani "imperium"u elinde tutan kişiler ile bunlara nazaran güçsüz olan birey arasındaki verilen mücadele ile gelişmiştir"²⁵.

Günümüzde sosyal medyanın mahkemelere etkisi ile sanık/şüphelinin başta adil yargılanma hakkı olmak üzere bu hakkın uzantısı durumundaki diğer haklar, domino taşları misali etkisiz hale gelmektedir.

Karar Verici Merci Olarak Hakimler Açısından İnceleme

"Hâkimlerin hukuk düzeninin belirlediği kurallara göre karar vermelerini etkileyecek olan ya da baskı altında hissetmelerine neden olan her türlü olumsuz müdahalelere karşı korunmaları gerekmektedir"²⁶.

Günümüzde kitleler sosyal medya aracılığıyla ile yargılama diyalektiğine karışarak yargıyı baskı altına almaktadır. Görüldüğü üzere sosyal medyadan gelen tepkiler üzerine alınan kararlar mahkemenin tarafsızlığına gölge düşürmektedir. "Eğer hâkim, olumsuz etkiler sonucunda, hukuk kurallarını tarafsız

19 - Sosyal Medyanın Gücü Adına, Erişim Tarihi: 18.01.2020. yenimesaj.com.tr.

20 - Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 217.

21 - Sosyal Medya Adaleti: Hukukun Tıkandığı Yerde Twitter Devreye Giriyor, Erişim Tarihi: 25.01.2020. t24.com.

22 - De Jure; bir ülke veya bir hükümetin yasal olarak yürürlükte bulunan kıstasları istikrarlı bir şekilde memnun etmesi anlamına gelmektedir.

23 - De facto veya de

fakto, "gerçekte", "uygulamada", "fiilen", "fiili" ya da "pratikte" anlamında kullanılan Latince deyiş "Kanuna göre" veya "hukukî olarak" anlamına gelen "de jure" ile karşı olarak sıkça kullanılır.

24 - Abdullah Çelik, "Adil Yargılanma Hakkı Rehberi," Erişim Tarihi: 26.01.2020. anayasa.gov.tr.

25 - Serhat Sinan Kocaoğlu, "Devlet Sistemlerine Göre Savunma Hakkı ve Müdafî," Ankara Barosu Dergisi, Sayı 2, 2010, s. 136.

26 - Ahmet Karakocalı, "Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığına İlişkin Düzenlemelerin Türk Hukuku ve Roma Özel Yargılama Sistemi Bakımından Değerlendirilmesi," İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 2, 2015, s. 372.

bir biçimde uygulamaz, adalet ve hakkaniyete aykırı olarak, davanın taraflarından birinin lehine karar verirse, toplumun hukuk düzenine olan inancı da sarsılacak, bu durum da zincirleme birçok başka sorunun doğmasına yol açabilecektir"²⁷. Bu zincirleme doğacak sorunlardan biri de hukuk devleti ilkesinin gereği olan adil yargılanma hakkının ve Anayasa ve çeşitli kanunlarla hükme bağlanmış diğer hakların uygulanamaz hale gelmesidir.

"Mahkeme, önündeki dava hakkında karar verirken, herhangi bir önyargıya, peşin hükme sahip olmamalı, taraf tutmamalı adalet terazisinin kefeleri taraflar için eşit olmalı, denge taraflar lehine veya aleyhine bozulmamalıdır"²⁸.

Sonuç

Mahkemelerin tarafsızlığını önemli ölçüde etkileyen bir sosyal medya ve bundan zarar gören ceza yargılaması süjeleri söz konusudur. Sosyal medyada yapılan paylaşımlardan etkilenen mahkemenin, tarafsızlığından bahsedebilmek mümkün değildir. Suç isnat edilen kişinin suçsuzluğu sabit olmadan hakkında suçlu denilerek yapılan linçler başlatılan karalama kampanyaları, soruşturma evresinin gizliliği ilkesine ve bu ilkenin uzantısı olan lekelenmeme hakkının ağır ihlaline yol açmaktadır. Ceza muhakemesi yargılaması bir süreçtir ve bu sürecin her anında sanık/şüphelinin haklarının korunmasına özen gösterilmelidir. Söz konusu haklar ceza muhakemesi kaynakları ile hükme bağlanmıştır fakat sosyal medyanın etkisinde kalan mahkemeler bu durumda bağlayıcı hukuk kurallarının adil yargılanma hakkı çerçevesinde uygulanabilirliğini zedelemektedir. Ceza muhakemesi yargılama diyalektiğine katılan sosyal medya, ceza muhakemesi sürecinde deprem etkisi yaratmaktadır. Adil yargılanma hakkını temelden sarsmaktadır. Ceza muhakemesi süreci gerektiği gibi başlasa da sosyal medyanın etkisi sürecin devamında sorunlar çıkmasına sebep olmaktadır.

Daha önce bahsettiğimiz mantık sorusunda sosyal medyayı Ahmet amca olarak tasvirlemiştik. Ahmet amca belki kaygının bulunduğu yere olması gerektiği gibi gelmiş olsa da kurt kuzu ve otu karşıya geçirme konusunda doğru hamleleri yapamayacak durumdadır. Çünkü sosyal medya ceza muhakemesi sürecine katılabilecek nitelikte değildir. Ahmet amca etrafına bir bakmış olsaydı köprüyü görebilecekti. Yargılama sürecini olumsuz etkileyen sosyal medya

ve tarafsızlığını yitiren bir mahkeme karşısında, ceza muhakemesi yargılama diyalektiğinden bahsedemeyeceğimize geldik. Ceza muhakemesi sürecinde her adımın hukuka uygun olarak atılması gerekirken sosyal medyanın sürece olumsuz etkisi sürecin hukuka uygunluğunu yitirmesine sebep olmuştur. Ceza muhakemesi yargılamasında asıl önemli olan sonuç değil, sonuca giden adımların nasıl atıldığıdır.

KAYNAKÇA

Centel, Nur. "Dürüst Yargılama ve Medya Bakımından Demokrasi Kültürü." *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Sayı 03, Ocak 1994.

Çelik, Abdullah. "Adil Yargılanma Hakkı Rehberi." 28 Ocak 2020 tarihinde erişildi. anayasa.gov.tr.

Erem, Faruk. "Savunma ve Ceza Yargılamasının Temeldeki Kusurları." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 1, 1988.

Gönenç, Levent. "Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı." *TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri*, Sayı 3, 2011.

Hilav, Selahattin. "Diyalektik Düşüncenin Tarihi." 28 Ocak 2020 tarihinde erişildi. tr.wikipedia.org.

Karakocalı, Ahmet. "Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığına İlişkin Düzenlemelerin Türk Hukuku ve Roma Özel Yargılama Sistemi Bakımından Değerlendirilmesi." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı 2, 2015.

Kocaoğlu, Serhat Sinan. "Devlet Sistemlerine Göre Savunma Hakkı ve Müdafî." *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 2, 2010.

Özdemir, Alişan. "Diyalektik Kavramının Tarihi Değişimi ve Günümüzde Diyalektik Mantık". *Yüksek Lisans Tezi*, Maltepe Üniversitesi, 2015.

Özkul, Fatih. "Anayasalarımızda Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı." *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 3, Ocak 2016.

Sosyal Medya Adaleti: Hukukun Tıkandığı Yerde Twitter Devreye Giriyor, 28 Ocak 2020 tarihinde erişildi. t24.com.tr.

Sosyal Medyanın Gücü Adına, 18 Ocak 2020 tarihinde erişildi. yenimesaj.com.tr.

Ştalin, Josef. *Diyalektik ve Tarihi Materyalizm*. Çev., İsmail Yarkin. İstanbul: İnter Yayınları: 1992.

Şeremet, Özgür. "Kurt Kuzu Ot Problemi Çalışma Kağıdı" 15 Ocak 2020 tarihinde erişildi. ozgurseremet.com.

Veli Özer, Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019. tr.wikipedia.org www.mevzuat.gov.tr

27 - Fatih Özkul, "Anayasalarımızda Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı," *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 3, Ocak 2016, s. 215.

28 - Levent Gönenç, "Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı," *TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri*, Sayı 3, 2011, s. 8.

PANDEMİ SÜRECİNDE SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜNE GETİRİLEN KISITLAMALAR

Stj Av. Öznur ATIŞ

Öz:

Pandemi sürecinde Covid-19 virüsünün yayılmasını önlemek amacıyla Sağlık Bakanlığı, Bilim Kurulu ve Halk Sağlığı uzmanlarının önerisi doğrultusunda bir dizi önlem alınmıştır. Bu doğrultuda hafta içi belirli saatlerde, hafta sonu genel sokağa çıkma yasağı uygulanmaya devam etmektedir. Venedik Komisyonu'nun belirttiği üzere sokağa çıkma yasağı seyahat özgürlüğüne müdahale niteliğindedir.

ANAHTAR KELİMELEER: Seyahat Özgürlüğü, Sokağa Çıkma Yasağı, Covid-19, Özel ve aile hayatına saygı hakkı

Seyahat özgürlüğü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi(AİHS)'nin Protokol no.4 madde 2 (P4-2)'de özel olarak düzenlenmiştir. Protokol No.4 (P4) kapsamında korunan seyahat özgürlüğüne yönelik AİHM'ne bireysel başvuruda bulunulabilmesi için aleyhine başvuruda bulunulan devletin P4'ü onaylaması gerekmektedir.¹ Türkiye P4'ü imzalamış fakat onaylamamıştır. Bu nedenle Türkiye aleyhine seyahat özgürlüğüne yönelik müdahale iddiasıyla AİHM'ne bireysel başvuruda bulunma imkânı yoktur.

AİHS'nin 8,maddesi özel ve aile hayatına saygı hakkını düzenlemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) verdiği kararlarla 8.madde çerçevesinde korunan hukuksal çıkarların kapsamını giderek genişletmiştir.²

İletmiş v. Türkiye³ davasında başvuru pasaportuna el konulması nedeniyle yurt dışına çıkamadığını bu durumun özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal ettiği iddiasıyla AİHM'ne başvurmuştur. AİHM söz konusunu davada yurtdışı seyahat özgürlüğünün kişinin özel hayatının gelişmesi açısından gerekli olduğunu belirtmiştir. Seyahat özgürlüğünün Türkiye'nin imzaladığı fakat onaylamadığı P4-2 kapsamında güvence altına alındığını; aynı olayın Sözleşme ve Protokollerin birden fazla hükmünde çerçevesinde yarışabileceğini vurgulayarak seyahat özgürlüğü hakkının madde 8 kapsamında ihlal edildiğine karar vermiştir.

Görüldüğü üzere seyahat özgürlüğü AİHS madde 8 çerçevesinde korunan hukuksal çıkarlardan biridir. P4'e taraf olmayan devletler

1 - D.J. Harris, M.O'Boyle, E.P.Bates, C.M.Buckley, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, Avrupa Konseyi, yy, 2013, s.761; Gülay Arslan Öncü, Bireysel Başvuruda Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı, Beta, İstanbul, 2020, s.62.

2 - Harris vd., Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, s.367

3 - İletmiş v. Turkey, App.no. 29871/96, 06.12.2005, § 50; aynı doğrultuda kararlar için bkz. Paşaoğlu v. Turkey, App.no. 8932/03, 08.07.2008; Parmak ve Bakır v. Turkey, App.no. 22429/07 and 25195/07, 03.12.2019.

bakımından seyahat özgürlüğü AİHS madde 8 kapsamında güvence altına alınmıştır.

Seyahat özgürlüğü Anayasamızın 23.maddesinde "Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir." hükmüyle güvence altına alınmıştır.

Anayasa madde 23 ve AİHS madde 8'de güvence altına alınan haklar sınırlandırılabilir. Bu nedenle bu hakka yapılan her müdahale hakkın ihlali sonucunu doğurmaz.

Tehlikeli salgın hastalık Anayasanın 119.maddesinde olağanüstü hal ilan edilme sebebi olmasına rağmen pandemi süresince Türkiye'de olağanüstü hal ilan edilmemiştir. Bu nedenle seyahat özgürlüğüne yönelik müdahaleler Anayasa'nın 13.maddesi çerçevesinde yapılacaktır. Anayasanın 13.maddesi 2001 yılında 4709 sayılı Kanun ile değişikliğe uğrayarak genel sınırlandırma sebepleri madde metninden çıkarılmıştır. Değişiklikten sonra temel hak ve özgürlükler Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Seyahat özgürlüğünü düzenleyen 23.madde seyahat özgürlüğünün suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek amaçlarıyla kanunla sınırlandırabileceğini düzenlemiştir. Anayasa Mahkemesi (AYM) temel hak ve özgürlüğünün sınırlandırılmasına yönelik özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olsa dahi "hakların doğasından kaynaklanan bazı sınırların bulunduğunu" kabul etmekte; temel hak ve özgürlükler sınırlandırıldığında yahut hakkın veya özgürlüğün düzenlendiği maddede belirtilen sınırlama sebebi dışında bir sebeple sınırlama yapıldığında, sınırlama sebebinin temel hak ve özgürlüklere ilişkin maddelerde yer almasının zorunlu olmadığını belirtmektedir.⁴ Bu kapsamda seyahat özgürlüğü hakkı 13.maddede belirtilen sebeplerle sınırlandırılabilir.⁵

Anayasa madde 13 "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Bu sınırlamalar,

4 - Hayriye Özdemir, B. no. 2013/3434, 25.06.2015, § 51; Marcus Frank Cerny, B.no.2013/5126, 02.07.2015, § 64; Aslan V, "COVID-19 Salgını Sebebiyle Uygulanan Sokağa Çıkma Kısıtlamalarının 1982 Anayasası'na Uygunluğu" (2020) 78(2) İstanbul Hukuk Mecmuası s.819, <https://doi.org/10.26650/mecmua.2020.78.2.0018> (Erişim Tarihi:09.01.2021)

5 - 2001 değişikliği sonrası temel hak ve özgürlüklerin Anayasanın ilgili maddesinde o temel hak ve özgürlük hakkında sayılmayan bir sebep ile sınırlandırılmayacağına ilişkin karşıt görüş için bkz. Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, Ekin Yayıncılık, Bursa, 2015, s. 126.

Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." hükmüyle temel hak ve özgürlüklerin "özlerine dokunulmadan", "ilgili maddelerde belirtilen sebeplere bağlı olarak" ve "kanunla" sınırlandırabileceğini öngörmektedir. Söz konusu sınırlamaların "Anayasa'nın sözüne ve ruhuna", "demokratik toplum düzenine", "laik Cumhuriyetin gereklerine" ve "ölçülülük ilkesine" aykırı olmayacağını belirtmektedir

AİHS'nin 8. maddesinin 2.paragrafı "Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir." hükmüyle özel ve aile hayatına saygı hakkının kapsamında güvence altına alınan hakka ancak yasayla öngörülmüş; "ulusal güvenlik, kamu güvenliği ve ülkenin ekonomik refahına yönelik menfaatler, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın ve ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve demokratik bir toplumda gerekli" ise müdahale edilebilir.

AİHM ve AYM temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması konusunda benzer yaklaşımlar içermektedir. AYM ve AİHM hakka yönelik bir müdahalenin varlığını tespit ettikten sonra hakkın ihlal edilip edilmediğine karar vermek için müdahaleye üçlü test olarak adlandırılan hukukilik, meşru amaç ve demokratik bir toplumda gereklilik ve ölçülülük testlerini uygulamaktadır.⁶

AİHM ve AYM öncelikle müdahalenin hukuki temelini yönünden değerlendirerek⁷; müdahaleye hukukilik testini uygulamaktadır.⁸ Bu test gereğince müdahalenin yasal bir dayanağının olması; yasal dayanağın erişilebilir, öngörülebilir ve kesinlik ifade ederek uygulayıcının keyfi davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olma yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlaması gerekmektedir.⁹

AİHM'ne göre "yasa" kavramı oldukça özerk

6 - Gülay Arslan Öncü, *Bireysel Başvuruda Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı*, s.163.

7 - Sevim Akat Eşki, B.no. 2013/2187, 19.12.2013, § 36.

8 - Gülay Arslan Öncü, *Bireysel Başvuruda Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı*, s.163.

9 - Halime Sare Aysal, B.no.2013/1789, 11.11.2015, § 62.

bir kavramdır.¹⁰ AİHS’te yer alan “yasa” kavramı maddi anlamda yasaya karşılık gelmekte ve soyut norm koyan kararname, yönetmelik, genelge gibi düzenleyici işlemler “yasa” olarak değerlendirilmektedir.¹¹

AYM müdahalenin kanuna dayalı olması için AİHM’nin aksine kanunun şekli anlamda kanun olmasını arar. Şekli manada kanun, TBMM tarafından Anayasa’da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır.¹² Bir temel hak ve özgürlük; kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik veya diğer idari işlemle sınırlanamaz.¹³ Fakat temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin konularda temel esaslar, ilkeler ve genel çerçeve kanunla belirlendikten sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususların değinilen adlar altında yürütme organınca çıkarılacak düzenleyici işlemlerle tanzim edilmesi mümkündür.¹⁴ Bu nedenle hakka yapılacak müdahalenin uygulanmasının kanunun çerçevesini aşmayacak şekilde tüzük, yönetmelik, tebliğ ve genelge gibi yürütme organının çıkardığı ikincil düzenlemelerle yapılmasına engel yoktur.¹⁵

AİHM ve AYM açısından yasallık koşulunun sağlanması için şekli ya da maddi anlamda kanunun varlığı tek başına yeterli değildir. Yasallık koşulu çerçevesinde müdahale dayanan ulusal yasanın aynı zamanda erişilebilir, öngörülebilir ve belirli olmalıdır.¹⁶

Müdahaleye yönelik dayanan ulusal yasa yeterince erişilebilir olmalıdır. Ulusal yasanın erişilebilir olması bireylerin (citizen) belirli bir vakıya uygulanacak hukuki kural hakkında yeterli bir fikre sahip

olması anlamına gelmektedir.¹⁷ Ulusal yasanın öngörülebilirliği söz konusu yasanın bireyin (citizen) davranışını düzenlemesine olanak sağlayacak ölçüde kesin olmasıdır. Hukukun değişikliklere uyum sağlaması gerektiği için sözü edilen kesinlik aşırı katı bir kesinlik değildir. Birey davranışının muhtemel etki ve sonuçlarını makul düzeyde öngörebilmelidir.¹⁸ Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin önkoşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi gereğince ulusal yasa aynı zamanda kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde belirli olmalı,¹⁹ müdahalenin kapsamı, ne şekilde olacağı, süresi gibi temel konuları içermelidir.²⁰

Hukukilik testinden geçen müdahale meşru amaç testi çerçevesinde değerlendirilir. AİHS’nin 8.madde kapsamında düzenlenen hukuksal çıkara yönelik amacı Taraf Devlet belirtmelidir. ²¹ 8.madde 2.paragrafı uyarınca madde kapsamında hukuksal çıkarlar ulusal güvenlik, kamu güvenliği ve ülkenin ekonomik refahına yönelik menfaatler, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın ve ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” amacıyla sınırlanabilir. Paragrafta yer alan sınırlama amaçları AİHS’nin 9 ile 11.maddeleri yer alan amaçlara benzese de; “ekonomik refah” amacı 8.maddeye özgüdür. ²² 8.maddede öngörülen sınırlama amaçları oldukça muğlak bir anlama sahip olmaklar birlikte²³ söz konusu sınırlama amaçları dar yoruma tabi tutularak ilgili Taraf Devlet hakka neden sınırlama getirdiğine

10 - *Sunday Times v. United Kingdom*, App.no. 6538/74, 26.04.1979, §47

11 - Şeref Gözübüyük, Feyyaz Gölcüklü, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi*, Turhan Kitabevi, 4.baskı, Ankara, 2003, ss.375-376.

12 - *Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK]*, B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56.

13 - Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, s.126.

14 - <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/06/20150611-6.pdf>

15 - *Tahsin Erdoğan*, B.No.2012/1246, 06.02.2014 § 60

16 - *Sunday Times v. United Kingdom*, App.no. 6538/74, 26.04.1979, §49; *Golder v. United Kingdom*, App no.4451/70, 21.02.1975, §34; *Hayriye Özdemir*, B.no. 2013/3434, 25.06.2015, § 56; *Nail Yerlikaya*, B.no. 2018/35854, 18.11.2020, § 31.

17 - *Sunday Times v. United Kingdom*, App.no. 6538/74, 26.04.1979, § 49 ;

18 - *Sunday Times v. United Kingdom*, App.no. 6538/74, 26.04.1979, § 49 ; *Ali Karatay*, B.no.2012/990, 10.12.2014, § 49.

19 - *Tahsin Erdoğan*, B.No.2012/1246, 06.02.2014 § 61; *Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No.2013/1301, 30.12.2014, § 55; ; *Hayriye Özdemir*, B.no. 2013/3434, 25.06.2015, § 57

20 - *Aslan V*, “COVID-19 Salgını Sebebiyle Uygulanan Sokağa Çıkma Kısıtlamalarının 1982 Anayasası’na Uygunluğu” (2020) 78(2) *İstanbul Hukuk Mecmuası* s.820, <https://doi.org/10.26650/mecmu.2020.78.2.0018>(Erişim Tarihi:09.01.2021)

21 - *Harris vd.*, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*, s.415

22 - *Harris vd.*, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*, s.415; *Gülşay Arslan Öncü*, *Bireysel Başvuruda Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı*, s.167.

23 - *Harris vd.*, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*, s.352;

dair ikna edici bir argüman göstermelidir.²⁴ Müdahale son olarak demokratik bir toplumda gereklilik ve ölçülülük testine tabi tutulmaktadır. AİHS 8.maddesinde ölçülülük ya da orantılılık ilkesinden açıkça bahsedilmemekle birlikte bu kavramlar AİHM içtihadıyla sınırlamanın testi haline gelmiş; müdahalede ile izlenen meşru amaç arasında orantılılık olması gerektiğini ifade etmektedir.²⁵ Maddede yer alan "gereklilik" terimi müdahalenin toplumsal ihtiyaç baskısına cevap vermesi ve izlenen meşru amaç ile orantılı olması anlamına gelmektedir.²⁶

Hukukilik ve meşru amaç testlerini geçen müdahalenin ihlal teşkil etmemesi için Anayasa'nın 13. maddesinde yer verilen demokratik toplum düzeninde gereklilik, hakkın özüne dokunmama ve ölçülülük şeklindeki güvence ölçütlerine uygun olması gerekir.²⁷ Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleri iki ayrı kriter olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki kriter arasında sıkı bir ilişki vardır. Temel hak ve özgürlüklere yönelik herhangi bir sınırlamanın, demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte temel haklara en az müdahalede bulunacak ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının incelenmesi gerekir.²⁸

Anayasa'nın, 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin özerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'da öngörülen sebeplerle ve ancak kanunla sınırlanabileceği belirtilmiştir. Anayasal açıdan dokunulamayacak öz, her temel hak ve özgürlük açısından farklılık göstermektedir.²⁹ Hakkın özü her temel hak açısından kişiye dokunulmaz asgari bir alan güvencesi sağlamaktadır.³⁰ Demokratik hukuk devletinde güdülen amaç ne olursa olsun, kısıtlamaların, bu rejimlere özgü olmayan yöntemlerle yapılmaması ve belli bir özgürlüğün kullanılmasını önemli ölçüde zorlaştıracak ya da

ortadan kaldıracak düzeye vardırılmaması gerekir.³¹ Hakkın özüne dokunan sınırlamalar, "demokratik toplum düzeninin gerekleri" ve "ölçülülük" ilkelerine evleviyetle aykırı olacağından, Anayasa koyucu temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunan sınırlamalar yönüyle belirtilen ilkeler bakımından ayrıca inceleme yapılmasına gerek görmemiştir.³² Ölçülülük ilkesi uyarınca temel hak ve özgürlüğün sınırlandırılmasında başvuru araç sınırlama amacını gerçekleştirmeye elverişli, sınırlama amacı açısından gerekli ve araçla amacın ölçüsüz bir oran içinde bulunmaması demektir.³³

Müdahalenin izlenen meşru bir amaçla orantılılığının ilk değerlendirilmesi AİHM içtihatlarıyla Taraf Devlete bırakılması "takdir marjı doktrini" ne dayanmaktadır.³⁴ Taraf Devletin bir hakkı hangi sınırlama ölçütleriyle sınırlayacağı³⁵ ve hakka yönelik müdahalenin "gereklilik" kavramının getirdiği toplumsal ihtiyaç baskısının varlığının³⁶ değerlendirilmesi noktasında olmak üzere iki ayrı aşamada takdir marjına sahiptir. Taraf Devlet sınırsız takdir marjına sahip değildir, takdir marjı AİHM tarafından denetlenmektedir.³⁷

AYM verdiği kararlarında "takdir marjı" yerine "takdir yetkisi" terimini kullanmaktadır. AİHM'ne benzer şekilde AYM de kamusal makamlara sınırlama ölçütünün seçimi ve ilgili sınırlama ölçütü çerçevesinde izlenen meşru amacı gerçekleştirmek üzere yapılan sınırlamanın gerekliliği olmak üzere bir hakkın sınırlandırılması sürecinde iki ayrı aşamada takdir yetkisi tanımaktadır. Takdir yetkisinin her bir vaka özelinde darlığının veya genişliğinin değerlendirileceğini ve takdir yetkisinin sınırsız olmayıp, ihlal iddiasına konu önlemin anayasal temel hak ve özgürlüklerle bağdaşır olması, yani müdahaleyi meşrulaştırmak üzere kullanılan argümanların elverişli, zorunlu ve orantılı olması gerektiğini vurgulamaktadır.³⁸ Bunun yanında AYM derece mahkemelerinin takdir yetkilerini makul

24 - *Klass and Others v. Germany*, App no.5029/71, 06.09.1978, § 42; *Funke v. France*, App no.10828/84, 25.02.1993, § 55; *Harris vd.*, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*, s.352-353

25 - *Gülay Arslan Öncü, Bireysel Başvuruda Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı*, s.169.

26 - *Handyside v. United Kingdom*, App no.5493/72, 07.12.1976, § 49; *Olsson v. Sweden (No.1)*, App no. 10465/83, 24.03.1988, § 67, *W v. the United Kingdom*, App no. 9749/82, 08.07.1987, § 60; *Bekir Coşkun (GK)*, B.no.2014/12151, 04.06.2015, § 5.

27 - *Marcus Frank Cerny*, B.no.2013/5126, 02.07.2015, § 70

28 - *Bekir Coşkun (GK)*, B.no.2014/12151, 04.06.2015, § 53-54

29 - *Bekir Coşkun (GK)*, B.no.2014/12151, 04.06.2015, § 49

30 - *Marcus Frank Cerny*, B.no.2013/5126, 02.07.2015, § 72

31 - *AYM*, E.2012/108, K.2013/64, K.T.22/5/2013

32 - *Bekir Coşkun (GK)*, B.no.2014/12151, 04.06.2015, § 50.

33 - *Sebahat Tuncel*, B.no.2012/1051, 20.02.2014, § 84;

Marcus Frank Cerny, B.no.2013/5126, 02.07.2015, § 72;

Serap Tortuk, B.no.2013/9660, 21.05.2015, § 47.

34 - *Gülay Arslan Öncü, Bireysel Başvuruda Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı*, s.172, *Harris vd.*, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*, s.354.

35 - *Harris vd.*, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*, s.354.

36 - *Handyside v. United Kingdom*, App no.5493/72, 07.12.1976, § 48; *Funke v. France*, App no.10828/84, 25.02.1993, § 55.

37 - *Gülay Arslan Öncü, Bireysel Başvuruda Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı*, s.172.

38 - *Serap Tortuk*, B.no.2013/9660, 21.05.2015, § 49-50.

ve sağduyulu bir şekilde kullanıp kullanmadıkları hususunu değerlendirirken müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığını incelemek ve takdirlerinin gerekçelerinin, ayrıntılı olarak ortaya koymaları ve ulaşılan sonuçların yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi yeterli ve objektif verilere dayandırılması gerektiğini belirtmektedir.³⁹

AİHM ve AYM'ne başvuru için iç hukuk yollarını tüketme şartı⁴⁰ öngörülmüştür. İç hukukta yargılama süresinin uzunluğu dikkate alındığında pandemi sürecinde getirilen kısıtlamaların seyahat özgürlüğü hakkını ihlal ettiği yönünde AİHM'ne henüz inceleme yapılmamıştır. AYM sokağa çıkma yasağı nedeniyle seyahat özgürlüğünün kısıtlandığı iddiasını konu alan Senih Özay⁴¹ başvurusunu başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

Genelgeler sokağa çıkma yasağının dayanağını İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin C fıkrası ile Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 27. ve 72. maddeleri olarak göstermektedir.

İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin C fıkrası⁴²

"İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir. Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır.

Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratabilecek şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde on beş günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlayabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir.

Bu fıkra kapsamında alınan ve ilan olunan karar ve tedbirlere uymayanlar hakkında 66 ncı madde hükmü uygulanır." hükmüne yer vermektedir. Söz konusu fıkra kapsamında seyahat özgürlüğünün kamu düzeni veya güvenliğinin korunması amacıyla,

belirli yerlere girişi ve çıkışı sınırlandırılabilir ve sınırlandırmanın 15 günü geçmemek üzere getirilebileceğini düzenlemektedir. Kanunun ilgili fıkrası genel sağlık ya da salgın riski durumunda seyahat özgürlüğünün kısıtlanması hakkında herhangi bir hüküm içermemekle birlikte genel bir sınırlandırma yapılabileceğini de öngörmüş değildir.

Seyahat özgürlüğüne getirilen müdahalenin diğer dayanağı 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 27. ve 72. maddeleridir. Kanununun 27. maddesi⁴³ Umumi hıfzıssıhha meclislerinin salgın hastalığın önlenmesi için tedbir alabileceğine yer vermektedir. Kanunun 72.maddesi:

"57 nci maddede zikredilen hastalıklardan biri zuhur ettiği veya zuhurundan şüphelenildiği takdirde aşağıda gösterilen tedbirler tatbik olunur:

1 - Hasta olanların veya hasta olduğundan şüphe edilenlerin ve hastalığı neşrû tamim eylediği tetkikatı fenniye ile tebeyyün edenlerin fennen icap eden müddet zarfında ve sıhhat memurlarınca hanelerinde veya sıhhi ve fenni şartları haiz mahallerde tecrit ve müşahede altına vaz'ı.

2 - Hastalara veya hastalığa maruz bulunanlara serum veya aşı tatbiki.

3 - Eşhas, eşya, elbise, çamaşır ve binaların ve fennen intana maruz olduğu tebeyyün eden sair bilcümle mevaddın fenni tathiri.

4 - Hastalık neşreden haşarat ve hayvanatın itlafi.

5 - Memleket dahilinde seyahat eden eşhasın icap eden mahallerde muayenesi ve eşyalarının tathiri.

6 - Hastalığın sirayet ve intişarına sebebiyet veren gıda maddelerinin sarf ve istihlakının men'i.

7 - Dahilinde sari ve salgın hastalıklardan biri zuhur eden umumi mahallerin tehlike zail oluncaya kadar set ve tahliyesi." hükmüyle hastalık durumlarında alınacak önlemlere yer vermekte; hangi hastalık söz konusu olduğunda bu önlemlerin uygulanacağı konusunda ise 57.maddeye atıf yapmaktadır. Kanunun 57.maddesi:

39 - Marcus Frank Cerny, B.no.2013/5126, 02.07.2015, § 83-84

40 - Bknz. AİHS madde 35; 6216 sayılı Kanun madde 45(2)

41 - Senih Özay, B.no. 2020/13969, 09.09.2020, § 35-36

42 - Maddenin kanuniliğinin eleştirisi için bkz. Aslan V, "COVID-19 Salgını Sebebiyle Uygulanan Sokağa Çıkma Kısıtlamalarının 1982 Anayasası'na Uygunluğu" (2020) 78(2) İstanbul Hukuk Mecmuası 809. <https://doi.org/10.26650/mecmua.2020.78.2.0018>

43 - "Umumi hıfzıssıhha meclisleri mahallin sıhhi ahvalini daima nazarı dikkat önünde bulundurarak şehir ve kasaba ve köyler sıhhi vaziyetinin ıslahına ve mevcut mahzurların izalesine yarayan tedbirleri alırlar. Sari ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı tanzim, sari ve içtimai hastalıklardan korunmak çareleri ve sıhhi hayatın faideleri hakkında halkı tenvir ve bir sari hastalık zuhurunda hastalığın izalesi için alınan tedbirlerin ifasına muavenet eylerler."

“Kolera, veba (Bübon veya zatürree şekli), lekeli humma, karahumma (hummayı tiroidi) daimi surette basil çıkaran mikrop hamilleri dahi - paratifoit humması veya her nevi gıda maddeleri tesemmümatı, çiçek, difteri (Kuşpalazı) - bütün tevkiatı dahi sari beyin humması (İltihabı sahayai dimağii şevkii müstevli), uyku hastalığı (İltihabı dimağii sari), dizanteri (Basilli ve amipli), lohusa humması (Hummai nifası) ruam, kızıl, şarbon, felci tifli (İltihabı nuhai kuddamii sincabii haddı tifli), kızamık, cüzam (Miskin), hummai racia ve malta humması has talıklarından biri zuhur eder veya bunların birinden şüphe edilir veyahut bu hastalıklardan vefiyat vuku bulur veya mevtin bu hastalıklardan biri sebebiyle husule geldiğinden şüphe olunursa aşağıdaki maddelerde zikredilen kimseler vak’ayı haber vermeğe mecburdurlar. Kudurmuş veya kuduz şüpheli bir hayvan tarafından ısırılmaları, kuduz müptela hastaların veya kuduzdan ölenlerin ihbarı da mecburidir.” hükmüyle kanunun uygulanacağı hastalıkları saymıştır. AYM 57.maddede sayılan hastalıkların sınırlı sayıda olduğu görüşündedir.⁴⁴ Umumi Umumi Hıfzıssıhha Kanunu oldukça eski bir kanun olması nedeniyle COVID-19 hastalığı madde kapsamında sayılan hastalıklardan biri değildir.

SONUÇ: AİHM temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında genelge gibi düzenleyici işlemleri “yasa” kapsamında değerlendirirken, AYM ancak temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahalenin kanunla çerçevesinin çizilmesinin ardından genelge gibi düzenleyici işlem yapılmasını kabul etmektedir. Pandemi sürecinde seyahat özgürlüğünün kısıtlanmasına yönelik TBMM tarafından çıkartılan herhangi bir kanun mevcut değildir. Sokağa çıkma kısıtlamalarını düzenleyen genelgelere İçişleri Bakanlığının internet sitesinden ulaşılabilir. Bu bakımdan müdahalenin erişilebilir olduğu söylenebilir.

Genelgelerde hakka yönelik müdahalenin dayanağını oluşturan İl İdaresi Kanunu ve Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun ilgili hükümleri seyahat özgürlüğünün kısıtlanması için öngörülebilir olmadığı gibi sokağa çıkma kısıtlamalarının ne kadar

süreceği de belirlenmemiştir. Öngörülebilirlik ve belirlilik niteliklerini taşımayan seyahat özgürlüğüne yönelik müdahale doğrudan hakkın ihlali sonucunu doğuracağı için söz konusu müdahaleyi AİHM ve AYM’nin belirlediği meşru amaç ile demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük testlere tabi tutmadan pandemi sürecinde seyahat özgürlüğüne getirilen kısıtlamaların özel hayata saygı hakkını ihlal ettiği sonucuna varılabilmektedir.

KAYNAKÇA

Aslan, Volkan: COVID-19 Salgını Sebebiyle Uygulanan Sokağa Çıkma Kısıtlamalarının 1982 Anayasası’na Uygunluğu” (2020) 78(2) İstanbul Hukuk Mecmuası, ss.809-835

Gözler Kemal: Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ekin Yayıncılık, Bursa, 2015

Gözübüyük, Şeref, Feyyaz Gölcüklü: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi, Turhan Kitabevi, 4.baskı, Ankara, 2003

Harris,D.J., M.O’Boyle, E.P.Bates, C.M.Buckley Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, çev. Mehveş Bingöllü Kılıcı, Ulaş Karan, Avrupa Konseyi, yy, 2013

Öncü Arslan Gülay: Bireysel Başvuruda Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı, Beta, İstanbul, 2020

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<https://www.mevzuat.gov.tr/>

<https://www.resmigazete.gov.tr/>

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfid=CDL-AD\(2016\)010-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfid=CDL-AD(2016)010-e)

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> (Aranan kararlar: B.no. 2012/990; 2012/1051; 2012/1246; 2013/1301; 2013/1789; 2013/2187; 2013/3434; 2013/5126; 2013/9660; 2014/12151; 2015/17510; 2018/35854; 2020/13969.

<https://hudoc.echr.coe.int/> (Aranan kararlar: App.no. 29871/96; 6538/74; 4451/70; 5029/71; 10828/84; 5493/72; 10465/83; 9749/82; 8932/03, 08.07.2008; 22429/07 and 25195/07.

44 - Halime Sare Aysal, B.no.2013/1789,11.11.2015, §71.

MÜTESELSİL SORUMLULUK VE İŞÇİ ALACAKLARI

Stj. Av. Yonca BAYRAK

Müteselsil borç ilişkisi, birden fazla borçlunun bir veya birden fazla alacaklıya karşı edimin tümünden sorumlu olduğu ve bu borçlulardan birinin veya birkaçının ifası ile ifa edilen miktarda diğerlerinin de borçtan kurtulabildiği borç ilişkisidir. Müteselsil borç ilişkisinde alacaklı, borçlulardan dilediğine başvurabilir. Alacaklı, muaccel olmuş borcun tamamının veya bir kısmının ifasını müteselsil borçluların birinden, birkaçından veya tümünden talep edebilir. TBK m.163'e göre "Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını, dilerse borçluların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir. Borçluların sorumluluğu, borcun tamamı ödeninceye kadar devam eder."

Alacaklının müteselsil borçlulardan birine dava açması veya icra takibi yapması diğerlerine başvurma hakkını ortadan kaldırmaz. Borcun tamamı alacaklıya ödeninceye veya icra dairesine yatırılıncaya kadar alacaklının diğer borçluları da dava etmesi veya onlara da icra takibi yapması mümkündür. Fakat alacaklı sadece bazı borçlulara karşı dava açmış ve bunlar aleyhine hüküm verilmişse, alacaklı bu hükme dayanarak diğer borçlular aleyhine ilamlı icra takibi yapamaz. Karar kimlere ilişkin olarak verilmiş ise sadece onlar hakkında hukuki etkiye sahiptir. Diğer borçlular hakkında ayrıca dava açılması ve hüküm elde edilmesi gerekir.

Borçluların Birbirine Rücu Hakkı

Rücu hakkının doğması için bir borçlunun iç ilişkide payına düşenden fazlasını ödemesi gerekir. Ancak bir borçlunun borcun tamamını ödemesi şart değildir. Bir borçlu, iç ilişkide payına düşen miktardan fazlasını ödemesi durumunda diğer borçlulara karşı payları oranında rücu hakkını kullanabilir.

Müteselsil borçluluk, sadece alacaklıya karşıdır. İç ilişkideki payından fazla ödeme yapan borçlu, diğer borçlulara müteselsil olarak rücu edemez. Diğer borçluların her birinden ona düşen payı isteyebilir.

Borçluların birbirine rücu hakkı TBK 167/1'de düzenlenmiştir:

"Aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, borçlulardan her biri, alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumludurlar."

Borçlular arasında başka paylaşım tarzı kararlaştırılmışsa buna uyulur. Örneğin, dokuz bin TL'lik borcun B1 iki binini, B2 üç binini, B3 dört binini yüklenmek konusunda anlaşmışlarsa; B1 borcun tamamını ödeyince B2'den üç bin, B3'ten dört bin isteyebilir.

Taraflar arasında özel bir anlaşma ile borç paylaştırılmamış olsa bile işin niteliği, eşit olmayan bir paylaşım gerektirebilir. Örneğin, bir adi ortaklık oluşturan kişiler bu ortaklıkla ilgili olarak bir alacaklıya

karşı müteselsil borç altına girmişlerse iş ilişkide bu borç tutarını ne oranda bölüşecekleri ortaklığın giderlerine katılma paylarına göre belirlenecektir.

İŞÇİ ALACAKLARI YÖNÜNDEN

Müteselsil sorumluluk konusu, alt işverenlik bakımından işçi alacaklarıyla da yakından ilgilidir.

1) Yasadaki tanıma göre, "Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir." (İşK. m.2/6). Bunlara ayrıca, taşeron, aracı, müteahhit, alt yüklenici gibi isimler de verilmektedir.

2) Alt işveren işçilerinin işçilik haklarından asıl işverenin sorumlu tutulabilmesi için, asıl işveren ile alt işveren arasında geçerli olarak kurulmuş ve sürdürülmüş olan asıl işveren-alt işveren ilişkisinin varlığı bulunmalıdır.

Asıl işveren-alt işveren ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için İş Kanunu madde 2/6 hükmünde belirtilen gerekli şartlar ise şunlardır: İşyerinde işçi çalıştıran asıl işverenin olması, alt işverenin kendisine bağımlı olarak çalışan işçileri ve bunları istihdam edeceği bir işyeri olmalıdır, alt işveren işçilerini bir başka işverene ait işyerinde çalıştırıyor olmalıdır, işverenin diğer(asıl) işverenden aldığı iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde çalıştırması, işveren işçilerini asıl işverenin işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerde veya asıl işin bir bölümünde çalıştırmalıdır.

3) İş Kanunu'nun 2. maddesinde asıl işveren-alt işveren ilişkisinin sınırları belirtilmiştir. Kanun hükmüne bakıldığında, asıl işverenin sorumluluğunun sınırlandığı görülmektedir. Zira bu ilişkinin mevcut olabilmesi için, asıl işin bir bölümünde iş alınması veya mal ya da hizmet üretimine ilişkin yardımcı bir işin ifa edilmesi üzerine tarafların anlaşmaları gerekmektedir. Bundan dolayı asıl işin bir bölümünü değil de tamamen kendisini oluşturan işlerin ifa edilmesi sonucunda asıl işveren-alt işveren ilişkisi oluşmamakta, bunlardan bağımsız bir asıl işveren ortaya çıkmaktadır. Örneğin fabrika binasının onarımını üstlenen kişi alt işveren olarak kabul edilemez.

4) İş Kanunu'nun 2. maddesinde asıl işverenin sorumluluğu şu şekilde hüküm altına alınmıştır: "Bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine

karşı o işyeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur". Asıl işverenin münhasıran kendi işi için çalışan alt işverenin işçilerine karşı alt işveren ile birlikte sorumluluğu, çok açık bir şekilde Kanun, iş sözleşmesi ve alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülükler ile sınırlandırılmıştır. Bundan dolayı alt işverenin işçilerinin başka sözleşme ya da kanunlardan doğan haklarından, asıl işverenin sorumluluğu söz konusu değildir. Dolayısıyla bu haklar ile alakalı asıl işverenden talepte bulunma imkânı da bulunmamaktadır.

5) İşçilerin alt işverenden olan işçilik hakları bakımından asıl işveren de alt işveren ile birlikte müteselsil sorumludur. Ancak asıl işverenin alt işverenin işçilerine karşı sorumluluğu, kendisinden alınan işte edinilmiş olan işçilik hakları ile sınırlıdır. Yani işçinin daha önce çalıştığı bir yerdeki işçilik hakları ile alakalı asıl işverenin sorumluluğu söz konusu değildir. Örneğin 2 yıldır (X) işverenin yanında çalışan işçi (İ), haklarını tam ve düzenli alamadığından dolayı işten çıkmış ve başka bir işveren olan (Y)'nin yanında çalışmaya başlamıştır. İşçi (İ)'nin daha önceki işçilik alacakları, yine asıl işveren konumunda bulunan (Y)'nin yanında çalıştığı işten kaynaklanmadığından dolayı, (Y)'nin sorumluluğu söz konusu değildir.

6) Asıl işveren alt işveren ilişkisinde birlikte sorumluluktan söz edilebilmesi için, işçilik alacağının bu ilişkinin hüküm sürdüğü dönemler içerisinde doğmuş olması gerekmektedir. Zira bu ilişkinin kurulmasından önce işçinin alt işverenin bir başka işyerinde yapmış olduğu çalışmalardan asıl işverenin sorumlu tutulamaz.

7) Kıdem tazminatı yönünden alt işverenin sorumluluğu daha fazla olmakla birlikte, asıl işverenin sorumluluğu, sadece alt işverene verilen iş kapsamında işçinin çalıştığı süre ile sınırlı olacaktır. Asıl işverenin sorumluluğunu gerektiren ihbar öneli veya tazminatı hesabında işçinin alt işverenin başka işyerinde geçirdiği süreler gözetilmeyecektir. İzin hakkı bakımından da asıl işverenin sorumluluğunun belirlenmesi için işçinin asıl işveren alt işveren ilişkisi kapsamında çalışmaya başladığı tarih esas alınmalıdır. Örneğin iş sözleşmesinin feshi halinde ortaya çıkan kullandırılmayan izin ücretinden sorumluluğun asıl işveren yönünden doğması için asıl işverenden alınan işte en az bir yıl süreyle çalışılmış olması gerekir.

8) Asıl işveren-alt işveren arasındaki müteselsil

sorumluluğun devam etmesi için, işverenin işyerindeki işin bütününe başka bir işverene devretmemesi ve işyerinde işçi çalıştırmak sureti ile asıl işveren konumunda kalması gerekir.

9) Asıl işveren ile alt işveren yaptıkları sözleşmede, alınan işlerin sadece alt işveren tarafından yapılmasını da kararlaştırmış olabilirler. Buna rağmen alt işverenlerin, üstlendikleri işin belirli bir bölümünü başka alt işverenlere yaptırmaları halinde bile, asıl işverenlerin sorumlulukları, bu alt işverenlerin işçilerine karşı devam etmektedir. Tarafların bu konuda anlaşmış olmaları, asıl işverenin sorumluluğunu etkilemez. Zira asıl işverenin alt işveren ile birlikte alt işverenin işçilerine karşı sorumluluğu kanundan kaynaklanmakta ve emredici niteliktedir. Bundan dolayı tarafların iradeleri ile ortadan kaldırılmaları söz konusu değildir. Sözleşmedeki hüküm, sadece tarafların kendi iç ilişkilerinde önem arz etmektedir.

10) Alt işverenin, kendi işçilerine karşı sorumluluklarını yerine getirmemesi, işyerini paylaştığı asıl işvereni de kanunen sorumlu kılmaktadır. Kanunda başka hiçbir kayıt veya şarta bağlı olmayan asıl işveren-alt işveren ilişkisinden kaynaklanan sorumluluğun, müteselsil sorumluluk olduğu hem doktrinde hem de yargı kararlarında tereddütsüz bir şekilde kabul edilmektedir.

SONUÇ

İşverenler, ekonomik, teknik ya da başka birtakım nedenlerle üretimin veya hizmetin her aşamasını kendi işçileriyle gerçekleştirememekte; özellikle temizlik, bakım ve onarım, yemek, servis, güvenlik gibi yardımcı işlerin görülmesi işlevini alt işverenlere bırakmaktadırlar.

Asıl işveren ile alt işverenin müteselsil sorumluluklarının doğması açısından, bunların arasındaki sözleşmenin hukuki niteliği önem arz etmemektedir. Müteselsil sorumluluğun doğması açısından önemli olan, asıl işverene ait olan bir işin alt işveren tarafından yapılmasının sağlanmasıdır. Her iki işveren arasındaki ilişki, bunun niteliğine göre,

eser, taşıma(nakliye), kira gibi sözleşmelere dayanır.

Taraflar arasında yapılan bu sözleşmenin önemi, asıl işveren ile alt işverenin birbirlerine karşı hak ve borçlarının belirlenmesinde ortaya çıkacaktır. Ancak asıl işverenle alt işveren arasında yapılan sözleşmede, münhasıran asıl işverenin işi için çalışan işçilere karşı asıl işverenlerin sorumlu olmayacakları ve her türlü sorumluluğun alt işverene ait olacağı hükmü yer alsa bile, işçiler hak ve alacaklarını elde etmek için asıl işverenlere başvurabilirler.

İşyerinde alt işverenlere karşı bağımlı olarak çalışan işçilerin, iş sözleşmesi ya da mevzuattan kaynaklanan her türlü haklarının yerine getirilmesinden, doğrudan alt işverenlerin sorumluluğu söz konusudur.

Alt işveren, üstlendiği işi sözleşme koşulları doğrultusunda, ama kendi adına ve bağımsız bir biçimde yürütür; çalıştırdığı işçilerle kendi adına iş sözleşmesi yapar, gerekli talimatları verir, işçilere ücretlerini kendisi öder, ücret bordrolarını düzenler, SSK primlerini yatırır. Ücret, kıdem tazminatı, yıllık ücretli izin hakkı gibi işçilik haklarının tam olarak yerine getirilmediği bütün durumlarda, alt işverenler işçiler tarafından dava edilebilir.

Alt işverenlerin asıl işverenlere nazaran ekonomik yönden daha zayıf konumda olmaları nedeniyle, sadece bu işte çalışan işçilerin haklarının tehlikeye düşmesini engellemek amacıyla, asıl işin bir bölümünün yapılmasından dolayı menfaat elde eden asıl işverenlerin de sorumluluğu öngörülmüştür.

Kanun koyucu, işçilerin haklarını güvence altına almak için asıl işvereni de alt işveren ile birlikte sorumlu tutmuştur. Buna göre alt işverenin, sadece alt işverenden alınan işte çalışan işçileri, bu işte çalışmalarından dolayı kendi işverenlerinden (alt işverenden) isteyebilecekleri bütün haklarını, doğrudan asıl işverenden de isteyebilirler. Ancak, bu işçilerin işverenleri, alt işverenlerdir. Bundan dolayı da sorumluluk esas itibarı ile onlara aittir. Esas sorumluluk alt işverene ait olduğundan, asıl işverenler, alt işverenin işçilerine ödeme yaptıkları takdirde, alt işverene rücu edebileceklerdir. İşçi, asıl işveren ile alt işverenlerden birinden tahsil ettiği işçilik alacağını diğerinden talep edemeyecektir.

BURSA BAROSU İLE ANLAŞMALI ŞİRKETLER

SAĞLIK

- *Acıbadem Sağlık Hizmetleri Ve Tic. AŞ
- *Dünya Göz Hastanesi
- *Pembemavi Tedavi Hizmetleri San. Tic. Ltd.
- *Hayat Hastanesi
- *Medical Park Sağlık Hizmetleri AŞ
- *Medicabil Hastanesi
- *Özel Bursa Anadolu Hastanesi
- *Özel Biyotıp Laboratuvarları
- *Özel Doruk Hastaneleri
- *Romatem Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastanesi
- *Rommer Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Tıp Merkezi
- *Tham İyi Yaşam Çözümleri Merkezi

EĞİTİM

- *Bursa Bahçeşehir Koleji
- *Bursa Mentora Özel Dil Okulları
- *Bursa Murat Özel Eğitim Yayıncılık
Gıda San Ve Tic. Ltd.Şti.
- *Özel Ataevler Koleji
- *Özel Ertuğrulkent Öğretim Kurumları
- *Özel İdea Fen Ve Anadolu Lisesi
- *Yoyo Anaokulu

ÇEŞİTLİ

- *Artıç Otel
- *Chillbox Parkora Bursa Şubesi
- *Çiçek Izgara Özlüce Şubesi
- *Ezgi Kitabevi
- *Kafkas Kestane Şekeri&Pastane&Cafe&Restorant
- *Mng Kargo Yurt İçi Ve Yurt Dışı Taşımacılık AŞ
- *Nettel İletişim Elektronik İnşaat Ltd.Şti.
- *www.tazminatonline.com
- *Orient Sigorta AŞ
- *Rüzgar Sportif Yatırımlar Ltd.Şti.
- *Uzay Gıda Pasta Şekerleme Tic.San.AŞ
- *Yurtiçi Kargo
- *Suit Ofis Sistemleri Ltd. Şti.

Bursa Barosu'nun dergi ve bültenlerinin tüm sayıları
bursabarosu.org.tr adresinde avucunuzun içinde

SUIT OFFICE

- * DAHA PRESTİJLİ
- * DAHA KONFORLU
- * DAHA PROFESYONEL
- * DAHA EKONOMİK

Avukatlara özel;
yıllık anlaşmalarda ilk ay
ücretsiz

kampanyamızdan faydalanmak
için bizimle iletişime geçin.

SUIT OFFICE ile hem prestijli bir lokasyonda modern bir ofisiniz olsun hem de ofis masraflarınızı azaltın. Enerjinizi kendi işlerinize ayırırken aynı zamanda farklı meslek gruplarıyla işbirliği imkanını yaşayın. **Üstelik Fatura yok, Stopaj Yok, Depozito Yok.**

Siz işinizle ilgilenin,
geri kalan her şey için
SUIT OFFICE.

HAZIR OFİS

Hazır ofis ile 1-8 kişilik ekipler için hazırlanmış standart çalışma odalarının yanı sıra ofisimizde bulunan toplantı ve seminer salonlarını da hizmetinize sunuyoruz. Siz sadece bilgisayarınızı getirip konforlu ve donanımlı ofis deneyimini yaşayabilirsiniz.

PAYLAŞIMLI OFİS

Paylaşımlı ofis ile her zaman kullanıma hazır bir masanız olur. Konforlu ve sosyal çalışma ortamına sahip olup farklı sektörlerdeki kişilerle verimli işbirliklerine girebilirsiniz.

TOPLANTI SİSTEMİ

Masaaltının çoğunu ofiste değil sahada geçirenler için ekonomik ve saygın bir çözüm. Suit Office'in toplantı salonlarını kullanarak profesyonel bir ekibin desteğiyle görüşmeleriniz daha etkili ve verimli geçer. Bize yalnızca istediğiniz zamanı, süreyi ve toplantı yapacağınız kişi sayısını bildirmeniz yeterli olacaktır.

0(224) 452 03 05
0(542) 115 16 16

info@suitooffice.com
www.suitooffice.com

Green White Plaza Odunluk Mah.
Akpinar Cad. No:5/25 Kat:31 Nilüfer/Bursa

